

LILIEN'S DICTIONARY

Part I:
ENGLISH — POLISH
in 40 Fascicles

PRICE: \$1.00 PER FASCICLE

JULY 1st, 1949
Next Issue Jan. 1st, 1950

Due in 10 days in currency
or by money order or check
to the order of

ZESZYT XVI
face-saving — floating grass

WYDAWNICTWO SŁOWNIKA LILIENA
BOX 149, STEVENS POINT, WIS.

Ernesta Liliena SŁOWNIK

Część I:
ANGIELSKO — POLSKI
w 40-u Zeszytach

CENA ZESZYTU: \$1.00

1 LIPCA 1949
Następny Zeszyt
1 Stycznia 1950

Płatna w ciągu 10 dni gotówką albo
przekazem pocztowym lub czekiem
na zlecenie

FASCICLE XVI
face-saving — floating grass

WYDAWNICTWA SŁOWNIKA LILIENA
BOX 149, STEVENS POINT, WIS.

br. 31821

face-saving, s. ocalenie prestyżu, zachowanie pozorów (w sytuacji grożącej inaczej kompromitacją); ob. **face**, s. 7.

face spanner, mech. klucz nakretkowy, z dwoma czopkami dopasowanymi do otworów w powierzchni, jaką wypada naprostować.

face stone, bud. kamień przydatny do użytku na front.

facet, s. (fa'syt) jubil. faseta, płaszczyna (ścianka) ciętego klejnotu np. diamentu, ob. ilustrację str. 309.

faceted, adj. (fa'setyt) fasetowany, ob. **facet**.

facetiae, s. pl. (fasej'szii) facette, żarty z grubsza wesołe, ramoty.

facetious, alj. (fasi'szós) żartobliwy.

face towel, ręcznik do otarcia twarzy.

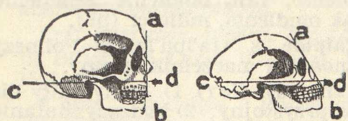
face urn (örn) archeol. urna ozdobiona twarzą ludzką w płaskorzeźbie.

f. value, a) wartość wypisana na monecie, banknocie, dokumencie itp.; b) wartość imienna; c) wartość (przedmiotu, wiadomości, twierdzenia itp.) przyjęta w dobrej wierze na słowo, na podstawie niemiędanej wiarygodności innej osoby.

facia, s. (fa'szia) 1) = fascia; 2) szyld.

facial, adj. (fej'szeł) 1) dotyczący twarzy, np. **f. massage** masaż twarzy; 2) wierzchni, np. wierzchnia warstwa pięknych owoców wyłożona na pokaz; s. kosmetyczny zabieg dotyczący twarzy.

facial angle, kran. kąt utworzony z osi twarzy i osi czaszki.

ortognatyzm prognatyzm
a—b oś twarzy, c—d oś czaszki.

f. artery, ob. **maxillary artery**.

f. bones, anat. kości twarzowe, kości głowy które nie biorą udziału w utworzeniu puszeki kostnej mózgu; kości tych u człowieka jest 14: po dwie nosowe **NASALIA**, szczękowe **MAXILLARIA**, łzowe **LACRIMALIA**, jarzmowe **ZYGOMATICA**, podniebienne **PALATALIA** i małżowinowe **TURBINATED BONES** oraz po jednej: lemiesz **VOMER** i żuchwa **MANDIBULA**.

f. canal, przewód twarzowy w skaleistej części kości skroniowej sięgający od wewnętrznego przewodu słuchowego do otworu rylcowosutkowego i przepuszczający rozmaite części nerwu twarzowego.

f. pit, **face pit**, zool. rowek w powierzchni czaszki zawierający gruczoł w jamie ocznej niektórych przeżuwaczy.

facies, s. (fej'sziz) 1) twarz, wygląd; 2) biol. wrażenie zwyczajów gatunku lub grupy gatunków; 3) ekol. podział spólnego środowiska znamieny różnicami poszczególnych warunków; 4) geol. w stratygrafii grupa koryt różniących się charakterem litologicznym lub zawartością

skamielin od innych łóżysk tego samego wieku; 5) petr. części ogniowej skały wyraźnie różniące się od niej w budowie albo w składzie mineralogicznym lub chemicznym; 6) **f. Hippocratica**, ob. **Hippocratic**.

facile, adj. (fe'syl) łatwy; zgodliwy, ustepliwy; -ly (-li) adv. łatwo; -ness, s. (-nes) łatwość.

facilitate, vt. (fasi'litejt) 1) ułatwić; 2) pomóc.

facilitation, s. (-tej'szn) 1) ułatwienie; 2) pomoc; 3) fizjol. ułatwienie reakcji przez dodatkową pobudkę, z tego samego lub innego źródła.

facility, s. (-iti) 1) łatwość, zgrabność, zręczność; 2) łatwe podawanie się; 3) pomyślna okazja, pomocna okoliczność, ułatwienie.

facing, adj. (fej'sin~) zwrócony ku (dat.), z widokiem na (acc.), wychodzący na (acc.)

facing, s. 1) okładzinka; 2) ob-szywka, szlarka, wyłóg, brzeg (u sukni); 3) górn. zwrot poprzeczny w żyłę węgla; 4) odlew powłoka proszkowanej substancji np. węgla użyta na powierzchni odlewu dla lepszego wyglądu; 5) woj. a) wyłogi (pl.); b) zwrot (w tył, w prawo, w lewo).

facsimile, s. (faksi'mili) kopia, duplikat.

fact, s. (fakt) 1) fakt, coś co się stało, zaszcność; 2) rzecz istniejąca; wypadek, zdarzenie (umysłowe lub fizyczne); 3) pr. (zwykle pl.) w postępowaniu sądowym stwierdzone wydarzenie w odr. od ich prawnego znaczenia i skutku; zazwyczaj kwestia faktów należy do osądzenia ławy przysięgłych, kwestia ich znaczenia prawnego zaś należy do sądu.

fact-finding, adj. (f. fajn'din~) mający ustalić faktyczne stosunki (bez wyciągania wniosków); w sprawach publicznych często pierwszy krok do zebrania materiałów dla komisji mającej zaproponować sposoby reformy.

factice, s. (fek'tis) faktis, elastyczna substancja zrobiona z olejów roślinnych z siarką; używana jako przymieszka do gutaperchy albo jako namiastka kauczuku.

faction, s. (fek'szen) 1) frakcja, grupa w łonie partii politycznej; 2) hist. klas. grupa wyścigowców na rydwanach, różniących się barwami w wyścigach cyrkowych.

-faction = **-fication**.

factional, adj. (-szyneł) frakcyjny, stronnicy, dotyczący odłamu partii lub rozłamu partyjnego.

factious, adj. (-szes) wierny odłamowi partii, popierający rozłam, sięjący niezgodę.

factitial dermatitis (fekty'szeł dermatajt'is) med. sztuczne zapalenie skóry.

factitious, adj. (-szes) sztuczny; -ly, adv. (-li) sztucznie; -ness, s. (-nes) sztuczność.

-factive, przyr. -twórczy.

factor, s. (fekt'ór) 1) agent handlowy; 2) szk. totumfacki, zarządca majątku ziemskiego; 3) przest. a) zwolennik; b) urzędnik **East India**

Company; 4) kierownik placówki **Hudson Bay Company**; 5) czynnik, okoliczność, wpływ; 6) biochem. witamina; 7) biol. gen. czynnik decydujący o dziedziczeniu pewnych cech rodziców przez potomstwo, ob. **Mendel's law**; 8) fizjol. pożądany czynnik pożywny w diecie zamierzony w pewnym specjalnym celu; 9) fotogr. liczba, przez którą należy pomnożyć pewien okres czasu, by otrzymać najlepszą ekspozycję i odbitkę; 10) mech. —f. of safety; 11) mat. a) mnożna i mnożnik; b) ilość przez jaką należy pomnożyć lub podzielić miarę, by wyrazić ją w innej nazwie; 12) pr. a) dawniej faktor, dziś pośrednik, handlarz kupujący i sprzedający na rachunek obcy; b) St. Zj. i Szk. urzędowy zarządca własności niczyjej lub sekwestrowanej.

factorize, vt. (-torajz) 1) mat. rozdzielać na składniki, rozwiązywać złożony wyraz matematyczny; 2) pr. (w Vermont i Connecticut) ob. **garnish**.

factor of assurance, elek. stosunek napięcia, na jaki drut jest próbowany, do napięcia w jakim będzie używany; **f. of evaporation**, masz. par. stosunek ciepła zużytego w zwyczajnych warunkach przez funt (453.59 gr.) wody do zużycia gdyby parowanie odbywało się w temperaturze 212°F (100°C.); **f. of merit**, woj. współczynnik balistyczny; **f. of safety**, mech. współczynnik bezpieczeństwa, stosunek ostatecznej wytrzymałości ognia lub kawałka materiału do istotnego naporu robocznego lub najwyższego dozwolonego nasilenia materiału do istotnego naporu robocznego lub najwyższego dozwolonego nasilenia w użyciu; **f. of value** współczynnik wartości, arbitralna cena przypisana pewnemu czynnikowi jako podstawie ocenienia.

factors of production, współczynniki produkcji, w dawnej ekon. społ.: ziemia, praca i kapitał, w nowszej dodany przez niektórych czwartą: inteligencja.

factory, s. (fak'tori) 1) fabryka, budynek fabryczny, przedsiębiorstwo fabryczne; 2) faktoria, placówka handlowa w dalekim i mało zaludnionym kraju kolonialnym.

factory system, system produkcji fabrycznej rozpoczęty w w. XVIII; przec. przemysłu domowego, chałupnictwa, **domestic system**.

factotum, s. (feko'tom) totumfacki, osoba zajęta rozmaitymi szczegółami zarządu.

Factotum Johannes = **jack of all trades**, majster od wszystkiego.

factual, adj. (fek'czueł) faktyczny; -ity, s. (-e'li) niezaprzeczalny fakt, fakt stwierdzony ponad wszelką wątpliwość.

facture, s. (-czör) faktura, sposób usnucia dzieła literackiego, utworu muzycznego; styl, charakter osobisty utworu.

facula, s. (fe'kiula; dosł. ł. pochodnia) astr. świetlane punkty na słońcu, może refleks szczytów gór na słońcu, ob. **sunspot**.

facultative, adj. (fakultej'tyw) ewentualny, dozwolony, nieobowią-

kowy np. *f. money, f. studies* przedmioty szkolne nieobowiązkowe; 2) biol. mogący żyć pod rozmaitymi warunkami, np. roztoczyć mogący żyć jako pasorzyt; przeci. przymusowy.

faculty, s. (fe'kti) 1) możność, zdolność; 2) umiejętność; 3) zawód; 4) fakultet (wydział), dział studiów uniwersyteckich np. filozofia, medycyna, prawo, teologia itp.; 5) St. Zj. grono nauczycielskie; 6) KA. zezwolenie na przebudowę; 7) kość. prawo, upoważnienie, zezwolenie, dyspensa; 8) psychol. w dawniejszych systemach zdolności umysłowe jak instynkt, rozsądek, wola; 9) pr. szk. władza nie oparta na własności; *f. adviser*, St. Zj. członek ciała nauczycielskiego przeznaczony do udzielania rad i wskazówek studentom.

fad, s. (fed) moda nagle obejmująca szerokie masy i szybko mijająca.

fade, vi. (fejd) 1) słabnąć, zanikać, wędznąć, schnąć; 2) blakować, pełznąć, płowieć, tracić żywość barw i blask; 3) znikać, uchodzić; 4) kinem. znikać z ekranu, powoli błędnąć; vt. 1) powodować zwiędnięcie; 2) zmienić barwę żywą na martwą; 3) gra w kości. przyjąć zakład; 4) kinem. to *f. in* stopniowo wprowadzać na ekran; to *f. out* stopniowo osłabiać widok obrazu znikającego.

fag, s. (feg) popychadło.

fadeless, adj. ('-les) niepłowiejący, niepełznąący, nieblakujący.

fading, s. 1) pełnienie, płowienie; 2) radio. znikanie, zanik, odpływ.

fado, s. (fa'du) muz. żałobna melodia portugalska.

Faenza ware (fa-en'ca ue'r) hist. szt. p. majolika włoska wyrabiana w Faenza w w. XVI.

Faerie Queen, The (fe'ri kui'n) słynny poemat romantyczny (1590—1596) Edmunda Spensera (1552—1599).

faex, s. (feks) osad. *f. populi* (f. po'pula), na kont. eur. po'puli) motłoch.

Fafnir, s. (faw'nir) mit. nord. Fafnir, olbrzymi smok strzegący złota Renu, ob. *Rheingold*; w operze Wagnera „Pierścień Nibelungów” określa się słowami: „leże i posiadam”; ponosi śmierć z ręki Sygurga, syna Wolsunga; ob. *Sigurd, Volsunga Saga*.

fag, vi. 1) pracować do umęczenia, pot. harować, zapracowywać się; to *f. out* umęczyć się do wyczerpania; ob. *fag end*.

Fagaceae, s. pl. (fagej'si-i) bot. bukowate *beech family*, rodzina drzew rzędu bukowych *FAGALES* obejmująca między innymi trzy ważne rodzaje: dąb *oak* *QUERCUS*, buk *beech* *FAGUS*, oba licznie reprezentowane we florze polskiej, i kasztan *chestnut* *CASTANEA*; *fagaceous*, adj. bukowaty, bukowy.

Fagales, s. pl. (fagej'liz) bot. bukowe, rząd roślin bezpłatkowych *APETALÆ*, obejmujący 14 rzędów, z których pięć stanowi wśród bezpłatkowych osobną grupę zwaną od kotłowej czyli bazi *AMENTIFERÆ*: *FAGALES*, *SALICALES*, *JUGLANDALES*, *PIPERALES* i *MYRACALES*.

Fagelia, s. (fadzi'lie) bot. = *Calceolaria*, ob.

fag end rozplątany koniec powrozu, przen. smutny koniec czegośkolwiek np. nieudanego zebrania towarzyskiego, wyborów, przedsiębiorstwa handlowego itp.

fagger, s. (fe'gōr) 1) kto napędza drugiego do wyczerpującej pracy; 2) robotnik zapracowujący się na śmierć.

faggery, s. (feg'ri) 1) męcząca i niszcząca robota, pot. mordęga; 2) Ang. w szkołach ang. posługiwanie się biednymi kolegami przez studentów bogatych.

Fagin, s. (fej'gin) postać handlarza kradzionych przedmiotów z powieści Dickens'a (1812—1870) „*Oliver Twist*” (1838); kształci niedorostków w złodziejstwie kieszonkowym.

fagine, s. (fej'dżyn) lotny narkotyk zawarty w łusce buczyny (bukwi).

Fagopyrum, s. (fegopaj'rom) bot. gryka, hreczka, tatarka, dawniej także poganka, *buckwheat* *POLYGONUM FAGOPYRUM* z rodziny *POLYGONACEÆ* rzędu *POLYGNALES*, podgromady bezpłatkowych *APETALÆ* w grupie dwuliściennych.

fagot, **faggot**, s. (fe'gyt) 1) wiązka gałązek; 2) wiązka czegośkolwiek; 3) hist. a) wiązka gałązek do podpalenia stosu na stracenie heretyka; b) haftowany wizerunek takiej wiązki, noszony obowiązkowo przez heretyków, którzy odwołałi swe błędy; 4) met. a) wiązka drutów lub prętów żelaza sztabowego; b) Ang. waga żelaza i stali (120 funtów = 54,4 kg.); 5) Ang. babsko, babsztyl; 6) Ang. = *spice ball*, ob.

fagot, **faggot**, vi. a) wiązać we wiązki; b) hist. nosić wizerunek wiązki ob. *fagot*, s. 3) b), jako penitent; stąd: odwoływać, odrzekać się (gen.), wyrzekać się (gen.); vt. 1) związywać; 2) hist. związywać komu ręce i nogi albo związywać dwie osoby razem przed spaleniem na stosie.

fagott = *bassoon*, ob.

fagot vote głos wyborcy, który został przez partię zrobiony właścicielem realności w tym celu, by uzyskać prawo głosowania.

Fagus, s. (fej'ges, na kont. eur. fa'gus) bot. buk, rodzaj drzew, ob. *Fagaceae*.

fahlunite, s. (fa'lunajt, of *Fahlun* w Szwecji) min. fanulit, klasy sylikoidów, odmiana kordierytu, $Mg_2Al_2Si_5O_{18}$ t. 7—7,5, c.w. 2,60—2,66.

Fahrenheit, adj. (fa'renhajt) *Fahrenheit*, dotyczący termometru *Fahrenheit*; *Gabriel Daniel Fahrenheit* (farenhajt), 1686—1736, wynalazł termometr alkoholowy 1709, rtęciowy 1714, którego zero (0°) odpowiada temperaturze mieszaniny równej wagi śniegu i soli, a 212° temperaturze wrzenia wody; woda zamarza (czytaj zamarza) na 32°, co oznacza w temperaturze Celsjusza i Réaumur'a (reomūra) 0°; 212°F = 100°C = 80°R.; 32°F = 0°C = 0°R.; -40°F = -40°C = -32°R.; skala F. przyjęta jest w Anglii i St. Zj., skala C. na całym świecie w nauce (wiącznie z Ang. i St. Zj.) oraz w wielu

krajach w codziennym użyciu; skala R. przeważnie we Francji; ob. *Celsius*, *Centigrade*, *Réaumur*.

faience, s. ('jans) ceram. fajans, gruba porcelana fr. z w. XVI—XVIII.

fail, vi. (fejl) 1) nie odpowiadać oczekiwaniom, zawieść, zawodzić; 2) braknąć; 3) zapadać na zdrowiu; 4) przepaść (w egzaminie); vt. 1) zawieść, zawodzić kogo, robić komu zawód; 2) zaniedbać (gen.), nieuczynić czego.

failure, s. (fej'ler) 1) błąd, brak; 2) niepowodzenie, rzecz nieudana; 3) zaniedbanie; 4) bankructwo, upadłość; 5) osoba której się nie udało przedsięwzięcie; 6) woj. niewypał, ob. *misfire*.

fain, adj. 1) rad (dat.); 2) zadowolony z (gen.) (w braku czegoś wymarzonego); adv. z miłą chęcią, z *would*.

fain, vi. radować się, być radym. **faineance**, -ancy, s. (fejni-ens, -i) bezczynność.

fainéant, adj. (fej'ne-a~, fr.) bezczynny; s. leń (m), nieroba (m & f).

faint, adj. (fejnt) 1) słaby, bezsilny; 2) słabowity; 3) niewyraźny, ledwo widzialny, ledwo dosłyszalny.

faint-, przedr. słabo-, lekko-, *f.-blue* bladoniebieski.

faint, vi. zemleć, omdleć.

faintheart, s. (fejnt'hart) tchórz; -ed, adj. ('-yd) tchórzliwy, trwożliwy, tchórzem podszty; -edly, adv. (i) tchórzliwie, trwożliwie, -edness, s. tchórzliwość, tchórzostwo.

fainting, s. ('-in~) omdlewanie, mdlenie; *f.fit*, omdlenie, zemdlewanie, atak omdlenia, mdłości (pl.).

faipule, s. (fa'ipu'le) w Polinezijsamoński naczelnik gminy.

fair, adj. (fe'r) 1) ładny, miły dla oka, przystojny; 2) budzący zaufanie, miły; 3) obszerny np. *a f. orchard* także *f.-sized*; 4) jasny, blond, np. *f. hair*, *f. skin*; 5) otwarty, szczerzy, uczciwy, godziwy, przyzwoity, np. *f. play* uczciwe traktowanie drugiej strony; 6) bez zarzutu, czysty, nieskalany, np. *f. name*; 7) wyraźny, czytelny, *f. writing*; 8) kup. godziwy, sprawiedliwy, przyzwoity, np. *a f. price*; 9) o pogodzie, ładny, pogodny; 10) pomyślny, dobrze wróżący; *f. wind* mar. pomyślny wiatr; 11) przest. grzeczny, uprzejmy, elegancki, godny pożądanja.

fair, adv. przyzwoicie, godziwie; pogodnie, jasno, prosto.

fair, s. 1) kiermasz, jarmark, targ, targowica; 2) bazar kościelny na cele dobroczynne; 3) wystawa ziemiopłodów, bydła, drobiu itp., *state f.* wystawa stanowa; *county f.* wystawa powiatowa; *a day after the f.* za późno, pot. musztarda po obiedzie.

fairfieldite, s. (fer'fildajt, od powiatu Fairfield w Conn.) min. ferfildyt, saleitrowiec rzędu fosforanów uwodnionych zawierających wapń, $Ca_2Mn(PO_4)_2 \cdot 2H_2O$, c.w. 3,07—3,15.

fairground, s. (fer'graund) plac wystawowy.

fairies'-bath, s. (fe'ris bež', kąpiel rusałek) bot. bedka kubkowa, *blood cup*, ob.; *f.-butter*, s. (f.-bo'der) bot.

glon niebiesko-zielony, ob. *Nostoc*; f.-hair (f. he'r) bot. kamionka, ob. *dodder*; f.-horse (f. ho's) bot. starzec jakubek *ragwort* *SENECIO JACOBÆA*, Linn.; f.-paintbrush, bot. jastrzębiec pomarańczowy *hawweed* *HIERACIUM AURANTIACUM*, Linn.; f.-petticoat, bot. naparstnica purpurowa *common foxglove* *DIGITALIS PURPUREA*, Linn.; f.-table a) wąkrota zwyczajna *Eur. marsh pennywort* *HYDROCO-TYLE VULGARIS*; b) każdy grzyb.

fairily, adv. (fe'ri:li) bajkowo, bajecznie, baśniowo, po czarodziejsku, sposobem rusałek.

fairing, s. (fe'rin~) 1) gościniec, podarek z jarmarku; 2) lot. owiewka, cokolwiek przyczynia się do usunięcia punktów oporu na powierzchni samolotu.

fair leather, skórką nie barwiona sztucznie.

f. linen cloth white KA. 1) długi pas płótna do przykrycia wierzchu ołtarza; 2) płótno do przykrycia pozostałych elementów po udzieleniu komunii.

fairly, adv. (fe'rili) 1) przest. a) ładnie; b) grzecznie; 2) wcale nieźle, *he sings f. well*; 3) w przybliżeniu, wprost; 4) słusznie, godnie, należyście, przyzwoicie; 5) z łatwością; 6) wyraźnie, jasno.

fair-minded, adj. (fe'r:majndy) nieuprzedzony, bezstronny, sprawiedliwy, uczciwy.

fair-natured, (f. nej'czörd) życzliwy, życzliwie usposobiony.

fairness, s. ('-nes) godziwość, uczciwość, wrodzona przyzwoitość w uczciwym postępowaniu.

Fair Parricide, piękna ojcobójczyni Beatrycze Cenci (Czenczi, 1577—1599).

f. play, godziwe postępowanie, sprawiedliwość.

f. sex, pięć piękna, ród kobiecy.

fairway, s. ('-uej) mar. szlak żaglowy, sprawna część kanału, rzeki itp.; stąd: każda wolna droga.

fair-weather, adj. ('ue'ger) 1) wykonywany w dobrą pogodę; 2) pomocny, wierny, przyjazny tylko dopóki dopóki warunki sprzyjają a usuwający się gdy nadchodzą trudności.

fair whites, etnol. = *Xanthocroi*.

fairy, adj. (fe'ri) bajeczny, czarodziejski; s. bogunka, rusałka, nimfa, świtezianka; ob. *elf*, *shee*, *puck* (skrząta, uboże); podrzędne duchy, czestokroć psotne i złośliwe.

f. book, książka zawierająca bajki.

f. butter, bot. 1) ob. *fairies' butter*; 2) grzyb o żelatynowej zalążni.

f. club, grzyb maczugowaty, ob. *Clavariaceae*.

f. cup, bot. 1) pierwiosnka lekarska *English cowslip* *PRIMULA OFFICINALIS* (Linn.), Jacq. lub Hill, także *PRIMULA VERIS* (?); 2) *-fairies'-bath*.

fairydom, s. (fe'ridum) świat bajek.

fairy fans, (fens) bot. dzierotka *CLARKIA* (Kalifornia).

f. finger (f. fin'ger) bot. naparstnica *foxglove* *DIGITALIS*.

f. flax bot. len przeczyszczający *purging flax* *LINUM CATHARTICUM*, Linn.

f. glove = *foxglove*.

fairyland = *fairydom*.

fairy-like, adj. (-lajk) jak z bajki, bajeczny.

fairy linit = *fairy flax*.

fairyology, s. (-a'łodzi) badanie legend o duchach.

fairy ring okrągła przestrzeń trawnika, ciemniejsza niż otoczenie, dzięki pomieszanu trawy z grzybami; w ludowej legendzie miejsce tańecznych zabaw nimf nocnych; przechodzenie przez takie koło groziło ludziom śmiercią.

f. shrimp (f. szrimp) zool. słodkowodny skorupiak rzędu liścionogich, *EUBRANCHIUS DIAPHANUS*, rodzaj zadychry, przeźroczysty o delikatnych barwach i zgrabnych ruchach; amer. gatunek *E. VERNALIS*.

f. smoke (smo'k, Ang. smeuk) bot. korzeniówka *MONOTROPA*.

fairy tale, f. story, s. (fe'ri tejl, f. sto'ri) bajka, baśń.

f. wand, (f. uond') bot. amer. czarcia lilia blazing star lub *devil's bit* *CHAMÆLIRIUM CAROLINANUM*, Willd.

f. water lily, (fe'ri uo'derlili) grzybieńczyk *floating heart* (flo'tin~ ha'rt) *LIMNANTHEMUM*, Gmel, czyli *NYMPHOIDES*, Hill, z rodziny goryczkowatych *gentian* family *GENTIANACEAE*.

fait accompli (fetakompli', fr.) rzecz dokonana, coś co się stało i nie może się odstać; np. *the government was met by a fait accompli* rząd znalazł się wobec faktu dokonanego (albo: wobec *fait accompli*).

faith!, int. (fej~) dalibóg.

faith, s. 1) wiara, w szcz. wiara w Boga, w objawienie itp.; 2) zaufanie, wiara w człowieka, wiara w dotrzymanie przyrzeczenia itp., *to keep f. dotrzymać wiary, dotrzymać słowa; to break f. złamać słowo, niedotrzymać przyrzeczenia, zobowiązania*; 3) lojalność, dotrzymanie naturalnych obowiązków nieprzepisanych prawem, umową, przyrzeczeniem itp.; 4) waga, poleganie, wiarygodność (opowiadania); 5) wiara, zbiór wierzeń i przepisów religijnych, np. *Buddhist faith*; 6) zaufanie do umiejętności zawodowych (np. lekarza, prawnika, laboranta chemicznego itp.); 7) F. żeńskie imię własne; 8) teol. a) wiara w istnienie Boga oparta na słowie Bożym; b) ufnosć w Boga; c) łąska wiary.

f. cure metoda leczenia za pomocą wiary.

Panno święta... jak mnie dziecko powróciłaś cudem, (gdy od płaczącej matki pod Twoją opiekę ofiarowany, martwą podniosłem powiekie i zaraz mogłem pieszo do Twych świątyni progu iść za wrócone życie podjękować Bogu), tak...

when, offered by my weeping mother to thy protection, I raised my dead eyelids, and could straightway walk to the threshold of thy shrine to thank God for the life returned me.

f. curer 1) kto leczy za pomocą wiary; 2) znachor.

faithful, adj. (fej~fuł) 1) wierny, wierzący; 2) dotrzymujący obowiązku; 3) stale wierny; 4) godny zaufania, spolegliwy, wiarygodny; 5) dany z uroczystym zapewnieniem; -ly, adv. (ii) wiernie, szczerze.

faithful, s. 1) osoba lub rzecz wierna i spolegliwa; 2) wierny członek społeczności religijnej; 3) spolegliwy członek organizacji religijnej; 3) spolegliwy członek organizacji; ob. *Old Faithful*.

faithless, adj. ('-les) 1) niewierzący, nieufający, niedowierzący; 2) niewierzący w Boga; 3) niedotrzymujący przyrzeczeń, zobowiązań itp.; 4) fałszywy, zdradliwy, nielojalny; 5) skłonny do robenia zawodów, zawodny, niestały; s. niedowiarek.

faithworthy, adj. ('-uor'~i) godny zaufania; -worthiness, s. (-uor'~ines) godność zaufania.

fake, adj. (fejk) pot. fałszywy, fałszowany, podrobiony, udany; s. pot. fałszyfikat, fałszerstwo, coś podrobione, oszustwo.

faker, s. (fej'ker) pot. fałszerz, oszust.

fakir, s. (fakö'r; faki'r ar. ubogi) mah. mnich który złożył śluby ubóstwa, derwisz, członek zakonu mahometkańskiego; pokutnik hinduski (yogi) w szerszym znaczeniu kwestarz czyli wędrowny żebrak i cudotwórca innych wyznań w krajach mah. i Ind. Wsch.

Fakofu, s. (fako'fo) log. (w Eur. baroco) druga figura trybu (*mode*) sylogizmu (z możliwych 19-u); ob. *mode*.

fanalaca, s. (falana'ka) zool. zybet madagaskarski *EUPLERES GOUTTII*, ob. *civet*, *civet cat*, *Viverridae*.

Falasha, s. (fala'sza, abis. wygnaniec) Falaszowie, lub hamici zamieszkali w Etiopii, religii żydowskiej, rasy Galla, ob. *Galla*.

falbala, **falbela**, s. (feł'bala, '-beł; wł. falbala) falbana, obścysie u spodnicy damskiej, ob. *furbelow*.

falcate, adj. (foł'kejt) sierpowaty, o kształcie gdy mniej niż połowa tarczy oświetlona.

falchion, s. (foł'czn) hist. średniowieczny, miecz szeroki i wygięty.

Falcidian law (falsi'dien lo; na kont. eur. -ci-, we Włoszech -czy-, prawo Falcydusza, trybuna ludu pod cesarzem Augustem (40 przed Chr.) przyznające przymusowo czwartą część spadku spadkobiercom (*Falcidian portion*) i unieważniające inne testamentowe rozporządzenia powyżej trzech czwartych wartości spadku.

falciform, tdj. (feł'siform) sierpowaty; f. *ligament* anat. s. więzadło (wątroby) *LIGAMENTUM SUSPENSORIUM HEPATIS*; f. *process* s. wyrostek, s. pociąg (grubej błony mózgowej), ob. *calculla*; f. *sinus* s. zatoka *SINUS FALCIFORMIS*.

Falco, s. (feł'ko) główny rodzaj sokoła.

falcon, s. (foł'kn) zool. sokół, jastrząb, ptak drapieżny, używany

przez wiele wieków do pomocy w polowaniu; tresurze poddawano w szcz. samice, ob. **falcon-gentle**, ptaków długoskrzydłych, uważanych za szlachetne, **noble**, gdy sokolice o lotach krótszych uważano za nieszlachetne, **ignoble**; sokolnictwo, trzymanie sokołów i polowanie z sokolami były wszędzie przywilejem szlachty; sokoły stanowią oddzielny gatunek jastrzębi **FALCONIDÆ**, są stosunkowo niewielkie, lecz niezmiernie odważne i mają fascynującą szybkość ataku z góry; 2) woj. w w. XV—XVII wielki sokół, działo, czwarta część kolubryny, wyrzucające trochę więcej niż pięć funtów naboju; 3) **F. Sokół**, towarzystwo gimnastyczne założone w Pradze w 1862, i Sokół, założony po r. 1863; 1864 we Lwowie; oba z programem narodowym; Sokół Polski w St. Zj. z siedzibą centralną w Pittsburghu, Pa., założony w r. 1908, wydaje pismo miesięczne „Sokół Polski”.

falcon, vi. polować z sokołami.

falcon-beaked (fokn'bi'kd) z zagiętym dziobem, z zakrzywionym dziobem.

falconbill, s. ('-bił) hist. topór wojenny mający po drugiej stronie ostrza koniec zagięty w kształt dzioba sokoła.

falconer, s. (fo'kner) hist. 1) sokolnik, najemnik wychowujący sokoły myśliwskie; 2) torba sokolnika na zdobycz.

Falcones, s. pl. (falko'niz) zool. podrząd rzędu **FALCONIFORMES** obejmujący podrodzinę **FALCONIDÆ**.

falconet, s. (fo'knet) 1) hist. falconet, działo z w. XVII; 2) zool. a) sokolik, ptak mniejszy od sokoła, lecz zupełnie zresztą do niego podobny; b) kilka azj. gatunków sokolików rodzaju **MICROHIERAX**; c) dwa australijskie gatunki srokośców australijskich tworzących rodzaj **FALCUNCULUS** i podobnych w swych zwyczajach do sikory.

falcon-gentle, (fokn džen'ti) zool. sokolica, samica sokoła **peregrine falcon**.

Falconidæ, s. pl. (falka'nidi, na kont. eur. falkoni'de) zool. główna rodzina dziennych ptaków drapieżnych, obejmująca jastrzębie, orły, rarogi, kanie, a czasem i eur. sępy, **hawks, eagles, true buzzards, kites and Old World vultures**.

Falconiformes, s. pl. (falkonifor'miz, na kont. eur. -mes) zool. jastrzębiowate, rząd obejmujący wszystkie ptaki drapieżne z wyjątkiem sów.

falconine, adj. (fo'konajn) jastrzębi, sokoli.

falconry, s. (-ri) hist. sokolnictwo, także **hawking**.

falconern, s. (fo'kopörn) zool. w Afr., Azji i Australii niektóre jastrzębie lub sokoły okazujące znamiona rarogów, w szcz. tworzące rodzaj **AVICEDO**; nazwa książkowa, w praktyce nieużywana.

falcula, s. ('-kula) 1) zool. zagięty, ostry szpon; 2) anat. sierpowaty pociąg grubej błony mózgowej, **FALX**.

falcular, adj. (-er) 1) sierpowaty; 2) dotyczący pociągu sierpowego, ob. powyżej **falcula** 2).

falderal, s. (fel'dereł) 1) refren; 2) drobnotka, drobniarz, głupstwko; vi. nucić refren.

faldstool, s. (föld'stul) 1) ozdobny fotel składany dla biskupa w kościele, kiedy nie zasiada na tronie lub bawi poza swoją diecezją; 2) podobny fotel lub klęcznik dla króla ang. podczas koronacji; 3) KA, składany stolik, od którego czyta się litanie, **litaný stool**.

Falerno, s. (faler'no) słodkie wino włoskie z okolic Neapolu.

Faliscan, adj. (falis'kan) hist. dotyczący Falisków, **Falisci** (fali'si, na kont. eur. falis'ci, we Włoszech fali'szi) ludu staro-italskiego w Etrurii; s. 1) członek tego ludu; 2) ich język spokrewniony z łacińskim pochodzenia etrusko-łacińskiego.

Falkland, s. (fo'kland) 1) = **Faulkland**; 2) główna postać w powieści „**Caleb Williams**” Williama Godwina (1756—1836).

fall, adj. (foł') jesienny.

fall, s. 1) upadek, upadnięcie w szcz. wskutek siły przyciągania ziemi; 2) upadek, degradacja, utrata stanowiska, ruina, bankructwo, upadłość; poddanie się obłożonego miasta; 3) wypadnięcie, utrata np. zębów, liści, upierzenia, rogów, włosów itp.; 4) pora roku kiedy drzewa tracą liście, jesień; w Ang. przest., ob. **autumn**; 5) zapadnięcie się z pozycji prostopadłej w poziomą np. upadek na ślizgawce, zapadnięcie się ściany w pożarze; 6) upadek moralny w szcz. bib. **The F.** grzech pierworodny Adama i Ewy, często zwany **f. of man**; 7) obniżenie się, wpływ po przypływie, spadek temperatury; 8) spadek, skłon, obniżenie terenu; 9) a) ujście rzeki, b) wodospad; 10) opad; ilość opadu w mm. lub calach wysokości na cm² lub cal² powierzchni; 11) spadek, różnica wysokości rozmaitych punktów rzeki nad powierzchnią morza; 12) spadek ceny, wartości itp.; 13) a) ścięcie drzewa; b) ilość ściętych drzew; 14) hist. stara miara długości w Ang., jeszcze w użyciu gdzieniegdzie w Szkocji; 15) pomiot jagnięcy; 16) los, przypadek, co komu przypadnie, przest. z wyj. Szkocji; 17) astrol. położenie planety gdzie nie ma wpływu; 18) ogr. zazwyczaj pl. listek kwiatu wygięty na zewnątrz jak u kosaćca; 19) mech. ciąg wielokrażka, ciąg talii; 20) zapaśn. sposób rzucenia przeciwnika na ziemię.

fall, vi. spadać, spaść z góry w dół dzięki sile przyciągania ziemi, spaść na ziemię jak przedmiot puszczonej z rąk, spaść w głąb, opaść niżej lecz nie na ziemię, np. warkocze opadające na plecy; 2) przen. obniżyć się; opaść, spaść niżej np. temperatura spada; zapadać np. noc tam rychło zapada **the night falls swiftly**; **the voice falls** głos opada, obniża się; 3) upaść na ziemię; 4) legnąć, paść w bitwie, umrzeć na polu walki; 5) popaść (w błąd, w kłopoty, w dług); 6) paść, wpaść w ręce nieprzyjaciela; 7) zapaść się jak dom, sklepienie, mury; 8) upaść moralnie,

stracić szacunek otoczenia; 9) opaść niżej, jak skłon tarasu; 10) (o rzece) wpaść (np. do morza); 11) tracić (na sile), zmniejszać się, maleć, opadać na wadze, na śmiałości wyglądu i wystąpienia; 12) przypadać na (acc.), **this New Year's fell on a Monday**, Nowy Rok przypaść na poniedziałek; wpaść na (acc.), wydarzyć się w (acc.); przypaść w udziale (dat. — **upon**, — **to**); zdążyć się; 13) popaść w stan nieprzytomności **to f. unconscious**, **to f. ill** zachorować; popaść w sen, usnąć, zasnąć **to f. asleep**; 14) gram. paść na **the accent falls in Polish on the penultima** akcent pada w polskim języku na przedostatnią zgłoskę; 15) dzielić się na (acc.) **the dictionary falls into two parts**; 16) astr. wejść w sferę małego wpływu; 17) karty. paść, np. dyska wobec tuza; **to f. across** spotkać przypadkowo (acc.); **to f. among** wpaść pomiędzy (acc.), wpaść pośród (gen.); **to f. astern** (o okręcie) a) pozostać w tyle; b) cofać się **to f. away** 1) odpaść; 2) wystąpić ze zrzeczenia lub gminy; 3) zniknąć; **to f. back on** 1) nie dotrzymać, sprzeniewierzyć się; 2) sięgnąć do zasłoków rezerwowych; **to f. behind** popaść w tył, popaść we zwłokę; **to f. dead** 1) paść trupem; 2) golf (o kuli) paść na miejscu; **to f. down** 1) kość. paść krzyżem np. przed ołtarzem w kościele; 2) mar. płynąć z prądem; 3) roln. pokładać się jak np. zboże o ciężkim kłosie w czas burzy; **to f. flat** spudłować, nie zrobić wrażenia; **to f. for**, pot. zadurzyć się w kim lub w czym; **to f. foul** mar. zderzyć się, of z (abl.); **to f. from** gracie kość. zgrzeszyć; **to f. home** okrętown. zapadać ku środkowi, o bokach okrętu ponad liną wodną, ob. **tumble home**; **to f. in** 1) zapaść się np. dach domu; 2) zapadać, zapaść np. termin zapłaty, najmu itp.; 3) przyjść lub powrócić w posiadanie: np. **to f. heir to** —; 4) wpaść, wejść pośpiesznie na chwilę; 5) zgodzić się na (acc.); 6) woj. zająć na swoje wyznaczone miejsce; **to f. into the hands of** wpaść w ręce (gen.); **to f. in upon** spotkać niespodziewanie (acc.), pot. nadziać się na (acc.); **to f. in with** 1) spotkać się z (abl.); 2) zgodzić się na (acc.); 3) zgadzać się z (abl.) np. zarządzenie to zgadza się z opinią większości **the measure falls in with the general opinion**; 4) mar. zbliżyć się (o okręcie); **to f. off** 1) odpaść, spaść jak dojrzały owoc; 2) odpaść, wystąpić, wycofać się; umrzeć; rozstać się; 3) tracić popularność, zwolenników, czytelników, abonentów itp.; 4) upadać na zdrowiu; 5) mar. odpadać od wiatru; **to f. on one's feet** wyjść bez szkody z niebezpieczeństwa; (dosł. stanąć na obie nogi); **to f. out** 1) pokłócić się; 2) wyjść, zakończyć się; 3) woj. wypaść z szeregu; **to f. over** 1) przewrócić się; 2) Szekspir. przejść do przeciwnego obozu; 3) szk. pójść spać; **to fall short** zabraknąć, nie wystarczać, nie dopisywać; **to f. through** skrewić, nie dopisać, niesprostować (dat.) nieudać się; **to f. to** 1) zacząć, zabrać się do (gen.); 2) począć bitkę; 3) zamknąć się, przymknąć się, zapaść się (np. o drzwiach); 4) przypaść w udziale,

przypaść na (acc.); to f. to the leeward mar. stracić na wietrze, stracić na wysokości; to f. under 1) dostać się pod jurysdykcję (gen.); 2) przynależać według klasyfikacji do grupy; to f. upon wpaść na coś, napaść coś lub kogoś, zaatakować, to f. within przynależać pod (acc.).

-fall, przyr. (-fał) -spad np. water-fall wodospad.

fallacious, adj. (fał'jesz) błędny, mylny, zawodny, zwodniczy, wiodący na manowce, wprowadzający w błąd; -ly, adv. (-li) błędnie, zawodnie; -ness, s. (-nes) błędność, zwodniczość.

fallacy, s. (fa'łasi) 1) zwodniczy wygląd, zwodniczość, rzecz powodująca mylne wrażenie, omyłka, błąd; 2) błędne zapatrywanie, błędność, mylność; 3) log. rozumowanie nie wytrzymujące dowodu opartego na rzeczywistym stanie rzeczy a prowadzące do wniosków fałszywych.

fallages, s. pl. (fo'lydzys) leśn. ścięte drzewa.

fal-lal, adj. (fel'leł) zamiłowany w drobniagach, afektowany; s. stroik, szmatki, drobniagzy do odziania.

fall army worm, ob. grassworm.

fallback, s. (fo'bek) 1) cofanie się, stronienie; 2) rezerwa.

fall-board, s. ('-bord) żaluzje na zawiasach u spodu.

fall chronometer (f. kro'nomiter) przyrząd do mierzenia czasu spadania przedmiotu spadającego bez tarcia, używany w psychologii doświadczalnej.

f. dandelion (f. den'dilaj'en) bot. brodnik jesienny autumn hawkbit LEONTODON AUTUMNALE lub AUTUMNALIS, Linn.

fall-down, adj. (f'daun) odwrócony, a f.-d. collar kołnierz Słowackiego.

fallen, adj. part. 1) upadły, zrujnowany; (o kobiecie) upadła, złego prowadzenia się; 2) zabity na polu walki; 3) (o zwierzęciu) zdechły, padły; f. animal padlina; f. star 1) astr. meteor; 2) bot. glon niebiesko-zielony z rodziny NOSTOCACEAE rosnący na wilgotnych gruntach; f. wool wełna owcza zebrana z ziemi, ogrodzenia, drutu kołczastego itp.

faller, s. (fo'ler) 1) kto lub co spada; 2) leśn. drwal; 3) mech. część maszyny, która wykonuje swą czynność przez spadanie; 4) zool. błotniak zbożowy ob. Circus cyaneus.

fallfish, s. (fo'fysz) zool. wsch.-amer. karp LEUCOSOMUS CORPORALIS (ok. 30 cm. dł.); ob. chub, Cyprinidae.

fall guy gw. frajer, człowiek łatwy do oszukania, ofiara do naciągania.

f. herring słońc atlantycki POMOLOBUS MEDIOCRIS od Cape Cod, Mass., ku pld.

fallible, adj. (fe'libl) 1) omylny, mogący się mylić; 2) zawodny, zwodniczy, mogący zawodzić; fallibility, fallibleness, s. (felib'lyty, fe'libines) zawodność, omylność; fallibly, adv. zwodniczo, zawodnie, błędnie.

falling, adj. part. spadający np. diphthong, pitch, rhythm; f. evil, f.

sickness, padaczka, ob. epilepsy; f. sluice śluza automatycznie spadająca w razie powodzi; f. tide odpływ; s. med. opadnięcie, wypadnięcie, np. f. of the uterus opadnięcie macicy.

fall line, geol. linia znamienna licznymi wodospadami; w Am. Płn. w szcz. granica między starszym krystalicznym podłożem gór Apalachi, ob. Appalachian a młodszymi skałami atlantyckich równin pobrażnych.

f. of the hammer, pr. uderzenie aukcjонера młotkiem w stół na znak zakończenia przetargu; o ile chodzi o przedmioty osobistego posiadania kupujący staje się ich właścicielem z chwilą tego uderzenia.

f. of the leaf, (por. listopad) jesień.

Fallopian tube, (felo'pien tiu'b) anat. jajowód wiodący jajo z jajnika do macicy, ob. oviduct.

fallow, adj. (fe'-io) płowy, sarni, jelonkowy.

fallow, s. 1) odlóg, ziemia uprawna pozostawiona odlgiem na pewien czas; 2) uprawienie ziemi bez jej obsiania, tylko celem zabicia chwastów i owadów; 3) kolor sarni, płowy.

fallow chat, zool. białorzytka czyli opocznik wheatear SAXICOLA CENANTHE, ob. wheatear.

f. deer, zool. eur. daniel (m), damula (f), daniel (n), ob. deer; w Ang. często oswojony w parkach.

F. Pippin, sad. gatunek żółtych jabłek.

f.-plow (fo'plau') orać pod ozime zasiewy; f.-sow (fo'so') siew jesien, zwykle w pl.: zasiewy jesienne, zasiewy ozime.

falltime, s. (fo'tajm) jesień.

fall-trap ('-trep) pułapka automatycznie zamykająca się przez opadnięcie zatrasku.

fall wheat pszenica ozima odr. pszenicy jarej.

false, adj. (fo'ls) 1) nieprawdziwy, niezgodny z rzeczywistością, mylny, błędny; 2) świadomie kłamliwy, fałszywy np. f. witness fałszywe świadectwo; 3) fałszywy, nieszczerzy, dwulicowy, zdradziecki, obłudny, przewrotny; 4) fałszywy, podrobiony, fałszowany, nieprawdziwy, np. sztuczne klejnoty; 5) fałszywy, udany, wprowadzający w błąd, np. podwójne dno; 6) nieuzasadniony, bezpodstawny, np. podejrzenie, roszczenie; 7) niecisły, niecisłe nazwany, podobny, np. lnicznik f. flax czyli gold-of-pleasure CAMELINA SATIVA, Brantz.; 8) bud. fałszywy, udany, pozorny, np. f. window, f. door.

false, s. przest. fałsz, kłamstwo, fałszerstwo.

f. acacia, ob. locust.

f. alarm, fałszywy alarm, alarm wszczęty przez pomyłkę, gdzie niema żadnego niebezpieczeństwa.

f. alder (dosł. fałszywa olsza, z rodziny brzoźowatych) bot. rodzaj ostrokrzewu ILEX.

f. alkanet (dosł. fałszywy farbownik) bot. nawrot polny corn grom-

well LITHOSPERMUM ARVENSE, Linn.; f. asphodel (dosł. f. złotogłów) bot. kosatka; f. attack szerm. finta; f. attic, bud. poddasze, strych bez okien i bez pokojów, strych; f. blossom, patol. rośl. choroba żołądka wywołana przez grzybek EUBASIDIUM OXYCOCCI, kwiaty pienne nie dające owocu; f. bottom podwójne dno; f. boxwood (dosł. f. bukszpan) bot. kwitnący dereń flowering dogwood CORNUS FLORIDA, Linn.; f. brome grass (dosł. f. stokłosa) a) kłosownica pierzasta BRACHYPODIUM PINNATUM (L.) P.B.; b) kłosownica leśna BRACHYPODIUM SYLVATICUM (Huds.) Roem. & Schult.; f. buckwheat (dosł. f. gryka) bot. winorośl amer. BILDERDYKIA SCANDENS mająca ziarno podobne do gryki; f. caper (dosł. f. kaperek) = caper spurge, ob.; f. caterpillar (dosł. gąsienica) larwa błonkowi (błonkoskrzydłych HYMENOPTERA) z rodziny TENTHREDINIDAE (lub nadrodziny TENTHREDINOIDEA) podobna do larwy motyla t.j. rzędu LEPIDOPTERA; ob. sawfly; f. conception, (f. konseps'zn) akus. ciąży zaśniadowa, c. fałszywa, mola; f. core, hutn. rdzeń formowy, kareń; f. croup fałszywy dławiec LARYNGITIS STRIDULOSA, ASTHMA MILLARI; f. dawn słabe światło ukazujące się czasem przed wschodem słońca na wschodnim widnokręgu, prawdopodobnie pochodzące od zodiaku; f. decretals, hist. kość. (także F. Decretals) ob. pseudo-Isidorian; f. equilibrium, chem. fiz. równowaga sprzeczna z teorią termodynamiczną; f. face a) maska papierowa, płócienna itd.; b) masz. fałszywa szczeka; f. face society, antropol. w wielu szczepach indiańskich w Amer. Płn. tajne związki religijne, których członkowie noszą maski podczas uroczystości; f. fire a) mar. materiał palny brany na okręt w celu spalania w razie koniecznej potrzeby jako sygnał; b) ogień robiony w celu zwabienia w zasadzkę okrętu, śpieszącego w dobrej wierze z ratunkiem na morzu; c) woj. r. strzelanie bez naboju; f. flax ob. false, adj. 7); f. floor a) ślepa podłoga; b) podłoga przewyżająca nad podłogą zwartą (dla przewiewu); f. foot ob. pseudopodium; f. front 1) tupet na szczycie czoła; 2) ściana zakrywająca od ulicy budynek a nie połączona z budynkiem; 3) zachowanie obliczone na pokaz, pozory mające zakryć prawdę; f. galena min. pseudogalena, blenda Zn S, sfaleryt, ob. sphalerite; f. gid wet. choroba owiec podobna do kołowaczyny, powodowana przez gzy owce CESTRUS OVIS; f. goat's-beard, ob. Astilbe; f. gromwell, bot. fałszywy nawrot ONOSMODIUM.

false-heart, -ed, adj. (fois' hart, 'yd) 1) próżny i niezdrowy w samym rdzeniu; 2) fałszywy, zwodniczy, przewrotny; -ly, adv. (-li) przewrotnie, nikczemnie; -edness, s. (-ydnos) przewrotność.

false hemp, (dosł. fałszywe konopie) bot. poziomnik hemp nettle GALEOPSIS.

falsehood, s. (fois'hu'd) 1) fałsz,

brak prawdy i akurtności; nieprawda; nieprawdziwe twierdzenie; 2) świadome kłamstwo, kłamanie, kłamliwość; 3) przest. fałszerstwo; 4) pr. szk. oszukańcze naśladowstwo albo zatajenie prawdy na szkodę drugiej strony; f. fraud and willful imposition pr. szk. urzędowa nazwa pojęcia: oszustwo.

false hoof, ob. dewclaw; f. horehound, ob. black horehound; f. hyacinth ob. camas; f. ice plant dziki roczodnik amer. wild orpine SEDUM TELEPHIOIDES, Michx.; f. imprisonment pr. nieprawne uwięzienie, fałszywy areszt; bezprawne ograniczenie osobistej wolności; f. indigo 1) ob. Amorpha; 2) ob. Baptisia; f. knot, mar. babski węzeł; f. leg 1) woj. proteza; 2) zool. ob. proleg 1); f. ligaments anat. fałdy otrzewnej pomocne w utrzymaniu pęcherza we właściwym położeniu; f. lily of the valley („f. konwalia”) bot. majownik, konwalijska, w Pol. m. dwulistny M. BIFOLIUM (Linn) DC; w St. Zj. i Kanadzie M. CANADENSE, Desf. (czerwone jagody); f. lupine f. łubin, THERMOPSIS CAROLINIANA, Curtis, amer. motylkowata roślina o kwiecie podobnym do żółtego łubinu.

falsely, adv. (-li) 1) mylnie, błędnie; 2) fałszywie, kłamliwie, oszukańczo; 3) zdradziecko, przewrotnie.

false mahogany bot. fałszywy mahon; drzewo smaczkliwi red bay PERSEA z rodziny wawrzynowatych laurel family LAUREACEAE, gdy prawdziwy mahon pochodzi z mahoniowca mahogany SWIETENIA MAHOGANY z rodziny miedlinowatych MELIACEAE; f. mandrake (f. mandragora) bot. eur. przestęp dwupienny bryony BRYONIA DIOICA; f. mange wet. poważny łojotok u konia; ob. seborrhea; f. mangosteen bot. f. mangustan, owoc podobny do mangustanu, ob. mangosteen, rosnący na wsch.-ind. palmie daktylowej DIOSPYROS PEREGRINA . . . ; f. membrane med. błona fałszywa PSEUDOMEMBRANA w szcz. w wypadkach dławca i błonicy; f. mercury bot. komosa strzałkowata Good - King - Henry CHENOPODIUM BONUS HENRICUS; f. mermaid (dosł. fałszywa rusalka) smukła roślina o drobnych białych kwiatach zaliczana do rodziny a) bodziszkowatych geranium family GERANIACEAE albo b) false mermaid family LIMNANTHACEAE, Gmel., albo c) bobrkowatych MENYANTHACEAE; f. mildew=downy m.; f. morning, ob. powyżej f. dawn; f. motherwort mierzchnica (czytaj: r-z czarna black horehound BALLOTA NIGRA, Linn.; f. musie muzyka nieodpowiadająca zwyczajowym regułom kontrapunktowym, ob. musica ficta; f. myrrh, f. mirra, bdellium wsch.-ind., ob. bdellium; f. nostril (dosł. fałszywe nozdrze) zool. u koni i pokrewnych zwierząt zamknięta jama długości 5—7 cm. między kością nosową a międzyszczykową; funkcja jej jeszcze niewiadoma; f. oath fałszywa przysięga, krzywo-przysięstwo, ob. perjury; f. papers, dokumenty transportowe okrętu zawierające fałszywe dane co do tran-

sportów w celu oszukańczego; f. personation, występowanie pod obcym nazwiskiem, ob. personate v.; f. pretenses, kłamliwe przedstawienie przeszłych i obecnych okoliczności w celu oszukańczego; f. redtop (f. miełica AGROSTIS) wiklina pastewna fowl grass POA PALUSTRIS, Linn.; f. returns fałszywa faszja podatkowa; f. rhubarb (f. rabarbar) bot. rutewka żółta meadow rue THALICTRUM FLAVUM; f. ribs anat. żebra wrzeczne czyli COSTAE SPURIAE, z których 3 pary łączą się z mostkiem za pośrednictwem chrząstki, a 2 pary (luźne czyli COSTAE FLUCTUANTES) wcale nie łączą się z mostkiem; ob. rib; f. ring leśn. fałszywy słoń, mniej niż urost roczny i zazwyczaj nie sięgający dookoła; f. rue anemone bot. zdrojówka rutewkowata ISOPYRUM THALICTROIDES, Linn., z rodziny jaskrowatych crowfoot family RANUNCULACEAE, bardzo podobna do rutewki early meadow rue THALICTRUM DIOICUM Linn. z tej samej rodziny; f. scab wet. silny łojotok, SEBORRHEA; f. scorpion, ob. book scorpion; f. senna, bot. moszkenki południowe common bladder senna COLUTEA ARBORESCENS, Linn.; ob. Colutea.

falsestist, s. (fołse'tyst) osoba mówiąca lub śpiewająca fałsetem.

falsetto, adj. (-to) fałsetowy 1) leżący poza naturalnym rejestrem głosu; 2) nienaturalny, wymuszony; adv. fałsetem. s. 1) fałset, głos leżący poza naturalnym rejestrem, zwany także męski alt, male alto i countertenor; 2) fałsetto, śpiewak śpiewający fałsetem.

falsework, s. (fołs'uork') bud. rusztowanie, prowizoryczna struktura na czas burzenia budowli lub na czas schnięcia cementu itp. (np. łuku).

falsificate, s. (fołsy'fikejt) fałsyfikat, rzecz podrobiona, np. sfabrykowany antyk.

falsification, s. (fołsyfikej'szn) 1) fałszowanie, podrabianie; 2) kłamliwe przedstawianie.

falsificator, falsifier, s. (fołsyfikej'tör, fołsyfajer) fałszerz.

falsify, vi. kłamać; vt. 1) fałszować a) przedstawiać fałszywie, wbrew prawdzie; b) zmieniać prawdziwe sprawozdanie itp. przez dodanie fałszywych twierdzeń lub przez wykreślenia; 2) pr. udowodnić fałszywość lub błąd.

falsity, s. (foł'siti) fałsz, kłamstwo, kłamliwość, błąd, myślność.

Falstaff, Sir John, postać szekspirowska z „Merry Wives of Windsor” i „Henry IV”; wprowadzona w r. 1893 w librecie Boita do opery Verdiego; do literatury polskiej przez Henryka Sienkiewicza w trylogii w osobie Zagłoby; Falstaffian, adj. podobny do Falstaffa.

falter, vt. (foł'ter) 1) potykać się, poruszać się niepewnie, jękać się; niedopisywać; vt. wypowiedzieć coś urwany sposobem i niepewnie.

falter, s. drganie, drgnienie.

falteringly, adv. (-in~li) niepewnie, z trudnością.

Faluns, s. (fa'lunz) geol. warstwy

muszelek w dolnym piętrze trzeciorzędu młodszego (neogenu) w zach. Francji, uważane przez Karola Lyella (1817—1875) za typowe dla miocenu.

falx, s. (felks) pl. falces (felisz) hist. klas. rzym. broń w kształcie pałasza; 2) anat. sierp w szcz. sierp mózgu czyli sierp większy FALX MAJOR czyli PROCESSUS FALCIFORMIS MAJOR czyli sierp błony twardej FALX CEREBRI i sierp mały czyli F.CEREBELLI; 3) zool. szczękorożek, ob. chelicera; 4) zool. u pcheł wewnętrzne zgrubienie między zgąbieniami czułków.

Fama, s. (fej'ma) uosobienie rozgłosu, Fama, Sława.

famatinite, s. (fame'tinajt) min. famatynit, siarkosól miedzi w rzędzie siarkosoli klasy lamprytów czyli blaskotów 3Cu₂ S. Sb₂ S₂ albo według Czermaka Cu₃ Sb S₂, c.w. 3.57.

fame, s. (fej'm) 1) fama, pogłoska np. fama niesie; 2) opinia publiczna, sława.

fame, vt. wślawić.

fameflower, s. ('-flauer) bot. roślinna wsch. St. Zj. TALINUM RETIFOLIUM, Pursh., z rodziny portulakowatych purslane family PORTULACEAE.

Fameuse, s. (fam'öz) sad. rodzaj późnych jabłek jesiennych.

familia, s. (fami'lia) pr. rzym. rodzina t.j. PATER FAMILIAS wraz z potomstwem rodzonym i adoptowanym oraz ich żonami, ob. pater familias, patria potestas.

familial, adj. (famy'liet) rodzinny, rodzinny, znamienny dla rodziny, powtarzający się w rodzinie.

familia rustica, (f. ros'tika, na kont. eur. rus'-) hist. kl. niewolnicy, „dusze” na majątku Rzymianina.

familiar, adj. ('-lier) 1) familiarny, poufale; 2) obznajomiony dokładnie z (abl.) with; 3) niewłaściwie i przesadnie poufale, pot. za pan brat, over- lub too f.; 4) o zwierzętach) oswojony; 5) obyty, zwyczajny, powszedni, wszystkim znany, np. a f. view; to make one's self f. with obznajomić się z (abl.).

familiar, s. 1) poufalec, towarzysz; 2) przest. domownik, wiernik; 3) a) nioł-stróż; 4) hist. za czasów inkwizycji zaufany urzędnik działający z polecenia trybunału w śledztwie i aresztowaniu; 5) kośc. świecki domownik dygnitarza kościelnego, wiernik, wierniś.

familiarism, s. ('-izm) familiarizm, sposób mowy i zachowania się właściwy tylko w zaufanym gronie.

familiarity, s. ('-iti) 1) familiarność, poufaleść; 2) ścisła znajomość przedmiotu; 3) zbytnia swoboda przekraczająca granice nakazane wzajemnym odstępem między ludźmi; 4) astrol. aspekt czyli konfiguracja.

familiarization, s. (-ej'szn) obznajomienie się, zbliżenie, przyzwyczajenie.

familiarize, vi. zaznajomić się z (abl.), obznajomić się z (abl.); vt. 1) zaznajomić, obznajomić; 2) zbli-

żyć, przyzwyczaić; 3) oswoić; 4) nadać poufałą formę, np. imię.

familiarly, adv. (-i) poufale, bezceremonialnie, po domowemu.

familiar spirit transcendentalny czynnik kierujący czynami człowieka, anioł-stróż; ob. **control**, s. 8); **dæmon** s. 1); **genius**, s. 1).

familism, s. (fe'milyzm) hist. kość. zasady sekty **Family of Love**, ob.

familist, s. (-yst) członek tej sekty.

Familistère, s. (familiste'r; **family** i **monastery**) komunistyczne stowarzyszenie rodzin, skupione około J. B. A. Godin'a (godę') w r. 1859 w Guise (gi'z) departamentu Aisne (e'jn) we Francji; stowarzyszenie to rozwinęło się w kooperatywę hutniczą w Guise i w Belgii; ob. **phalanstère**.

family, adj. (fe'mili) rodzinny, rodowy, domowy, rodzinny; f. **circle** w teatrach i operach przedział w tyle łóż, odciepy kotarą; f. **compact** hist. a) układ spokrewnionych dworów w sprawach międzynarodowych; b) grupa królewskich urzędników rządzących Kanadą w początkach w. XIX; f. **contract** układ członków rodziny w sprawie wzajemnego dziedziczenia; f. **expense** wydatek na rodzinę, pr. w odpowiedzialności męża i żony w małżeństwach o podzielonym majątku; f. **man** 1) człowiek żonaty i dzieciaty; 2) domator, człowiek zamilowany w życiu domowemu; f. **meeting** rada rodzinna, w pr. starofr. (Kanada i Luizjana) obowiązkowy zjazd przynajmniej pięciu członków rodziny zwołany z urzędu, by postanowić w sprawie małoletniego, konieczny według ustawy dla prawomocności pewnych aktów prawnych; f. **name** nazwisko, odr. **given** n. albo **Christian** n. imię; f. **physician** lekarz domowy; w Chinach płatny tylko wtedy gdy wszyscy w domu zdrowi; f. **skeleton**, zniesławiająca sprawa, utrzymywana przez rodzinę w tajemnicy; f. **tree** drzewo genealogiczne; f. **wage** zarobek spólny wszystkich członków rodziny.

family, s. (fe'mili) 1) przest. służba domowa; stąd: (nie przest.) urzędowy sztab dygnitarza; 2) grupa osób żyjących pod jednym dachem we wspólnym gospodarstwie, jak np. rodzina z dziećmi i służbą; grupa osób mieszkających spólnie np. wszyscy uczestnicy mieszkanka i stołu od jednej osoby żyjącej samotnie do zespołu osób jako goście hotelowi, więźniowie, mieszkańcy schroniska, domu ubogich, domu starców itd.; 3) rodzina, ród, osoby pochodzące od spólnego przodka; 4) familia, rodzina, własne dzieci zbiorowo; 5) rodzina, rodzice i dzieci, ob. **clan**, **familia**, **gens**, **nair**, **punaluan**, **Tibetan**; 6) astron. a) grupa asteroid pochodzących przypuszczalnie od wspólnej gwiazdy; b) grupa komet przyciąganych przez większą planetę; 7) bakt. grupa komórek powstałych od wspólnej komórki w środowisku żelatynowym z którego albo odpływają, ob. **swarm**, albo w którym tworzą nowe rodziny, ob. **colony**; 8) biol. rodzina, grupa roślin i zwierząt tworzących kategorię wyższą niż rodzaj,

genus, a niższą niż rząd, **order**; nazwy rodzin roślin kończą się na -owate, -aceae, zwierząt na -owate, -idae; ob. **classification** 3), **nomenclature** 3 a); 9) chem. grupa pokrewnych pierwiastków, np. chłorowce **chlorine** f.; 10) kość. holy f. święta rodzina, św. Józef, Matka Boska, Dzieciątko Jezus; 11) muz. grupa podobnych instrumentów, np. dęte, smyczkowe; 12) petr. grupa skał o podobnych własnościach chemicznych i mineralogicznych; in a f. way 1) nieformalnie, swobodnie, bezceremonialnie; 2) w odmiennym stanie, przy nadziei, w ciąży.

Family of Love, hist. kość. hol. założona przez Henryka Nicleasa (Nik'las, 1502—1580), mistyczna i potrosze liberalizująca przepisy biblijne; rozpowszechniona w Anglii gdzie przetwała do czasów Cromwella (1660).

famine, adj. (fe'myn) głodowy; f. **bread** bot. chleb głodowy, porost **UMBILICARIA ARCTICA**, czasem spożywany przez ludzi; f. **fever** (f. fi'ver) tyfus głodowy, dur plamisty; ob. **typhus**.

famine, s. 1) powszechny brak żywności, głód (powszechny), głodowanie; 2) głód, zamieranie z głodu, mór; 3) powszechny brak czegoś na rynku, np. **milk** f., **coal** f., **steel** f.

famish, vi. (fe'misz) 1) umierać z głodu, zagłodzić się; 2) cierpieć głód prawie blisko śmierci głodowej; zagłodzać się; 3) cierpieć dotkliwie z powodu braku czegośkolwiek potrzebnego; vt. 1) zagłodzić, wygłodzić; 2) osłabić głodem, wyczerpać głodem, złać czyjaś wytrzymałość przez głodzenie; 3) pozbawić (acc.) czegoś potrzebnego.

famous, adj. (fej'mös) 1) sławny, słynny, głośny, rozgłosny; 2) sławny, znakomity, przewyborny; 3) przest. a) powszedni, zwykły; b) obelżywy, osławiony.

famulus, s. (fe'miules, na kont. eur. fe'mulus) famulus (czyt. fa'mulus), średniowieczny służący uczonego, chemika, alchemika, fizyka, pomocny mu w eksperymentach.

(I) **fan**, s. (fen) 1) hist. kobiałka do rzucania zboża w powietrze w celu oczyszczenia od plew; 2) w nowoczesnych przyrządach wiatrak służący do oczyszczania ziarna z plew, przyrząd do wywołania prądu wiatru, wiatrak do chłodzenia radiatora itd.; 3) wachlarz; 4) cokolwiek w kształcie wachlarza np. otwarty ogon pawi, delta rzeki; 5) = **fanlight**; 6) poet. rozwarte skrzydła; 7) śmiga, małe skrzydełka u wiatraka które nastawiają skrzydła wiatraka naprost wiatru.

(II) **fan**, s. 1) miłośnik (sportu, teatru, kina itp.); 2) **Fan**, sing. i pl., członek afr. szczepu zamieszkującego zagłębie Ogowe we Francji Równikowej a niedawno przybyłego ze środka Afryki; także **Fang** (fa~) Pahouin (pa-ue'), Pangwe i Fanwe; 3) chińska miara i waga, ob. **fen**.

fana, s. (fena') rel. mah, zniknięcie osobniczej woli ludzkiej wobec woli Boga.

fanam, s. (fenam') 1) waga wsch.-ind. (Madras) 98.44 mg.; 2) mon.

moneta srebrna wsch.-ind. (Trawan-core) ósma część rupii.

fanatic, adj. (fane'tik) fanatyczny, skrajny, nie zrównoważony, w szcz. w sprawach religijnych.

fanatic, s. 1) przest. wariat; maniak religijny; ang. nonconformista; 2) fanatyk, człowiek bezgranicznie oddany swojej idei i narzucający ją entuzjastycznie i natrętnie wszystkim innym, zapaleniec, zagorzalec.

fanatical, s. (-i) = **fanatic**; adj. -ly adv. (-i) fanatycznie; -ness, s. (-nes) fanatyzm.

fanaticize, (-tiszaj) vi. działać i czuć fanatycznie; vt. sfanatyzować, doprowadzić (acc.) do fanatyzmu.

fanback, s. (fen'bek) mebl. tylne oparcie drewnianego fotelu, w szcz. **Windsor chair**, którego słupki rozchodzą się od siedzenia do górnego łuku wachlarzowo.

fan blower, mieszek, dmuchawa, przyrząd ze skrzydełkami do wywołania przeciągu, wiatru (**fan blast**) w kuźni, w organach itp.

fancied, adj. (fan'sid) 1) urojony, niereczywisty; 2) ulubiony, dawniej: faworyt; 3) przest. wymarzony, artystyczny.

fancier, s. (fan'sjer) marzyciel; 2) osoba mająca szczególne upodobanie w pewnym kierunku, w szcz. osoba zajmująca się chowem specjalnego rodzaju roślin lub zwierząt.

fanciful, adj. (fan'sifo) 1) pełen fantazji, dający wodze swym zachciankom i upodobaniom; 2) oparty na urojeniach nie na faktach; 3) fantastyczny, fantazyjny, niecodzienny, niezwykły; -ly, adv. (-i) fantastycznie, fantazyjnie; -ness, s. (-nes) bogata fantazja, fantastyczność, niecodziennosc.

fanciless, adj. (-les) bez imagi-nacji, trzeźwy.

fan-crested, adj. mający na głowie pióropusz do nastawiania jak dudek, ob. **hoopoe**.

fan cricket ob. **mole cricket**.

fancy, s. (fan'si; Ang. fa~'si) 1) upodobanie oparte raczej na fantazji niż na rozsądku; 2) opinia oparta na kaprysie, wrażenie intuicyjne; 3) przedmiot upodobania; 4) wyobraźnia, imaginacja; 5) iluzja, wyobraźnia bezpodstawa; 6) sąd i odczucie w sprawach sztuk pięknych; 7) wyobrażenie wytworzone w umyśle, koncepcja, idea, plan, pomysł, zamiar; 8) fantazja muzyczna, balada, improwizacja; 9) bot. bratek (**pansy**); 10) skrót zamiast f. **woman**, ob.; 11) wyobraźnia poetycka i artystyczna, fantazja autorska i kompozytorska; 12) ogr. roślina wyhodowana w niezwykłym kolorze.

fancy, vi. 1) wyobrażać sobie, przedstawiać sobie; wierzyć w coś bez dowodów; 2) u Szekspira odczuć miłość; vt. 1) mieć zamilowanie do (gen.); rozmawiać się w (loc.), lubić, kochać; 2) usnuć koncepcję, myśl, zamiar; 3) uwierzyć bez dowodów; 4) uroić sobie, mniemać bezpodstawnie; 5) hodować szczególne gatunki roślin lub zwierząt; 6) pot. jako int. przedstaw sobie!, wyobraź sobie!, dawniej: wyimaginuj sobie! imainuj sobie!;

fancy ball bal kostiumowy z wykluczeniem strojów historycznych, na który wstęp dozwolony tylko w kostiumach alegorycznych.

fancy-bred, adj. (f. bred') 1) pochodzący z fantazji; 2) (o zwierzęciu) znakomitego pochodzenia, świetnej hodowli.

fancy diving, sztuka i praktyka artystycznego wskakiwania z trampoliny do wody.

f. fur skóra zwierzęcia z włosami, futro; przec. staple fur.

f. girl, fl lady = **f. woman**.

f. man utrzymanek prostytutki.

f. sapphire (f. sa'fajr) szafir lub inny kosztowny korund barwy innej niż niebieskiej.

fancy-sick 1) chory z miłości; 2) chory z urojenia.

fancy stocks papiery wartościowe na giełdzie sprzedawane a) po fantastycznych cenach; b) po cenach często zmieniających się.

f. woman prostytutka.

f. woods gatunki drewna rzadkie i kosztowne.

fancywork, s. (fan'si-uörk) robotki ręczne.

fandango, s. (fandan'go) fandango, taniec hiszpański.

fane, s. (fejn; ł. fanun) przest. świętynia.

Faneuil Hall, (fe'nł hoł) hist. St. Zj. dom w Bostonie darowany miastu w r. 1742 przez Piotra Faneulla; tam patrioci amer. gromadzili się w czasach przedrewolucyjnych, stąd nazwa: **Cradle of Liberty** (Kolebka Wolności).

fanfare, (fan'far) fanfara, sygnał na dętych instrumentach na uroczystościach i na polowaniu.

fanfaron, s. (fan'faron) fanfaron, blagier; -ade (-ejd') fanfaronada, puste przechwałki, przeźrocyste udawanie.

fan fold geol. fałda wachlarzowata (wynik sprasowania, fałd) gdy siodło anticline, u szczytu jest szersze, niż u podstawy; **fanfold**, adj. wachlarzowo-fałdzysty.

fanfoot, s. (fen'fut) zool. gatunek jaszczurek z rodziny gekonów o palcach z poduszczykami zawierającymi lepka ciecz; egipski PTYODACTYLUS LOBATUS (pti'os gr. ślina, daktylos gr. palec), jakkolwiek niejadowity, uchodzi u ludności miejscowej za mającego trujące palce.

fang, s. (feg') 1) przest. chwyt; 2) przest. z wyj. szk. połów; 3) zool. kiel, długi, ostry ząb zwierzęcia drapieżnego, węża, pająka; także spięzasty wyrostek tworzący część korzenia zęba; 4) mar. zawór skrzynki pompowej; 5) mech. ząb lub kolec mechanizmu np. zamku, koniec narzędzia; in a fang wplątany, w niebezpieczeństwie; to lose the f. nie dopiąć celu; 6) (fa~) chińska miara pojemności = 100 cz'i sześciennych; ob. chih; 7) F. (fe) a) postać szeryfa w „Henry IV” Szekspira; b) postać sędziego policyjnego w „Oliver Twist” Dickensa; c) ob. Fan (Afryka).

fang, vi. Ang. hodować buraki cu-

krowe o rozszczepionych korzeniach; vt. 1) wpić kły; 2) dopasować kolce do podstawy; **fangled** ob. **newfangled**.

fanglomerate, s. (fengla'möryt) geol. materiał aluwialnego wachlarza w którym fragmenty skalne niewiele ucierpiały od wody.

fan-kwai, s. (fan'gwa' chiń. obcy diabeł) przybłąda, zawłoka (obelżywa nazwa cudzoziemca).

fanleaf palm palma wachlarzowa.

fanlight, s. (fen-lajt) światło górne, okno w kształcie półkola nad drzwiami lub nad oknem prostokątnym z promieniami drewnianymi od środka podstawy do łuku górnego na kształt sprych.

fanlike, s. ('-lajk) 1) wachlarzowy, wachlarzowaty, na kształt rozwartego wachlarza, rozwarty; 2) bot. na kształt wachlarza zamkniętego, składany.

fanner, s. (fe'nör) 1) kto lub co wachluje, dmucha; dmuchawa, wiatrak, śmigła; 2) zool. ob. kestrel.

Fannia, s. (fen'ja) zool. rodzaj obejmujący małą muchę domową.

fanning, s. ('-in~) 1) wachlowanie; 2) młynkowanie (zboża itp.); f. machine wiatrak, młynek.

Fanny ob. **Frances**.

fantail, s. ('-tejl) 1) ogon lub zakończenie w kształt wachlarza; 2) bud. część budowli podobna do wachlarza; 3) gór. ang. kapelusze górnik zwaną a sou'wester; 4) mech. palnik gazowy dający płomień w kształt wachlarza; 5) zool. a) gatunek gołębi mających niezwykłą ilość piór w ogonie (do 40 zamiast 12) które umieją ustawiać w okrągły wachlarz; b) australijska mucholówka z rodzaju RHIPIDURA o okrągłym wachlarzowym ogonie często szeroko rozpuszczonym w locie; c) ptak nadsródziennomorski CISTICOLA CISTICOLA; d) złota rybka o podwójnych płetwach tylnych i ogonowych.

fan tan, s. (fe'te') 1) chińska gra hazardowa polegająca na obstawianiu czterech rogów czystej karty, znaczących 1, 2, 3, 4, i boków między dwoma rogami; bankier wygrywa garść groszków, fasoli lub tp. i odlicza patyczkiem po 4 aż zostanie na stole 1, 2, 3 albo nic, natenczas wygrywa stawka 1, 2, 3 lub 4 i o trzymuje 3:1; stawka boczna otrzymuje 1:1; 2) amer. hazardowa gra w karty.

fantasia, s. (fantazi'a) 1) wł. taniec arabski wykonywany w szczególne uroczystości a obejmujący popisy konne, strzelanie z broni palnej i dzikie okrzyki; 2) utwór muzyczny przeważnie improwizowany a wolny od wszelkich więzów tradycji, reguły i przepisów.

fantassin, s. (fan'tasin) infanterzysta, żołnierz z piechoty, piechota.

fantast, s. (fen'test) marzyciel.

fantastic, adj. (fentes'tik) 1) przest. fantastyczny; 2) urojony, nierzeczywisty, wymarzony; 3) dziwny, groteskowy, ekscentryczny, bajeczny; 4) wynikający z kaprysu, wymyślny, chimeryczny, fantazyjny.

fantasy, s. 1) wyobraźnia, fanta-

zja; 2) przedmiot wyobraźni, obraz, idea, pomysł.

Fantee, Fanti, s. sing. i pl. (fen'ti) 1) murzyński naród afr. zamieszkujący Złote Wybrzeże; 2) ich język; ob. **Ashanti**; to go **Fanti** zdziczyć, wpaść w szal morderczy, por. **amuck**.

Fanteine, s. (fa'ti'n) postać nie-szczęśliwej dziewczyny w „Nędznikach” Wiktora Hugo (1802—1885).

fantoccini, s. pl. (fantoc'zini) kulki w jasełkach, jasełka (pl.).

fantraining ('-nin~) ogr. prowadzenie krzewu lub drzewa owocowego w kształcie wachlarza.

f. tree, bot. 1) palma wachlarzowa; 2) drzewo prowadzone w kształt wachlarza.

f. vaulting, bud. system budowy sklepienia w późniejszym gotyku ang. w którym żebra wzdłużne rozchodzą się wachlarzowo; **f. vault** bud. sklepienie wachlarzowe.

fan weed, s. (fen'ui'd) tobołki polne penny cress THLASPI ARVENSE, Linn.

fan wheel koło młynka, wiatraka, dmuchawy.

f. window, ob. **fanlight**.

fan-wing fly ryboł. przynęta w kształcie muchy z wachlarzowymi skrzydełkami.

fanwort, s. (fen'uört) ob. **Cabomba**.

faon, s. (fa~) kolor jelonkowy, kolor sarnięcy.

far, adj. (fa'r) 1) daleki, oddalony, odległy; 2) daleki, długi, np. podróż, droga; 3) z dwójga dalszy, np. the far side po przeciwnej stronie, po stronie dalszej; 4) zaawansowany, f. in studies.

far, adv. 1) daleko, w znacznej odległości, daleko w głąb, daleko wwyż, daleko na wschód, na zachód, na północ, na południe; daleko w przeszłości, daleko w przyszłości; 3) w dużej mierze, w znacznej części; 4) wiele, o wiele f. less, f. more o wiele mniej, o wiele więcej; as f. as aż do; by f. na ogół, o wiele, znacznie; f. and away stanowczo, na wszelki wypadek, w każdym razie; f. and near daleko i blisko, wszędzie, w całej okolicy.

far, s. przest. roln. orkisz.

farad, s. (fe'red; od nazwiska Michała Faradaya 1791—1867) el. farad, jednostka miary pojemności elektrycznej; pojemność kondensatora który obciążony jednym kulonem daje różnicę potencjału o jeden wolt, = 9.10¹¹ ES; skrót F; ob. **daraf**.

faraday, s. (fe'radej) el. i chem. jednostka ilości elektryczności = 96,500 kulonów; F. cage puszka Faradaya, zwana także electrostatic screen; F. effect zjawisko Faradaya; Faraday's disk krążek Faradaya w magnetycznym polu; Faraday's law a) elektroliza; b) indukcja elektromagnetyczna.

faradic, adj. (fere'dik) faradyczny, dotyczący Faradaya i jego rozlicznych odkryć; med. f. electricity prąd faradyczny, prąd prąkowy.

faradism, **faradization**, s. (fere'-

dyzm, fe'redyzej'szn) med. lecznicze stosowanie tego prądu.

faradize, vt. (-ajz) med. pobudzać za pomocą prądu faradycznego; -r, s. przyrząd tak pobudzający.

farandole, s. (fara~do'l) taniec prowansalski (płd.-fr.).

farasula, s. (farasu'la) waga etiopska = 13.478 kg. kości słoniowej, = 16.85 kg. kawy, = 17.95 kg. kauczuku.

faraway, adj. (far'euej) 1) odległy, daleki; 2) senny, mroczny; -ness (-nes) dal, nieskończoność.

faraway, s. odległość, dal; zaświat.

far-back, adj. (far'bek) dawno miniony, z zamierzchłej przeszłości.

farce, s. (fars) 1) kuch. faszerunek, nadzienie; 2) podobne wzbogacenie dzieła literackiego dowcipem, satyrą, pikanterią, cytami itp.; 3) farsa, sztuka sceniczna wesoła i często satyryczna z większą swobodą co do prawdopodobieństwa i ścisłości logicznej; 4) czynnik humoru; 5) w życiu rzecz niewytzymająca krytyki rozsądku, rzecz z gruntu śmieszna i niezdolna do życia, mimowolna parodia.

farfical, adj. (far'sikł) śmieszny, nierealny, nierzeczywisty.

far-come adj. (far'kum) przybyły z daleka.

far cry (fa'r kraj') pierwotnie daleki zew; dziś 1) duża odległość; 2) duża różnica np. a f.c. from Napoleon to to-day's warfare.

farctate adj. (fark'tejt) bot. ani pusty ani rurkowy.

farcy s. (far'si) wet. a) nosaczna koni; b) podobna lecz rzadsza choroba bydła rogatego ACTINOMYCES = STREPTOTHRIX FARCI-NUS; ob. Actinomyces.

fardel s. (far'del) tobolek.

fardel-bound adj. (-baund) wet. chory na konstypację.

fare s. (fe'r) 1) przest. podróż, wyprawa; wyposażenie na wyprawę; odzież, przybory; grupa osób gotowych do wyprawy; droga, ścieżka, przewóz opłacony; obciążenie jucznego zwierzęcia; 2) cena przejazdu; 3) zbiorowo pasażerowie najmu-jący przewoźnika, wagon, okręt, miejsce w wagonie, w samolocie; 4) wikt, potrawy (pl.), pożywienie, pot. stół.

fare, vi. 1) powodzić się, wieść się, he fares well powodzi mu się dobrze; 2) podróżować, udać się w podróż; 3) być częstowanym.

Far East, ob. east, s. 2); **Far Eastern Question**, problemy polityczne dotyczące Japonii, Chin, Korei, Filipin itd.; **Far Eastern Treaty**, ob. Nine-Power Treaty z 1922.

farer, s. (fe'rer) wędrowiec, wędrownik; tułacz.

farewell, adj. (fer'ueł) pożegnalny; f. speech mowa pożegnalna; w szcz. F. Address mowa pożegnalna Wyszynghona ustępującego po ośmiu latach prezydentury (17 września 1796); adv. przest. i r. precz, w dal, np. to go f.; int. f!, żegnaj mi! żegnajcie!

farewell, s. 1) pożegnanie, życze-

nie dobrej podróży; błogosławieństwo na drogę; 2) odjazd, odejście; 3) mar. odbicie od brzegu.

farewell, vi. żegnać się (odjeżdżając), odbijając od brzegu (na okręcie); vt. żegnać (acc.).

farewell-summer, s. bot. a) mydl-nica soapwort SAPONARIA; b) aster wrzoścowy hearth aster ASTER ERICOIDES, Linn.

farewell-to-spring, s. bot. marsza-wa GODETIA AMCENA, Lillia.

farfara, s. (far'fara, hisz. i port.) bot. podbiał pospolity coltsfoot TUSSILAGO FARFARA, Linn.

far-fetched, adj. (far'feczt) wywie-dziony z daleka; niewysnuty bezpo-srednio, nie wynikający naturalnie, wymyślny, sztucznie wyspekulowa-ny, przesadny w swej logice; -ness, s. (-nes) rozumowanie sięgające zbyt daleko i przesadne, pot. docho-dzenie lewą ręką do prawego ucha.

farflung, adj. rozległy, obszerny, przen. śmiały.

Far from the Madding Crowd sie-lanka z r. 1874 powieściopisarza ang. Tomasza Hardy'ego (1840—1928).

fargoing, adj. (far'go-in~) daleko idący, dalekosieźny.

far-gone, adj. (far'go'n) zaawan-sowany, np. a wounded soldier f.-g. ranny żołnierz bliski skonu.

farina, s. (St. Zj. fari'na, Ang. faraj'na) mączka, 1) ze zboża, orze-chów i glonów morskich, używana do budyniów i pieczywa śniadani-owego; 2) oczyszczona pszena; 3) kartoflana; 4) w formie pyłu na-siennego albo pyłu na owocach.

farinaceous, adj. (ferinej'szes) a) mączny, mączysty; b) med. mączny, mączasty, mączysty, np. kapiel, li-szaj.

farinometer, s. (ferina'mitör) przyrząd do mierzenia mąki np. na cienkość mlewa, na lepkość mąki.

farinose, adj. (-na'z) mączny, mączysty, pokryty białym pyłem.

farinulent, adj. (feri'niulent) po-kryty cieniutkim pyłem.

-farious, przyr. -oraki, -krotny; ob. ploid.

(I) **Farish**, adj. (fa'~, fej'-risz) do-tyczący wysp Faroe i ich mieszkań-ców.

(II) **farish**, adj. (fa'risz) nieco da-leko, dalekawo.

farkleberry, s. (far'klbe'ri) rodzaj czernic płd.-wsch. St.

farleu, **farley**, s. (far'liu, '-li) pr. feud. opłata w gotówce lub w by-dle należna panu od spadkobierców dzierżawcy, ob. heriot.

farm, adj. (farm) gospodarski; w Eur. chiłopski, włościański.

farm, s. 1) przest. suma pieniężna płatna w regularnych odstępach czasu za czynsz, podatki itp.; 2) wydzierżawienie za pewną umówio-ną sumę prawa pobierania podatku, myta itd.; 3) dzierżawa, dawniej a-renda, poboru podatków przez rząd; 5) obszar ziemi wydzierżawiony w celu uprawy rolnej; 6) obszar ziemi wydzierżawiony w celu prowadzenia gospodarstwa, dairy f., chicken f.,

rabbit f., fox f., oyster f. itd.; 7) dworek wiejski; farmhouse; w St.Zj. farma, we Fr. ferma; 8) baby farm gospodarstwo wiejskie przyjmujące niemowlęta na wychowanie, pot. na mamki.

farm, vi. gospodarzyć na roli; vt. 1) wydzierżawiać (dat.), odbierać regularnie opłatę za wynajem inte-resu; 2) dzierżawić od kogo, za taką opłatą pobierać dochody i zyski z ta-kiego interesu; w wypadkach 1) i 2) właściciel oddaje dzierżawcy dyspo-zycję nad żywym i martwym inwen-tarzem (dawniej i z duszami podda-nych) w zamian za opłatę czynszu dzierżawnego; 3) oddać osobę na u-trzymanie za opłatą np. the city farms its paupers; 4) uprawiać zie-mię.

f. bureau St.Zj. biuro stowarzysze-nia rolników; **f. elevator** publiczny skład zboża, w którym rolnicy za o-płatą składają swe zboże.

farmer, s. 1) hist. dzierżawca po-datków, cla, myta itp. który opła-ciwszy rządowi odpowiednią sumę, pobierał dochody państwowe lub miejskie; b) dzierżawca monopolu państwowego np. tytoniowego, za-paiskowego itp.; 2) farmer, gospodarz rolny, hodowca; 3) osoba dająca za opłatą utrzymanie niemowlęciu, u-bogiemu żyjącemu z zapomogi publicznej; 4) górn. opłata dzierżawna za grunt kopalny i od wykopa-nych kruszców; 5) karty. hazardo-wa gra podobna do 21, lecz z grani-cą do 16.

farmeress, **farmerette**. s. (far'me-res, farmeret') 1) gospodyni wiejska, farmerka zajęta gospodarstwem wiejskim; 2) żona farmera.

farmer-general, s. (far'mer dze'-nereł) hist. fr. generalny dzierżawca poborów państwowych. fermier gé-néral (fermje' żeneral'), od r. 1697 rdeń systemu podatkowego, tak dokuczliwego i znienawidzonego, że w r. 1792 zniesiony przez pierwszą Konwencję Narodową, która zniosła królestwo we Francji.

Farmer George król ang. Jerzy III.

Farmer-Labor Party St. Zj. partia polityczna rolniczo-robotnicza założona w r. 1920 z programem radykalnym (m. i. upaństwowienia banków, kolei i kopalń. wybieralno-sci sędziów federalnych); tylko w jednym stanie (Minnesota) doszła do pewnego znaczenia; od r. 1924 bez widocznego wpływu.

Farmers' Alliance St.Zj. polityczna organizacja rolników założona w r. 1876, zdobyła pewne wpływy na płd. i zach. około 1890, lecz w r. 1892 po-łączyła się z Partią Ludową (Popu-lists) która w r. 1892 otrzymała w wyborach na Prezydenta milion głosów (z 11 milionów), a po r. 1896 znikła.

farm hand, robotnik rolny, w szcz. najęty.

farmhold, s. (farm'hold) majątek ziemski.

farmhouse, s. ('-hauz, Ang. '-hauz') dworek.

farming, adj. (far'min~) rolniczy, gospodarski.

farming, s. 1) dzierżawienie; 2)

dzierżawa; 3) gospodarstwo wiejskie; 4) gospodarzenie na roli.

farmer's-plague, bot. podagrycznik pospolity *goutweed* *ÆGOPODIUM PODAGRARIA*, Linn.

farmer's ruin, bot. sporek polny *corn spurry* *SPERGULA ARVEN-SIS*, Linn.

farmery, s. (far'möri) Ang. 1) o-bejście gospodarskie; 2) gospodarstwo wiejskie.

farm loan bond (farm lo'n bond) list zastawny wolny od podatkowa-nia, zabezpieczony na pierwszej hi-potece majątku ziemskiego.

f. management nauka prowadze-nia majątku ziemskiego, agronomia.

f. yard obejście gospodarskie.

Farnese Bull (farnje'ze) Byk Far-nezyjski, grupa słynnego posagu z I. w. przed Chr., przypisywana Apo-loniuszowi i Tauriskusowi, odnale-ziona w 1546, odsłonięta pod kie-runkiem Michała Anioła (Michelan-gelo Buonarrotti (mikelan'dzelo) 1475—1564), do r. 1786 w pałacu rodziny Farnese, obecnie w Muzeum Naro-dowym w Neapolu; przedstawia sce-nę wiązania przez pasierbów Dirki na grzbiet byka; ob. *Dirce*.

Farnese Hercules Herkules Far-nezyjski, ogromny posąg Herkulesa, dłuta Glykona Atenczyka (I w. przed Chr.); długi czas pomieszczony w pałacu Farnese, dziś w Muzeum Na-rodowym w Neapolu.

farnesol, s. (far'nisol) chem. płynny alkohol $C_{15}H_{26}O$ z serii związków alifatycznych (tłuszczowych) o za-pachu konwali.

farness, s. (fer'nes) oddalenie, da-lekość, odległość.

Farnovian, adi. (farno'wien) doty-czący Farnowiusza; hist. kość. zwolennik Farnowiusza, polskiego heretyka z w. XVI, odrzucającego wiarę w św. Trójcę.

faro, s. (fa'ro) karty. faraon, ha-zardowa gra w karty; talia z 52 kart, nieograniczona liczba grają-cych; sposobów wyboru stawki jest 21: f. banker osoba trzymająca bank, f. bank; pomocnik tego *lookout*, kontro-luje stawki, które stawia się na obrusiku z obrazkami 13 kart piko-wych, *layout*.

Faroeish, adi. (faro'isz) dotyczący wysp Faroe, ich mieszkańców i ich języka; s. język używany na wy-spach Faroe, dialekt skandynawski.

Faroeish, s. (faro-iz') sing. i pl. mieszkańiec wysp Faroe; ludność przeważnie składająca się z potom-ków Wikinów, od r. 1380 pod wła-dzą Danii.

far-off, adi. (far'of') 1) daleki, odległy; 2) skierowany w odległą dal, np. a f.-o. look; -ness, s. (-nes) odległa dal.

farrage, **farrago**, s. (fer'ydz', fe-rej'go, fera'go) 1) mieszanina żywna np. owies z jęczmieniem; 2) przen. mieszanina np. wrażeń.

far-reaching, adi. (far'ri'czin) 1) sięgający daleko; 2) przen. daleko-siężny, głęboki, np. myśl, reforma, skutek.

farrier, s. (fe'rier) 1) kowal, w szcz. podkuwający konie, ob. *smith*;

2) przest. weterynarz; 3) woj. pod-officer kawalerii mający nadzór nad podkuwaniem koni.

farriery, s. (-i) 1) kowalstwo; 2) przest. weterynaria; 3) kuźnia, gdzie podkuwają konie; ob. *smithery*.

farrisite, s. (te'risajt; od Farris pod Oslo w Norwegii) petr. skała a-fanitowa (ob. *aphanite*) składająca się z barkewikitu (hornblendy ba-zaltowej zawierającej dużo żelaza), diopsytu, nefelitu, skaleniu (*feld-spar*) oraz drobnych ilości lepidome-lanu, magnetytu i oliwinu.

farrow, adj. (fe'ro) bezielna w jednym roku (tylko o krowie).

farrow, s. 1) oprosienie; 2) pomiot prosiąt; 3) przest. prosię; vi. opro-sić się (tylko o porodzie świni).

farruca, s. (farru'ka) taniec hisz-pańsko-cygański.

farseeing, adj. (far'si-in~) 1) wi-dzący z daleka; 2) dalekowzroczny, przeznany.

farset, adj. (far'set) 1) osadzony głęboko, np. oczy; 2) zwrócony w dal, ob. *far-off*. 2).

Farsi, s. (far'si) Fars, mieszkaniec Farsistanu w Persji.

farsight, s. (far'sajt) zdolność wi-dzenia z daleka.

farsighted, adj. 1) widzący dale-ko, przewidujący, przeznany, ostro-żny, rozważny; 2) med. dalekowzroczny; -ness, s. 1) przezorność, prze-widywanie; 2) med. dalekowidztwo *HYPERMETROPIA*.

farther, adj. (far'jer) 1) przest. wcześniejszy; 2) dalszy, ob. *further*; 3) odleglejszy; adv. 1) odleglej, da-lej; 2) w wyższym stopniu, do-kładniej; 3) poza tym, następnie, dalej, ponadto.

farthermost = **farthest**.

farthest, adj. ('-est) 1) najdalszy, najodleglejszy; 2) najdłuższy,

farthest, adv. najdalej; **at the far-thest** na końcu.

farthing, s. ('-in~) 1) hist. a) dawna ang. złotówka a) i *noble'a* (ob.) b) i *royal'a* (ob. *royal*); b) dawna miara powierzchni także roz-maita w różnych okresach czasu, i akra, skóry, pręta kwadratowego itd. 2) mon. moneta ang. = i penny, pierwotnie srebrna, później miedzia-na od r. 1860 z brązu.

farthingdale, s. (far'ingdejl; ver-dugo hisz. gałązka na obręczki do krynoliny) uroczysta suknia damska

Anna duńska,
żona króla ang.
Jakuba I-go, w
robronie.

ze spodnicą na dużych obręczach ze trzciny, drzewa, metalu, fiszbinu itp., zwana w Polsce robron od fr. robe ronde (ro'b rad'); modna za królowej Elżbiety. F. chair, hist. o-gromny fotel bez oparcia na ramio-na, modny za Elżbiety i Jakuba I (1550—1625).

far to seek rzadki, daleko by szu-kać, niełatwo znaleźć.

far-traveled, adj. obyty w świecie, (osoba) która wiele podróżowała i wiele świata zwiedziła.

Far West, s. Daleki Zachód St.Zj. między Mississippi a Pacyfikiem; o-kreślenie nie urzędowe.

fas, s. (fas) hist. kl. u Rzymian prawo boskie; odr. **jus** prawo ludz-kie; przec. **nefas**.

fascēs, s. pl. hist. kl. u Rzymian wiązka gałązek spomiędzy których wystawało bokiem ostrze topora; o-znaka władzy publicznej noszona przez liktora przed królem lub cesa-rzem; w fascēs konsula topór był włączony tylko poza granicami kra-ju; symbol władzy publicznej i kary grożącej przestępcom (gałązki sym-bolizujące chłostę, a topór — ścię-cie); 2) przen. władza publiczna.

fascia, s. (fesz-ja na kont. eur. fascja, we Włoszech faszja) pl. fas-cie ('-ji) 1) wstążka, pasek, opaska, obwiązka, bandaż, powijacz; 2) a-nat. powięź, **FASCIA**, **APONEURO-SIS** (nauka o powięziach = **APONEUROLOGIA**); **superficial** f. p. płytka, **deep** f. p. głęboka, ob. f. **lata** i f. **of Scarpa**; 3) bud. ozdoba kolumny itp. w kształcie wstęgi, o-paski (kamiennej); 4) zool. wyraźna barwa, pręga.

f. bulbi (**Tenoni**), anat. powięź gałki ocznej, **Tenon's capsule**; zapa-lenie tej powięzi: **tenonitis**.

fascial, adj. (fe'szieł) 1) anat. doty-czący powięzi, powięziowy, np. p. odruchy; 2) hist. kl. dotyczący fas-cēs.

fascia lata (la'ta) anat. powięź szeroka (uda) **APONEUROSIS FE-MORIS**.

f. of Camper (Piotr Camper, ana-tom hol., 1722—1789) powięź Kampe-ra, wierzchnia warstwa wierzchniej powięzi pachwiny.

f. of Colles (A. Colles, anatom irl. 1773—1843) powięź Kollesa, głęboka warstwa wierzchniej powięzi mię-dzykrocza (**PERINEUM**).

f. of Scarpa (Antoni Scarpa, ana-tom wł. 1747—1832) powięź Skarpy głęboka warstwa wierzchniej powięzi pachwiny.

fasciate, -d, adj. (feszet', -yd) obwiązany, oblamowany, zrosnięty we wiązki, np. jak szpilki modrze-wia; zool. opasany barwnym brze-giem.

fasciation, s. ('-szn) obwiązanie, zrosnięcie; bot. zniekształcenie pnia drzewa wyglądającego jakgdyby kil-ka pni były się zrosły.

fascicle, s. (fa'sikł) 1) wiązka, fa-scykuł, zbiór, skupienie, zrosnięcie, ob. *glomerule*; 2) zeszyt książki wy-chodzącej w częściach, jak powieści w w. XIX, słownik Trzaski-E-werta-Michalskiego, słownik niniej-szy, i i.

fascicled, adj. (fa'sikłt) zrośnięty we wiązki, jak szpilki modrzewia.

fascicular, adj. (-kiuler) 1) fasykułowy, dotyczący zbioru aktów; 2) wiązkowy, dotyczący grup bot. liści, szpilek; petr. igiełkowych kryształów w skale; f. tissue, ob. vascular tissue.

fascicule, s. (fa'sikiuł) fasykuł, zeszyt aktów.

fasciculus, s. (-es) pl. -li (laj), na kont. eur. -li) anat. wiązka włókien w szcz. nerwowych, podział powrózka rdzenia kręgowego; także przewód; f. cunctatus (kiuni-ej'tes, kunea'tus) pęczek klinowaty (rdzenia kręgowego) czyli pęczek Burdach; f. gracilis pęczek Golla; f. proprius ta część istoty białej rdzenia kręgowego, która styka się z istotą szarą; f. teres = funiculus teres.

fascinate, vi. (fe'sinejt) być czarującym; vt. 1) przest. oczarować, rzucić urok na (acc.); 2) opanować wrażeniem, przyciągać nieodpornie, zachwycać.

fascinated, adj. part. (-yd) oczarowany, oszołomiony miłym wrażeniem.

fascinating, adj. part. (-in~) czarujący, ujmujący, uroczy.

fascination, s. (-ej'szn) 1) hist. uroki (pl.); 2) zachwyt, oczarowanie, urok, wdzięk, powab, ob. charm, s. 4).

fascinate, adj. uroczy, pociągający, wabiący.

fascine, s. (fesin') woj. faszyna, pęk długich, prostych gałęzi używany do wypełniania rowu przez który trzeba przejechać, jako podkład do podwyższenia działa, do wzmocnienia skarpy lub brzegu wody.

fascine, vt. woj. ofaszynować, wzmocnić faszynami.

f. choker (czo'ker) woj. przyrząd do zbijania gałęzi w ciasne pęki przed wzięciem faszyny.

fascinery, s. (-ri) woj. wzmocnienie gruntu faszynami.

Fascio, ob. Fascisti.

fascio-, przedr. (fe'szio, fe'sjo) anat. powięź-.

fasciola, s. (fesjo'la) zool. 1) pasek, pręga, w szcz. barwna, także fasciolet; 2) F. = Distomum, Distoma, ob. rodzaj smocznik reprezentujący rodzinę FASCIOLIDÆ.

fasciola cinerea, anat. taśma żębatą hipokampa.

Fasciolaria, s. (fesjolej'ria) zool. rodzaj ślimaków morskich reprezentujących rodzinę FASCIOLARIDÆ w podrzędzie STENOGLLOSSA.

fasciole, s. (fe'sjoł) zool. pasek drobnych gruzełków z kolcami zwykle orzesionymi, na pokrywę żełwów z rodzaju SPARTAGINA, ob. Echinoidea.

fasciolet = fasciola 1).

fascioliasis, s. (fe'sjolaj'ezyz) med. i wet. choroba wątroby spowodowana przez przerwę (smocznice) z rodzaju FASCIOLA; ob. distomiasis, fluke.

fascis, s. (fe'sis; i. ob. fascies) wiązka, pęk.

Fascism, s. (fe'szizm) faszyzm, kierunek i program polityczny faszystów we Włoszech pod Benedyktem Mussolinim (Il Duce = Wódz), ob. Fascisti.

Fascist, adj. (fe'szyst) faszystowski.

Fascista, s. (-a) faszysta (m), faszystka (f), czarno-koszulowiec, Black-Shirt.

Fascisti, s. pl. (-i) faszysci, członkowie politycznej organizacji włoskiej pod wodzą Mussoliniego, który pragnął powrócić Włochom kierownictwo świata z czasów starożytności (ob. fascies); ruch ten doprowadził do zaboru Etiopii przez Włochy i przyjęcia przez króla włoskiego tytułu cesarza Etiopii, a wkrótce potem do wojennej klęski Włoch, detronizacji króla i zamordowania Mussoliniego (1919—1945).

fashion, s. (feszn) 1) krój, forma, fason, sposób; 2) moda, obyczaj; f. book książka ilustrowana zawierająca wskazówki co do mód.

fashion, vt. nadawać kształt, formować, fasonować, tworzyć (ubranie); dostosowywać.

fashionable, adj. (-ebi) modny, zgodny z przepisami mody; mający powodzenie w kołach dbających o najnowsze przepisy mody, np. modne letnisko.

fashioner, s. (fe'szoner) przykrawacz.

fashionist, s. (fe'szenyst) rysownik mód.

fashion plate, s. 1) rysunek przedstawiający suknie najnowszej mody; 2) osoba ubrana według najnowszej mody.

fasibitkite, s. (fe'sybi'tykajt, od Ambasibitika na Madagaskarze) pet. basibitkit, gruboziarnista skała składająca się przeważnie z kwarcu, a pozatym z cyrkonu, egirynu, eukolitu, feldspatu alkalicznego i rybekitu.

fasinite, s. (fasi'najt, od Fasina na Madagaskarze) petr. fasynit, gębinowa skała składająca się z augitu i nefelinu z domieszką apatytu, bitytu i oliwinu a czasem i ortoklazu.

fassaite, s. (fe'se-ajt, od doliny Fassa w Tyrolu) min. fassait, zielony rodzaj augitu.

fast, adj. (fast) 1) przymocowany, umieszczony na stałe; nie dający się łatwo ruszyć z miejsca, f. ice stały lód; nie dający się łatwo przerwać, np. f. sleep; nie dający się łatwo usunąć, nie dający się łatwo wyciągnąć, f. in the mud; f. color trwały kolor, nieblakujący, niepłowięjący; 2) szybki, f. horse, f. race; f. ship, mar. statek pospieszny; my watch is f. mój zegarek śpieszy się; 3) odany zabawom, rozwiążły; 4) biol. odporny na pewne trucie.

fast, adv. 1) na stałe, na dobre, np. frozen f.; f. asleep w głębokim śnie, zdrowo uspiący; 2) szybko, łatwo, obficie; 3) rozwiążle, rozrzućnie.

fast, int. łucz. okrzyk przestrzegający zbliżającego się do linii po której za chwilę przejdzie strzała.

(I) **fast**, s. coś co trzyma w miejscu, np. zamek, skobel, haczek, łańcuch, lina itp.

(II) **fast**, s. 1) post, dobrowolne wstrzymanie się od pewnego lub wszelkiego jadła przez określony czas; 2) poszczenie; 3) post, okres czasu ustalony przez władzę kościelną jako dyscyplina duchowa lub do wód pokory religijnej.

fast and loose pulleys, mech. krążek stały i luźny, oba na tej samej przenośni (albo jeden luźny i więcej stałych) z możliwością przesuwania pasów (czasem automatycznie).

FA station (ef ej stej'szn) mar. aeronautyczna stacja radiowa.

fasten, s. (fa'sn) przest. z wyjątkiem zwrotu f. Tuesday = Shrove Tuesday.

fasten, vi. 1) ustalić się, chwycić popularność, uwagę, zrozumienie, stać się popularnym; 2) zewrzeć się, stwardnieć, uschnąć jak wyprawa gipsowa; 3) przylgnąć, przytwierdzić się.

fasten, vt. 1) przywiązać, przymocować, przytwierdzić; 2) umieścić we właściwej pozycji, we właściwym miejscu itp. 3) zamknąć, zakleić np. kopertę; 4) zwrócić, skierować np. wzrok, uwagę, zainteresowanie na (acc.).

fastener, s. (fas'ner) kto lub co przymocowuje.

fasti, s. pl. (fes'taj; na kont. eur. fasti) 1) hist. kl. kalendarz, a) f. sacri czyli kalendares (kelendej'riz, na kont. eur. kalendares) spis świąt; b) f. annales czyli historici (annej'lis; histo'risa, na kont. eur. annales, histo'rici, we Włoszech -czy) spis urzędów, a) f. consulares (-lej'riz, na kont. eur. -la'res) skorowidz urzędów, triumfów, poważnych wypadków, b) f. ludorum (ludo'rum) spis igrzysk publicznych.

fast ice, ob. fast, adj. 1).

fastidious, adj. (festy'djez) 1) przest. grymaśny, kapryśny, wyniosły; 2) wybredny, staranny w stroju, wymagający.

fastigate, -d, adj. (festi'dżiet, -dziejtyd) bot. skierowany wwyż i prawie równoległy, jak np. gałęzie topoli włoskiej; zool. dążący do kształtu stożkowatego pędu.

fasting, adj. (fes'tin~) poszczący; postny; s. post; -ly, adv. (-li) na czczo (czyt. na'czczo).

fast-mass = Shrovetide.

fastness, s. (-nys) 1) stałość, stanowczość; 2) pl. górskie wawozy nadające się do bezpiecznego ukrycia się; 3) biol. odporność na pewne trucie rozwinięta przez niektóre ustroje; 4) woj. forteca, warowne miejsce, twierdza.

fastuous, adj. (fas'ciuōs) wyniosły, wywyższający się, pyszny; -ly, adv. (-li) wyniośle; -ness (-nes) s. pycha.

fat, adj. (fet) 1) tłusty, otyły, zażywny, (o zwierzętach) tuczny; 2) tłusty, oleisty; 3) tłusty, gruby, dobrze wypchany, np. portfel, spiżarnia; 4) tłusty, bogaty, zyskowny, np. a fat job tłusta posada; f. clay tłusta glina; f. soil tłusta gleba, (żywna

ziemia); 4) tłusty, ordynarny, a f. smile głupi lub oblesny uśmiech, f. wit tłusty dowcip, (making our western wits f. and mean, Emerson); 6) inż. tłusty, zawierający nadmiar smoły (o asfalcie).

fat, s. tłuszcz, 1) tkanka zwierzęca, zawierająca znaczną ilość substancji olejowej; 2) tłuszcz pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego używany do smażenia; 3) otyłość; **the f. of the land** bogactwa kraju; **the f. is in the fire** stała się rzecz nieodwołalna i skutki okażą się.

fat, vi. tyć; vt. 1) tuczyć; 2) smażyć tłuszczem; 3) garb. wcierać tłuszcz, impregnować tłuszczem, mazać.

fatal, adj. (fej'tel) 1) przest. skazany na (acc.); 2) fatalny, zawisły od losu (fatum), nieszczęsny, nieuchronny jak los, złowieszczy; 3) = lethal, śmiertelny, np. **f. wound** śmiertelna rana.

fatalism, s. (-yzm) 1) fatalizm, mniemanie że wszystko podlega przypadkowi (fatum, por. rzym. **Fates**, gr. **Mojrai**); 2) duchowy nastrój fatalistyczny człowieka wierzącego w taką nieuchronność wypadków.

fatalist, s. (-yst) fatalista (m), fatalistka (f), osoba o takim nastroju umysłowym.

fatalistic, adj. (-ys'tik) fatalistyczny.

fatality, s. (fete'lyti) 1) fatalność, rzecz która rzekomo musi wydarzyć się; 2) konieczność niewidzialna jako podstawa zająć w przyrodzie; doktryna o nieodpornym przeznaczeniu, determinizm; 3) stan niezmiennej zawisłości od przeznaczenia, np. fatalna liczba ja ktrzynastka w wyobraźni zabobonnych osób; 4) konieczność śmiertelnego wyniku, np. **f. of this disease**; 5) wypadek śmierci, np. **a collision with three fatalities** zderzenie w którym umarły trzy osoby.

fatally, adv. (-li) 1) fatalistycznie, zgodnie z przeznaczeniem; 2) śmiertelnie.

Fata Morgana (fa'ta morga'na) 1) fatamorgana, miraż optyczny widoczny w dali na pustyni lub na morzu, w szcz. między Kalabrią a Sycylią; 2) F. M. mit. nord. bogunka w legendach rycerskich, a) siostra Artura, żona Uriensa, króla Gore; b) u Boiarda (Mateusz Maria Bojardo, 1434–1494) w „Orlando Innamorato” bogunka bogactwa żyjąca na dnie morza.

fate, s. (fej't) 1) los, przeznaczenie, konieczność; w najdawniejszych wierzeniach tej konieczności (gr. **moira**, ob. **Moira**) podlegali bogowie i ludzie; por. kalwiński **predestination**; 2) wynik, koniec, ruina, upadek; 3) F. w mit. gr. i rzym. trzy boginie losu **FATA**, (pl. od **fatum**), **Fates** czyli gr. **Moirai**: **Klotho** przędzie nić żywota, **Lachesis** odmierza jej długość, **Atropos** ją przecina; rzymskie **Parki**, ob. **Parca** (**Nona**, **Decuma** i **Morta**), por. **Norn** w mit. nordyckiej (**Urth**, **Verthandi** i **Skuld** czyli **Przeszłość**, **Teraźniejszość** i **Przyszłość**).

fated, adj. ('-yd) przeznaczony (na stracenie).

fatelul, adj. ('-fuł) 1) ważny, doniosły, brzemienisty wypadkami, proroczy; 2) złowieszczy; 3) posłuszny przeznaczeniu; 4) śmiertelny.

fathead, s. (fet'hed) 1) zool. a) karpowata ryba amer. **PIMEPHALUS PROMELAS** w rzece Mississippi; b) **redfish** kalifornijska ryba **PIMELOMETOPON** z rodziny **LABRIDAE** rzędu **PHARYNGOGNATHI**; 2) pot. głupi, dureń, kapuściana głowa; -ed, adj. (-yd) = 2); -ness, s. (-nes) głupota, głupowatość.

fat hen (dosł. tłusta kura) miejscowa nazwa pot. rozmaitych roślin, np. **ARTEMISIA VULGARIS**, Linn., **mugwort** bylica pospolita; **ATRI-PLEX HASTATUM**, Linn., **orach** łoboda oszczepowata; **A. PATULUM**, Linn., **orach** i. rozłożysta; **CAPSELLA BURSA PASTORIS**, Mönch., **shepherd's purse** tasznik pospolity; **CHENOPODIUM ALBUM**, Linn., **common pigweed** komosa biała; **CH. BONUS-HENRICUS**, Linn., **good-King-Henry** komosa strażkowata; **CH. MURALE**, Linn., **goosefoot** komosa murowa; **CH. RUBRUM**, Linn., komosa czerwona; **CH. VULVARIA**, Linn., komosa mierzliwa; **FAGOPYRUM TATARICUM**, Gaertn., **buck-wheat** tataraka; **GLECHOMA HEDERACEA**, Linn., **ground ivy** bluszcz kurdybanek.

father, s. (fa'zer) 1) ojciec; 2) **F. Bóg**; 3) przodek, w szcz. w pl. **fathers**, **forefathers** przodkowie; 4) opiekun działający jak ojciec, np. ojciec poetów i artystów = opiekun, dobrodziej młodzieży artystycznej; 5) kość. a) Ojciec = biskup, opat, a z grzeszności każdy ksiądz zakonny a także i świecki; b) Ojciec Kościoła, wybitny pisarz kościelny sprzed r. 1153; niektórzy historycy kościelni ograniczają tę epokę do r. 754 (św. Jan z Damaszku) dla KW. a do r. 604 (śmierć św. Grzegorza Wielkiego) dla K. Zach.; inni do r. 653 (śmierć św. Izydora ze Sewilli) dla K. Zach.; najdalej j. w. do r. 1153 (śmierć św. Bernarda); Ojcow Kościoła grupuje się zazwyczaj jako należnych do KW. i K. Zach., oraz chronologicznie jako Ojcow Apostolskich, **Apostolic Fathers** z w. II oraz Ojcow przed-Nicejskich, **Ante-Nicene Fathers**, od mecenarskiej śmierci św. Polikarpa (155) do Soboru Nicejskiego (325) i po-Nicejskich, **Post-Nicene Fathers** (Atanazy, Bazyl, Chryzostom, Augustyn i in.); ob. **patristics**; 6) wynalazca, autor pomysłu, rodzaju, sztuki, stylu itd.; 7) a) hist. kl. senator starożytny; b) mąż publiczny, np. członek pierwszego Sejmu organizacyjnego, w St. Zj. Washington; podczas Wojny Domowej Lincoln, ob. **Father Abraham**; 8) pot. ojczym, teść; 9) grzesznościowy tytuł oddawany starszej osobie.

-**father**, przyr. **godfather** ojciec chrzestny, kum, kmotr; **grandfather** dziadek, **greatgrandfather** pradziadek; **stepfather** ojczym.

father, vt. 1) płodzić; 2) stworzyć (kierunek literacki itp.); działać jako ojciec, opiekować się (abl.); 4) wymyślić, narzucić ojcostwo.

Father Abraham, ob. **father** 7).

F. Christmas = **Santa Claus**.

f. complex a) u chłopca kompleks Edypowy; b) u dziewczęcia kompleks Elektryowy.

father-confessor ojciec - spowiednik.

father-family linia męska, dawniej: po mieczu.

Father General Ojciec-General, naczelnik zakonu jezuitów.

fatherhood, s. (fa'zerhud) ojcostwo.

Father in God Ojciec w Bogu, tytuł oddawany biskupom, zwłaszcza w KP.

father-in-law (fa'zerinlo') teść.

fatherland, s. (-land) ojczyzna, kraj urodzenia.

father-lasher, s. (-le'ször) zool. ryba morska wzdłuż wybrzeży póln. Eur. **ACANTOCOTTUS BUBALIS** = **MYOXOCEPHALUS**.

fatherless, adj. (-les) 1) osierocony, bez ojca; 2) bez autora, anonimowy (o artykule itp.).

fatherliness, s. (-lines) staranność ojcowiska, opieka ojcowiska.

fatherly, adj. ('li) ojcowski, jakby pochodzący od własnego ojca.

Father Neptune uosobienie oceanu; ob. **Neptune**.

F. of Anarchism (f. ow e'narkism') 1) Piotr Józef Proudhon (pruda'), 1809–1865; **F. o. Deism** Lord Herbert (1583–1648); **F. o. his Country** a) **PATER PATRIAE** hist. klas. Marek Tulliusz Ciceron (106–43) i kilku cesarzy rzym.; b) Fryderyk I Barbarossa (1152–1190); **Cosimo de' Medici** (1519–1574), w St. Zj. popularnie (bez uchwały ustawowej) Jerzy Washington (1732–1799); **F. o. Lies** bib. Szatan (św. Jan 8:24); **F. o. Waters** St. Zj. Mississippi.

father right, ob. **patriarchy**, **matrarchy**.

f. rule, antropol. stan społeczeństwa, w którym rządzącą grupę stanowią męskie głowy rodzin.

f. sib szczepek oparty na pokrewieństwie ojcowskim („po mieczu”).

fathers of the church, ob. **father**, s. 5)b).

Father Time uosobienie czasu, łyśy starzec z długą brodą z kosą w jednej ręce a klepsydrą w drugiej.

fathom, s. (fe'zom) 1) przest. zasięg obu ramion wyciągniętych w obie strony w prostej linii; 2) m. sag, miara długości, 1.829 m., sześć stóp, używana do mierzenia głębokości wody, kabłów, lin okrętowych; 3) sag, sażeń, miara pojemności drewna, a) w Ang. 6 stóp kwadratowych o długości rozmaitej; b) w Ang., Skandynawii i krajach nadbałtyckich 6.12 m.³, czyli 216 stóp sześciennych (cu.) podwór kopalnych; 4) indiańska miara skorupek ob. **vampum**; 5) gór. miara pojemności żyły kopalnianej 6 stóp kw. przez głębokość; 6) głębia myśli.

fathom, vi. mierzyć głębokość; vt. 1) zajmować wyciągniętymi ramionami; 2) zgłębiać.

fathomage, s. (-ydż) głębokość w sążniach.

fathomer, s. (-er) kto lub co mierzy głębokość.

Fathometer, s. (-mi'ter) mar. marka ochronna przyrządu do mierzenia głębokości wody, także f. sam przyrząd.

fathomless, adj. (-les) bezdenne; -ly, adv. (-li) bezdenie, bez dna, bezdenie głęboko; -ness, s. (-nes) bezdenność.

fatidic, adj. (fejt'i'dik) proroczy.

fatigable, adj. (fe'tigebl') rychło zmęczony; łatwo męczący się, łatwo znużony; -ness, **fatigability**, s. (-nes, -bi'liti) brak wytrzymałości, łatwość znużenia, zmęczenie.

fatigate, adj. (fa'tigejt) przest. zmęczony, znużony, utrudzony, zdrony (podróża, chodzeniem).

fatigue, s. (fati'g) 1) zmęczenie, strudzenie; 2) fizjol. wyczerpanie komórek wskutek nadmiaru wykonanej pracy lub brak siły lub możliwości reagowania na pobudki; 3) mech. utrata siły materiału, zwłaszcza metalu, wskutek zużycia; 4) roln. wyczerpanie żywności gleby; 5) woj. a) f. duty; b) = f. dress.

fatigue, vi. 1) męczyć się pracą; 2) tracić siłę, jak metal, wyczerpywać się; 3) woj. wykonywać dodatkowo przykre roboty.

f. call, woj. rozkaz wykonywania przykrych dodatkowych robót.

f. cap, woj. czapka wojskowa do munduru roboczego.

f. curve, med. krzywa znużenia, diagram wykazujący stopień umęczenia pracą.

f. dress, woj. mundur roboczy.

f. duty, woj. roboty dodatkowe, szczególnie przykre, nakazywane za karę.

fatiguesome, adj. (-sym) męczący, nużący. zmudny.

fatiha, s. (fa'tiha) kość. mah. krótki wstęp do rozdziału (sura) koranu, odmawiany przez mahometan jako modlitwa.

Fatima, s. (fati'ma) Fatima, 1) ulubiona córka Mahometa; 2) w opowieściach „Tysiąca Nocy i Jednej” a) czardziejka, b) matka księcia Kamaralzamana; 3) ostatnia żona Sinobrodego.

Fatimid, Fatomite, s. (fati'myd, -'majt) potomek Fatimy, córki Mahometa; dynastia 909–1171.

fatling, s. (fet'lin~) cielę, jagnię, kozę, tuczone na zabicie.

fat liquor garb. roztwór tłuszczu i mydła używany do wyprawiania skóry.

f. necrosis, med. obumarcie tkanek tłuszczowych.

fatness, s. (fet-nes) 1) tłuszcz, o-leistość, tłustość; 2) otyłość, obfitość, bogactwo; 3) najbogatsza część, śmietanka.

fat-rumped sheep (fet'rumpst'si'p) tatarskie owce o wielkich tłustych poślachach.

fat series, chem. = **fatty series**.

fat-soluble, adj. (fet'so'liubli) biochem. rozpuszczalny w tłuszczu, wyraz używany z dodaniem słowa „wi-

tamina” lub bez dodania: **f.-s. vitamin A** albo **f.-s. A**.

fatten, vi. tuczyć się; vt. 1) tuczyć; 2) użyźniać.

fattish, adj. (fe'tisz) tłustawy.

fatty, adj. (fe'ti) 1) tłusty, oleisty; 2) żywny; 3) chem. tłuszczowy, ob. **aliphatic**; 4) med. przesadnie tłusty, mający nadmiar tłuszczu.

f. acid, chem. kwas tłuszczowy, z szeregu nasyconych kwasów o wzorze $C_nH_{2n}O_2$.

f. compounds, chem. związki alifatyczne, ob. **aliphatic**.

f. degeneration, med. zwyrodnienie tłuszczowe, zwyrodnienie komórki wskutek osadzania się tłuszczu; **f. heart** zwyrodnienie serca, **f. liver** zw. wątroby itp. z tej samej przy-czyny.

f. infiltration (-trej'szn) med. przesadne przenikanie tłuszczu do na-rządu bez poważnego uszkodzenia części samego narządu.

f. tumor, med. tłuszczak, ob. **lipoma**.

fatuitous, adj. (fatiu'ti'tös) niedoręczny; -ness, s. (-nes) niedoręczność.

fatuous, adj. (fe'tiu-ös) 1) głupi, niedorzeczny, bezsensowny, bezsensy; 2) błędny, urojony; -ness, s. (-nes) niedorzeczność.

fat-witted, adj. głupi, durny, niedorzeczny.

faucal, adj. (fo'kel) 1) anat. gardłany; 2) fon. gardłowy; s. brzmienie gardłowe.

fatuity, s. ('-iti) 1) niedoręczność; 2) coś niedoręcznego; 3) głupota, niedorozwój umysłowy.

fatuoid, adj. (fe'tiu-oid) roln. zdegenerowany owies, kombinacja zdrowego owsa z dzikim, **AVENA FATUA**, zwana także **false wild oats**.

fauces, s. pl. (fo'siz) 1) anat. część gardła, połyk między miękkim podniebieniem a podstawą języka, zwana także: cieśń gardła, przesmyk gardła, **isthmus of the fauces** **ISTHMUS FAUCIUM**; 2) bot. gardziel korony o zespolonych płatkach (**gamopetalous corolla**); 3) hist. kl. korytarz, w szcz. od wejścia aż do atrium; 4) zool. gardziel muszli, część wnętrza muszli widoczna z zewnątrz.

faucet, s. (fo'syt) 1) przest. czop; 2) kurek u rury przepuszczający płyn lub zamykający przepływ; zwany także **cock** lub **tap**.

fauchard, s. (fo'szard) średniowieczny pałasz, długi, wygięty.

faucial, adj. (fo'szeł) anat. gardłany, połykowy.

faucitis, s. (fosaj'tys) med. zapalenie połyku.

fauconnier, s. (fokonje'; fr.) sokolnik.

faugh, int. (f', pf') pfe! fe! wykrzyknik obrzydzenia lub pogardy.

faugh, s. (fo) Ang. Płn. i Szk. roln. oślóg.

faujasite, s. (fo'zasajt, od geol. fr. Faujas de St. Fond, (fo'za'de sę fa) min. fosażyty, sylikoid podobny do chabazytu i do gmelinitu ($Na_2Al_2Si_6$

$O_{14}+6H_2O$) lecz zawierający znacznie więcej wody.

fault, s. (fołt, fo't) 1) zaniedbanie, omieszkanie; 2) błąd, brak, defekt, uszkodzenie, niedoskonałość; 3) błąd, uczynek niewłaściwy, grzech, uchybienie, omyłka; 4) wina, odpowiedzialność; 5) elek. błąd, przerwa, brak połączenia; 6) geol. i górn. fałda, wygięcie warstw skalnych; składa się z siodła (antykliny) i łęku (synkliny); **symmetrical f.** f. symetryczna, gdy oba skrzydła są mniej więcej równo strome; **asymmetrical f.** f. asymetryczna, gdy jedno skrzydło bardziej strome niż drugie; **dip f.** f. obalona; **oblique f.** f. pochylona; **dip f.** i **oblique f.** = **cross f.** f. poprzeczna; **horizontal f.** f. leżąca; **thrust f.**, **overthrust f.** f. nasunięta, płaszczowina (nasunięta pokrywa skalna z fałd leżących, których ramie wewnętrzne zostało wyprasowane); **strike f.** f. w kierunku prostym; **reverse f.** f. wsteczna pochylona w stronę przeciwną ogólnemu kierunkowi panującemu w danym systemie fałd; **normal f.** f. normalna; **isoclinal f.** f. izoklinalna; **rotary** i **pivotal f.** f. wachlarzowata, w jednym miejscu załamana w dół, w innym w górę; 7) myśl. utrata tropu; 8) sport. niedostarczenie piłki na właściwą część kortu; at f. a) zgubiwszy trop, na fałszywym tropie, w kłopotcie; **in f.** w błędzie, ponosząc winę; **to a f.** najdokładniej, bardzo, skrajnie; **with al f.** -s kup, bez gwarancji za jakiegokolwiek wady.

fault, vi. geol. (o skale podziemnej) załamać się; fałdować się; vt. spowodować niedoskonałość, uszkodzenie lub załamanie; sfałdować.

faultage, s. (fo't-tydż) geol. fałdowanie; fałdy zbiorowo.

faultfinder, s. (fo't-fajn'der) 1) osoba znajdująca we wszystkich błędach, pot. szukająca dziury w całym; 2) el. przyrząd do szukania uszkodzenia.

faultfinding, adj. znajdujący błędy, szukający błędów.

faultful, adj. (fo'tfuł) pełen błędów; -ly, adv. (-li) pełno błędów.

faultily, adv. (-li) błędnie, mylnie, z mnóstwem pomyłek, wadliwie.

faultiness, s. (-nes) błędność, mylność, wadliwość.

faulting, s. (fo'tin~) geol. i górn. załamanie warstwy podziemnej, fałdowanie; fałdy zbiorowo.

faultless, adj. (fo'tles) bezbłędny, wolny od pomyłek, nienaganny, bez zarzutu; -ly, adv. (-li) bez zarzutu, nienagannie; -ness, s. (-nes) bezbłędność, doskonałość.

fault localizer, (fo't lo'kelajzer) el. ob. **faultfinder** 2).

fault rock, f. rubble, geol. ob. **crush breccia**.

faultsman, s. (fo'cmen) pl. -men mech. mechanik który zajmuje się usuwaniem przerwy komunikacji w przedsiębiorstwie telefonicznym, telegraficznym itp.

faulty, s. (fo'tli) wadliwy.

faun, s. (fo'n) faun (jedna zgłoska), mit. kl. satyr, ob. **Faunus**; faunowie byli liczni po lasach w kształcie ludzkim lub pół-kozia pół-człowieka.

Faun of Praxiteles (fo'n ow preksit'eliz) Faun Praksytelesa, posąg marmurowy obecnie umieszczony w Muzeum Kapitołńskim w Rzymie; kopia rzeźby Praksytelesa (IV w. przed Chr.); por. powieść „The Marble Faun” Nataniela Hawthorne'a (ho'zorn) 1804—1864.

Fauna, s. (fo'na) 1) = *Bona Dea*; 2) f. pl. faunas i faunae zwierzyzna, zwierzęta zbiorowo; w szcz. wszystkie zwierzęta żyjące w pewnym klimacie np. f. arktyczna; 3) systematyczne zestawienie zwierzyzny żyjącej w pewnej okolicy w pewnym okresie; 4) zoogeogr. pomniejszy podział zoogeograficzny; ob. flora.

faunal, adj. (fo'neł) dotyczący a) fauny; b) faunów.

faunology, s. (fona'łodzi) = zoogeography.

Faunus, s. (fo'nes) mit. rzym. Faun, bóg życia zwierzęcego i płodności; opiekun trzód, gospodarstwa i łowiectwa; kapłanami jego byli Luperki (ob.) a świętem głównym Lupercalia (15 lutego).

f. butterfly, zool. ob. comma butterfly.

Faust, s. (fo'st) Faust, nawpół legendarna postać uczonego czarnoksiężnika (ur. ok. 1480, zm. ok. 1540), przedmiot mnóstwa przeróbek literackich począwszy od r. 1587; najznakomitsza Jana Wolfganga Goethego (gö'te; 1749—1832), na tle której osnuł (1859) operę Karol Gounod (guno', 1818—1893).

Faustulus, s. (fos'tiules) mit. rzym. Faustulus, pasterz który znalazł niemowlęta, Romulusa i Remusa, i z pomocą swej żony, Akki Larencji, wychował.

faute de mieux (fo't de miö'; fr.) w braku czego lepszego.

fauteuil, s. (fo'ti, z fr. fotöj') 1) fotel; 2) a) katedra uniwersytecka; b) fotel członka Akademii Francuskiej („Nieśmiertelnych”).

fauvist, s. (fo'wist) „Nieuskromieni”, ekspresjonaliści, szkoła malarzy z pierwszego dziesięciolecia w. XX, odrzucająca surowość malarstwa klasycznego impresjonistów; szkoła pod wodzą Henryka Matisse'a zaliczała do swych zwolenników Deraina'a, Dufyego, Rouault'a i in.; znikła po niedługim czasie w zawierusze wojennej.

faux pas, (fo'pa'; fr. fałszywy krok) niewłaściwy krok, błąd, wykroczenie przeciwko nakazom dobrego tonu.

Faventine, adj. (fewentin') z wł. miasta Faenza, np. F. majolica.

faveolate, adj. (fewi'olejt; ob. favus plaster miodu); dziurkowany jak plaster miodu; ob. alveolar, alveolate.

faveolus, s. ('-les) pl. -li (-laj) drobne zagłębienia lub otwory w skale, podobne do komórek plastra miodu; 2) bot. = alveola.

faviform, adj. (-form) med. woszczynowy np. w. strupień.

favilla, s. (fawi'la) pl. -æ (-i) drobny rozrązany kawałek lawy z wulkanu.

favissa, s. (fawi'sa) pl. -æ (-i)

hist. kl. podziemie świątyni starożymskiej.

favonian, adj. (fawo'njen) zefirowy, łagodny.

Favonius, s. ('-njer) mit. rzym. uosobienie wiatru zachodniego, wiewającego na wiosnę i budzącego roślinność, = Zephyrus.

favor, Ang. favour, s. (fejwör) 1) względy (pl.), przychylność, życzliwość, łaska; 2) dowód życzliwości, wyświadczona grzeczność lub pańska łaska; hist. koncesja udzielona przez księcia; pomoc, zasiłek, podarek, podarunek; 3) grzecznościowo: otrzymany list w potwierdzeniu odbioru do nadawcy: your favor of . . . received; 4) hist. barwy swej bogdanki noszone na turnieju, np. wstażka dana przez nią; 5) upoważnienie, pozwolenie, = leave; in f. w łaskach; in f. of za (abl.), z poparciem (gen.); w zgodzie z (abl.); out of f. w niełasce.

favor, vt. 1) popierać, zgadzać się na (acc.), przychylić się na tę stronę; 2) okazywać życzliwość, np. the public favored the accused man, the author favored us with his book; 3) pomagać (dat.), ułatwiać (acc.), sprzyjać (dat.) np. darkness favored the raid; 4) wzmocnić, poprzeć.

favorable, adj. (-ejbi) życzliwy, korzystny, pomyślny, dobrze rokujący; -ness (-nes) przychylność; -ably, adv. pomyślnie.

favored, adj. (fej'wörd) ulubiony, mający poparcie.

favorer, s. ('-worör) opiekun, popieracz, mecenas.

favoress, s. ('-res) opiekunka, o-rzędniczka.

Favorita, La, s. (la fawori'ta) Faworita, opera (1840) Kajetana Donizettiego (1797—1848).

favorite, Ang. favourite, adj. (fej'wörít, fejw'rit) ulubiony, najbardziej ulubiony, faworyt (m), faworytka (f), np. the f. child benjamin; the f. son St. Zj. ulubiony syn Stanu, polityk otrzymujący głosy delegatów ze swego stanu w pierwszym głosowaniu na prezydenta, (grzecznościowo wyraz hołdu nie mający związku z dalszym tokiem głosowania).

favorite, ang. favourite, s. faworyt, ulubieniec, osoba lub koń lub przedmiot szczególnie ulubiony; 2) pl. faworki, kędziorki, spadające na czoło, modne w w. XVII i XVIII; 3) kandydat na wyborach, koń na wyścigach itp. mający największe widoki wygrania.

favoritism, s. (fejw'rytyzm) faworytyzm, popieranie swych ulubieńców osobistych w służbie publicznej, mianowanie itp., stronnictwo.

favorless, adj. (-les) nie mający poparcia.

favose, adj. (fej'wos, fejwo'z) 1) podobny do plastra miodowego, mający otworki i komórki; 2) bot. = alveolate; 3) med. woszczynowy, dotyczący grzybicy woszczynowej.

Favosites, s. pl. (fewozaj'tiz) paleont. kopalny rodzaj koralów znamiennych wielobocznymi komórkami i przedziurawionymi ścianami;

bardzo liczny w sylurze i w dewonie; rodzaj reprezentujący rodzinę paleozoiku Favositidae, s. pl. (-siti'di).

favus, s. (fej'wes; ł. plaster miodu) med. i wet. woszczyna, strupień, parch, p. pospolity, p. prawdziwy, p. złośliwy, dawniej ogniopióro, FAVUS, IMPETIGO, TINEA FAVOSA, ob. Achorion; 2) pl. favi (-waj) sześcioboczny kamień brukowy w kształcie komórki pszczelnej.

fawn, adj. (fo'n) sarni, barwy jelonka = f.-colored.

fawn, s. 1) jelonek lub sarenka w pierwszym roku; 2) przest. młode zwierzęta, szczeni, niedźwiadek itp.; 3) kolor sarni lub jelonkowaty.

fawn, vi. (o sarnie) ocielić się; vt. łasić się (o zwierzęciu); 2) starać się o łaski pańskie przez poddańcze łaskanie się.

fawner, s. ('-er) lizun, człowiek piaszczący się, ob. sycophant.

fawnery, s. (-i) poddańcze piaszczenie się, = sycophancy.

fawn lily, (fon'li'li) bot. biała lilia kalifornijska, dogtooth violet ERYTHRIONUM CALIFORNICUM . . .

fawny, adj. (-i) barwy sarniej lub jelonkowej.

Fay, s. (fej) 1) żeńskie imię własne; f. 2) rusałka; 3) f. w narzeczu murzyńskim: biały człowiek.

fayalite, s. (fej'elajt, od nazwy wyspy azorskiej Fayal) min. fajalit, sylikoid rządu krzemianów bezwodnych, w grupie oliwinu FeSiO₄, c.w. 3.9—4.1.

Fayal lily (fej'el li'li) bot. śniedek arabski ORNITHOGALUM ARABICUM . . . nad Morzem Śródziemnym.

faying surface, (fej'in~ sör'fys) okrętown. styczna powierzchnia, o desce, płycie itp. przywierconej do drugiej.

fazenda = hacienda.

FC station, radiowa stacja służby pobrażnej.

feak, vt. (fik) obetrzeć dziób sokoła po karmieniu.

fealty, s. (fi'elti) hist. 1) wierność lennika dla pana lennego; 2) przynależność; ob. homage.

fear, s. (fir') 1) obawa, strach, trwoga; 2) trwożliwość; 3) głęboka cześć, groza.

fear vi. trwożyć się, bać się, być w obawie, być w strachu; vt. 1) obawiać się (gen.); 2) oczekiwać (gen.) ze strachem; 3) odczuwać głęboką cześć i grozę; bać się (gen.); 4) powątpiewać o (loc.).

fearful, adj. ('-fuł) straszny, przestraszający; budzący grozę.

fearless, adj. ('-les) nieustraszony, bez obawy, nie znający trwogi; -ly, adv. (-li) dzielnie, nieustraszenie; -ness, s. (-nes) nieustraszenie, nieznanie strachu.

fearnaught, -nought, s. (fir'not) 1) osoba nie znająca strachu; 2) u Lew'a Wallace'a (1827—1905) napój leczący z uczucia strachu; 3) gruby materiał wełniany i kubrak z niego uszyty; 4) przyrząd do szarpiania włókien przed rozczesywaniem.

fearsome, adj. (fir'sem) 1) stra-

szny, przerażający, budzący strach;
2) bojaźliwy, tchórzliwy.

feasance, s. (fi'zens) pr. czynność
prawna.

feasibility, s. (-zibi'li) wykonal-
ność, możliwość przeprowadzenia.

feasible, adj. (fi'zibi) wykonalny,
możliwy.

-feator, przyr. -czyńca, np. **tort-f.**
złoczyńca.

feast, adj. (fi'st) uroczysty; **f. day**
święto, dzień świąteczny.

feast, s. 1) uczta, biesiada; 2) ra-
czenie się; 3) święto; **F. of Banners**
japońskie święto 5-go maja, gdy ka-
żdy chłopiec wywiesza chorągiew
narodową i papierową rybę; **F. of**
Christ the King KRK święto Chry-
stusa-Króla ustanowione przez pa-
pieża Piusa XI w r. 1925 w celu u-
czczenia Chrystusa jako duchowego
pana świata (ostatnia niedziela paź-
dziernika); **F. of cups** = **Antestheria**;
F. of Dolls japońskie święto dzie-
wcząt i ich lalek (3-go marca); **F. of**
Fools, hist. fr. święto głupców, **Fools'**
Festival, w średnich wv. wesołe za-
bawy noworoczne z udziałem niż-
szego duchowieństwa; **F. of In-**
gathering, święto dożynek, **F. of**
Tabernacles; **F. of Lanterns** chiń-
skie święto w 15-ty dzień Nowego
Roku, kończące obchody noworo-
czne; **F. of Orthodoxy** KW. święto po-
konania wszystkich herezj (pier-
wsza niedziela wielkiego postu); **F.**
of the Circumcision, kośc. święto ob-
rzezania Dzieciątka; **F. of the Holy**
Name of Jesus KRK Dzień Najświęt-
szego Imienia Jezus od r. 1930 drugi
tydzień stycznia; przez pewien czas
w przeszłości KRK obchodził święto
to w drugą niedzielę po Trzech Kró-
lach, potem zaś 2-go stycznia; **F. of**
the Immaculate Conception święto
Niepokalanego Poczęcia KRK 8-go
grudnia; **f. of the place**, ob. **patronal**
festival; **F. of the Sacred Heart**
KRK święto Przenajświętszego Ser-
ca Chrystusowego, przeważnie w pię-
tek (w Ang. w niedzielę) po oktarwie
od Bożego Ciała, **CORPUS CHRI-**
STI.

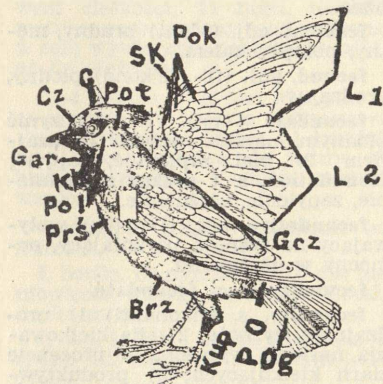
feast, vi. 1) biesiadować, uczto-
wać; 2) obchodzić święto, świątko-
wać; 3) raczyć się, rozkoszować się;
vt. przyjmować gości, gościć (acc.);
2) raczyć np. słuch muzyką; 3)
obchodzić dzień uroczysty, rocznicę
itp.

feat, s. (fi't) 1) czyn, zwłaszcza
odwaga; czyn w przec. do słów; 2)
dzieło, wyczyn.

feather, adj. (fe'zer) 1) z piór, z
pierz; 2) pierzasty; **f. boa** boa z
piór; **f. bolster** wałek wypchany pier-
zem; **f. bonnet** kapelusz damski z
piór; **f. brush** piórko do kurzu; **f.**
fan wachlarz z piór; **f. mattress** pier-
zyna; **f. pillow** poduszka wypchana
pierzem; **f. plume** pióropus; **f. tick**
pierzyna.

feather, s. 1) pióro, pl. -s, pierze,
pióra, piórka, upierzenie; znamienne
pokrycie ciała ptaków; lekki, rogo-
waty wytwór naskórka podobnie jak
włosy u ssaków; główna oś piór
(**shaft**, **stem**) jest złożona z części
dolnej dętej, **dukt**, **barrel** czyli **cal-**
amus lub **quill** i górnej, spoistej sto-
siny, **rachis**; ze stosiny wybiegają o-

bustronnie skośne promienie, **barbs**,
na których podobnie osadzone są
promyki, **barbules**, oraz promyczki
barbicels, a na tych często znajdują
się jeszcze włosiste haczyki, **hamuli**,
służące do wzajemnego szepiania
się promyków; wszystkie te części o-
sadzone na osi głównej tworzą cho-
ragiewkę, **vane** lub **web**; gdy brak
jest haczyków, **hamuli**, pierze jest
miękkie i puszyste; większe pióra na
skrzydłach są to lotki: na dłoni
lotki pierwszego rzędu, **primaries**, na
przedramieniu lotki drugiego rzędu,
secondaries; pióra na ogonie zwane
sterówkami, **rectrices**, ob. **rectrix**
2) krótkie pióra pokrywające z gó-

Pok pokrywy, SK skrzydełko katowe, Cz
Czoło, C ciemię, POT potylicca, Gar
gardziel, K kark, Pol policzek, Prs pierś,
Brz brzuch, Kupa kup, PO pokrywa o-
gonowa, Og ogon, Grz grzbiet, L1 lotki
pierwszego rzędu, L2 lot. drugiego rzędu.
ry i od spodu lotki lub sterówki zwą
się pokrywami, **coverts**; 2) poet.
skrzydła; 3) pl. upierzenie, przen.
odzień, ubranie zewnętrzne (tp.
4) rodzaj; gatunek; usposobienie;
natura; **birds of a f.** dobrana kom-
pania, ludzie podobnego pokroju;
5) kita piór, kosmyk włosów, np. na
czole konia, na nogach wyżła; 6) coś
lekkiego, coś mało ważnego; drobno-
stka; 7) cienka plamka w oku lub
w klejnocie; 8) górn. narzędzie do
rozbijania kamienia; **plug and feath-**
er lub **plug and feathers**, ob. **plug**;
9) łączn. a) opierzenie tyłu strzały;
b) w łuku słoń pręta cisowego; 10)
mar. wart. pozostawiony na powierzch-
ni wody przez peryskop zanurzo-
nej łodzi podwodnej; 11) mech. że-
berko wzmacniające, ob. **f. key**,
spline; 12) myśl. a) dzikie ptactwo; b)
polowanie na dzikie ptactwo; 13)
kręgl. ob. **cocked hat** and **f.**; a **f. in**
one's cap pot. zdobycz, odznaczenie,
chwalebny wyczyn, coś czym można
się poszczycić.

feather, vi. 1) porastać w pierze,
pierz się, często z **out** o piskleciu;
2) przybierać kształt piór, porastać
jak pióra; 3) rozlewać się, zalewać,
o atramencie na bibule lub na mięk-
kim papierze; 4) nastawiać się pro-
stopadle, jak np. łopatkę koła wodne-
go; 5) myśl. (o psie szukającym tro-
pu) nerwowo machać zadem w lewo
i w prawo; 6) wiośł. podnieść wiosło
prawie do poziomu wyjmując z wo-
dy po tempie.

feather, vt. 1) ubrać w pióra; 2)
dać (czemuś) skrzydła; 3) ubrać,
ozdobić; 4) okryć pierzem; **to tar**

and **f.**, osmarować smołą i oblepić
pierzem, tradycyjny sposób wypę-
dzenia niepożądanego człowieka z
miasta praktykowany dawniej przez
purytanów, ku-klux-klan itp.; 5) na-
ostrzyć do grubości śmigi; 6) prze-
cinać jak gdyby skrzydłami; 7) myśl.
odstrzelić ptakowi parę piórek; 8)
stol. łączyć za pomocą pióra (wy-
pustu) i wpustu, **tongue and groove**;
9) wiosł. obrócić wiosło prawie do
poziomości, wyjmując je z wo-
dy po ukończeniu tempa i przenieść
je w tej pozycji do przodu aż do
skręcenia wiosła przed zanurzeniem
do następnego tempa; **f. one's nest**
wyścielić sobie gniazdko; zwykle
przen. skorzysać z powierzonych so-
bie pieniędzy dla własnego pożytku.

f. alum, min. alun pierzasty, a) =
alunogen; b) = **halotrichite**.

featherback, s. (fe'zerbek) zool.
pot. nazwa ryb zach.-af. i pld.-azj.
rodzaju **Notopterus**, ob.

feather bed (f. bed) 1) pierzyna;
2) przen. wygodne stanowisko żywcio-
we; 3) bot. koryto płytkiej wody ut-
worzone z gęstwiny ramienia.

featherbone, s. (fe'zerbo'n, Ang.
-beun') imitacja fiszbinu zrobiona z
dutek gesich i indyjskich.

featherbrain, s. (-brejn) głuptas,
pustogłów.

feather columbine = **feathered**
columbine.

f. duster, piórko od kurzu.

feathered, adj. (fe'zerd) 1) opie-
rzony, mający pierze; 2) podobny do
pióra, pierzasty; 3) lekki, wiotki,
skrzydlaty, szybki, chyży, chybki; **f.**
columbine bot. a) eur. rutewka orli-
kolistna **meadow rue** **THALICTRUM**
AQUILEGIFOLIUM, Linn.; b) a-
mer. rutewka dwupienna **early**
meadow rue **THALICTRUM DIOI-**
CUM, Linn.

featheredge, s. 1) intr. szarpane
brzegi; 2) inż. cienka krawędź boków
drogi, której środek stopniowo gru-
bieje przez dosypywanie materiału
ściananego z boków; 3) leśn. cienki
koniec deski o nierównej grubości;
4) stol. cienki bok deski o przekroju
trójkątnym albo trapezoidowym.

feathered serpent, mit. amer. wąż
pierzasty, bóstwo staro-meksykań-
skie i śr.-amer., ob. **Gucumat**,
Quetzalcoatl.

featherfoil, s. (fe'zerfojl) bot. o-
krężnica, roślina z rodziny pierwiosn-
kowatych **primrose** family **PRIMU-**
LACEAE.

featherfooted, adj. (-fu'tyd) 1)
poruszający się lekko; 2) mający o-
pierzone nogi.

featherhead, s. (-hed) 1) pusto-
głów; 2) pot. kapuściana głowa.

feathering, s. (-in~) 1) upierze-
nie; 2) uwłosienie na nogach wyżła;
3) upierzenie na strzale; 4) muz.
lekkie staccato na skrzypcach.

featherweight, adj. (fe'zeruejt)
sport. lekkiej wagi s. 1) wyśc. kon.
najmniejsze obciążenie konia dozwol-
one w wyścigu z wyrównaniem; 2)
zapaśn. waga zapaśnika lekkiej wa-
gi (118—126 funtów amer., 53.52—
57.15 kg.); 3) zapaśnik lekkiej wagi,
np. bokser, dżokej.

feathery, adj. (fe'çeri) 1) lekki jak piórko; 2) pusty; 3) opierzony.

featly, adj. (fi'ti) 1) zgrabny; 2) bohaterski.

feature, s. (fi'czör) 1) przest. a) piękność twarzy; b) część ciała; c) akusz. płód (foetus); 2) rysy twarzy, wygląd zewnętrzny, znamiona cecha; 3) wybitny szczegół; kup. szczególnie zachęcająca cena towaru ogłoszona na pewien dzień; szczególnie zajmujący i niezwykły artykuł w dzienniku, periodyku itp. ogłaszany specjalnie; szczególnie sensacyjny film (zazwyczaj długości 8.000 do 10.000 stóp).

-featured, przyr. mający wygląd wskazany przez pierwszą część wyrazu np. **sharp-f.** o ostrych rysach twarzy.

featureless, adj. (-les) bez wyrazu, niewyrazisty.

feaze, vi. (fi'z) strzępić się; vt. strzępić.

feazings, s. pl. ('-zi's) strzępiasty koniec liny.

febri- przedr. (fe'bri) med. gorączko-, np. **febricide** (-sajd) gorączkobójczy.

febricant, adj. (-kent) med. febryczny, gorączkowy, zimniczy, wywołujący gorączkę.

febricity, s. (-siti) med. gorączkowość.

febricula, s. ('-kiula) med. lekka i przejściowa gorączka.

febrific, adj. ('-fik) med. wywołujący gorączkę.

febrifugal, adj. ('-fiugł) med. łagodzący lub usuwający gorączkę.

febrifuge, s. (fe'brifudż) med. środek przeciwgorączkowy, ob. **antipyretic**.

febrifuge plant, bot. = **feverfew**.

febrile, adj. (fi'bryl, fe'-) med. febryczny, gorączkowy, zimniczy.

febrility, s. (fibr'yłiti) med. stan gorączkowy, stan podgorączkowy, pot. gorączka.

febris, s. (fi'bris, na kont. eur. fe'bris) med. gorączka.

Febronian, adj. (fibro'njen) hist. kość. Febroniuszowski, dotyczący nauki Jana Hontheima, biskupa-sufragana w Trewirze, piszącego pod pseudonimem Justinus Febronius, że Papież ulegać musi większości Biskupów; nauka ogłoszona w r. 1763, a odwołana w r. 1778; spór zakończył się w r. 1870 uznaniem nieomyślności Papieża w rzeczach wiary.

February, s. (fe'brieri) luty, drugi miesiąc roku, początkowo wprowadzony przez króla Numę Pompiliusza jako pierwszy; ob. **calendar**; ma dni 28, a co cztery lata z wyjątkiem lat setnych (zakończonych na 00), dni 29; **F. Revolution**, hist. fr. Rewolucja Lutowa w Paryżu (22—24 lutego 1848), wskutek której król Ludwik-Filip ustąpił i rozpoczęła się druga Rzeczpospolita.

fecal, faecal, adj. (fi'kł) dotyczący kału; ob. **feces**.

fecalith, fæ-, s. (fi'kaliç) med. kamień kałowy, kamień kiszkowy, skamieniały kał tworzący się czasem w

jelitach lub w wyrostku robaczkowym.

fecaloid, fæ-, adj. (fi'kelojd) med. podobny do kału.

feces, fæ-, s. pl. (fi'siz) 1) osad, odpadki; 2) kał, odchody, gnój.

fecit, s. (3-a osoba czasu przeszłego, ł. uczynił) wykonał (malował, rzeźbił itp.) po nazwisku artysty.

feckful, adj. (fekfuł) gw. szk. silny, potężny, wydatny, **feckless**, adj. (-les) gw. szk. nieudolny, bezwartościowy.

fecula, s. (fe'kiula) pl. -æ (-li) skrobie.

feculence, s. (-lens) 1) osad, fusy, męty, drożdże; 2) kał, błoto, zgnilizna.

feculent, adj. (-lent) brudny, mętny, pokryty kałem.

fecund, adj. (fi'-, fe'kond) płodny, urodzajny.

fecundate (-ejt) vt. 1) uczynić płodnym, użyźnić, uczynić urodzajnym; 2) biol. zapłodnić, zapylić; **fecundation**, s. (-ej'szn) zapłodnienie, zapylenie, użyźnienie.

fecundative, adj. ('-detiw) wpływający na żyzność, użyźniający, pomocny w użyźnianiu.

fecundify, v. = **fecundate**.

fecundity, s. (fikon'diti) 1) urodzajność, żyzność; 2) siła kiełkowania nasienia wyrażona w procencie ziarn kiełkujących; 3) produktywność (fizyczna i umysłowa); 4) moc użyźnienia, np. słońca; 5) biol. siła i jakość obfitego i szybkiego produkowania potomstwa.

fed, adj. part. od **to feed**, karmiony, tuczony, często w połączeniu, np. **milk-fed** karmiony mlekiem, **corn-fed** tuczony na kukurydzy.

feddan mashri, (feddan' masz'ri, akr. egipski) egipska miara powierzchni = 333½ kw. kassaba = 42,01 a-ra = 1.038 akra. amer.

federacy, s. (fe'derasi) federacja, konfederacja, związek, zjednoczenie, liga.

federal, adj. ('-dereł) 1) federalny, związkowy, w St. Zj. i w Szwajcarii państwowy, dotyczący centralnego rządu, odr. poszczególnych stanów lub kantonów; 2) hist. St. Zj. a) federalny, popierający ustrój centralistyczny z wielką przewagą władzy w rękach rządu centralnego, myśl idei stronnictwa federalnego, ob. **Federal Party**; b) podczas Wojny Domowej (1861—1864) wierny rządowi i armii pin.

Federal, s. hist. St. Zj. federalista, żołnierz armii rządowej w Wojnie Domowej, przec. **Confederate**.

F. Advisory Council, komitet doradczy Rady Rezerwy Federalnej, składający się z dwunastu reprezentantów dwunastu okręgowych Banków Federalnych St. Zj.

f. aid, St. Zj. zasiłek pieniężny rządu federalnego dla poszczególnych stanów.

Federal City, stolica państwa związkowego, w St. Zj. **Washington, D.C.**; w Meksyku **Mexico F.D.**; w Australii **Canberra, C.T.**, w Kanadzie **Ottawa, Ont.**, w Szwajcarii **Berno (Bern, Berne)** itd.

federal district, okręg wydzielony ze stanu jako siedziba rządu związkowego, jak np. w St. Zj. z Maryland jako **District of Columbia (D.C.)**, w Meksyku **F.D.**, w Brazylii **Caracas**, w Australii **Canberra**, w Unii Płd. Afr. **Pretoria**, itd.

federalism, s. (fe'deralizm) 1) federalizm, system związku krajów z pewną autonomią każdego z nich i z pewną zależnością od wspólnego rządu centralnego, np. w sprawach celnych, wojskowych, komunikacyjnych, itp.; 2) St. Zj. F. zasady związku 13 pierwotnych stanów.

federalist, adj. (-ist') federalista, federalistyczny; s. członek lub zwolennik związku kolonii pin.-amer. po Rewolucji Amer., ob. **Federal Party**; **The F.**, hist. St. Zj. zbiór 85 artykułów pisanych przez Aleksandra Hamiltona (1757—1804), Jana Jay'a (1745—1820) i Jakuba Madisona (1751—1836), omawiających, objaśniających i zalecających zasady Konstytucji St. Zj., drukowanych pierwotnie (w liczbie 79) w nowojorskim „**Journal**” od 27 paźdz. 1787 do 2 kwietnia 1788, z podpisem „**A Citizen of New York**,” a następnie (z dodatkiem 6-u), w formie książkowej; wywarły wówczas ogromne wrażenie i pozostały do dziś dnia dokumentem autentycznej interpretacji idei i zamiarów twórców tej Konstytucji.

federalize, vt. połączyć w federalny związek z zachowaniem samorządu poszczególnych części.

Federal Parliament, hist. parlament byłego cesarstwa austriackiego zwany od 1867—1914 „radą państwa reprezentowanych królestw i krajów” (bez nazwy państwa).

federation, s. (rej'szn) federacja, konfederacja, związek, zjednoczenie, liga.

Fedia, s. (fi'dia) bot. rodzaj nadśródziemnomorskich roślin, roszpunka warzywna **corn salad** czyli **lamb's lettuce** **VALERIANELLA OLITORIA** (Linn.) Poll., rodzina kozłkowatych **valerian family VALERIANACEAE**; w Polsce na niżu i na pogórzach Karpat.

Fedora, s. (fido'ra) 1) Fedora, żeńskie imię własne; 2) bohaterka słynnego dramatu (1882) Wiktoryna Sardou'a (sardu', 1831—1908) „Fedora”, grywanego w olbrzymim powodzeniem we wszystkich językach europejskich; 3) f. rodzaj kapelusza męskiego.

fed-up, fed up, part. adj. (fedap') gw. syt, przesycony, syt do znudzenia, znudzony (abl.), pot. mający czegoś po uszy; -ness, s. (-nes) gw. przesyty.

fee, s. (fi') 1) przest. własność osobista, bytło, pieniądź, por. **PECUS, PECUNIA**; 2) pr. feud. dziedziczny majątek dzierżawiony od udzielnego lorda; wszelkie prawo do własności feudalnego pana; 3) pr. ang. prawo własności ziemi, f. **simple** (prawo nieograniczone) i f. **simple limited** (zależne od pewnych możliwości w przyszłości wypadków); 3) obszar ziemi trzymany in fee; 4) hist. wierność wasala dla lorda; obecnie: posada, służba, zatrudnienie; 5) hist.

trybut, opłata należna lordowi; obecnie: zapłata należna robotnikowi; 6) opłata oznaczona za czynności urzędowe np. za cło, licencje urzędowe np. za prawo rybołówstwa, jazdy samochodowej itp.; 7) opłata za czynności adwokata, lekarza, inżyniera itp., honorarium; hist. czesne, pamiętne, poczesne; 8) opłata za wstęp do teatru itp., przynależność do klubu, czesne w szkole; 9) napiwek (służbie).

fee, vt. zapłacić (dat.) za usługi zawodowe, *to f. the physician*; dać napiwek *to f. a waiter*.

feeble, adj. (fi'bł) 1) słaby, wątły, nie posiadający potrzebnej siły; osłabiony; 2) ubogi w coś (nie pieniężnie).

feeble, s. 1) brak w charakterze; 2) słaba strona (człowieka), słaba część (przrzędu), np. cienki koniec szabli.

feeble, vi. słabnąć, osłabnąć; *vt.* osłabić.

feeble-minded, adj. (fi'bł-majn'-dyd) słaby umysłowo, słaby na umyśle; nierozwinięty umysłowo; -ness, s. (-nes) niedorozwój umysłowy.

feeblewit, s. (-uit') pot. idiota.

feebling, s. (-in~) pot. słabeusz, człowiek słabowity na duchu i ciele.

feebly, adv. (fi'bli) słabo, zalewicie, niewyraźnie.

feed, s. (fi'd) 1) pożywienie, karma dla bydła, porcja jednorazowa pożywienia dla bydła; dawniej i dla ludzi, dziś w tym znaczeniu tylko gw.; 2) zasilanie, dostarczanie materiału do maszyny, kotła itp. jak węgla, wody, brzości, ziarna pod żarna itd.; 3) mech. podsuniecie, podsuw.

feed, vi. 1) karmić się, zadowalać apetyt, np. karmić się padliną; *to f. on lub upon*; 2) posilać się jak gdyby jedzeniem, np. *to f. on rest*; 3) tyć; 4) przybrać na wadze dzięki chemicznej działalności; 5) teatr. w celu powiększenia roli aktora dać parę dialogów.

feed, vt. 1) karmić, zaspokajać głód; 2) karmić, dać niemowlęciu pierś do ssania; 3) karmić łyżeczką lub flaszeczką; 4) karmić, dawać pokarm dla lepszego wzrostu, np. nawóz sztuczny, *f. plants with bone meal*; karmić produkcję przez dostarczanie paliwa, wody, materiału, jak ziarna, brzości itp.; 5) sport. w ciągu gry dostarczać piłki komu w interesie partii należy; 6) teatr. poddawać koledze na scenie właściwe końcowe słowa swej kwestii.

feed bag, woreczek z owsem zawieszony na karku konia.

f. board, druk. deska na zapas papieru, z której karmi się prasę.

f. box, skrzynka na karmę.

f. case, woj. przy niektórych karabinach maszynowych rezerwowa skrzynka na zapasowe naboje.

feeder, s. (fi'der) 1) kto lub co karmi; hodowca bydła; pasterz; aparat do karmienia; 2) pomocnik który zasila maszynę; 3) kto lub co dostarcza materiału, np. dopływ rzeki, szkoła przygotowawcza; kabel elektryczny (także *f. cable*); 4) druk.

człowiek lub maszyna nakładająca papier pod prasę; 5) górń. a) drobna żyła boczna wpadająca w główną żyłę; b) silny upust gazu wychodzący ze szpary; 6) organy, mały miech zasilaający miech organów; 7) sport. gracz, który dostarcza piłki swojej stronie; 8) teatr. a) rola dodana w tym celu, by dać sposobność do opisu innemu aktorowi, grającemu główną lub większą rolę; b) aktor grający taką dodaną uboczną rolę; 9) transport. boczna linia transportowa zasilaająca większą; także *f. line*.

feedhead, (fi'd hed') 1) cysterna, z której woda spływa do kotła prawem ciężkości; 2) hutn. nadmiar metalu pozostawiony nad odlewem w celu wywierania nacisku na odlew aż do stężenia.

feed heater (f. hi'ter) kot. par. a) podgrzewacz w którym zagrzewa się wodę (zazwyczaj parą); b) grzejnik w którym zagrzewa się karmę dla bydła; *f. heating* ('-tin~) podgrzewanie.

feeding, s. (fi'din~) karmienie; zasilanie.

f. bottle, flaszka na mleko dla niemowlęcia, flaszka do ssania, flaszka do karmienia.

f. cup, kubek z szyjką sięgającą od spodu używany do karmienia chorych.

f. head = feedhead.

f. point, elek. miejsce skąd zasila się prąd do kabli elektrycznych.

f. rod, hutn. żelazo drażkowe dla utrzymania przedziału między odlewem a kanałikiem na powietrze.

f. root, bot. korzeń karmiący, mały korzonek o dużych cienkościennych komórkach korowych i naczyniowych sposobnych do łatwego absorbowania pokarmów mineralnych.

f. standard, roln. ilość pożywienia, zazwyczaj wyrażana w ilościach strawnych pokarmów (proteiny, tłuszczów i węglowodanów) i energii, najlepiej dostosowana do karmienia zwierząt utrzymywanych w pewnym żądanym stanie albo stosownie do celu hodowli.

feed line = feeder 3), feeder cable.

f. lot, miejsce karmienia bydła i drobiu.

feedman, hist. najemny żołnierz.

feed mill, młyn przygotowujący oypkę dla bydła i drobiu.

f. motion, f. movement, ruch mechanizmu dostarczającego surowca do maszyny.

f. plate = seed plate.

f. pump, pompa zasilaająca, pompa dostarczająca wody do kotła parowego itd.

f. roll, f. roller, wałek lub jeden z kilku wałków doprowadzających surowiec do maszyny.

feedsman, s. (fi'dzmen) pl. -men, mech. Ang. robotnik pracujący przy pompie pomocniczej, ob. *donkey pump*.

feed stable, stajnia przyjmująca konie na utrzymanie, ob. *livery*.

f. trough (f. trof) a) koryto dla bydła; b) cysterna kolejowa.

f. valve, zasilający zawór kotłowy.

f. water, woda zasilaająca kocioł parowy.

feed-water heater, aparat do podgrzewania wody zasilaającej kocioł parowy; w podgrzewaczu otwartym para ogrzewająca wprost wchodzi do wody, w zamkniętym zaś otacza rury w których mieści się woda zasilaająca.

feedway, s. (fi'd uej') korytarz między przegrodami („klatkami”) w stajni, skąd rozkłada się karmę dla przegrod.

feed wheat, pośląd pszenicy skarmiany bydlęm.

f. wheel kolo używane czasowo lub stale do regulowania dopływu surowca.

f. wire, el. = feeder, el.

feedy, adj. (fi'di) pełen karmy, jak np. ryba nie nadająca się do bezpiecznej przesyłki pocztą.

fee farm, dzierżawa bez zobowiązania innego jak opłacanie czynszu t.j. bez dawnych zobowiązań, usług, dostaw, gościnności dla pana itd. itd.

fee-faw-fum, int. (fi'fo'fom') dużo hałasu by zastraszyć tchórza.

feeling market (fi'in~ markiet) Szk. kiermasz na którym zbiera się służba domowa i gospodarska szukająca posady na sezon lub na rok.

feel, s. (fi'l) 1) uczucie, poczuć, pojmowanie przez zmysły; 2) zmysł dotyku, dotyk, czucie przez dotyk; 3) uczucie cielesne lub umysłowe, np. uczucie ukłucia przez pszczołę, uczucie radości lub smutku; 4) wrażenie jakie pewna rzecz wywiera, np. uczucie tłuściości w dotyku, uczucie dotknięcia czegoś zimnego lub gorącego; 5) jakość, atmosfera, charakter otoczenia.

feel, vi. 1) odczuwać lub móc odczuwać wrażenia zmysłowe; 2) dotykać, szukać za pomocą dotyku rękami lub nogami; 3) mieć uczucie ciepła lub zimna, głodu lub przesyty, pewności lub strachu itp.; 4) czuć się, *to f. bad, to f. badly* czuć się źle; *to f. cheap* czuć się poniżonym; *to f. in one's bones* mieć pewne uczucie niewiadomo dlaczego; *to f. for* współczuć z (abl.); *to f. hurt* czuć się obrażonym; *to f. inclined* czuć skłonność do czego; *to f. like* czuć zamiar, czuć się jakoby miało się ochotę takiego postąpienia; *to f. well* być zadowolonym, czuć się zdrowym, czuć się dobrze.

feel, vt. 1) dotykać (acc.), dotykać się (gen.), tknąć (acc.), dotykając badać przedmiot, macać, próbować zbadać ciężar przedmiotu, jego temperaturę, twardość, gładkość itd.; 2) odczuwać wewnętrznie wrażenia zewnętrzne za pomocą zmysłów albo za pomocą urojonych wrażeń, np. odczuwać obecność włamawcy w nocy itp.; 3) odczuwać radość, smutek, chłód wobec kogoś, przywiązanie, obrażę itp.; 4) być pewnym czegoś raczej na podstawie uczucia niż na podstawie faktów; *to f. the helm* (o okręcie) odpowiadać ruchom steru; *to f. one's way* (dosł. wymacywać drogę) postępować ostrożnie.

feeler, s. (fi'ler) 1) narząd dotyku,

rozek, macka, czulek; 2) kto lub co czuje; 3) zapytanie, propozycja, uwaga wysunięta w tym celu, by zasięgnąć języka lub wyczuć reakcję drugiej strony w sposób pośredni; 4) mech. a) szczeka mierniczego narzędzia precyzyjnego; b) miernik grubości składający się z wąskiego i cienkiego paska metalu o wiadomej grubości; 5) tk.

feeling, adj. (fi'lin~) 1) czujący; 2) czuły, odczuwający, zmysłowy, ulegający wpływom uczuć, np. a f. heart czułe serce; wyrażający uczucie, np. f. words czułe słowa; 3) odczuwany, odczuty, głęboki, np. joy, grief radość, żal.

feeling, s. 1) uczucie, odczuwanie; 2) dotyk, jeden z 5-ciu zmysłów którego głównym narzędziem jest skóra i którego działanie dotyczy dotknięcia, temperatury, stopnia nacisku itp.; 3) uczucie, wrażenie, a) cielesna świadomość organiczna, uświadomienie; b) wrażenie, dotyczące dotyku, temperatury, stopnia twardości, ciężaru itp., cielesnego bólu lub przyjemności; c) w szcz. uczucie dotyku; d) uczucie bezpieczeństwa, uderzenia, uszkodzenia cielesnego; 4) uczucie zadowolenia, pokory, dumy, krzywdy itp.; 5) odczuwanie, odczucie, stosunek wewnętrzny do (gen.), niewyrozumowane wrażenie, np. f. about national minorities, w gw. dziennikarskiej: nastawienie; 6) atmosfera, nastrój, uczucie jakiego otoczenie, np. uroczysko w nocy, dzieło sztuki itp.; 7) psychol. a) stan świadomości albo na ogół świadomość sama przez się bez względu na szczególnie przedmiot; b) świadomość bez uwzględnienia uświata, pojmowania i odczuwania; u nowoczesnych autorów zwyczajnie rozróżnia się dwa uczucia: przyjemności i przykrości, ob. **feeling tone**.

feelingly, adv. (-li) czule.

feelingness, s. (-nes) czułość.

feeling tone, psychol. nastrój: przyjemny i przykry; uczucie oczekiwania (np. podczas wyścigów lub podczas toczenia się kuli na torze kręgielnianym) jest uczuciem przykrości umyślnie wywołanej dla przyjemności.

fee tail, pr. (fi'tejl) własność nieruchomości zawista od istnienia potomków lub tylko potomków męskich.

feet of clay, (fi't ow klej; dosł. gliniane nogi, ob. bib. Dan. 2:33 itd.) brak doskonałości u osoby wysoko cennej, brak silnej podstawy u wielkiego mocarstwa lub w dużym przedsiębiorstwie.

fei, s. (fe'i) 1) bot. dziki banan MUSA FEHI (Tahiti); 2) mon. moneta na wyspie Yap.

feign, vi. (fejn) udawać; vt. wynajdywać, wymyślać; 2) tworzyć coś i przedstawiać jako prawdziwe; 3) udawać (np. chorego), fałszować, podrabiać.

feigned, adj. (-d) 1) urojony, wymyślony, nieprawdziwy, fałszywy, udany, podrobiony, maskowany; f. issue pr. spór prawny przedłożony sądowni za zgodą obu stron w celu rozstrzygnięcia zasadniczego, choć

wszystkie przedstawione szczegóły są wymyślone a nie rzeczywiste; nowe ustawy ukrócają taki procedur.

feigner, s. (fej'ner) symulant.

feigning, adj. (-nin~) symulujący; -ly, adv. (-li) symulująco, pozornie.

feint, s. (fejnt) 1) coś udanego, manewr, podstęp, sztuczka; 2) sport. finta, udany atak (w szermierce, boksowaniu, na wojnie) dla zmylenia przeciwnika i dla wykonania rzeczywistego napadu w innym kierunku.

feint, vi. wykonać fintę.

feis, s. (fesz) pl. -eanna (fe'sze-na) 1) hist. irł. zjazd starożytny na którym ogłaszano nowe ustawy i urządzano widowiska literackie i sportowe; najważniejsze bywały zjazdy w stolicy Feis of Tara (fesz ow ta'ra) odbywająca się co trzy lata (por. Olimpiady greckie co cztery lata); 2) galickie zebranie literackie lub muzyczne w Irlandii nowoczesnej.

fei tsui, s. (fej'cui) min. dżet szmaragdowo-zielony z Burmy, ob. jade.

feldsher, s. (feld'ször) hist. w Polsce i w Rosji pomocnik lekarza wojskowego, felczer.

feldspar, s. (feld'-, fel'-spar) min. ortoklaz, skałen, dawniej spat polny, spat skalny, feldspat, sylikoid grupy skałeni, t.6, c.w. 2.53-2.6, K Al Si₃O₈, albo też K₂O.Al₂O₃. 6SiO₂ (64.8% krzemionki; 18.3% glinki, 16.9% tlenku potasu) a często z sodem związanym w formie albitu Na₂O. Al₂O₃. 6SiO₂ (68.8% krzemionki, 19.4 glinki, 11.8 tlenku sodu); rozkład skałenia daje gliny ziemi uprawnej i kaoline.

feldspathic, adj. (-ik) skałeniowy, w szcz. o polewie porcelanowej zawierającej skałeni.

feldspathization, s. (-izej'szn) petr. rozwój skałenia w skale drogą przeobrażenia.

feldspathoid, s. (feld'spa:ojd) petr. minerał z grupy sylikoidów, obejmujący dawny, hanyt, leucyt, melilit, nefelin, nozean, sodalit itp.

feldspathose, adj. = **feldspathic**.

Felibrige, s. (felibri'ż) felibriż, stowarzyszenie literatów Francji pld., założone w r. 1854 przez Józefa Roumanille'a (rumanij') w zamiarze podniesienia gwary prowansalskiej do poziomu języka literackiego; **Félibrean** (felibri'en) zwolennik tego kierunku; **Félibrisme** (felibrizm') taki kierunek.

Felicja, s. (fili'sja) 1) Felicja, żeńskie imię własne, dzień patronki 7 mar. i 23 list.; zdr. Fela, Fila; 2) bot. rodzaj ostu pld.-afr.

felicide, s. (fili'sajd) zabicie kota, kotobójstwo.

felicific, adj. (fili'sy'fik) uszczęśliwiający, stwarzający szczęście, radodny.

Felicitas, s. (fili'sitas) mit. rzym. Felicitas (-li'-) bogini szczęścia; św. F. ob. Felicja.

felicitate, adj. (fili'sitejt) uszczęśliwiony.

felicitate, vi. życzyć szczęścia, składać życzenia, winać komu (gen.).

felicitation, s. ('szn) powinszowanie, gratulacja; UWAGA: częste w St. Zj. „kongratulacja” jest w jęz. pol. błędne.

felicitor, s. (-tej'tör) winający, gratulant.

felicitous, adj. (-tös) 1) oznaczający szczęście; szczęśliwie dobrany.

felicity, s. (-ti) 1) szczęśliwość, błogość; 2) szczęśliwy nastrój, szczęśliwa chwila, szczęśliwy wypadek; 3) to co sprowadza szczęśliwy nastrój, powodzenie, szczęście; 4) łatwość, umiejętność, naturalne powodzenie w wykonywaniu pewnych czynności zawodowych, talent, uzdolnienie, np. łatwość pisania, rzeźbienia itp.; 5) F. żeńskie imię własne; 6) astrol. przest. zapowiedź powodzenia.

felid, s. (fild) zool. zwierzę z rodziny kotów, **Felidae**.

Felidae, s. pl. (fi'li'di, fe'li'di) zool. koty, rodzina ssaków rzędu drapieżnych CARNIVORA do której należą m.i.: lew lion FELIS LEO; tygrys tiger F. TIGRIS; pantera panther czyli lampart leopard F. PARDUS; pantera mniejsza ocelot F. PARDALIS; jaguar jaguar F. ONCA; puma, czyli kuguar czyli górski lew czyli srebrny lew puma, cougar, mountain lion F. CONCOLOR; żbik wildcat F. CATUS; ryś lynx F. LYNX (przez niektórych zoologów zaliczany do oddzielnej rodziny ryśiów); gepard cheetah F. JUBATA; kot staro-egipski F. OCREATA (czczony jako święty), od którego pochodzi kot domowy na całej kuli ziemskiej; (m) kocur tomcat, (f) kotka she-cat, (n) kocię kitten; (m) lew, lion (f) lwica lioness; (n) lwiatko lionet.

feliform, adj. (fi'liform) kształtu kota, podobny do kota.

Felinae, s. pl. (filaj'ni) zool. podrodzina rodziny FELIDAE, obejmująca wszystkie (ob. Felidae) rodzaje z wyjątkiem geparda.

feline, adj. (fi'lajn) 1) zool. koci, należący do rodziny kotów, FELIDAE lub do rodzaju kotów FELIS; 2) przen. fałszywy, podstępny, zdradziecki; s. kot, zwierzę z rodziny kotów.

Felix, s. (fi'lis) zool. kot, rodzaj zwierząt w rodzinie FELIDAE.

Felix, s. (fi'liks) 1) męskie imię własne Feliks, zdr. Felek, dzień patrona 11 września; Szczęsny.

Felix Holt, the Radical, powieść (1866) George'a Eliota (Mary Ann Evans, 1819—1880).

fell, adj. (fel) przest. okrutny, dziki; adv. przest. usilnie, bardzo.

fell, s. 1) skóra, runo; najczęściej: gęsta błona tuż pod skórą; 2) przest. góra; 3) przest. żółć, gorycz (ob. fellie); 4) górn. Ang. cienki proszek kruszeu przechodzący przez oka sita; 5) leśn. a) zrab; część lasu przeznaczona na wyrąb; b) wyrąb jednoroczny.

fellage, sił (-ydz) leśn. wyrąb. **fellah**, s. (fel'a) pl. -in (felahi'n) 1) wieśniak arabski; 2) antropol. Egipcjanin pochodzący od starożytnych Egipcjan, średniego wzrostu, krępy, twarz okrągła i brunatnawa.

fell-field, s. (fe'l'fild') fitogeogr. bezdrzewna przestrzeń pokryta prze-
ważnie glazami ponad linią roślin-
ności, zarosła niskimi ziołami lub
trawami i trzcinami.

fellic, adj. (fe'lik) biochem. doty-
czący kwasu zawartego w ludzkiej
wątrobie.

felling, s. (fe'lin~) leśn. 1) wyręb;
2) zręby (pl.).

felling-bird, s. (f. börd) zool. Ang.
dziesięć krzywoszyjka, rodzaju *Jynx*,
ob. wryneck.

felling wedge, (f. uedź') leśn. klin
żelazny jaki wbija się w nadszcienie
przed obaleniem drzewa aby upadło
w pożądanym kierunku.

fellmonger, s. (fe'l'mongör) han-
dlarz skór w szcz. owczych, który od-
dziela wełnę od skóry.

fellness, s. ('-nes) dzikość, niszc-
czenie, barbarzyństwo.

fell of hair, gw. czupryna, ob. **head
of hair**.

fellow, adj. (fe'lo) będący kolegą,
równym itp., np. **fellow man** bliźni,
fellow student kolega, **f. workman**
współpracownik, **f. traveler** towa-
rzysz podróży, **f. countryman** zio-
mek, rodak, **f. writer** towarzysz po-
piórze.

-**fellow**, przyr. bedf-s, osoby śpiące
we wspólnym łóżku, **playf.** towarzysz
zabaw.

fellow, s. 1) towarzysz, osoba; 2)
członek towarzystwa naukowego,
skrót **F.** np. **F.R.G.S. Fellow Royal
Geographical Society**.

f. feeling, uczucie sympatii lub
spółności interesów.

f. heir, współspadkobierca.

fellowship, s. (fe'lošyp) 1) kole-
żeństwo, kolegowanie, społeczność gro-
na osób równych sobie i zajętych
razem, w szcz. w celach naukowych;
2) stosunek przyjaźni; 3) stowarzy-
szenie naukowe którego członkowie
otrzymują tytuł „fellow” oraz cza-
sem połączony z tym zasilek prze-
znaczony na cele naukowe; 4) człon-
kowie zakładu naukowego zbiorowo;
5) członkowie zboru religijnego zbioro-
wo; vi. być członkiem takiego ze-
społu; vt. uznać za członka takiego
zespołu.

fellowship porter, Ang. stowarzy-
szenie tragarzy u bramy miasta Bil-
linggate w Londynie.

felly, adv. (fe'li) w sposób barba-
rzyński.

felly, s. dzwono koła.

felo-de-se, s. (fi'lodisi') pr. samo-
bójca, ob. **suicide**, s.

feloid, adj. (fi'loid) koci.

felon, adj. (fe'lyn) 1) wrogi, wra-
ży, złośliwy, zdradziecki, zabójczy;
2) przest. a) przynębiony; b) od-
ważny; c) znakomity, potężny.

(I) **felon**, s. pr. zbrodniarz (m),
zbrodniarka (f), osoba która popeł-
nia zbrodnie.

(II) **felon**, s. med. zastrzał **PANA-
RITUM**, zapalenie części miękkich na
paznogciowym członku palców;
zanogcica **ONYCHIA**, **PARONY-
CHIA**, ob. **whitlow**.

f. grass, bot. 1) miarż wielki czyli
mistrzownik **mastergrass IMPERA-**

TORIA OSTRUTHIUM ; 2)
ciemniernik biały **black hellebore
HELLEBORUS NIGER**, Linn.; 3)
bodziszek cuchnący **herb Robert
GERANTUM ROBERTIANUM**, L.

f. herb, bot. 1) bylica pospolita
mugwort ARTEMISIA VULGARIS,
Linn.; 2) jastrzębiec, kosmaczek
**mouse-ear HIERACIUM PILOSEL-
LA**, Linn.

felonious, adj. (fe'l'njöz) pr. zbro-
dniczy, wykonany ze złym zamiarem
popełnienia zbrodni; np. **homicide**
zabójstwo (przypadkowe), **f. h.** zbro-
dnia zabójstwa popełniona z zamia-
rem zabicia; -ly, adv. (-li) zbrodni-
czo, ze złym zamiarem, -ness, s.
(-nes) zbrodniczność.

felonry, s. (-ri) grupa zbrodniarzy
zbiorowo, np. więźniowie zakładu
karnego albo mieszkańcy kolonii
karnej.

felony, s. (fe'loni) 1) przest. zło,
podłość, zdrada, oszustwo, fałsz,
złość, grzech, zbrodnia; 2) feud.
pierwotnie każde przestępstwo wasa-
ła, które uzasadniało jego utratę
posiadania albo każde przestępstwo
lorda, jakie uzasadniało utratę je-
go lordostwa; z biegiem czasu na-
zwa ta objęła wszystkie poważne
zbrodnie; 3) pr. zwyczajowe **com-
mon law** zbrodnia poważniejsza niż
przekroczenie **misdeemeanor**, np. za-
bójstwo, zgwałcenie, oszustwo, wła-
manie, podpalenie, zdrada stanu.

fels, s. (fels) pl. **falus** (falu's) dro-
bna moneta w Ind. Wsch., Arabii
i Afr. Płn.

felsite, s. (fe'l'sajt) petr. felsyt,
skała ogniowa (magma) składa-
jąca się prawie wyłącznie ze skale-
nia i kwarcu.

felsobanyite, s. (felszoba'ni-ajt;
od Felső-Banya w Rumunii) min.
felsobanyit, siarczan glinowy $2Al_2O_3 \cdot$
 $SO_3 \cdot 10H_2O$ czyli 17.20 bezwodnego
siarczanu, 44 glinki, 38.80 wody.

Felsőház, Senat Węgierski, ob.
Legislature.

felsophyre, s. (fel'sofajr) petr. ska-
ła porfirytowa z felsytem.

felsophærite, s. (-sfirajt) petr.
sferulit utworzony z warstw sub-
stancji felsytowej.

felstone, s. (fe'l'ston', Ang. -steun)
petr. felsyt.

felt, adj. (felt) 1) pilśniany, np.
a f. hat, **f. shoes**, **f. cap**; 2) adj. part.
(od feel) odczuty, **this loss was deep-
ly f.**

(I) **felt**, s. zool. Ang. = **fieldfare**.

(II) **felt**, s. 1) pilśń; 2) pilśniany
kapeluszyk; 3) papier. a) gruby, tani
papier budowlany; b) tkanina na
której świeżo zrobiony papier prze-
chodzi po siatce maszyn.

felted, adj. part. ('-tyd) zrobiony
z pilśni; zbity w pilśń; bot. mający
włoski ciasno zbite, spilśniony.

felter, s. (-ter) pilśniarz.

felt grain, leśn. słoje drzewa idący
na poprzek słoju rocznego.

felting, s. pilśń, materiał na pilśń,
ubranie pilśniane, także sposób ro-
bienia pilśni; 2) szczepać drzewo po
linii poprzecznego słoju; 3) zbita
masa, np. włosów.

felt rust, patol. rośl. przetrwalnik
telia rdzy wejmutowo-porzeczkowej
CRONARTIUM RIBICOLA na li-
ściach porzeczki i agrestu; ob. **white-
pine blister rust**; ob. **Cronartium**.

feltwork, s. (felt'uörk') anat. zbita
masa włókienek nerwowych bez o-
słonek rdzennej, ob. **neuropile**.

feltwort, s. ('-uört') bot. dziewian-
na drobnokwiatowa **common mul-
lein VERBASCUM THAPSUS**, Linn.

felty, adj. ('-i) 1) pilśniany, z pil-
śni, podobny do pilśni; 2) petr. u-
tworzony ze zbitej masy rozmaitych
pomieszanych drobnitkich cząstek
minerałów przypominającej z wy-
glądu pilśń.

felucca, s. (feluka; ar. faluka) mar.
faluka, szybka, najczęściej trzy
masztowa łódź śródnomorska o
ożeglowaniu łacińskim, z zapasowy-
mi wiosłami.

Felup, Fellup, Fulup, s. (fe'lep) 1)
murzyn z Wybrzeża Zach. Afr. nad
rzeką Garbia; 2) szczep murzyński
w zach. Sudanie.

felwort, s. (fel'uört) bot. potoczna
nazwa rozmaitych roślin z rodziny
gorczkowatych **gentian family
GENTIANACEAE**, w szcz. gorczki
żółtej **bitterwort GENTIANA LU-
TEA**, Linn.

female, adj. (fi'mejl) 1) żeński,
niewieści, kobiecy, dotyczący płci
żeńskej; 2) zool. dotyczący samicy;
3) bot. słupkowy, dotyczący słupka,
ob. **pistillate**, dotyczący narządów
rozdrocznych lub części rośliny prze-
chowujących gamety; 4) mech. pró-
żna część narzędzia którą wypełnia
odpowiednia druga część zwana **male
part**; znak w naukach przyrodni-
czych: ♀.

female, s. 1) kobieta, niewiasta,
dziewczyna; człowiek płci żeńskiej;
2) zool. samica; 3) bot. roślina okry-
tonasienna mająca słupek, ob.
gynæceum; ob. **pistil**.

female agaric, bot. huba **FOMES** z
rodziny zagwiotowych **POLYPO-
RACEAE** rzędu obłożniaków **HYME-
NOMYCETES** gromady podstawczak-
ów **BASIDIOMYCETES**; **f. dragon**,
bot. czermień błotny **water arum
CALLA PALUSTRIS**, Linn.; **f. fern**,
bot. a) zanokcica lady **fern ASPLE-
NIUM FILIX-FEMINA**, Bernh., ro-
ślina nie mająca wyraźnych zna-
mion płciowych; b) orlica pospolita
**common brake PTERIDIUM AQUI-
LINUM**, Linn.; **f. fluellen**, bot. a)
przetacznik ozankowy **germander
speedwell VERONICA CHAMÆD-
RYS**, Linn.; **f. horsetail**, **f. knot-
grass**, bot. ob. **mare's tail** 2) a); **f.
nervine**, bot. owuwik ozdobny
**showy lady's slipper CYPRIPED-
IUM SPECTABILE**, Swartz; **f. or-
chis**, bot. storczyk ozdobny **showy or-
chis ORCHIS SPECTABILIS**, Linn.;
f. pronucleus, biol. ob. **pronucleus**; **f.
rhyme** proz. rym żeński, dwuzgłosko-
wy, ob. **feminine rh.**, **masculine rh.**;
f. rubber tree bot. drzewo **HOLAR-
RHENA ANTIDYSENTERICA**; **f.
screw nut**, mech. nakrętka, mutra,
mutterka; **f. suffrage**, ob. **woman suf-
frage**; **f. water dragon** = **f. dragon**.

Feme, s. (fejme) 1) ob. **Vehmge-
richt**; 2) **f. (fem)** hist. żona; **f. cover**

meżatka, *f. sole* samotna kobieta; *f. sole trader* kobieta zamężna prowadząca kupiecki interes na własny rachunek; co do tego przedsiębiorstwa uważana prawnie za kobietę samotną; także *f.-s. merchant*.

femicide, *s.* (fe'misajd) 1) kobieto-bójstwo; 2) kobietobójca.

feminacy, *s.* (-nesi) kobiecość, natura kobieca, zespół znamion kobiecych fizycznych i duchowych.

feminin, *s.* (-nin) biochem. = *oestrin*, *theelin*, *ob.*

feminine, *adj.* 1) żeński, dotyczący płci żeńskiej; 2) należący do kobiet, składający się z kobiet, kobiecey, np. *f. society* stowarzyszenie kobiece; 3) astrol. mający mały wpływ; 4) gram. żeński, np. rzeczownik rodzaju żeńskiego, odmiana żeńska.

f. rhyme, *ob. female rh.*, *male rh.*, *masculine rh.*; *f. caesure*, *ob. caesure*; *f. ending* końcówka żeńska, a) gram. przyr. ang. -ess, ster; pol. -yni, ini; w wielu wypadkach a, i; b) proz. zakończenie wiersza na zgłoskę nieakcentowaną; *f. signs* astrol. = *nocturnal signs*.

femininity, *s.* (-ni'niti) 1) kobiecość, *ob. feminacy*; 2) zniewieściaość; 3) świat kobiecy.

feminism, *s.* (-nizm) 1) charakter kobiecy, znamiona kobiecy; wyrażenie znamienne u kobiet; 2) feminizm, dążenie do społecznego równouprawnienia kobiet; 3) med. objawy kobiecych oznak w mężczyźnie; dawniej niewieścichostwo.

feminist, *s.* (-myst) 1) feministka (m), feministka (f), zwolennik społecznego równouprawnienia kobiet; 2) badacz kobiecej fizjologii i psychologii.

feminity, *s.* = **femininity**.

feminization, *s.* (-zej'szn) biol. feminizacja, przemiana samca na samicę; próby przeprowadzone na kogutach, świnkach morskich, szczurach itp. wykazały, że po kastrowaniu samca przeszczepianie jajników samiczki tegoż gatunku zmienia całkowicie płć fizycznie i psychicznie.

feminize, *vi.* skobiecieć, zniewieścić; *vt.* przemienić samca w samicę, *ob. feminization*.

femme, *s.* (fam; fr. kobieta, *ob. feme*) *f. de chambre* (fam'desza~br' fr.) pokojówka; *f. savante* (f.sawa~t') sawantka; *Les Femmes Savantes* (le fam sawa~t') (fr.) komeidia (1672) Moliera (pseudonim Jana Chrzyciela Paquelina (pakl'), 1622-1673).

femoral, *adj.* (fe'moral) anat. udowy; *f. artery* tętnica (żyła) udowa; *superficial f.a.* udowa żyła powierzchowna; *deep f.a.* u. ż. zaskórna *VENA SAPHENA MAGNA*; *ob. popliteal*; *f. canal* udowy przepust; *f. nerve* u. nerw mniejszy *NERVUS CRURALIS* czyli *FEMORALIS* zwany także *anterior crural nerve*, *ob. posterior femoral cutaneous nerve*; *f. ring* podłużny otwór normalnie zamknięty przez przegrodę udową *Cloqueta* (klokietta) *SEPTUM CRURALE*, przez który przepuklina wnika z jamy brzusznej, *abdominal cavity*, do przepustu udowego, *femoral canal*; *f. sheath* powięziowa po-

chewka obejmująca naczynia udowe; *f. triangle* trójkąt udowy *TRIANGULUM INGUINALE* czyli *SCARPAE*; *f. vein* żyła udowa, główna żyła uda.

femor-, przedr. (fe'moro-) anat. udo-, udowo-, udno-, np. **femorocaudal** udowoogonowy, **femorococcygeal** dotyczący uda i kości ogonowej; **femorotibial** udopiszczelowy; *f. index* proporcja długości uda (przyjętej jako 100) do długości golenia; **femoropopliteal**, udowopodkolanowy, udnopodkoleny.

femur, *s.* (fi'mör) pl. **femurs** (-s) lub **femora** (fi'mora) anat. kość udowa, u człowieka kość najdłuższa, sięgająca od biodra do kolana; 2) zool. trzeci człon nogi owada, *ob. leg of an insect*.

fen, *adj.* (fen) bagnisty.

(I) **fen**, *s.* 1) bagno, bagnisko, moczaz, (dawniej (f) moczara), trzęsawisko, błota (pl.), mokradła (pl.), mokradlina; *ob. bog, marsh, moor*.

(II) **fen**, *s.* miary chiń. a) waga = jednej setnej taela = jednej tysięcznej czina (*ob. chin* 2); b) miara = setnej cz'ha czyli 0.32 cm. *ob. kung chih*.

fenberry, *s.* (fen'beri) drobna żółtawina.

fence, *s.* (fens) 1) przest. obrona; to co broni; schronisko; 2) obrona orężna, sztuka szermierska; sprawność w dyskusji, *ob. fencing* 1); 3) ogrodzenie, bariera, parkan, mur graniczny, drut kolczasty, żywopłot, sztachety itp.; 4) osoba skupująca kradzione przedmioty; miejsce gdzie takie przedmioty kupują; 5) pr. szk. zakaz wydany z zagrożeniem grzywny; *on the f.* pot. niezdecydowany, nie przyłączający się do żadnej z dwóch walczących stron, wyczekujący wyniku by przyłączyć się do zwycięzcy.

fence, *vi.* 1) przest. bronić się; 2) ćwiczyć się w szermierce; dawniej fechtować; 3) używać sztuczek szermierskich w dyskusji, zeznaniach itp., wymijając odpowiedź na zapytanie, przesuwając przedmiot sporny itp.; 4) o koniu brać przeszkody, przeskakując ogrodzenia; 5) to *f. the tables* kość. (Szkocki K. Prez.) wygłosić uroczystą admonicję do osób przystępujących do komunii św. na temat wymaganych warunków dopuszczenia do tego obrzędu, aby powstrzymać od niego tych, którzy warunkom owym nie sprostali.

fence, *vt.* 1) ogrodzić (*acc. abl. np. podwórze krzewami*); 2) ochronić przed (*loc.*), obronić od (*gen.*); zabezpieczyć przed (*abl.*); 3) kupować i sprzedawać przedmioty skradzione; 4) Ang. zamknąć las przed łowcami; 5) Szk. a) otworzyć posiedzenie parlamentu, rozprawę sądową itp. ostrzeżeniem zakazującym przerywania przez nieuprawnionych do głosu; b) zabronić pod rygorem grzywny.

fence month, *f. season*, *f. time*, myśl i ryboł. czas ochronny.

fencer, *s.* (fen'ser) 1) szermierz; 2) kto buduje lub naprawia ogrodzenie; 3) koń biorący przeszkody; 4) dysputant wymijający esencjonalne dyskusje.

fenchene, *s.* (fen'czen) chem. fenczen, kopren, bezbarwny płynny terpen, $C_{10}H_{16}$ otrzymywany przez odwodnienie alkoholu fenczynowego koprylowego.

fenchone, *s.* ('czon) chem. fenczon, kopron, oleisty keton $C_{10}H_{16}O$ izomeryczny z kamforą, *ob. camphor*, gatunek dekstro jest olejkiem koprowym, a lewo olejkiem tujowym, *ob. Thuja*.

fenchyl, *s.* (-czyl) chem. fenczyl, kopryl, jednowartościowy rodnik $C_{10}H_{17}$ którego wodanem jest alkohol koprylowy **fenchyl alcohol** $C_{10}H_{17}OH$ otrzymywany przez redukcję kopronu, **fenchone**, jako ciało stałe o przenikliwym zapachu.

fencing, *s.* (fen'sin~) 1) szermierka, sztuka i praktyka ataku i obrony na szable, *ob. sword*, lub florety, *ob. foil*, *przen.* podobna walka na słowa w dyskusji; 2) St.Zj. materiał na ogrodzenie, ogrodzenie.

fend, *vi.* (fend) być w opozycji lub defensywie; opierać się, odparować atak; *vt.* 1) przest. i poet. bronić (*gen.*); 2) odparować, często *z off*.

fender, *s.* (-er) 1) przest. obrońca; 2) cokolwiek chroni od szkody, np. a) sprężyna, poduszka itp. zmniejszająca siłę zderzenia; b) błotnik u powozu lub automobilu; c) okładzinka na rogu domu dla ochrony od przejeżdżających wozów; d) ochronna siatka u przodu parowozu, *ob. cowcatcher* itp.; e) barierka w prośnym chlewie chroniąca pomiot od zaduszenia przez lochę; f) barierka przed otwartym kominkiem, itd.

fenestella, *s.* (fenyste'la) 1) okienko w szcz. do oglądania ołtarza z relikwiami; 2) F. paleont. znamieny rodzaj mszywiolów z rodziny *FENESTELLIDÆ*, *ob. lace coral*.

fenestra, *s.* (finest'ra; ł. okno) pl. -ae, (-i, na kont. eur. -e) 1) anat. okienko, otwór w uchu między bębenkiem a uchem wewnętrznym; a) *f. vestibuli* czyli *ovalis*, okienko jajowate, i b) *f. cochleae* czyli *rotunda* okienko okrągłe; 2) chir. otwór w bandażu w celu oglądania części pod bandażem, otwór w kości, w instrumencie chir. itp.; 3) zool. przeźroczyste miejsce, np. a) w skrzydłach niektórych motyli; b) zagłębienie pokryte błoną na głowie niektórych karaczanów; c) ciemiączko niektórych termitów.

fenestral, *adj.* (-eł) okienny, należący do okna, z oknem.

fenestral, *s.* bud. okno zakryte przeźroczystym papierem lub płótnem.

fenestration, *s.* (-ej'szn) bud. rozkład czyli rozstawienie okien i drzwi w budynku.

fen fever, (fen fi'wer) med. rodzaj malarii; *f. fire* błędny ogień nad moczarem; *f. groundsel*, bot. a) starzec białenny *SENECIO PALUDOSUS*, Linn.; b) starzec błotny, *S. PALUSTER* (Linn.), Hook.

feng-shui, *s.* (feg szuej; chiń. wiatr i woda) u Chińczyków wpływ żywiołów na pewne miejsce na ziemi, ważny w wyborze miejsca na dom mieszkalny, grób itp.

Fenian, *s.* (fi'njen; Fene (fi'n)

pierwotni legendarni mieszkańcy Irlandii) 1) hist. członek związku wojskowego z II w. przed Chr., Fianna; 2) hist. członek związku założonego w r. 1856 w Nowym Jorku F. Brotherhood i rozpostarty na Irlandię pod nazwą Irish Republican Brotherhood w celu oswobodzenia Irlandii ze Zjednoczonego Królestwa.

fenite, s. (fe'najt, od Fen w Telemark, w Norwegii) petr. fenit, biaława skała składająca się z sylikoidów: egirynu (ob. *agerin*) i mikropertytu (ob. *microperite*).

fenks, s. pl. (fenks) odpadki z tłuszczu wielorybiego używane do wyrobu błękitu pruskiego i nawozów sztucznych.

fen lentil, s. (fen'len'til) bot. rzęsa drobna lesser duckweed LEMNA MINOR z rodziny rzęsatych duckweed family LEMNACEAE.

fennec, s. (fe'nek; arab.) zool. fennek, mały lis afr. o dużych uszach VULPES ZEBRA.

fennel, s. (fe'nel) bot. 1) eur. roślina koper FENICULUM OFFICINALE, All. i jej nasienie; 2) pięciokwiatowa roślina konopi hemp CANNABIS SATIVA, Linn.

fennel-flower, s. każda roślina z rodziny NIGELLA; także jej owoc; **fennel seed** czarnuszka siewna NIGELLA SATIVA, Linn.

fennig, ob. **pfening**.

fen nightingale (fen'naj'tingejl, dosł. słowik bagienny) skrzecząca żaba.

Fennoman, s. (fe'noman) pl. -s, nacjonalistyczna partia w Finlandii.

fenny, adj. bagienny, z moczarów, chowany i żywiony na trzęsawiskach.

fen orchis, s. (-or'kis) lipiennik Lœsela LIPARIS LœSELII (Linn.) Rich., z rodziny storczykowatych orchis family ORCHIDACEAE; rośnie na ziemi; Eur. i Am. Płn.-Wsch.

Fenrir, s. (fen'rir) Fenris-wolf, s. (-s uulf') mit. nord. wilk, płód Lokiego i Angerbothy; uwiązany przez bogów magicznym łańcuchem, Gleipnir, odgryza Tyrowi rękę wziętą mu w paszczę w dowód zaufania; spuszczonej z łańcucha w Ragnarök pożera głównego boga Odina (Wotana) i ginie z ręki syna Odinowego, Witara, ob. **Vitthar**.

fen rue, s. bot. eur. rutewka żółta meadow rue THALICTRUM FLAVUM, Linn.

fen-ting, s. (fen'tin~) rodzaj chińskiej porcelany z Tingchow (prow. Hopeh).

fenugreek, s. (fe'niugrik) bot. azj. ziele TRIGONELLA PHÆNUM GRÆCUM... z wonnym nasieniem, używanym w kucharstwie.

feod, **feodal**, **feudality**, itp. ob. **feud** itp.

feoff, vt. (fi'f) puścić w dzierżawę, hist. nadać prawo lenne, ob. **fief**.

feofee, s. (fe-, fi-, fi') hist. pr. dzierżawca.

feoffment, s. (fef'-, fi'fment) pr. ang. nadanie lenna, wydzierżawienie.

feoffor, **feoffer**, s. (fe'-, fi'fôr) wła-

ściel nadający lenno, puszczający w dzierżawę.

-fer, przr. (-fer) -nosz.

feracious, adj. (firej'szôs) owocny, urodzajny.

feracity, s. ('-siti) urodzajność, owocność.

Feræ, s. pl. (fi'ri, na kont. eur. fe're) dzikie zwierzęta; zool. dawniejsza klasyfikacja, obejmująca drapieżne mięsożerne, owadożerne i niektóre torbacze; f. **naturæ** pr. dzikiej natury, o zwierzętach nieoswojonych, do których nikt nie może rościć sobie prawa własności, chyba pod specjalnymi warunkami, jak np. prawa polowania na własnym gruncie.

Ferahan, **Feraghan**, s. (ferehan', -gan') rodzaj kosztownego kobierca perskiego.

feral, adj. (fi'rel) dziki, nieoswojony, dziczający.

Feralia, s. pl. (ferej'lia) kość. święto starożymskie, ob. **Paternalia**.

ferash, s. (ferasz') Pers., Ind. Wsch. pokojowy, służący do stawiania namiotów, do sprzątania i zarządu meblami.

ferberite, s. (fer'beryt) min. ferberyt, gipsowiec rzędu wolframianów i molibdenianów, wolframian żelaza Fe WO₄.

fer-de-lance, s. (fer'döla~s; fr. żelazna dzida) zool. jadowna żmija amer. BOTHROPS ATROX, spokrewniona z grzechotnikiem lecz bez grzechotek; Ind. Zach., Meksyk, Am. Śr. i Płd.

Ferdiad, s. (far'di-ad) mit. irl. postać legendarna podań irl., ob. **Ulster cycle**.

Ferdinand, s. (fer'dinend) Ferdynand, męskie imię własne.

ferdwit, s. (ferd'uit) pr. feud. grzywna za odmówienie zbrojnej pomocy przez lennika.

feretory, s. (fe'ritori, Ang. -töri) zdobny, często przenośny katafalk także **feretrum** (feri'trom).

ferganite, s. (fer'ganajt; od Fergana w rep. Uzbek), min. ferganit, saletrowiec arsenianowy, wandylian U₃V₂O₈·6H₂O.

Ferguson, s. (fer'gusn) ryboł. przynęta na ryby ze złochem, z żółtymi paskami, szkarłatnym ogonem i piórkami indyjskimi.

fergusonite, s. ((-ajt) min. fergusonit, saletrowiec rzędu kolumbianów i tantalianów Y (Cb,Ta)O₃ t. 5.5-6.

feria, s. (fi'ria) hist. kl. święto, dzień świąteczny, np. **feriæ Jovi** święto Jowisza; 2) kość. dzień roboczy, na Rusi budny dzień; ni święto ni post; 3) z hisz. fiesta; festyn, kiermasz.

ferial, adj. (fi'rjel) 1) świąteczny; 2) pr. szk. oznaczający dzień w jaki wszelkie kroki sądowe są wykluczone; f. use, muz. kość. muzyka na codzień, odr. **festal** use muzyki odświętnej.

feridzi, s. (feri'dzi; tur. feredže) długi płaszcz noszony w Egipcie, Turcji i Persji, w w. XVI i XVII w Polsce ferezja, najczęściej z sukna czerwonego podbita futrem, bez pasa, często z kosztownymi potrzebami.

Feringi, s. (ferin'dzi) Ind. Wsch. Europejczyk; na Bliskim Wsch. pogardl. mieszaniec portugalsko-indyjski.

ferity, s. (fe'rity) stan dzikości, dzikość, barbarzyństwo.

ferling, s. (fer'lin~) 1) farthing, 2) ćwierć (akra, skóry, pręta kw.) 3) hist. f.-noble złota moneta = ćwierć noble'a.

ferment, s. (fer'ment) biochem. 1) ferment, zaczyn, enzym; środek wywołania fermentacji; dawniej rozróżniano fermenty organiczne czyli żywe ustrojów (drożdże, bakterie) i martwe czyli chemiczne; podział zarzucony odkąd przekonano się, że działanie fermentów organicznych tak samo jest spowodowane przez enzymy, jakie wytwarzają; 2) fermentacja; 3) przen. zaburzenie, działanie nowych prądów w społeczeństwie; w tym znaczeniu „Fermenty” tytuł powieści (1897) Wł. Reymonta (1868-1925); ob. **amylase**, **emulsin**, **enzyme**, **erepsin**, **pepsin**, **ptyalin**, **trypsin**, **trypcase**.

ferment, vi. (ferment') 1) przechodzić fermentację, fermentować, pnieć się, robić; 2) burzyć się wewnątrz, oczyszczać się wewnątrz, klarować się, przen. klarować się myślowo; vt. fermentować (acc.), zaczynać, pobudzać, podbudzać, podburzyć, zajątrzyć.

fermentable, adj. (fermen'tebl) nadający się do fermentacji, poddający się zaczynowi.

fermentation, s. (fer'mentej'szn) 1) fermentacja, zaczynienie, proces zmian chemicznych połączonych z burzeniem się w sposób podobny do działania drożdży; 2) przen. stan niepokoju i klarowania; fermentacja jest zazwyczaj katalitycznym rozkładem związku skomplikowanego na związki prostsze; 3) biochem. przekształcenie substancji, np. zmiany słodkiego mleka na kwaśne mleko, jabłecznika na ocet, skrobi na cukier; stosownie do najważniejszego produktu nadaje się fermentacji nazwę, np. **acetic f.** kwaśna f., gdy alkohol przemienia się za pomocą bakterii ACETOBACTER ACETUS w kwas octowy **acetic acid**, ob. **acetic**; **alcoholic f.** f. alkoholowa, gdy pewne rodzaje cukru w szcz. glikoza, przemieniają się w alkohol i dwutlenek węgla; **lactic f.** f. mleczna, gdy słodkie mleko pod wpływem bakterii mlecznej np. STREPTOCOCCUS LACTIS i w.i. przemienia się na kwaśne mleko; 4) fermentacja tytoniu, proceder trwający kilka tygodni albo i dłużej; liście poddane temu procederowi nabywają wymagane smaku i zapachu prawdopodobnie dzięki pewnym zaczynom istniejącym w liściu już przedtem.

fermentative, adj. (fermen'tatyw') 1) powodujący fermentację; 2) wywołujący fermentację; 3) zdolny do fermentacji, fermentujący w danych warunkach.

fermenter, s. (fer'morajt) min. fermentacja; 2) ustrój wywołujący fermentację.

fermorite, s. (fer'morajt) min. fermoryt, arsenian bezwodny w kla-

sie saletrowców, $F(Ca, Sr)_5(As, P)_3O_{12}$.

fern, s. (fern) bot. 1) paproć, a) rzad roślin *FELICALES* należący wraz ze skrzypami *EQUISETALES* i widłakami *LYCOPODIALES*, typ paprotników *PTERIDOPHYTA*; podobne do roślin nasiennych tym, że posiadają korzeń, łodygę i liście oraz tkanki naczyniowe; przez długi czas zwane skrytopięciowymi z powodu braku nasienia, lecz obecnie wiadomo że kupki *SORI* dawniej nazywane *fern fruits*, zawierają spory i tworzą wyraźne gametofity, ob. *prothallium* (przedrośle); b) roślina tego rzędu; 2) rozmaite rośliny o liściach podobnych do liści paproci; 3) kolor paproci.

fernbrake, s. ('-brejk') 1) bot. orlica pospolita *common brake* czyli c. *bracken* *PTERIDIUM AQUILINUM*, (Linn.) Kuhn.; 2) gęsta zarosł paprociowa.

ferned, adj. (-d) zarosły paprocią, pokryty paprocią.

Ferney, s. (fernej') 1) hist. przez długie lata miejsce zamieszkania Woltera (sławny filozof Rewolucji Francuskiej, Franciszek Voltaire (wolt'er) 1694—1778); stąd: *Old Man of F.*; *Patriarch of F.*; *Sage of F.*; (dziś nazwa miejscowości: Ferney-Voltaire).

fern seed, (f.si'd) pyłek bezpiciowy spor paproci dawniej uważany za nasienie, w podaniach ludowych czyniący człowieka niewidzialnym.

ferntickle, s. (-tikl) piegi (pl.); -d adj. piegawaty; gw. szk.

f. weevil (f. ui'wyl) zool. australijski ryjkowiec żyjący na paproci; ob. *Curculionidae*.

fernwort, ('-uört) bot. paprotnik, ob. *Pteridophyta*.

fernyear, s. ('-ji'r) przest. ubiegły rok; adv. przest. drzewiej.

ferocious, adj. (firo'szós) 1) dziki; 2) okrutny, zawzięty; natarczywy, rozjuszony; -ly adv. (-li) dziko; -ness, s. (-nes) dzikość, srogość; zdziczenie, zawziętość.

ferocity, s. ('-siti) 1) dzikość; 2) dziki napad, przykład zdziczenia, gwałt.

feroher, s. (fero'hör; od awestańskiego frawa'szi anioł stróż) uskrzydłona tarcza z twarzą boską lub ludzką znajdująca na starych pomnikach asyryjskich, babilońskich i perskich, w szcz. jako symbol boga asyr. Aszura.

-ferous, przyr. ('-ferös; po literze i-) zawierający, wytwarzający, przynoszący, rodzący.

Ferrara, s. (fer'a'ra) hist. ciężki pałac z napisem na stali: Ferrara; wysoko ceniony w Anglii i w Szkocji w w. XVI i XVII; prawdopodobnie wyrób Andrzeja Ferrary z Wł. i jego rodziny.

Ferrarese, adj. (ferari'z) z miasta Ferrara we Włoszech; dotyczący miasta Ferrary.

ferrate, adj. (fe'rejt) chem. sól kwasu żelazowego czyli żelazianego.

ferrated, adj. (fe'retyd) apt. zasilony żelazem.

ferratin, s. ('-ratin) biochem. za-

wierająca żelazo proteina jądrowa albo mieszanina proteinowa znajdująca się w wątrobie.

ferreiro, s. (fere-i'ro, port. -'ru; kowal) zool. żaba nadrzewna *HYLA FABER*, której zew przypomina metryczne uderzenia w płytę miedzianą lub o kowadło.

ferrel, ob. *ferrule*.

Ferrel's law (fe'rels lo'; amer. fizyk William Ferrel, 1817—1891) meteorol. prawo Ferrela że wskutek obrotu ziemi ruch masy (np. powietrza) stykającej się z powierzchnią ziemi będzie skierowany na prawo na półkuli płn. a na lewo na półkuli pld. z siłą proporcjonalną w prostym stosunku do masy, do jej chyżości, do wstawy (sinus) szerokości i do kątownej chyżości obrotu ziemi.

ferreous, adj. ('-ies) żelazisty, podobny do żelaza, zawierający żelazo.

(I) **ferret**, s. (fe'ret) wstążeczka, lamówka.

(II) **ferret**, s. zool. 1) łasica *MUSTELA FURO* z rodziny kunowatych, *MUSTELIDÆ*, prawdopodobnie pochodząca z Ind. Wsch. od łasicy pospolitej polecał *MUSTELA PUTORIUS* i po oswojeniu używana w Amer. i Eur. do polowania na gryzonie (szczury, zające); 2) w zach. St.Zj. czarnonoga łasica *M. NIGRIPES* długości 2 stóp (do 66 cm.) pożera pustynne suszy.

(III) **ferret**, s. w hucie szkła kawał żelaza używany do mierzenia roztopionego szkła.

ferret, vi. polować z pomocą łasicy; tropić z jamy lub z legowiska, jak łasica zająca; polować z łasicą lub jakgdyby z łasicą, niepokoić, wykurzać; przen. wypytywać podstępnie i sprytnie, prowadzić skutecznie wywiad.

ferret-badger, rozmaite kunowate ssaki Azji pld.-wsch., borsuk wsch.-azj., w szcz. *HELICTIS MOSCHATA*; ob. *barger* 2).

ferreter, s. (fe'reter) 1) kto węszyć i wykurzać; 2) kto przeprowadza skutecznie zawiłe śledztwo; 3) wścibski, natręt.

ferreto, s. (fere'to; wł. f. di Spagna czyt. di spa'nja) szkl. siarczek miedzi do barwienia szkła.

ferreto zone, geol. przepłukany i wylugowany pokład różnorakiego żwiru, zwykle zabarwiony czerwono przez tlenek żelaza, znajdujący się w lodowcach.

ferrety, adj. (fe'rity) zool. łasicowaty, kunowaty.

ferri, przedr. żelazo-, żelazno-.

ferriage, s. (fe'ri-idż) opłata za przewóz promem; przewoźne na promie.

ferric, adj. (fe'rik) żelazny; chem. f. compound związek żelazowy, w którym żelazo występuje jako więcejwartościowe niż w związku żelazowym (dwuwartościowe). ob. *ferrous*, bo jako trójwartościowe np. *ferric oxide* tlenek żelaza, lub nawet jako sześciwartościowe np. *ferric acid* kwas żelazowy.

ferric acetate, apt. octan żelazowy, $FeO(CH_2COOH)_2$.

f. acid, chem. kwas żelazowy, FeH_2O_4 , nieznan w przyrodzie a otrzymywany z soli żelazowych.

f. chloride, chem. chlorek żelazowy $FeCl_3 \cdot 6H_2O$; **ferric-chloride** (e) chem. związek zawierający chlorek żelazowy.

f. hydrate, chem. wodzian żelazowy $Fe(OH)_3$.

f. hydroxide, chem. wodorotlenek żelazowy $Fe(OH)_3$.

f. oxide, chem. tlenek żelazowy Fe_2O_3 związek istniejący w przyrodzie jako hematyt, ob. *hematite*; w użyciu jako pigment, róż itd.

f. sulphate, chem. siarczan żelazowy, związek $Fe_2(SO_4)_3$ otrzymywany z siarczanu żelazowego przez oksydację z kwasem azotowym; jego wodan w przyrodzie $Fe_2(SO_4)_3 \cdot 9H_2O$ znany pod nazwą kokimblitu, ob. *coquimbite*.

f. thiocyanate, chem. żelazowa sól kwasu rodanowego czyli trójcyanowego $Fe(CNS)_3$ używana do badania żelaza wyżejwartościowego.

ferricyanide, s. (fe'risa'jenajd, -nid) chem. cyanek żelaza.

ferrier, s. (fe'rier) przewodnik promu, promownik.

ferriferous, adj. (feri'feröz) zawierający żelazo, wydający żelazo.

Ferris wheel, (feris ui'l) koło Ferrisa (W.G. Ferris, inż. amer.) duże koło z wagonikami, popularne na wystawach, jarmarkach, festynach itp.; pierwszy raz wystawione na Światowej Wystawie w Chicago w 1893 w cztery lata po wystawie paryskiej, na którą zbudowano wieżę Eiffla.

ferrite, s. (fe'rit) 1) petr. i nietałurg. a) w skałach.

ferro-, przedr. 1) żelazo-, żelazno-; 2) żelazowo-.

ferro-concrete, s. żelazobeton, żelbeton.

ferrocyanogen, s. (fe'rosajan'o-dżen) chem. czterwartościowy rodnik $Fe(CN)_4$ z kwasu żelazocyjankowego i cyanków żelaza.

ferrogoslarite, s. (-gas'larajt) min. goslarzty zawierający siarczan żelazowy, ob. *goslarite*.

ferromagnetic, adj. (-megne'tik) magn. żelazomagnetyczny, dawniej *paramagnetic*, o magnetycznej powierzchni, odr. *diamagnetic* na wskroś magnetyczny; a także odr. magnetyzmu zwierzęcego; dzisiaj w wysokim stopniu magnetyczny, jak np. kobalt, nikiel, żelazo; odr. *paramagnetic*.

ferronatriite, s. (-nej'trajt) min. ferronatryt, gipsowiec w grupie siarczanów żelazowych $3Na_2SO_4 \cdot Fe_2(SO_4)_3 + 6H_2O$.

ferrous, adj. (fe'röz) 1) żelazny; 2) chem. żelazawy, żelaziany; o związkach w których żelazo występuje jako składnik dwuwartościowy, *bivalent* ob. *ferric*.

ferrous carbonate, chem. węglan żelazawy $FeCO_3$.

f. chloride, chem. chlorek żelazawy $FeCl_2$.

f. hydroxide, chem. wodorotlenek żelazawy $Fe(OH)_2$.

ferrous oxide, chem. tlenek żelazawy FeO.

f. sulphate, chem. siarczan żelazawy FeSO₄; używany w farbiarstwie, w lecznictwie, w wyrobie atramentu itd.

f. sulphide, chem. siarczek żelazawy FeS.

ferruginous, adj. (feru'dżinös) 1) dotyczący żelaza, zawierający żelazo, nadający skale zabarwienie żelaza; 2) podobny do rdzy, rdzawy, koloru rdzawego.

ferule, s. (fe'ruł, fe'ri) skówka (na łasce lub parasolu), obrączka, kółko, pierścionek z żelaza (na drewnianym narzędziu), panewka; **f. of pile** mar. trzewik pala.

ferrum, s. (fe'rum, i. żelazo) chem. żelazo, skrót Fe (bez kropki); ob. element.

ferry, s. (fe'ri) 1) prom, a) miejsce, gdzie przewozi się pasażerów z jednego brzegu wody na przeciwny brzeg, lub b) łódź, na której się tak przewozi; 2) koncesja na taki przewóz w charakterze publicznego przewoźnika, **common carrier**; **ferryboat**, s. prom, łódź przewozowa, często połączona z aparatem linowym; **ferryhouse** a) domek mieszkalny przewoźnika promowego; b) poczekalnia dla pasażerów na brzegu i magazyn na towary nadawane.

fers, s. (fers; od pers. far-zajn', królowa) szachy. przest. królowa.

fertile, adj. (fer'tajl) urodzajny, płodny, pełny, obfity, (o drobiu) nośny; bot. a) obfitujący w owoce; b) zawierający pyłek nasienny; c) wytwarzający spory.

fertility, s. (ferty'łiti) 1) urodzajność; 2) biol. zdolność rozrodcza, zdolność i możliwość utrzymania gatunku; ob. **fecundity**; 3) ekon. sp. urodzajność ziemi.

fertilization, s. (-zej'szn) 1) użyczenie; 2) biol. zapłodnienie, zapylenie; 3) roln. znawożenie; **f. cone**, biol. drobnutki stożek na powierzchni komórki zarodkowej, który styka się i łączy z pojedynczym nasieniem, **sperm**.

fertilize, vt. (fer'tilajz) 1) użyć np. grunt, zaopatrzyć (ziemię) w pożywne składniki; 2) biol. zapłodnić; 3) bot. zapylić (roślinę nasienne); 4) przen. ożywić drzemiące siły, rozwinąć ukryte zdolności.

fertilizer, s. (-ör) kto lub co użyźnia, np. nawóz zielony, stajenny lub sztuczny, owad przenoszący pyłek kwiatu.

feru, s. (feru') lyko drzewa afr. COCHLOSPERMUM TINCTORIUM używane do wyrobu lin.

ferula, s. (fe'rula) pl. -læ (-li) 1) różga, w ww. śr. ferula, dyscyplina; chłosta, kara; 2) hist. gładkie berło cesarza bizantyńskiego; 3) bot. F. rodzaj roślin z rodziny baldaszkowatych **parsley family UMBELLIFERÆ** zapalnicznik FERULAGO, Koch.; z. polny, F. CAMPESTRIS, Bess., z. zaroślowy F. SILVATICA (Bess) Rchb., z. lekarski F. ASAFETIDA . . . i F. MARTHEX . . .

ferule, vt. (fe'ruł) chłostać (wychowanka).

ferulic, adj. (feru'lik) chem. dotyczący kwasu C₁₀H₁₀O₄ otrzymywanego z asafetydy, opoponaksu itp.

fervanite, s. (fö'rwanajt, ferrum żelazo i vanadium wanad) min. rzadki wodny wanadynian żelaza w klasie saletrowców, znajdujący w towarzystwie minerałów radioaktywnych, ale sam nieradioaktywny.

fervency, s. (fer'wensi) zapal, ferwor, wewnętrzny ogień, ciepło przywiązania.

fervent, adj. ('-went) gorący, przen. gorliwy, zapalony, zapalczywy, zapamiętały; -ly, adv. (-li) gorliwie; -ness, s. (-nes) gorliwość.

fervescence, s. (ferwe'sens) gorączkowanie, rozgorączkowanie.

fervescent, adj. ('-sent) gorączkowy, wykazujący podnoszącą się temperaturę ciała.

fervid, adj. (fö'rwid) 1) gorący, palący, rozżarzony; 2) zapalony, zapamiętały, gorliwy; -ly, adv. (-li) zapalczywie; -ness, s. (-nes) zapalczywość.

fervidity, s. ('-iti) zapal.

Fescennine, adj. (fe'senajn, od miasta Fescennia w Etrurii) hist. podobny do plugawych wierszy pochodzących z Fescenii, plugawy, ordynarny; s. a) mieszkaniec miasta Fescennia w Etrurii starożytnej; b) styl plugawego wierszowania, także **fescinninity**.

fescue, s. 1) przest. słomka, gałązka, trzcina; pyłek w oku, małośćka, drobnostka; 2) pręt itp. służący nauczycielowi do wskazywania miejsca na tablicy lub mapie itp.; 3) plektron do harfy (dziś do harfy nie używany); 4) przest. gnomon zegara słonecznego i jego cień; 5) bot. kostrzewa, rodzaj roślin z rodziny traw, GRAMINEÆ; także **f. grass**, ważny w gosp.; k. łąkowa **FESTUCA PRATENSIS**, Huds., k. owcza **sheep's f. F. OVINA**, Linn., i w.i.

fess, s. (fes) herb. poziomy pas w środku tarczy herbowej; **in f.** na tarczy herbowej w miejscu takiego pasa; **parted per f.** albo **per f.** (o tarczy) podzielony poziomo na dwie połowy; **per f. and pale** (o tarczy) na trzy części, ob. **pale**.

F pasek

festal, adj. (fes'teł) świąteczny, uroczysty.

fester, vi. ('-ter) ropieć, jątrzyć się, wydzielać ropę; vt. tworzyć ropę, powodować ropienie.

fester, s. ropień, ropniak, zebranie się ropy, wrzód.

festology, s. (-ti'łodzi) hist. kość. traktat o świętych kościelnych; także **festology**.

festination, s. (fes'tinej'szn) pośpiech, w szcz. med. przespieszne ruchy, zwłaszcza skłonność do zbyt szybkiego chodu, znamienna w wielu przypadłościach nerwowych.

festine, s. (festin'), **festino**, (festi'no) festyn, zabawa.

festival, s. (fes'tiweł) święto religijne lub państwowe; 2) szereg koncertów; 3) kość. książka zawierająca

wzory przemówień odpowiednich w dany dzień świąteczny.

festive, adj. (fes'tiw) świąteczny, uroczysty, odświętny; -ly, adv. (-li) odświętnie; -ness, s. (-nes) powaga, nastroj uroczysty.

festivity, s. (-ti'witi) 1) święto; 2) zabawa świąteczna.

festoon, s. (festu'n) 1) feston, płócienne dekoracje zwisające w kształcie łuków; 2) bud. ozdoby kamienne lub cementowe w kształcie festonów; vi. zwisać jak feston; vt. zawieszanie festony.

festuca, s. (fes'tiuka) 1) bot. F. kostrzewa, rodzaj traw, ob. **fescue**; 2) hist. a) staroż. kijek, którym dotykano niewolnika przy uwolnieniu, **manumissio**, na znak wyzwolenia; b) śr.-w. u Franków kijek dawany na znak zawarcia umowy, ob. **gage**; według jednych symbol siły. według innych na kijku były karbowane odpowiednie runy.

festucine, adj. (fes'tiusin, festiu'sin) barwy słomkowej.

Festus, s. (fes'tes; f. odświętny, rad) 1) starożym. męskie imię własne; 2) bib. prokurator Judei który pozwolił św. Pawłowi wnieść odwołanie do Cezara.

fetal fœ-, adj. (fi'teł) anat. płodowy, dotyczący płodu; **f. circulation** fizj. obieg krwi w naczyniach krwionośnych płodu; u człowieka i wyższych ssaków świeża krew z zapasem pożywienia przybywa do płodu przez żyłę pępkową, **umbilical vein**, albo po przejściu przez wątrobę albo wprost przez kanał żylny, **ductus venosus** (który zanika wkrótce po narodzeniu) do dolnej żyły próżnej, **inferior vena cava**; ponieważ płuca są nieczynne, krew przechodzi przez owalny otwór, **foramen ovale**, wprost z prawego przedsionka serca do przedsionka lewego obok przewodu tętniczego, **ductus arteriosus**, między tętnicą płucną a aortą, poczem uchodzi, nieczysta, do łożyska, **placenta**.

fetalism, fœ-, (fi'telyzm) med. płodowość, zachowanie po narodzeniu pewnych cech właściwych płodowi.

fetal rickets, med. krzywica płodowa, ob. **achondroplasia**.

fetation, fœ-, s. (fitej'szn) med. tworzenie się płodu (normalnie w łonie); ciąża.

fetch, (fecz) **fitch** (ficz) vi. 1) dogonić, dognać; 2) mar. zyskać to **f. to windward** zyskać na wietrze; 3) pójść po co i przynieść, w szcz. myśl, o psie, wyszukać zastrzeloną zwierzynę i przynieść do nogi, zwykle w trybie rozkazującym: **sa tu!** do nogi; vt. 1) pójść po co; wstąpić po co lub po kogo; 2) wysnuć z przekładu; 3) otrzymać cenę; **to f. one's breath** odetchnąć, zaczerpnąć oddechu.

fete, **fête**, s. (fejt, fe't) święto, KRK imieniiny.

feterita, s. (feteri'ta) roln. sudańskie sorgo zwykłe, ob. **durra**, zwane **Sudan durra**; uprawiane powszechnie w pld.-zach. St.Zj.

feti-, foeti-, przedr. plodo-, np. **feticide**, ob.

fetiales, s. pl. (fisziej'liz) hist. kl. komitet kapłanów wiodący układy ugodowe z obcym krajem, a w razie niezgody wypowiadający wojnę, ob. **pater patratus**.

fetial law (fe'szel lo') hist. kl. prawo międzynarodowe JUS FETIALE, stosowane przez **fetiales**, ob., w stosunkach z zagranicą odnośnie do prowadzenia wojny i zawierania pokoju; u pisarzy średniowiecznych wyraz równoznaczny z prawem międzynarodowym.

feticidal, fœ-, adj. (fitisaj'deł) pr. dotyczący spędzenia płodu.

feticide, fœ-, (fi'tisajd) pr. zabicie płodu w łonie, spędzenie płodu, ob. **abortion**.

fetid, adj. (fe'-, fi'-tid) mający odstręcający zapach, cuchnący, śmierdzący, smrodliwy; w szcz. apt. zawierający asafetydę; -ly, adv. (-ti) smrodliwie; -ness, s. (-nes) smród, cuch.

f. alœ, bot. pl. = **cabaline aloes**; 2) = **giant lily a**.

fetiferous, fœ-, adj. (fifi'ferös) płodzący, płodny.

fetiparous, fœ-, adj. ('-parös) zool. dotyczący ssaków, których płód rodzi się bardzo niespełna rozwinięty, jak np. torbacza, **MARSUPIALIA**; ob. **oviparous**, **ovoviviparous**, **viviparous**.

fetish, **fetich**, s. (fi'-, fe'tisz) 1) fetysz, przedmiot naturalny (np. zab. kość, łapka, ogon) albo sztuczny (np. rzeźba drewniana lub kościana) mający rzekomo władzę nadprzyrodzoną przynoszenia szczęścia, chronienia od złego wypadku, jako amulet, talizman itp.; 2) przedmiot szczególnej czci, obawy itp.; 3) hist. obrzędy czcicieli fetyszów.

fetishism, -ch-, (-yzm) fetyszizm, 1) wiara w fetysze; 2) stan i poziom duchowy odpowiadający wierze w fetysze; 3) psychopatol. skupienie zainteresowania erotycznego na części ciała, np. stopę lub na część odzienia, np. bucik.

fetlock, s. (fet'lak) zool. pięcina (konia).

fetlow, s. ('-lo) wet. zanogcica u bydła, ob. **whitlow**, 2).

fetor, fœ-, (fi'tor) fetor, smród.

fetter, s. (fe'ter) 1) więzy, pl. pęta (pl.); pl. -s okowy, łańcuchy, kajdany; 2) przeszkoda, zawada.

fetter, vt. 1) okuwać w kajdany; 2) przeszkadzać (dat.), zawadzać (dat.).

fetter bone, zool. kość. pięcinowa konia.

fetus, fœ-, s. (fi'tös) med. płód, w szcz. kręgowca; jakkolwiek znacznie wyrazu obejmuje każdy zarodek, **embryo**, w użyciu jest on przeważnie gdy mowa o płodzie w łonie matki - rzystym u człowieka począwszy od trzeciego miesiąca ciąży.

fetus-in-utero position, archeol. (fi'tes in ju'tero pazy'szn, na kont. eur. fetus in u'tero pozy'szen) archeol. pozycja zmarłego podobna do pozycji płodu w łonie, t.j. w pozycji siedzącej i zgiętej w kabiak.

feu, s. (fiu') pr. szk. dzierżawa gruntu za opłatą czynszu dzierżaw-

nego bez obowiązku pomocy wojennej jak w kontrakcie **ward** lub w kontrakcie za czynszem nominalnym; **feuar**, s. ('-ar) lennik trzymający taką dzierżawę.

(I) **feud**, s. (fiud) nieprzyjaźń, sędziłki spór często trwający kilka pokoleń i upstrzony szeregiem wzajemnych morderstw, ob. **vendetta**.

(II) **feud**, **feod**, s. hist. pr. beneficjum feudalne, dzierżawa oddana lennikowi w zamian za rozmaite opłaty i usługi, z których najważniejszą była pomoc orężna w razie potrzeby.

(I) **feudal**, adj. ('-eł) dotyczący rodzinnego sporu.

(II) **feudal**, adj. feudalny, dotyczący czasów i porządków ustroju feudalnego, w szcz. stosunków między panem lennym a lennikiem czyli wasalem.

feudalism, s. (fiu'delizm) hist. feudalizm, system społeczny, w jakim Europa żyła od w. IX do końca XV; ob. **benefice** 2), (II) **feud**, (II) **feudal**, **feudal system**, **liege**, **lord**, **precarium**, **vassal**.

feudal system, hist. system społeczny panujący w Europie od w. IX do końca XV, oparty był na pojęciu że wszystka ziemia należy do króla; ziemię dawane w dzierżawę wprost od króla szły w ręce **tenants in capite** czyli **in chief**, następnie zaś od nich w ręce **mesne lords**; jakkolwiek system feudalny co do dzierżawy ziemi został zniesiony w Anglii w w. XVII, do tej pory jeszcze ślady jego istnieją w Wielkiej Brytanii, Kanadzie i Stanach Zj., z tym, że w St.Zj. w miejsce Króla wchodzi Rząd.

Feuillants, s. pl. (föj'ja~) 1) hist. kość. zreformowana odrośl zakonu Cystersów ze szczególnie surową dyscypliną, założona w r. 1577 w Feuil-lans pod Tuluzą we Francji; 2) hist. Rew. Fr. Klub polityczny założony w r. 1791 przez secesjonistów, którzy wycofali się z Klubu Jakubinów i zbierali się w dawnym konwencie Feuillantów w Paryżu.

feuille-morte, (fej'mort'; fr. uschły liść) kolor liścia klonowego pod koniec jesieni, czerwono-żółtawy.

feuilleton, s. (fej'ta'; fr.) feljeton, w prasie eur. dolny odcinek stronicy dziennika, zawierający dział powieściowy, krytyczny, rozpatrywania niezwiązane z bieżącymi nowinami dnia itp.; -ist, s. ('-ist) felietonista autor takich rozpatrywań; -istic, adj. (-is'tik) felietonistyczny.

fever, s. (fi-wer) 1) med. febra, gorączka; stan podwyższonej temperatury ciała z przyspieszonym tętnem, uczuciem pragnienia i brakiem apetytu; 2) med. także choroba której głównym znamię jest podwyższona temperatura ciała, np. **yellow f.** żółta febra, **typhoid fever** dur; **continued f.** gorączka ciągła, **intermittent f.** g. mijająca, **remittent f.** g. odpuszczająca; 2) podniecenie, stan niezwykłego ożywienia.

fever, vi. 1) zapaść na gorączkę; 2) żyć gorączkowo, żyć w podnieceniu; vt. wprowadzić w stan gorączkowy.

fever blisters, med. opryszczki gorączkowe.

f. chart, med. wykres gorączkowy, diagram wykazujący przebieg gorączki, przen. podobny wykres giełdowy, statystyczny itp.

f. cup, bot. dzbanek szkarłatny **pitcher plant** **SARRACENIA PURPUREA** z rodziny owadożernych roślin kapturkowatych **pitcher plant** rodziny **SARRACENIACEÆ**.

feverfew, s. (-fiu') bot. złocien maruna **CHRYSAANTHEMUM PAR-THENIUM**, Bernh., rzekomo łagodzący gorączkę.

fever fly, dwuskrzydła muchówka ang. **DIOLOPHUS FEBRILIS**, której larwy żywią się na korzeniu chmielu; podobno kilkakrotnie zjawiała się w wielkich rojach równocześnie ze wzrostem nagminnej gorączki.

f. heat, med. temperatura gorączkowa, t.j. wyżej 37°C lub 98.6° F.; przen. stan niezwykłego podniecenia np. na giełdzie, w parlamencie, w teatrze.

feverish, adj. (fi'werisz) 1) gorączkowy, ob. **fever**, s. 1), w gorączce; 2) wykazujący oznaki gorączki, dotyczący gorączki; 3) powodujący gorączkę; 4) gorączkowy, ożywiony, podniecony, np. miasto witało Prezydenta z gorączkowym entuzjazmem, otworzył list z gorączkowym pośpiechem; -ly, adv. (-li) gorączkowo; -ness, s. (-nes) gorączkowość, podniecenie, ożywienie.

feverous, adj. (fi'werös) r. = **feverish**.

fever plant, bot. 1) wiesiołek dwuletni **common evening primrose** **CENOTHERA BIENNIS**, Linn., 2) afr. krzew bazylii pospolita **sweet Basil** **OCIMUM BASILICUM**, Linn.

f. sore, med. 1) próchnicowy wrzód lub obumarcie tkanki; 2) opryszczki wargowe (pl.).

fevertrap, s. (fi'wertrep) med. miejsce gdzie łatwo zarazić się gorączką.

fever tree, krzew lub drzewo zazwyczaj tropikalne, znamienne dla okolicy wolnej od febr, albo sadzone, ponieważ daje środki przeciwgorączkowe, w szcz. a) rozdręb pospolity **EUCALYPTUS GLOBULUS** . . . ; b) **PINCKNEYA** z pld. St.Zj. dający korę Georgia bark; c) pld.-afr. **ACACIA XANTHOPHLEA** rzekomo świadczące o zdrowotności okolicy.

feverweed, s. (fi'wer-uid') bot. stosowana w lecznictwie roślina przeciwgorączkowa, jak np. 1) rozmaite odmiany mikołajka, w szcz. eur. m. polny **field eryngo** **ERYNGIUM CAMPESTRE**, Linn.; pld.-amer. m. wodny **E. AQUATICUM** ; 2) amer. fałszywa naparstnica **false foxglove** **AUREOLARIA PEDICULARIA** ; 3) werbena pld.-zach. St.Zj. **VERBENA STRICTA**, Vent.

few, adj. (fiu') mało, niewiele, nie-liczni, niewielu; a few kilku, trochę; **he invited a few people, few of them came** zaprosił kilka osób, mało kto przyszedł; **quite a few**, wcale spora ilość, także (rzadziej) **a good f.**; **the f. mniejszość**, często w przeciwieństwie do **hoj poloj'** masy.

fez, s. (fez) pl. **fezzes** (-ez, -yz) fez, czapka turecka bez kresy; **fezzed**,

fezzy, adj. (fezd, fe'zi) w fezie (na głowie).

Fezzan, s. (fezan'), sing. i pl., pierwotna ludność murzyńska Sahary, obecnie zmieszana z Arabami; ongiś kraj Garamantów, ok. 40,000 mieszkańców na 400,000 km².

FF myśl. śrót o średnicy 0.23 cala, kość. skrót **Fratres**, OO., Ojcowie.

f hole, s. (ef'ho'li) muz. wycięcie w kształcie wydłużonego S na wierzchu skrzypiec i innych instrumentów smyczkowych.

F horn, muz. trąbka francuska nastrojona na f.

fiacre, s. (fia'kr) fiakier, dorożka, mały powóz na jednego konia, wprowadzony w użycie w Paryżu w r. 1640, tak zwany, ponieważ pierwotnie wynajmowano go w hotelu St. Fiacre; z czasem rozpowszechniony i używany także z parą koni.

Fiametta, s. (fiam'e'ta) w poematach Boccaccia (Bokaccio, 1313—1375) przedmiot jego uniesień miłosnych; prawdopodobnie księżniczka Maria, córka króla Neapolu, Roberta.

fiançailles, s. pl. (a~saj', fr.) zaręczyny (pl.).

fiancé, s. (fia~se') narzeczony; **fiancée**, s. (fia~sé) narzeczona.

Fianna, s., **Fianna Eireann** = **Fenians**.

fiard, s. (fiard'), ob. **fiord**.

fiasco, s. (fias'ko) pl. -os i oes, fiasko, niepowodzenie zwłaszcza rzeczy rozgłaszanej szeroko i zapowiadanej jako godnej powszechnej uwagi.

fiat, s. (faj'et) 1) rozkaz, rozporządzenie; 2) formułka „fiat” rozporządzająca wykonanie tego rozporządzenia; (FIAT ł. niech się stanie) **f. lux** bib. niechaj będzie światło; **f. voluntas tua**, bib. bądź wola Twoja; **f. money**, St.Zj. rozporządzenie nadające moniecie lub banknotowi obowiązkową wartość obiegową jakiej on sam nie posiada.

fib, s. (fib) niewinne kłamstwo.

fiber, fibre, adj. (faj'ber) włóknisty, z włókna.

fiber, s. 1) przest. a) wnętrznosci; b) płat wątroby; 2) włókno, bot. komórka wydłużona i coraz cieńsza ku obu końcom, o ścianach błonnikowych i o małych szczelinach pozbawionych protoplazmy; 3) chem. skrót zamiast **vulcanized fiber**, ob.; 4) każda substancja dająca się użyć w tkactwie, w wyrobie sznurów itp.; 5) cokolwiek tworzy siłę, np. mięsień, ścięgno itp.; zool. długa elastyczna komórka tworząca tkankę mięśniową, nerwową, łączną; ob. **muscle**; ob. **nerve**; ob. **connective tissue**.

fiberboard, fibreboard, s. (fej'ber-bo'rd) deska z prasowanych włókien.

fiber-faced, -bre-, (-fejt') mający na wykończonym papierze widoczne włókienka, jak np. banknoty itp.

fiber graphite, (f. gre'fajt) prasowany grafit z włóknem drzewnym nasycony olejem schnącym, używany do smarowania.

f. plant, roślina dająca użyteczne włókno, np. len, konopie itd.

f. wax, wosk palmowy, ob. **Raphia**.

fibril, s. (faj'bril) włókienko, = **fibrilla**, s. ('-a) pl. -æ (-i) anat. nitka, na jakie można wzdłuż podzielić włókno mięśniowe lub nerwowe; chem. fiz. włóknisty łańcuch molekuł skierowanych w jedną stronę.

fibrillar, adj. (fi'briller) włóknikowy, także -y (-i), np. drganie włóknikowe.

fibrillate, mający budowę włóknikową.

fibrillate, vi. przechodzić drgania włóknikowe, jak np. serce.

fibrillation, s. (-ej'szn) 1) anat. tworzenie włókien i włókienek; 2) med. drganie włókien mięśniowych, w szcz. w cierpieniach sercowych w przedsiomku **auricular f.** połączone z nieregularnym tętnem i **ventricular f.** (w komorze serca) w poważniejszych uszkodzeniach.

fibrillose, adj. (fi'briloz) włóknikowaty; **f. mycelium** bot. grzybnia w której strzępki łączą się w spłoty.

fibrin, s. (faj'bryn) 1) materiał włóknisty, to co pozostaje po wymyciu wodą wszystkich substancji barwiącej z chudego mięsa; 2) biochem. a) włóknik, fibryna, krzepnik (dr. Władysław Krajewski), biała, nieprzepuszczalna, włóknikowata proteina utworzona z fibrynogenu przez działanie trombiny (czyli fermentu włóknikowego) w szcz. w krzepnięciu krwi; włóknik łatwo jest strawny w soku żołądkowym i trzustkowym; b) klej roślinny = **gluten** 2).

fibrination, s. (-ej'szn) med. nabywanie lub posiadanie nadmiaru włókniaka.

fibrine, adj. (faj'brin) włóknisty, **fibrino-**, przedr. (-o) włóknikowo-.

fibrinogen, s. (fajbry'nodžen) biochem. fibrynogen, rozpuszczalna proteina zawarta we krwi i innych sokach zwierzęcych; pod wpływem zacynu włóknikowego trombiny, **thrombin**, wytwarza nierozpuszczalną fibrynę, **fibrin**, ob. 2), co powoduje krzepnięcie krwi, **coagulation**; ob. także **tissue f.**

fibrinogenous, adj. (-öz) fibrynogenny, mogący wytwarzać włóknik.

fibrinopurulent, adj. (-piu'rulent) med. wysączający fibrynogen i ropę.

fibrinosis, s. (-o'zys) med. nadmiar włókiennika we krwi.

fibrinous, adj. (-öz) włóknikowy.

fibrinuria, s. (-ju'ria) med. obecność włókniaka w moczu.

fibro-, fibr-, przedr. (faj'bro-, fajbr-) anat. biochem. fizj. oznaczający związek z budową włóknistą, tkanką łączną itp.

fibroadenoma, s. (-edino'ma) med. gruczolak włóknisty.

fibroblast, s. (-blest) anat. pierwotna mezynchematyczna komórka, z jakiej powstaje tkanka łączna.

fibrocartilage, s. (-kar'tyldż) anat. a) rodzaj chrząstki, której zrąb — z wyjątkiem bezpośredniego oto-

czenia komórki — składa się przeważnie z włókien takich samych jak zwykła tkanka łączna; także budowa części składającej się z takiej chrząstki; b) elastyczna chrząstka.

fibrocrystalline, adj. (-kri'stalajn) min. znamieny krysztalami włóknistymi.

fibroferrite, s. (-feryt) min. fibroferyt, bladeżółty siarczan żelazowy w klasie gipsowców.

fibroid, adj. ('-ojd) med. 1) włóknisty; 2) włóknikowaty; **f. phthisis**, med. rodzaj gruźlicy płuc połączony z gromadzeniem się w płucach nadmiaru tkanek włóknistych, których kurczenie się spłaszcza ścianę piersiową.

fibroid, s. med. włóknik, w szcz. niezłoshiwy guz na macicy; ob. **fibroma**.

fibroin, s. (faj'bro-in) biochem. albuminoid, główny składnik surowego jedwabiu.

fibrolite, s. (-lajt) min. fibrolit, bucholcyt, cienko-włóknisty sylikoid, zaliczany do gatunków sylimanitu w grupie andaluzytu.

fibroma, s. (fajbro'ma) pl. -s i **fibromata**, med., włóknik, niezłoshiwy guz, **tumor**, składający się głównie z tkanki włóknistej.

fibromatous, adj. (-töz) med. włóknikowaty.

fibromatoid, adj. (-tojd) med. włóknikowaty, podobny do włóknika.

fibromatosis, s. (-to'zys) włóknikowatość, med. stan chorobowy znamieny skłonnością do tworzenia się włókników.

fibromyoma, s. (-majo'ma) med. włóknikomięśniak.

fibromyomectomy, s. (-majomek'tomi) chir. wycięcie włóknikomięśniaka.

fibrosarcoma, s. (-sarko'ma) med. włóknikomięsak.

fibrose, adj. (-o'z) anat. włóknisty.

fibrose, vi. tworzyć tkankę włóknistą.

fibrosis, s. (-o'zys) med. włóknistość, w. nerki **nephrosclerosis**, w. żołądka **cirrhosis ventriculi**; stan znamieny względnym wzrostem w tworzeniu się śródmiąższowych tkanek włóknistych w narządzie lub w części ciała; włókniste zwyrodnienie.

fibrositis, s. (-saj'tis) med. zapalenie tkanki włóknistej, reumatyzm mięśniowy.

Fibrospongiae, s. pl. (-span'dzii) hist. bot. dawniejsza klasyfikacja grzybów o szkieletcie włóknistym jako rzędu obejmującego wszystkie grzyby z wyjątkiem **Calcarea**, ob.

fibrous, adj. ('-rös) włóknisty; -ly, adv. (-li) włóknisto; -ness, s. (-nes) włóknistość.

f. grass, bot. **STIPA SEMIBAR-BATA**.

f. tissue, (ti'sziu) anat. tkanka łączna, ob. **connective t.**

fibrovascular bundle, bot. ob. **bundle**, s. 4).

fibster, s. (fibstör) pot. figlarz; niewinny kłamca; kto zmyśla.

fibula, s. (fi'biula) pl. -æ (-i) lub -s (-s) 1) hist. kl. broszka, zapina, zapinka, zaponka, zaponka, dziś: przyjaciółka, szpilka bezpieczeństwa; pojawia się w Grecji w wstępie do okresu historycznego, prawdopodobnie wprowadzona około w. XI przed Chr. z wędrówką dorycką; 2) anat. kość strzałkowa, jedna z dwóch kości goleni, u człowieka u góry i u dołu przylegająca do kości piszczelowej; w stosunku do swej długości najcieńsza kość w ciele ludzkim; u przeżuwaczy i koniowatych prawie zupełnie zanikła wskutek przeobrażenia się kończyny czołgowej w typ kończyny nośnej.

fibular, adj. (-r) anat. strzałkowy, dotyczący tylnej części tylnej kończyny.

fibulare, s. (fibiulej'ri; na kont. eur. fibula're) zool. kość odstrzałkowa, kość piętowa u wyższych ssaków, dziś = **calcaneum**; niegdyś (u lądowców pierwotnych) leżała obok kości skokowej a bezpośrednio przed kością strzałkową, dziś osunęła się pod kość skokową.

-fic, przyr. (od facio ł. czynię) = twórczy, np. **morbific**, chorobotwórczy, **soporific** napotny (wywołujący poty).

Ficaria, s. (faj'kejria) bot. pszonka, jaskier ziarnopłon **pilewort** **RANUNCULUS FICARIA**. Linn.

ficary, ob. **pilewort**.

-fication, s. przyr. (od facio czynię) ob. **fic**, np. **pacification** wprowadzenie pokoju, = **-faction**.

Fichtean, s. (fich'ti-en) zwolennik filozofii Fichtego (Jan Bogumił Fichte, 1762—1814).

fichteanizm, s. (fich'te-a'nizm), fichteanizm, system filozoficzny Fichtego; początkowo starał się uzupełnić system czystego rozumu Kanta (Immanuel Kant, 1724—1804) systemem praktycznego rozumu, tworząc system skrajnie idealistyczny, którego podstawową zasadą jest jaźń czysta, nie osobowa; później wprowadza w miejsce jaźni byt absolutny, który objawia się w etycznej działalności wolnych podmiotów; łączy oba systemy w naukę wiedzy, „Wissenschaftlehre”, science of knowledge.

fichtelite, s. (fich'telajt) min. fichtelit, gatunek wosku ziemnego odzokierytu z torfu koło Redwitz w Bawarii, koło Marienbadu w Czechosłowacji, koło Oldenburga w Danii, węglowiec o punkcie topliwości 40°C.

ficiform, adj. (fi'siform) kształtu figi.

fickle, adj. (fikl) 1) przest. zwoorny, zawodny, zdradliwy, niebezpieczny; 2) niestały, zmienny, wahający się, kapryśny, chwiejny; **-ness**, s. zmienność, niestałość, chwiejność.

fico, s. (fi'ko) gw. figa, nic, (znak ręką w pięść z kciukiem między palcem wskazującym a trzecim), wyraz pogardy lub przekory, **fico for you** tobie figa.

ficoid, adj. (faj'kojd) bot. przynależny do rodzaju **FICUS**, ob.; 2) przynależny do rodziny (gdzie uznana) **FICOIDEAE** fig **marigold** family; 3) podobny do figi lub do rodzaju **FICUS**.

ficoid, s. roślina z rodziny **FICOIDEAE**, ob. **Urticales**.

fictile, adj. (fik'tyl, Ang. -tajl) dający się urabiać i formować jak glina, garncarski, zduniński; s. kawał garncarskiej roboty, ceramika; **-ness**, **fictility**, s. (-nes, -ty'li) zdadność do urabiania i formowania.

fiction, s. (fik'szn) 1) przest. a) naśladowanie, naśladownictwo; aparat, przyrząd; b) fałszerstwo, oszustwo; 2) wyobraźnia; 3) twór wyobraźni; literatura dramatyczna i powieściowa; przec. **fact**, **reality**, prawdziwego wydarzenia, rzeczywistości; powieść, opowiadanie, dramat sceniczny; 4) zmyślny przykład w celu wypuklenia odpowiednich szczegółów przedłożonego zagadnienia.

fictional, adj. (-el) fikcyjny, wymyślony, stworzony w wyobraźni; **-ly**, adv. (-li) fikcyjnie.

fictionary, adj. (-eri) urojony.

fictionize, vt. (-ajz) przerobić na powieść.

fictionmonger, s. (-mon'gör) plotkarz (m), plotkarka (f), bajczarka (f).

fictitious, adj. (fikty'szys) pozorny, nieprawdziwy, udany, urojony; **-ly**, adv. (-li), pozornie; **-ness**, s. (-nes) urojenie.

Ficus, s. (faj'kes) bot. figa, rozległy rodzaj podzwrotnikowych drzew i krzewów z rodziny morwowatych **MORACEAE** z rzędu **URTICALES**; ważne gatunki: figa pospolita czyli karyjska **common fig** **F. CARICA**, Linn., figa religijna **pipal** **F. RELIGIOSA** dostarczająca szelaku, figa elastyczna **India rubber tree** **F. ELASTICA**, Roxb.

fid, s. (fyd) mar. róg drewniany (lub i żelazny) spiczasty do robót linowych (np. do odchylania szpicem splotu liny w celu wplecenia, rozszerzenia oka itd.); także **marine spike**; woj. blok drewniany do ustawiania i zdejmowania dział; **f. hole**, mar. gniazdo dla klucza masztowego.

fid, vt., mar. podnieść (maszt gniezdny) i przytwierdzić rogiem.

-fid, przyr. (**fidus** ł. rozcięty) podzielony, np. **trifid** na troje, w szcz. bot. nadcięty, np. **bifid**, zatokowy **pinnatifid**.

Fidac, s. lub **F.I.D.A.C.** skrót nazwy **Fédération Interalliée des Anciens Combattants** (federacja' eteralie' dezansje' kabata~) związek międzynarodowy dawnych towarzyszy broni (weteranów Wojny Światowej 1914—1918) walczących po stronie aliantów antyniemieckich.

fidalgo, s. (fidal'go) szlachcic portugalski; ob. **hidalgo**.

fiddle, s. (fidl) 1) pot. skrzypki, skrzypce; ob. **violin**; 2) szk. skrzypek, osoba produkująca się dla zabawy widzów; 3) coś podobnego kształtem do skrzypiec; np. rakietka tenisowa; 4) bot. dla podobieństwa liścia do skrzypiec, pot. a) szczaw, ob. **fiddledock**; b) dzika marchew; 5) giełda ang. jedna szesnasta funta sterlingów; 6) mar. podkładka sznurowa pod naczynie stołowe dla zabezpieczenia od ześlizgnięcia ze stołu w czasie burzy; 6) mech. część

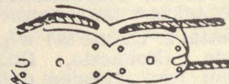
hebla lub podobnego narzędzia trzymająca narzędzie pod nastawionym kątem.

fiddle, vi. 1) gw. grać na skrzypcach; 2) poruszać palcami ustawicznie choć często bez celu, igrać, zajmować się przygodnie, np. **to f. with gardening**; 3) boks. machać rękami wprzód i wstecz jak na początku spotkania w zawodach; vt. gw. grać coś na skrzypcach; **f. away** trwonić czas, siły, pieniądze.

fiddleback, adj. (-bek) wcięty w pasie.

fiddleback, s. 1) kość. nowoczesny ornat, ob. **chasuble**; 2) zool. australijski chrząszcz **EUPECILA AUSTRALASIÆ**.

fiddle block, mar. blok skrzypcowy (jeden krążek nad drugim nie obok siebie).

Blok skrzypcowy

f. bow, (f. bau) 1) mar. dziób łabędzi, ob. **clipper** b.; 2) smyczek, ob. **fiddlestick**, s. 1).

f. cases, (f. kej'sis) bot. owoce szelężnika **RHINANTHUS** (= **ALECTOROLOPHUS**) **CRISTAGALLI**.

fiddledeedee, int. (fidlidi') głupstwo! gadanie! nonsens! terefere-kuku!

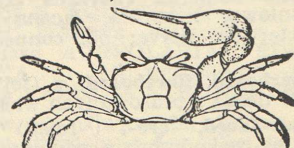
fiddle dock, bot. pot. szczaw **RUMEX PULCHER**

fiddlehead, s. (fidl'hed) 1) zakrecony koniec górny skrzypiec, wiolonczeli, basu; bot. od podobnego kształtu zwinionych młodych liści długosz cynamonowy **cinnamon fern** **OSMUNDA CINNAMONEA**, Linn.; 3) mar. podobny ornament na dziobie okrętu; 4) pot. półgłówek, roztrzepana głowa.

fiddleneck, s. (-nek) kalifornijska roślina **PHACELIA TANACETIFOLIA**, uprawiana jako roślina pszczelna z rodziny wodnolistnych **waterleaf family** **HYDROPHYLLACEAE**.

fiddler, s. 1) pot. skrzypek (m), skrzypczaka (f), ob. **violinist**; 2) gw. ang. pół szyling, **sixpence**; 3) zool. pot. a) australijski chrząszcz, ob. **fiddleback**, 2); b) eur. siewka **sandpiper** **ACTITIS HYPOLEUCA**; c) meks. kaczka nadrzewna **ENDROCYNUS AUTUMNALIS**; d) kanad. dzięcioł **COLAPTES AURATUS**; e) austral. ryba **TRYGONORRHONA FASCIATA**.

fiddler crab, zool. krab skrzypek

Krab skrzypek

UCA MINAX z jednym kleszczem znacznie dłuższym niż drugi i tak ustawionym, że robi wrażenie podobieństwa do pozycji ramienia grającego skrzypka.

Fiddler's Green, bajeczny kraj dla marynarzy i obieżyświatów, gdzie

kredyt jest otwarty dla wszystkich i nigdy nie zbraknie zabawy.

fiddlestick, s. (-stik) 1) smyczek; 2) = **fiddledeedee**; 3) roln. pręt u siewnika.

fiddlewood, s. (-uud') twarde drewno amer. drzewa z rodzaju CITHAREXYLUM, dominik. PETITIA; nadśródziemnomor. VITEX AGNUS-CASTUS, Linn.; hondur. TE-COMA.

fiddley, s. (fid'li) mar. nadpalarnia, góra pokryta dla wentylacji kratą f. opening.

fideicommissary, s. (fajdi-ajko'-miseri) ordynat.

fideicommissor, s. (-komi'sor) fundator ordynacji.

fideicommissum, s. (-som) pr. fideikomis, spadek pozostawiony z zastrzeżeniem praw lub nadań dla osób trzech pierwotnie na dobrą wiarę spadkobiercy, z czasem pod rygorem; najpowszechniej znaną formą była ordynacja zatwierdzona przez rząd a założona w interesie zachowania wielkiego majątku rodzinnego na wieki w ręku jednego dożywotniego posiadacza, który nie miał prawa sprzedać ziemi ani w całości, ani częściowo.

fideism, s. (faj'di-izm) filoz. poleganie na wierze, nie na rozumowaniu, w sprawach prawd religijnych.

fidejussion, s. (fajdidžo'szn) pr. poręczenie, gwarancja.

fidejussor, s. (-sor) pr. poręczyciel, ręczyciel.

Fidelio, s. (fide'lio) muz. jedyna opera Beethovena (Ludwik van Beethoven, bej'towen, 1770—1827, „Fidelio”, pierwotnie „Lenora” (1805); istnieją cztery uwertury do tej opery, zwane uwerturami do „Lenory”.

fidelity, s. (fide'liti) 1) wierność, a) spełnianie obowiązków, w szcz. małżeńskich, służbowych, osobistej lojalności itp.; b) dokładność (odpisu, aparatu elektr.); 2) F. służbowy krzyż zasługi w królestwie Badenii (1715—1918); f. bond, asekl. ubezpieczenie od defraudacji lub (czasem) niedbalstwa urzędnika.

fideos, s. (fidej'os) bot. kaniańka CUSCUTA AMERICANA w Portorico.

fidepromission, s. (fajdipromy'szn, na kont. eur. fidepromi'szn) pr. rzym. kontrakt poręczenia.

Fides, s. (fajdz, na kont. eur. fi'des) mit. rzym. Fides, bogini wierności; f. muz. lutnia.

fidget, s. (fi'dżet) 1) niepokój; 2) wiercenie się, nerwowość; 3) kto lub co ustawicznie i niespokojnie porusza się, niespokojny duch.

fidget, vi. 1) niespokojnie kręcić się na wszystkie strony, wiercić się nerwowo i niecierpliwie; 2) martwić się, gryźć się; vt. 1) denerwować, rozdrażniać, igrać niespokojnie z (abl.).

fidgeter, s. niespokojny duch, wiercięta (m).

fidgety, adj. niespokojny, nerwowy, grymaśny.

fid hole, ob. fid.

Fidia, s. (fi'dja) zool. fidia, stonka winogradowa, rodzaj owadów z rodziny stonkowatych CHRYSOME-

LIDÆ, której jeden gatunek dotkliwie uszkadza winnice amer.; f. osobnik tego rodzaju.

Fidibus, s. (fi'dibos) zwitek papieru do zapalania fajki.

fidicinal, adj. (fydi'sineł) dotyczący instrumentów strunowych.

fidicinales, s. pl. (fy'disineł'liz) anat. mięśnie glistne w dłoni ludzkiej, używane w szcz. w grze na instrumentach strunowych, ob. **lumbicalis**, **MUSCULI LUMBRICALES**.

fidicula, s. (fidi'kiula) pl. æ (-e) mała lira (zdr. fides lira).

fiducia, s. (fidiu'szia) lub **contractus fiducia**, pr. rz. układ sprzedaży z obowiązkiem odprzedaży na powrót na wypadek ziszczenia się pewnych warunków.

fiducial, adj. (fidiu'szł) 1) polegający na zaufaniu i wierze; 2) fiz. przypuszczalny, przyjęty (za coś).

fiduciary, s. (fidiu'szeri, Ang. -szöri) wiernik, pełnomocnik.

fie, int. (faj) fe, pfe.

fiedlerite, s. (fi'dlerajt) min. (?) fideryt (nie jest właściwie minerałem) zaliczany do solowców w rzędzie chlorków metali ciężkich podobnie jak laurionit, Pb Cl OH.

fief, s. (fif) pr. feud. feudalny majątek ziemski.

fie-fie, vt. (fajfaj') powiedzieć komu „pfe”.

field, adj. polny, w bot. ARVEN-SIS, CAMPESTRIS.

field, s. 1) pole, odr. lasu; 2) zagon, uprawna ziemia; 3) obszar ziemi dający korzyści, np. kopalnia itp. **diamond f.**, **coal f.**, **oil f.**; 4) pole walki; 5) lotnisko, **flying f.**; 6) duża przestrzeń pod gołym niebem; 7) pole, poszczególne części tarczy herbowej, monety, sztandaru; 3) arena, pole, rodzaj, zakres, obręb, dziedzina działalności: literackiej, handlowej itp.; 9) el., fiz., magn., obszar objęty danym wpływem; 10) sport. plac poświęcony wysiłkom konnym, grom sportowym, jak piłka nożna, piłka metowa itp.; wszyscy zgłoszeni uczestnicy gry zbiorowej; czasem wszyscy z wyjątkiem jednego faworyta lub dwóch.

f. artillery (artil'ry) woj. artyleria polowa; a) artyleria używana w polu, ciężka, średnia, lekka; b) rodzaj broni mający sobie poręczoną służbę i nadzór nad materiałem artyleryjskim; c) F.A., St.Zj. dział regularnej armii pod rozkazami generałmajora zwanego szefem Artylerii Polnej.

f. battery, (bet'ri) woj. bateria polnej artylerii.

f. betony, (f. be'toni) bot. czyściec polny **field hedge nettle** STACHYS ARVEN-SIS, Linn.

fieldbird, (-börd) zool. złota siewka.

field book, inż. drog. notatka z zapisami inżyniera drogowego.

f. bugloss, s. (biu'glas) bot. krzywozrzy polny, **small** lub **f.b. LYCOPSIS** ARVEN-SIS, Linn.

f. camomile, bot. ob. **Anthemis**.

f. chickweed, bot. rogownica polna **mouse-ear chickweed** CERASTIUM

ARVENSE z rodziny goździkowatych **pink family** CARYOPHYLLACEÆ.

f. clerk, woj. biurowy pracownik w czynnej służbie wojskowej w polu; f. colors, woj. a) chorągiewki wtykane w ziemię dla oznaczenia miejsc w polu dla oddziałów; b) sztandary; f. company, woj. w armii bryt. oddział inżynierski składający się z 200 osób.

f. corn, roln. kukurydza pastewna.

f. cornet, 1) hist. na Przyłdku Dobrej Nadziei komendant milicji obywatelskiej na wypadek zamieszek wewnętrznych; 2) obecnie podrzędny sędzia pokoju w Związku Afr. Płd.

f. cranes bill, bot. ob. **alfilaria**.

f. cress, bot. dzika eur. pieprzica polna **peppergrass** LEPIDIUM CAMPESTRE, R.Br. z rodziny krzyżowych **mustard** rodziny CRUCIFERÆ.

f. cricket (-kry'kiet) zool. nazwa rozmaitych świerszczów z rodzajów GRILLUS i NEMOBIUS, w szcz. świerszcz polny GRILLUS CAMPESTRIS z gromady owadów rzędu prostoskrzydłych czyli szarańczaków ORTHOPTERA.

f. day (f.dej') 1) zebranie towarzyskie pod gołym niebem np. wycieczka botaników w celu zbierania okazów; majówka; wiec w parku pozamiejskim; 2) a) wystawa, pokaz; b) sposobność znacznego powodzenia handlowego lub agitacyjnego; 3) St.Zj. zabawa sportowa, publiczne zapasy, gra w piłkę; 4) mar. wielkie sprzątanie na okręcie; 5) woj. dzień masowych ćwiczeń.

f. dodder, bot. (f.da'der) kaniańka polna CUSCUTA ARVEN-SIS, Beyr.

f. dog, (f. dog) myśl. pies trenowany do polowania w polu.

f. duck, (f. dok) zool. mały drop **little bustard** OTIS TETRAX.

fielded, adj. (fil'dyd) woj. będący w polu, przec. w twierdzy.

fielder, s. (-er) 1) piłka met., kryk. itp. uczestnik umieszczony w polu; 2) wyśc. konne. kto stawia zakład przeciwko faworytowi.

fieldfare, s. (fi'dfer) zool. kwiczoł TURDUS PILARIS, do 28 cm. długości, zimuje w W. Bryt. resztę roku spędza w Eur. Płn.

field garlic, bot. czosnek winnicowy **wild onion** ALLIUM VINEALE, Linn.

f. glass, opt. 1) teleskop zwyczajny typu lornetkowego o znacznej sile powiększającej, **binocular**; 2) mały achromatyczny teleskop długości około 50—60 cm. (20—25") z kilkoma rurami do wyciągania; 3) = **f. lens**; 4) mar. luneta ziemska.

f. gray, kolor siwo-popielato-niebieski używany przez długi czas na uniformy wojskowe.

f. gromwell, ob. **corn gromwell**.

f. gun, (f. gon) woj. działo polowe.

f. hand, robotnik rolny; dawniej w St.Zj. niewolnik pracujący w polu, odr. służby domowej.

f. hospital, woj. szpital polowy.

f. house, sport. zabudowanie obok boiska sportowego służące jako magazyn przyborów i garderoba.

f. intensity, elek. natężenie pola magnetycznego, elektrycznego itp., miara siły; ob. **radio f. 1.**

f. judge, sport. St.Zj. urzędnik kontrolujący czas podczas gry sportowej, czas i zachowanie się graczy oraz pomaga arbitrowi i bezstronnemu **umpire** i **referee**, w osądzeniu faktów (dzierżenia piłki itp.).

f. kitchen, woj. kuchnia polowa.

f. lens, opt. soczewka umieszczona blisko przedmiotu mająca gromadzić promienie do innej części aparatu optycznego.

fieldman, s. (fild'men) pl. -men; 1) kup. agent podróży; 2) nauk. badacz zajęty poza laboratorium w celach naukowych; 3) roln. polowy, dozorca robotników w polu.

f. meeting, zebranie pod gołym niebem.

f. mouse, mysz polna, ob. **vole**.

f. music, mar. i woj. członkowie orkiestry grający na bębnach, cymbałach, trąbach, piszczałkach itp.

f. of blood (f. ow blöd) 1) bib. ob. **Aceldama**; 2) hist. krwawe pole pod Kannami (Canna 216 przed Chr.), gdzie Hannibal zadał Rzymowi krwawą klęskę.

f. of consciousness, (f. ow kan'szy-znes) psychol. cała suma świadomości w pewnej chwili.

f. officer, woj., naczelny oficer w randze pułkownika, podpułkownika albo majora, ob. **general officer**.

f. of fire, woj. pole pod ogniem, przestrzeń mogąca być osiągnięta ogniem wojska w danej pozycji, przedpole, pole obstrzału.

f. of honor, pole chwały.

f. of vision, (f. ow wi'zen) opt. i psychol. pole widzenia, zespół punktów w przestrzeni jakie mogą być objęte równocześnie a) jednym okiem lub b) dwuocznie, gdy oczy są w spokoju, c) przy ruchach gałek ocznych, d) przy ruchach głowy.

fieldpiece, s. (fild pi's) woj. działo, armata.

field pine = poverty plant HUDSONIA ERICOIDES z rodziny posłoniowatych **rockrose family** CISTACEAE.

f. radio, **f. telegraph**, **f. telephone**, woj. polowe radio, p. telegraf, p. telefon.

f. training, woj. musztra polowa.

f. winding, elek. uzwojenie magnetyczne.

f. wormwood, (f. uörm'uud) bot. bylica polna ARTEMISIA CAMPESTRIS, Linn., bardzo podobna do piołunu A. ABSINTHIUM, Linn., ob. ARTEMISIA.

fiend, s. (fi'nd) 1) przest. wróg; 2) Szatan, najgorszy wróg człowieka, diabeł, demon; 3) człowiek okrutny o diabelskich instynktach; 4) człowiek oddający się chorobliwie nałogowi pijaństwa, morfinizmowi itp., także zapamiętały sportowiec, zbieracz, kolektor itp., oddający się bezmiernie swemu zamiłowaniu; -ish, (-isz) diabelski, diabli, szatański, czarci.

fierce, adj. (fir's) 1) dziki, okrutny, rozjuszony; 2) żarliwy, nadzwyczaj czynny, energiczny, rzutki.

fiercen, vi. umacniać się, zyskać na sile i rozmachu.

fiery, adj. (faj'eri) 1) ognisty; 2) działający jak gdyby ogień, rozżarzony, gorączkowy; 3) podobny do ognia, żarzący się, świecący; 4) żarliwy, gwałtowny, rozpalony; 5) namiętny, popędliwy, obraźliwy; 6) hist. med. gorączkowy, ob. **humor**; 7) używający ognia, np. f. weapon broń ognista; 8) zapalny, zawierający palny materiał; **f. mine** gases zapalne gazy kopalniane; 9) (o stali) mający błyszczącą powierzchnię.

fiery, adv. gorąco, namiętnie, zapalczywie.

f. cross, krzyż ognisty, 1) hist. szkockie wici wojenne: krzyż opalony i nasycony krwią słany był od klanu do klanu; 2) St.Zj. pionący krzyż zapalony tajemniczą ręką na szczycie góry jako sygnał ku-klux-klanu.

f. red, kolor płomienia złotawo-czerwony.

f. sign, znaki Zwierzyńca gorące i suche: Baran, Lew, Strzelec; **f. triplicity**, ob. **triplicity**.

fiesta, s. (fie'sta; wł.) 1) święto, dzień patrona; 2) kolor żółtawo-czerwony.

fife, s. (fajf) muz. piszczałka, fu-jarka; vt. grać na piszczałce.

fifer, s. (-er) grający na piszczałce, piszczałek.

fifteen, adj. (fifti'n) piętnaście (liczebnik).

fifteen, s. 1) piętnastka, 15, XV, xv.

fifteenth, adj. (-) piętnasty (liczebnik porządkowy); s. piętnasty (dzień miesiąca), dawniej z punktem np. 15. lipca, obecnie bez punktu 15 albo 15-ty lub 15-go; piętnasta część, jedna piętnasta (ułamek).

Fifteenth Amendment, St. Zj. piętnasta poprawka do Konstytucji Amerykańskiej uchwalona po Wojnie Domowej prowadzonej pod hasłem zakończenia niewolnictwa; poprawka nadała równość obywatelską Murzynom na papierze rzekomo od 30-go marca 1870, lecz po dziś dzień nie została wprowadzona w życie całkowicie.

fifth, adj. (fif) 1) piąty liczebnik porządkowy) 5, 5-y, V, v.

fifth, s. 1) piątka; 2) jedna piąta, piąta część (ułamek); 3) muz. kwinta, interwał obejmujący pięć całych tonów; ton tego interwału; akord dwóch tonów oddalonych od siebie o kwintę; piąty ton licząc od dominanty.

Fifth Avenue (fif; ew'niu) jedna z najpiękniejszych ulic Nowego Jorku znana ze swych wykwinnych sklepów i pięknych domów mieszkalnych.

fifth estate, piąty stan, uczeni, jako uzupełnienie tradycyjnych czterech stanów w społeczeństwie (duchowieństwo, szlachta, lud i od XIX w. robotnicy, ob. **estate i forth estate**); znaczenie stanu szlacheckiego uległo tak głębokiej zmianie w w. XIX, że dawniejszy tradycyjny podział przetrwał się na nowoczesny: kapitał, zorganizowana praca, rolnictwo, duchowieństwo, uczeni.

fifthly, odr. ('-li) po piąte.

fifth monarchy, (f.mo'narki) rząd świata przepowiedziany rzekomo przez Daniela (bib.); cztery poprzednie monarchie: asyryjska, perska, macedońska (za Aleksandra) i rzymska; piąta ma nadejść z tyśiącleciem Chrystusowym; hist. ang. za czasów protektoratu Cromwella od 1640 (śmierci Karola) do 1653 (końca protektoratu) lub do 1660 (restauracji) żywy ruch społeczny **Fifth Monarchy Men** pod hasłem zbrojnego przewrotu w służbie powrotu Chrystusa Pana.

f. nerve, (f. nerw) anat. płaty nerw czyli piąta para nerwów, nerwy rozdzielne, ob. **trigeminal nerve**.

f. of May, hist. pol. dzień 5-y maja, na który powołany był pierwotnie Sejm w 1791; termin jednak przyspieszono by uchwalić konstytucję już 3-go maja w obawie opozycji możnowładców.

f. of November, hist. ang. data niedość rewolucji katolickiej, 5-ty listopada 1605; ob. **Gunpowder Day**.

f. quarter, (f. kuor'ter, dosł. piąta ćwierć reżn. część ubitego zwierzęcia oddzielona od czterech ćwiartek, obejmująca (po odrzuceniu nieużytków) podrobę drobiu lub ptactwa, a głowę, ogon, skórę, rogi, racice, łój, tłuszcz, zórz, serce, wątrobę itp. bydia.

f. ventricle, (f. wen'trikl) anat. dodatkowo do czterech komór mózgowych nazwa „piątej komory” dotyczy szpary między warstwami prze-grody przeźroczystej SEPTUM PELLUCIDUM.

f. wheel (f. hui'l) poziome koło lub półkoło umieszczone nad przednią osią wozu (nie samochodu), a pod nawozem, pozwalające nawracanie wozu bez niebezpieczeństwa przewrócenia; 2) koło zapasowe, konieczne od czasu do czasu w jeździe samochodem; 3) z czasów przedsamochodowych „piąte koło u wozu” rzecz lub osoba zbyteczna, coś bezwartościowego.

fiftieth, adj. (fif'ti-e) pięćdziesiąty (liczebnik porządkowy); s. pięćdziesiąta część, jedna pięćdziesiąta (ułamek).

fifty, s. (fyf'ti) pięćdziesiąt, 50, L, l; pl. **fifties** (-s) a) pięćdziesiątki, szereg liczb w okresie 50—59, **fifty-one**, **fifty-two** itd., **fifty-first**, **fifty-second** itd.; b) pięćdziesiątka, lata wieku ludzkiego; in the f. w pięćdziesiątych latach, pot. z pięćdziesiątką na karku; f.-f. gw. St.Zj. pół na pół, f.-f. **allegiance** podzielona lojalność, przynależność do dwóch patronów; f.-f. **chance** równe widoki, np. wyzdrowienia lub śmierci, zysku lub straty itp.

fifty-four forty or fight (fif'ti for for'ti or fajt, 54° 40' albo wojna) hist. St.Zj. hasło partii demokratycznej w 1844 (dem. Prez. Polk) ob. **Northwestern Boundary Dispute**.

fig, s. (fig) 1) drzewo figowe z rodzaju FICUS w szcz. uprawiane powszechnie (od niedawna także w St.Zj.) FICUS CARICA, Linn., ob. **caprifig**, **caprifigation**; 2) figa, owoc drzewa figowego; najlepsze figi świata pochodzą ze Smyrny; 3) po-

dobne drzewo australijskie MARS-DENIA LEICARDTIANA i owoc ELAEOCARPUS; 4) zach.-ind. a) banan figowy; b) figa koszenilowa; 5) szczypta np. tabaki; 6) wet. guz (na nodze konia) podobny do figi; 7) figa, rzecz bezwartościowa, nic; 8) figa = fico.

Figaro, s. (fi'garo) Figaro, postać z komedyj de Beaumarchais'a pseudonim Piotra Augustyna Carona (Caron, kara', 1727—1799) „Cyrułik Sewilski”, „Le Barbier de Séville” (lō barbie' dō Sejwij', 1775) i „Wesele Figara”, „Le mariage de Figaro” (lō marjaż' dō Figaro', 1784) dwóch satyr na sfery decydujące przed Wielką Rewolucją; Beaumarchais (bomarsze') czynnie popierał Rewolucję Amerykańską dostarczając broni; dwie wielkie satyry doczekały się przeróbki na opery przez mistrzów tej miary co Mozart („Le Nozze di Figaro”, 1786) i Rossini („Il Barbiere di Siviglia”, 1816); 2) f. golibroda.

figaro sauce (f. so's) kuch. sos à la Figaro, sos holenderski (ob. hollandaise) z tartymi pomidorami.

fig. banana, Ind. Zach. banan figowy.

f. bar, pierniczek nadziewany figami.

f. bean, łubin.

figbird, s. (fig'börd) zool. wilga australijska ORIOLOUS SPHECOTERES.

fig dust, kasza owsiana dla ptaków w klatkach.

figeater, (fig'it'er) zool. duży chrząszcz COTINIS NITIDA, pid. St.Zj.

figging, s. (fig'in~) tworzenie się ziarnistych skrzepów w mydlinach.

fight, s. (fajt) 1) walka, bitwa, utarczka, bójka, bijatyka; 2) nieporozumienie, sprzeczka; 3) siła do walczenia, chęć walczenia, bitność.

fight, vi. walczyć, with, against, for; vt. zwalczać; f. out, wywalczać to f. the tiger grać wforaona przeciwko bankierowi; to f. with windmills walczyć z wiatrakami (jak Don Kiszot).

fightable, adj. ('-ebi) skłonny do bitki.

fighter, s. (faj'ter) 1) bojownik (fizycznie i umysłowo), orędownik, człowiek gotów do walki; 2) żołnierz; 3) zapaśnik.

fighting, adj. (faj'tin~) 1) walczący, dzielny, sprawny; 2) wojowniczy, bojowniczy; f. chance, pot. słabe widoki, w chorobie możliwość wyzdrowienia, niewielka perspektywa powodzenia wszelako możliwego; f. cock 1) kogut zapaśniczy; 2) bojownicza osoba; f. cocks, bot. a) babka lancetowata ribwort czyli English plantain, PLANTAGO LANCEOLATA, Linn.; b) fiołek lancetowaty lance-leaved fiołek VIOLA LANCEOLATA, Linn., pin. St.Zj.; f. crab = fiddler crab; f. sandpiper, zool. bekas bitny MACHETES (czyli PHILOMACHUS) PUGNAX; f. weight, waga zapaśnika decydująca o tym do której klasy zapaśnik należy.

fight-off, s. (fajt'of) dodatkowe

rozstrzygające spotkanie zapaśników w razie braku rozstrzygnięcia.

fightwite, s. (fajt'uajt) stare pr. ang. grzywna za udział w zakłóceniu pokoju.

fig insect, osa figowa.

Figitida, s. pl. (fi-, faj-dzit'idi) zool. rodzaj błonówek (błonkoskrzydłych) HYMENOPTERA spokrewnionych z galasówkami; ich larwy pasorczytują na muchach, mszycach itp. owadach.

fig marigold, (fig me'rigold) bot. przypoludnik kryształkowy MESEMBRYANTHEUM CRYSTALLINUM z rodziny przyszczyrnicowatych AZONACEAE; okolice nadśródziennomorskie.

figment, s. (fig'-ment) wymysł, fantazja, pomysł.

figmental, adj. (-eł) urojony.

fig moth, (f. moč) zool. motyl mklika próchniczka EPHESTIO CAUTELLA, której gąsienice żywią się rodzynkami, suszonymi porzeczkami i figami, tytoniem, orzechami, czekoladą itp.

Fig Sundaw, gw. Ang. niedziela palmowa.

figuline, arj. (fi'giulin, -lajn) gliniany.

figura, s. (figiu'ra) pl. -æ (-i) hist. muz. nuta.

figurable, adj. (fi'giurebł) dający się kształtować; **figurability**, s. (-li-ti) zdolność przyjmowania własnego kształtu; woda nie ma tej zdolności, przyjmuje tylko kształt naczynia w którym się znajduje.

figural, adj. (-eł) 1) przest. w przenośni, emblematyczny; 2) dotyczący postaci, kształtu lub liczby.

figurant, s.m. (fi'giurent) 1) tancerz w grupie baletowej, figurant; 2) niemy aktor na scenie; zbyteczny funkcjonariusz, polityk bez wpływów.

figurante, s.f. figurantka, statystka na scenie, tancerka w zespole baletowym.

figure, adj. składający się z postaci, kształtów lub numerów; muz. kwiecisty, obrazowy.

figuration, s. (-ej'szn) 1) kształtowanie; 2) kształt.

figurative, adj. ('-retyw) w przenośni, obrazowy, typowy, emblematyczny; 2) kwiecisty (styl, opis itp.); 3) muz. kwieciste opracowanie tematu; 4) szt. p. dotyczący przedstawiania kształtów za pomocą rysunku, rzeźby itp.

figure, s. (fi'giur, Ang. -gör) 1) liczba, cyfra 1,2,3,4, itd. w dokumencie prawnym (np. na weksłu); w razie sprzeczności między liczbą wypisaną literami a cyframi decyduje liczba wypisana literami, np. trzydzieści siedem dolarów, \$31, dokument będzie ważny na 37; 2) postać; 3) kształt kontur; 4) przedstawienie postaci za pomocą rysunku, malowidła, rzeźby itp., podobieństwo, podobizna, obraz; 5) osoba, rzecz lub czynność pojęta jako tożsamość innej osoby, rzeczy lub czynności, której tedy staje się wyrazem; 6) urojona postać, fantazja; 7) wyrażenie porównawcze, podobieństwo; 8) dia-

gram lub rysunek przedstawiający treść książki; 9) kontur kształtu zakreślonego łyżwami na lodzie lub samolotem w powietrzu; 10) rysunek, wzór materiału tkanego, papieru itp.; 11) wrażenie pozostałe z zachowania się lub zajścia, to present lub to cut a (sad, impressive itd.) figure; 12) postać, osobistość (historyczna); 13) cena; 14) horoskop; 15) geom. figura geometryczna, rysunek, przestrzeń określona liniami; płaszczyzna; przestrzeń określona ścianami; f. przestrzenna; f. jedno-, dwu-, trójwymiarowa; 16) leśn. wzór wytworzony przez cięcie drewna lub fornierów o pomieszanym słoju; 17) log. forma syllogizmu co do rozmaitego pomieszczenia środkowej przesłanki; takich form jest cztery:

M jest P	P jest M
S jest M	S jest M
to S jest P	to S jest P
M jest P	P jest M
M jest S	M jest S
to S jest P	to S jest P ;

18) muz. figura muzyczna, grupa tonów powtarzająca się i łącząca się w rozmaite kombinacje tak że można utworzyć temat lub całą kompozycję; 19) proz. rozmyślnie opuszczenie poprawnego wyrażenia lub poprawnej wymowy; 20) psychol. zwarta jednostka wybijająca się ponad mętne zło; 23) retor. figura retoryczna, ob. figure of speech.

figure, vi. 1) figurować, być widocznym, uczestniczyć w publicznej czynności; ukazać się; 2) pot. rachować, operować liczbami; 3) pot. kombinować polityczne możliwości; vt. 1) kształtować, przedstawiać postać, rysować, portretować; 2) wyrazić obrazowo, symbolicznie, symbolizować; 3) ozdobić rysunkami postaci; 4) wykazać cyframi, rachować, kalkulować; 5) przedstawiać podobieństwo, np. chmury do ptaków w locie; to f. in, pot. wliczyć, włączyć; to f. on liczyć na (acc.); to f. out a) wyliczyć, wyrachować, dorachować się; b) wyjaśnić sobie, wykombinować, wyrozumić; to f. up liczyć, obliczyć.

figured, adj. (fi'görd) 1) wyrównany, wymalowany; 2) ozdobiony; 3) ozdobny, np. materiał wzorzysty; 4) obrazowy, urojony, w przenośni, wymyślny, nieprzecywny.

figure dance, taniec figurowy, np. kadryl, lansjer, mazur itp.

figured lumber, (leśn. a) o drewnie twardym cięty pod prostym kątem do słoików rocznych; b) o drewnie miękkim: cięty pod kątem wyżej 45 do słoików rocznych.

figure eight, ósemka; **figure-eight**, adj. w kształt ósemki; f. -e. knot, mar. węzeł ósemkowy, ósemka, także f.-of-eight knot.

figurehead, s. (figörhed) 1) mar. posąg, biust itp. ustawiony na przedniej części okrętu; 2) pozorny naczelnik urzędu udzielający swojego nazwiska przedsięwzięciu, ale w istocie nie spełniający żadnych obowiązków; czasem osoba zajmująca naczelne stanowisko ale dająca się

kierować decyzjom innych; pot. mawiany, prezydent.

figure of fun, śmieszna postać, osoba budząca powszechną wesołość ekstrawaganckim strojem i zachowaniem się.

f. of speech, figura retoryczna, zwrot lub sposób wyrażenia się użyty w mowie dla zwiększenia wrażenia na słuchaczach; ob. **allegory**, **antichlimax**, **antithesis**, **apostrophe**, **climax**, **euphemism**, **exclamation**, **hyperbole**, **interrogation**, **irony**, **litanies**, **metaphor**, **metonymy**, **onomatopoeia**, **personification**, **simile**, **synecdoche**, **vision**.

figuresome, adj. zwracający na siebie uwagę.

figurette, s. (figiuret') figurynka, mała porcelanowa figurka.

figurine, s. (-ri'n) figurynka, odlew particularly z terakoty.

fig wart, (fig uort') med. brodawka kłykcinowa w okolicy narządów rozrodczych i odbytu; rodzaj **CONDYLOMA**.

f. wasp, (f. uasp') zool. niewielka osa, **BLASTOPHAGA GROSSORUM** z rodziny **AGAONIDÆ**, nadrodziny **CHALCIOIDEA**, żyjąca na dzikiej fidze, **caprifig**, odgrywająca bardzo ważną rolę w zapładnianiu figi hodowanej, ob. **caprifigation**.

f. wax, ob. **gondang**.

figworm, s. (fig'uorm) zool. gąsienica młiki próchniaczki, ob. **fig moth**.

figwort, s. (fig'uort') bot. w ścisłym znaczeniu każda roślinna rodzaju trędownikowego **SCROPHULARIA**; w szerszym znaczeniu każda roślina z rodziny trędownikowatych, **SCROPHULARIACEÆ**.

Fiji, s. (fi'dzi) pl. -s (-s) 1) członek rodzimej rasy ludzkiej na wyspach Fidżi; **F. disease** patol. rośl. choroba trzciny cukrowej, pierwszy raz spostrzeżona na wyspach Fidżi.

Filago, s. (filej'go) bot. nicennica **cotton rose** **FILAGO**, Linn., rodzaj roślin z rodziny złożonych **COMPOSITÆ**.

filament, s. (fi'lament) 1) nić, nitka, włókno, cienki przedmiot podobny do nitki; 2) cienki promień z korony słonecznej; 3) bot. a) część przęka dźwigającego pylnik; b) nitkowata gromada komórek trzymających się razem czyli bardzo długa jedna komórka niektórych glonów, grzybów i bakterij; 4) elek. nitkowaty przewodnik z węglą lub metalem przez który przechodzi prąd elektryczny; w szcz. w oponie elektr. katoda w postaci drutu metalowego rozpalonego przez przechodzący prąd elektryczny; 5) zool. a) cienki haczek puchowego pierza; b) nitkowata część skrzeli.

filament, vt. skubać na nici, robić nitki.

f. lamp, elek. włókno żarzeniowe (**incandescent lamp**).

filander, s. (filen'der; od hol. podróżnika Kornela Philandra de Bruyn) zool. kangur **MACROPUS BRUNI** z wysp Aru w Hol. Ind. Wsch.

filanders, s. pl. (filen'drs; filer fr. prząść) 1) zool. tasiecmie żyjące na

wnętrzościach sokoła; 2) wet. choroba wywołana przez te tasiecmie.

filao, s. (fila'o) bot. rodzaj drzewa austral. o czerwonym drewnie; **CASUARINA EQUISETIFOLIA**, ... ob. **beef-wood**, **casuarina**.

filar, s. (faj'lör) dotyczący linii lub nitki, nitkowy, ob. **micrometer**.

-**filar**, przyr. -nitkowy, -linijny.

Filaria, s. (filej'ria) zool. i med. nitkowce, rozległy rodzaj nitkowatych robaków typu czerwiochowatych **SCOLECIDA**, gromady oblenkowatych **NEMATHELMINTES**, pasorzytujących we krwi i tkankach kręgowców (a także wielu niekręgowców); gąsienice przenoszą często słońowatość, ob. **elephantiasis**; f. osobnik rodzaju **F.** i rodziny **FILARIIDÆ**; nitkowiec podskórny **Guinea worm** **DRACUNCULUS** (albo **FILARIA**) **MEDINENSIS** (do 1 m. dłg.) cienki jak struna pasorzytuje pod skórą człowieka wielkie sprawiając cierpienia; w kiszkiach ludzkich pasorzytuje glista **common roundworm** **ASCARIS LUMBRICOIDES**, ob. **Ascaris**; oraz drobny owisk **pinworm** **OXYURIS VERMICULARIS** pospolity u dzieci a także u koni, **O. EQUI**; -l, adj. (-l) dotyczący nitkowca, nitkowcowy, spowodowany przez nitkowca, -**filarian**.

filariasis, s. (-raj'ezys) med. nitkowica, zakażenie spowodowane przez nitkowce, ob. **Filaria**.

filaricidal, adj. (-risaj'deł) med. zabójczy dla nitkowców.

filariform, adj. (-form) nitkowaty, podobny do nitkowca.

filarious, adj. (filej'riös) med. 1) nitkowaty; 2) nitkowcowy; 3) mający nitkowicę, ob. **filariasis**.

filar micrometer, astron. mikrometr nitkowy, mikrometr astronomiczny składający się z nitek ruchomych i nieruchomych, poziomych i pionowych, którymi kieruje śruba precyzyjna pozwalająca na najdokładniejsze wymiary teleskopowe.

filasse, s. (filas') włókno roślinne gotowe do fabrykacji.

filate, adj. (fi'let) nitkowaty, cienki i prosty.

filator, s. (faj'-, fi'-le-tör, -tor) zool. narząd połączony z kądziolkami służący do regulowania rozmiaru i kształtu nitki pajaka lub jedwabnika.

filature, s. (fi'lacör), wyciąganie w nitkę, nawijanie nitki z kokonu.

filbert, s. (fil'bert) bot. 1) orzech laskowy (krzew i owoc); ob. **corylus**, **hazel**; 2) kolor łupiny orzecha laskowego.

filbert mouse, ob. **dormouse**.

filch, s. (filcz) pot. 1) kradzież; 2) rzecz skradziona.

filch, vt. kraść, ukraść, ściągnąć, grypsnąć.

filcher, s. (-er) pot. złodziej, ob. **thief**.

file, adj. (fajl) przeznaczony do złożenia do aktów; np. **f. card**, **f. copy**.

file, s. 1) przest. nić przewodnia (życia, powieści itp.); 2) przyrząd (teki, skrzynki itd.) do utrzymania archiwum w porządku; 3) archiwum

dokumentów, listów, druków itp.; 4) spis, skorowidz; 5) rząd, szereg ustawiony w porządku według czasu, na-dejścia, według wysokości itd.; 6) myśl. trop zająca; 7) szachy. szereg pól szachownicy od jednego gracza do drugiego; 8) woj. szereg żołnierzy stojących jeden za drugim, odr. rzędu żołnierzy stojących obok siebie, **rank**; **the front-rank man is the f. leader** żołnierz stojący w pierwszym rzędzie prowadzi szereg.

(II) **file**, s. 1) pilnik; **rough f.** zdzierak; **coarse f.** ciężki p., półdzierak; **bastard f.** średni p., średniak; **smooth f.** p. gładzący, gładzik; **blunt f.** p. cięty równolegle; **taper f.** lub **pointed f.** p. ostrokończasty; **slim f.** p. bardzo wąski w stosunku do długości; **three square f.** lub **triangular f.** p. trójkątny, p. trójkątny, **square f.** p. czworokątny; **half-round f.** p. półokrągły; 2) gw. spryciarz; 3) zool. żeberkowana część narządu owadu wydającego odgłos ćwierkania świerszcza itp.

(I) **file**, vi. maszerować gęsiego (w szeregu jeden za drugim, nie rzędem obok siebie); vt. 1) przest. nizać, nakładać na nitkę; 2) układać w porządku; odkładać (papiery itp.) do zbioru aktów ułożonych systematycznie; 3) pr. wnieść do sądu itp. w celu przechowania do dalszego użytku urzędowego; 4) przest. oskarżyć, potępić; 5) przest. splamić.

(II) **file**, vi. pilnować pilnikiem; vt. 1) ostrzyć pilnikiem (np. piłę); 2) gładzić; 3) **off**, **away** spiłować pilnikiem.

file-hard, adj. (fajl'hard) zbyt twardy na pilnik, nie dający się zetrzeć pilnikiem, przec. **file-soft**.

filer, s. (faj'ler) 1) kto lub co ściera pilnikiem; kto ostrzy pilnikiem **saw-f.**; kto przypilnowuje klucz do miary, **key-f.** itp.

file snake, afr. wąż podobny w wyglądu do trójkątnego pilnika.

file-soft, adj. ob. **file-hard**.

filial, adj. (fi'lieł) 1) synowski, dziecięcy, stosowny dla syna lub córki względem rodziców; 2) biol. w systemie Mendla (ob. **Mendel's law**) pokolenie po rodzicach, **first f.**, **second f.**, itd. oznaczane jako **F₁**, **F₂**; -ity, stosunek duchowy dziecka do rodziców; **f. piety**, cześć dla rodziców.

filiation, s. (-ej'szn) stosunek dziecka do rodziców, w szcz. do ojca np. **paternity** and **f. ojcostwo** i **dziedzictwo**; 2) pochodzenie np. szczepu językowego; 3) dziedzictwo; coś odziedziczonego (w ustroju, charakterze itd.); 4) tworzenie linii bocznych i pokoleń; 5) pr. ustalenie ojcostwa np. dziecka niesłubnego.

filibeg, s. (fi'libeg) = **kilt**, s.

Filibanchia, -ta, s. pl. (filibren'kia, 'kiata) zool. rząd mięczaków **MOLLUSCA** w gromadzie małżów blaszkoskrzelnych **LAMELLIBRANCHIA**, często klasyfikowana jako **Pseudolamellibranchia**, ob.

filibuster, s. (filibos'tör; hisz. 1) hist. mar. napad korsarski; 2) St.Zj. parlamentarna obstrukcja.

filibuster, vi. 1) hist. mor. wykonać napad korsarski; 2) St.Zj. przema-

wiać w Kongresie tylko w celu zmarnowania czasu, by w ten sposób przeskodzić załatwieniu sprawy nienawistnej dla opozycji zbyt słabej by ubić ją w głosowaniu; vt. zwalczyć za pomocą obstrukcji parlamentarnej.

Filicales, s. pl. (filikej'liz) bot. jednazarodnikowe paprocie młodszej grupy paproci, LEPTOSPORANGIATÆ; rosną przeważnie w krajach gorących i wilgotnych; w Polsce poza długoszem królewskim OS-MUNDA REGALIS wszystkie inne formy należą do rodziny paprotnikowatych, POLIPODIACEÆ.

filicauline, adj. (filiko'lin) bot. mający nitkowatą łodygę.

filic acid, (fili'sik esyd) apt. owa-dobójczy proszek otrzymany z korzenia paproci DRYOPTERIS - FILIS - MAS czyli PHEGopteris DRYOPTERIS, Fée.

filicide, s. (fili'sajd) 1) zabicie syna lub córki; 2) osoba popełniająca to zabicstwo, dzieciobójca (m), dzieciobójczyni (f), **filicidal**, adj. (fili-saj'del) dzieciobójczy.

filiciform, adj. (-form) mający kształt paproci.

filicin = **filic acid**.

Filicinea = **Filicales**.

filicite, s. (fili'sajt) kopalna paproć.

Filicornia, s. pl. (-kor'nja) zool. = **Adephaga**.

filiiety, s. (filaj'eti) synostwo.

filiferous, adj. (fili'feröz) bot. i zool. wydający nitki.

filiform, adj. (fili'form) kształtu nitki, włóknisty.

f. apparatus, bot. przedłużenie synergid ponad szczyt woreczka zalążkowego.

filigerous, adj. ('-dżeröz) zool. przynależny do **FILIGERA** = **FLA-GELLATA**, wiciowcowy.

filigree, adj. (filigri') filigranowy, delikatny, fantazyjny, niewytrzymały, dekoracyjny, ozdobny; filigranowa robota z drutu, porcelany, zdobna złotem i srebrem; vt. zdobić filigranową robotą.

filig, adj. (faj'lin) 1) przeznaczony do odkładania aktów według systematycznego porządku, **f. cabinet** szafka na akta; **f. clerk** archiwista, urzędnik biurowy utrzymujący akta w porządku; 2) dotyczący pilnika, **f. tool** pilnik.

filig, s. 1) a) pracowanie pilnikiem; b) opiłki; 2) odkładanie aktów.

filopietistic adj. (-pajetis'tyk) dotyczący części dla przodków, znamieny dla czczenia rodzinnych tradycji.

filioque, **Filioque**, (filio'kue; dosł. i syna, i Syna) hist. kośc. Fociusz (867) użył tego słowa jako jednego z wielu pretekstów (prawdziwy powód był sprzeciwianie się Greków papieskiej supremacji) do spowodowania rozdziału KW i KRK, dopełnionego w r. 1054 przez Michała Celularjusza; spór toczył się od roku 362 (w Aleksandrii) o to, czy Duch Św. pochodzi od Boga-Ojca, czy od Boga-Ojca i Boga-Syna, czy też od Boga-

Ojca przez Boga-Syna ob. **Great Eastern Schism**.

Filipendula, s. (filipen'diula) bot. wieźówka, rodzaj roślin z rodziny różowatych **rose family ROSACEÆ**; w. bulwkowata **F. HEXAPETALA**, Gilib., znamienna bulwkowymi korzeniami spichrzowatymi.

filipendulous, adj. (-öz) wiszący na nitce.

Filipinize, vt. (fili'pinajz) filipińczyć, asymilować z Filipinami.

Filipino, adj. (fili'pino) filipiński, dotyczący kraju Filipin i jego mieszkańców Filipinów.

Filipino, s.m., **Filipina**, s.f. (Fili-pi'no, Filipi'na) **Filipino** (m), **Filipina** (f), w prasie często: **Filipińczyk** (m), **Filipinka** (f).

filippo, s. (fili'po) mon. talar bity dla Mediolanu za panowania królów hisz. Filipa II, III i IV (1556—1665).

filipuncture, s. (filipon'czör) chir. wprowadzenie druczka lub nitki do tętniaka workowatego w celu wywołania skrzepienia.

Filix, s. (fili'ks) bot. rodzaj paproci w rodzinie paprotnikowatych **POLYPODIACEÆ**; **ASPIDIUM FILIX MAS**, Sw. ob. **Aspidium**; **Filix**=**Cystopteris**, Bernh.

fill-, przedr. (fil) oznaczający napełnienie, np. **f.-belly** i **f.pouch** żarłok, **f.-space** przedmiot do zapychania próżnego miejsca np. w paczce, w gazecie

fill, s. porcja, pełnia, dostateczna ilość, do syta; w pol. języku zastąpiony często przez przedr. zwrotnego czasownika na-, np. **to eat one's f.** najeść się, **to weep one's f.** napłakać się; 2) napełnienie, wypełnienie, to co wypełnia (paczkę, korytarz, szpalte, salę, próżnię); 3) materiał do nasypów np. kolejowych; 4) strawiony i niestrawiony materiał wypełniający kiszki zwierzęcia.

fill, vi. napełnić się, wypełnić się; vt. 1) napełnić, zapełnić, nalać (kieliszek); 2) zaopatrzyć w (acc.); 3) nasycić, dostarczyć w pełni; 4) wypełnić tak że już nic się nie zmieści; 5) zajmować (wyłącznie); 6) wypełnić opuszczone stanowisko urzędowe przez zamianowanie następcy; 7) zatkać; 8) zasypać (rów, wyrwę); 9) **to f. an order** wykonać zamówienie; **to f. a prescription** wypełnić receptę lekarską; 10) napełnić żagiel (wiatrem); **to f.** nastawić żagiel do napełnienia wiatrem; 11) w grach hazardowych dokupić kartę, która wypełni brakujące miejsce w sekwencie itp.; **to f. in** wpisać (otwarte rubryki itp.); **to f. in time** zabijać czas (czekając itp.); pot. zbijać baki; **to f. one's shoes** objąć po kimś stanowisko, stać się czymś następcą; **to f. up** dopełnić.

filled, adj. part. (-d) wypełniony, dopełniony; **f. cheese** ser z mleka pełnego lub zebranego z przemieszka obcego tłuszczu; **f. soap** mydło, z którego nie usunięto wody i gliceryny za pomocą soli lub dodano sztucznego środka czyszczącego.

(I) **filler**, s. (-er) 1) kto lub co zapełnia, zasypuje, zatyka; 2) kto lub co dostarcza, wypełnia, zaopatrzuje; 3) materiał do zapełniania,

wypełniania; kuch. nadzienie; materiał używany do zwiększenia rozmiaru produktu lub do zwiększenia lekkości materiału plastycznego; 4) archeol. także **f. vase** wysoka urna z długą szyjką i małymi uchami blisko szczytu, znamienna dla przedhistorycznej epoki kreteńskiej; 5) bud. płyta lub tp. do wypełnienia próżni między dwiema częściami budowl; 6) dzienn. krótka notatka o treści zawsze na czasie i pozytywnej (dla wypełnienia brakujących 2-3 wierszy w kolumnie); 7) leśn. (część) w pl.) wysokie drzewo w otoczeniu zarośli; 8) obuw. drewniane kopyto do wypełnienia obuwia by nie straciło kształtu; 9) ogr. szybko rosnąca roślina użyta do tymczasowego wypełnienia miejsca w planie sadzenia drzew powolniej rosnących; 10) pap. glina, talk lub tp. dodatki do papieru dla zwiększenia nieprzezroczystości; 11) roln. jakiegokolwiek obojętny materiał, nie mający wiele roślinnych składników, jako dodatek do ciężaru nawozów sztucznych, w celu dopełnienia zamierzonej proporcji zawartości; 12) szt. p. mieszanina proszku krzemowego z olejem do wypełnienia szpar w tkaninie lub w słoju drewna przed użyciem powierzchni pod malowidło; 13) teatr. wkładka, jednoaktówka lub krótka produkcja dla wypełnienia czasu pomiędzy numerami programu; 14) tytoń używany do wnętrza cygara, odr. wiązania i okrywki.

(II) **filler**, s. mon. węgierski halerz, setna część dawnej korony, dziś pengő; (teoretycznie \$0.001743).

fillercap, s. (-kep) zakrętka na szczycie konwi, rezerwuaru itp. do zdejmowania na czas napełniania.

fillet, s. (fili'et) 1) pasek, wstążka, przepaska; 2) anat. pasek włókien, w szcz. paski białej istoty mózgu; 3) bud. a) gładki pasek między gzymsami; b) **half-round** f. narożnik zaokrąglony; 4) kuch. zraz mięsa; 5) stol. listwa na styku.

f. head, mon. miedziany cent St. Zj. 1796 do 1807, tak zwany z powodu opaski na głowie Wolności.

filleting, s. (-in) bud. zatkanie wapnem lub cementem szpary między okapem dachu a szczytem ściany; w lepszych robotach przykrycie tej szpary blachą zwane **flashing**, ob. s. 1).

fill-in, s. (filin') pl. **fill-ins** kto lub co wypełnia zastępczo miejsce, np. zastępca, substytut, surogat, towar dawany zamiast ogłoszonego, gdy tego zabrakło; wpis ręczny do drukowanej treści w miejscu pozostawionym na ten cel, np. na adres, na godzinę, na nazwisko itp.

filling, adj. wypełniający, zadawalniający, dostateczny.

filling, s. 1) kto lub co zapełnia; dent. plomba, inż. drog. żwir, asfalt itp.; kuch. nadzienie; piwowar. brzoścza dodana do oczyszczenia piwa **ale**; tk. nić do czółenka; watek w tkaninie.

filling station, stacja gazolinowa sprzedająca detalicznie gazołinę, olej do samochodów itp.; w St.Zj. stacje takie zaopatrzone są w powietrze zgęszczone, którym odbiorca

sam sobie pompuje bezpłatnie powietrze brakujące w kole; na obszarze St.Zj. niema okolicy, gdzieby jedyna stacja od drugiej była oddalona o więcej niż 100 km.; w ludnych okolicach bywa ich nieraz cztery na czterech rogach przecinających się ulic.

fillip, s. (fi'lyp) szczutek; vi. dać szczutka.

fillister, s. (fili'ster) bud. strug wpustowy, strug wręgowy.

fillowite, s. (filo'ujt; od A.N. Fillow'a z Branchville, Conn.) min. fosforan uwodniony w klasie saletrowców, rodzaj wiwianitu ($FE_2P_2O_8 + 8H_2O$).

filly, s.f. (fi'li) zool. źrebic; młoda klacz; **f. tail** meteorol. = **cirrus**, ob. s. 2).

film, s. (film) 1) powłoka, cienka pokrywa, błoniasta zasłonka, zwłaszcza na oku lub w oku, jak gdyby mgła, zamglenie; 2) cienka nitka, np. z pajęczyny; 3) kinemat. a) cienki materiał przezroczysty pokryty światłoczułą emulsją do robienia zdjęć fotograficznych; b) giętki pas szeregu zdjęć fotograficznych zdolny do nawijania; zwyczajny rozmiar takiego paska (zawodowo) wynosi 35 mm. (ok. 1 3/4") szerokości i zawiera 16 zdjęć, zwanych **frames**, na stopę długości; amatorski film miewa zwyczajnie 16 mm. (ok. 1 1/16") szer. i 40 zdjęć na stopę długości; c) zbiór pasków tego rodzaju stanowiących całość sztuki teatralnej, film; d) kinematografia ogółem, zawód, sztuka, interes filmowy; 4) min. St.Zj. cieniutkie odłamki miki (tyszczyku); 5) psychol. ob. **film color**.

film, vi. 1) zasłonić się cienką powłoką; 2) mieć zdolność do dobrych zdjęć lub jej nie mieć, **to f. well**, **to f. poorly**; 3) robić obraz filmowy; vt. 1) pokryć cienką powłoką; filmować, fotografować sceny sztuki teatralnej dla kinematografu, np. **to f. the coronation**, **to f. Hugo's „Les Misérables”**.

film color, psych. nieokreślona barwa naszego widzenia, np. niezamąconego błękitu nieba lub zamkniętymi oczyma.

filmize, vt. (-ajz) przerobić powieść, biografię, dramat itp. na film.

filmogen, s. (-odžen) med. skrótowniczy materiał do leczenia skóry.

film play, przedstawienie kinematograficzne, ruchome obrazy.

f. star, gwiazda filmowa, osoba występująca w pierwszorzędnej roli w kinematografii.

film-struck, adj. (f. strok) pot. o szołomiony zamiarem zostania gwiazdą filmową.

filmy, adj. (-i) mętny, zamglony, mglisty.

filopodium, s. (-po'diom) zool. nitkowata nibynóżka niektórych korzenionózek.

Filosa, s. pl. (filo'za) zool. grupa pierwotniaków gromady korzenionózek, **rhizopods**, mających takie nitkowate nibynóżki.

filose, adj. (filo'z) 1) nitkowaty; 2) zakończony nitką.

filoselle, s. (filosel') filozela, rodzaj

jedwabiu do haftowania, mniej lśniący niż jedwab surowy, ob. **floss**.

filis, s. (fi's; fr.) syn, ob. **Fitz**.

filter, s. (fil'ter) 1) przest. piłśń; 2) chem. i mech. filtr, cedzidło, sączek, sitko, kosz ssawny, przyrząd do filtrowania, komora do filtrowania płynu celem odczyszczenia; 3) fiz. materiał albo przyrząd wyłączający lub zmniejszający prąd elektr. lub kombinację prądów pewnej częstotliwości, absorbujący pewne promienie świetlne itd. itd.; 4) fotogr. specjalne szkło kolorowe na soczewkę przy robieniu kolorowych zdjęć; **charcoal f.** filtr węglowy, **cloth f.** filtr płócienny.

filter, vi. 1) filtrować się, sączyć się; 2) woj. wnikać (między ludność obcego kraju); vt. filtrować, czyścić, cedzić.

filtering apparatus, przyrząd oczyszczający; **f. bag** worek cedzidła; **f. paper** papier do przeczedzenia; **f. tank** zbiornik do filtrowania.

filter press, s. tłocznia do przeczedzenia; prasa sączkowa; **filter-press**, vt. przepuszczać przez taką prasę, filtrować tłocznią.

filth, s. (filg') 1) przest. a) zgnilizna; b) podłe obejście się z (abl.); 2) gnilna substancja; gnój, brud; 3) cokolwiek brudzi fizycznie lub moralnie; 4) gw. robactwo, człowiek moralnie upadły.

filthy, adj. (-i) 1) brudny, niechlujny; 2) nikczemny, podły, plugawy.

filtrability, s. (-treby'li) możliwość odczyszczenia, możliwość filtracji; **filtrable**, adj. (-treb) dający się przecedzić, oczyszczalny; **f. virus**, med. zarazek tak mały że przechodzi przez filtr.

filtrate, s. (-ejt) płyn przepuszczony przez filtr, przesącz, filtrat.

filtration, s. (-ej'szn) filtracja, przeczedzanie.

filum, s. (faj'lom) pl. **fila** (faj'la) anat. nitka, nitkowata budowa. **f. aquae** (faj'lom ej'kui, na kont. eur. filum a'kwe) środkowy prąd wody rzecznej.

fimble, **f. hemp** (fimble = female, żeńska konop', **chanvre femelle**, żeńska konop', **chanvre femelle**, **szawr femel'**, fr.) konopie męskie; ob. **Cannabis**, s.

fimbria, s. (fim'bria) pl. **-riae** ('brii, na kont. eur. '-brie) anat. strzępek, jak np. strzępy jajowodów **FIMBRIAE TUBARUM FALLOPLAE**.

fimbrial, adj. (-i), **fimbriate**, adj. (-ejt) strzępiasty; **fimbriation**, s. (ej'szn) strzępiatość.

fimbricate, adj. (-kejt) = **fimbriate**.

fimbrilla, s. (-i'la) kutasik frędzli. **fimbrillate**, **fimbrillose**, adj. (-lejt, -lo'z) ubrany frędzlami.

Fimbul-winter, s. (fim'bul uin'ter) w mit. nord. straszliwa zima która poprzedziła Ragnarök (zmierzch bogów).

fime, s. (fajm, i. fimus) przest. gnój.

fimicolous, adj. (fimi'kolöz) biol. żyjący w gnoju lub na gnoju.

fin, s. (fin) zool. pletwa, pletwa, błonowaty narząd ryby w kształcie skrzydła lub wiosła służący do utrzymania równowagi ciała i do poruszania się w wodzie w dowolnym kierunku; pletwy są parzyste (piersiowe i brzuszne, **pectoral** i **pelvic**) i nieparzyste (grzbietowa, odbytowa i ogonowa, **dorsal**, **anal** i **caudal**) zamiast rąk i nóg innych kręgowców; 2) Ang. cienka płytka kości wielorybiej; 3) coś podobnego do pletwy na aeroplanie, maszynie elektr. lub innej.

finable, adj. (fajn'ebł) podlegający krywnie.

final, adj. (faj'neł) ostatni, końcowy; s. 1) rozstrzygająca rozgrywka sportowa; 2) ostatnie brzmienie wyrazu lub ostatniej jego głoski.

finale, s. (fina'le) finale, zakończenie, w szcz. dzieła muzycznego, programu, obchodu itp.

finalism, s. (faj'nalizm) ob. **teleology**.

finalist, s. (-list) 1) filoz. ob. **teleology**; 2) sport. uczestnik rozstrzygającej rozgrywki sportowej, ob. **final**, s. 1).

finality, s. (fajne'li) 1) stan nieodwołalnej decyzji i niemożliwości zmiany lub postępu; 2) wiara lub doktryna, że zmiana lub postęp są niemożliwe; 3) rzecz ustalona i niezmienna; 4) ostateczność, koniec, ob. **teleology**; **Finality Men**, hist. St. Zj. ironiczna nazwa nadana przez przeciwników niewolnictwa tym obywatelom pin., którzy (1850—1860) gorąco starali się zatuszować ten spór powołując się na kompromis z r. 1850 jako na ostateczne jego załatwienie.

finally, adv. (faj'nełi) 1) w końcu, na koniec; 2) na zakończenie; 3) ostatecznie, niezmiennie, nieodwołalnie.

final proof, druk. ostatnia korekta.

final utility, ob. **marginal utility**.

finance, s. (faj'nens) 1) załatwienie, zapłata długu, okupu itp.; 2) przest. towary, skarb, podatki, opodatkowanie; 3) pl. finanse, dochody skarbu publicznego lub osoby prywatnej; 4) ekon. nauka i praktyka zarządzania skarbem publicznym.

finance, vi. przest. opłacić okup; vt. 1) przest. wymusić okup; 2) sfinansować, dostarczyć pieniędzy potrzebnych na prowadzenie interesu.

finance bill, s. 1) przekaz bankowy na inny bank krajowy lub zagraniczny; 2) ustawa finansowa parlamentu, legislatury, kongresu, sejm. **f. company**, St.Zj. biuro pożyczkowe; **F. Department**, oddział rządu zajmujący się finansowością.

financial, adj. (fajnen'szeł) finansowy, pieniężny; **-ly**, adv. (-li) finansowo, pieniężnie.

financial year, rok fiskalny, w wielu krajach od 1-go lipca do 30-go czerwca.

financier, s. (fajnen'sjör, faj'nen-sir) 1) hist. fr. poborca podatkowy przed Rewolucją Fr.; 2) finansista, bankier, osoba zajmująca się sprawami finansowymi zawodowo; 3) osoba obznajmiona ze sprawami finansowymi.

finback, s. f. whale, jeden z największych wielorybów wybrzeży atlantyckich w St. Zj. (do zwyczaj 60', 18 m.), nazwa pochodzi od dużej pletwy grzbietowej; BALAENOPTERA PHYSALUS.

finca, s. (fin'ka, hisz.) własność ziemiska (plantacja itp.) w hisz. Amer.

finch, s. (fincz) rodzina FRINGILLIDAE ptaków rzędu wróblowatych PASSERES, należąca do stożkodziobych, CONIROSTRES, jak gil, bull-f., red-f., green-f., szczygieł gold-f., zięba chaff-f.

find, s. (fajnd) 1) rzecz znaleziona; 2) odkrycie.

find, vi. 1) myśleć o psie trafić na trop; 2) pr. rozstrzygnąć sprawę, wydać wyrok, jak np. ława przysięgłych; vt. 1) znaleźć, najść na coś przypadkowo; 2) znaleźć wskutek szukania, badania, dochodzenia, namysłu; 3) dojść czegoś drogą doświadczenia; 4) dojść do przekonania, uznać za właściwe, np. ława uznała go winnym the jury found him guilty; 5) odnaleźć, odzyskać, np. przytomność, siłę; 6) dostarczyć (gen.); to f. fault uznać coś za błąd; to f. favor doznać przychylnego przyjęcia; to f. in one's heart zdobyć się na coś; to f. one's bearings zorientować się; to f. oneself znaleźć się (w położeniu), być, czuć się; to f. one's level dojść do swego poziomu; to find out odkryć, odgadnąć.

finder, s. (-er) 1) znalazca; 2) astron. mały teleskop o wielkim zasięgu umieszczony równolegle przy dużym teleskopie celem łatwego znalezienia poszukiwanego miejsca na nieboskłonie; 3) fotogr. przyczepka do kamery wskazująca dokładnie pole objęte soczewką kamery; 4) mikrosk. suwak podzielony w kwadrantki służący do znalezienia poszukiwanego punktu; 5) szt. p. ramka używana czasem przez malarzy do oglądnięcia obranego widoku jak wyglądać będzie na obrazie.

fin de siècle, (fę dō sje'kl, fr. koniec stulecia) pod koniec wieku XIX powszechnie używana nazwa prądów literackich i artystycznych owej chwili; także fędesjeklista, fędesjeklistka (powieść Zapolskiej (1897) „Fin-de-siècle'istka”).

finding, s. ('-in) 1) rzecz znaleziona, odkrycie, rzecz odkryta; 2) orzeczenie, uznanie (po zbadaniu); 3) pl. przybory (dawniej potrzeby) np. przyrządy, guziki, rzemyki, paski krawca, szewka itp. poza materiałem; drobiazgi jubilerskie potrzebne do naprawek; 3) pr. wynik dochodzeń sądowych.

finding list, indeks ułatwiający znalezienie, np. książki w bibliotece; f. store, sklep z przyborami rzemieślniczymi; w Ang. grindery warehouse.

fine, adj. (fajn) 1) przest. a) sprytny, przebiegły; b) doskonały, rafinowany, oczyszczony; c) słabowity, niewytrzymały; 2) czysty, oczyszczony z domieszek (o metalu), mający wymagany stopień czystości; 3) lekki, elegancki, np. f. china; 4) (o nici) cienki; (o czcionkach) drobny, fine print druk niełatwo czytelny dla

starszych osób; 5) (o atlecie lub koiu wyścigowym) wytrenowany do doskonałości co do wagi i sprawności mięśni; 6) piękny, pogodny, np. f. view, piękny widok, f. weather pogodny czas, piękna pogoda; 7) o uczuciach, o wyrazie twarzy itp. wytworny, wykwinny.

fine, adv. 1) pięknie, dobrze, w porządku; 2) bilard. o uderzeniu drugiej bili tak lekkim, że zmienia kierunek pierwszej bili o mały kąt.

(I) **fine**, s. (fi'ne) pr. st.-irl. grupa rodzin połączona węzłami krwi do pewnego stopnia; do trzeciego pokolenia geil f. (gejl f.), do czwartego pokolenia włącznie derb f. (derw f.).

(II) **fine**, (fajn) 1) przest. granica, koniec; 2) hist. pr. ang. a) grzywna umowna; b) opłata uboczna poza czynszem, np. podarunek z okazji zaślubin córki pana lennego; c) sposób przeniesienia własności ziemskiej za pomocą skargi o urojone roszczenie; zniesiony w 1299.

(III) **fine**, s. met. stopień czystości metalu; hist. feynzybl, feynholt.

(IV) **fine**, s. (fi'ne, wł.) muz. koniec; da capo al fine (da ka'po al fi'ne) od początku do końca.

fine, vi. r. płacić grzywnę; vt. nałożyć grzywnę, ukarać grzywną.

fine arts (fajn'art) sztuki piękne (malarstwo, rzeźbiarstwo itp.).

fineness, s. (fajn'nes) 1) stopień czystości metalu, w szcz. złota lub srebra w monecie; ilość składnika w robocie kontraktowej np. cementu, piasku, szutru, żwiru itp.

finery, s. pl. (fajn'ri) kobiece stroiki, suknie, klejnoty, bielizna spodnia.

fines, s. pl. gór. materiał przesiany przez sito.

finest herbes, pl. (finzerb'; fr.) siekane grzyby, szarlotka, szczypiorek, pietruszka do ubrania półmiska.

finesse, s. (fines') 1) przest. czystość, delikatność; 2) ostre rozpoznanie, bystry spryt, subtelność; 3) przebiegłość, wybieg.

finesse, vi. 1) użyć wybiegu; 2) karty. przebić nienajwyższą kartą w nadziei przebicia wyższej wziętki później; vt. wprowadzić kogo sprytnie w pożądany nastrój; 3) krokiet. odrzucić obcą kulę w pozycję taką, gdzie byłaby najmniej pożyteczna dla przeciwnika.

fine-toothed comb, gęsty grzebień.

finfish, s. (fyn'fysz) 1) ryba, przec. shellfish, małżów; 2) = finback.

finfoot, s. (-fut) pl. -foots (-fuc) bot. rodzaj siewek pld.-amer. i afr. z rodziny HELIORNITHIDAE podrzędu HELIORNITHES.

Fingel, s. (fin'geł) s. mit. irl. w legendzie Ossjańskiej ojciec Ossjana; galicka postać odpowiadająca irlandzkiemu bohaterowi Finnowi; ob. Fenian, Ossianic.

Fingall, s. (fin'geł) pl. Fingail (gall = cudzoziemiec) hist. irl. nor-dyk, Norweg.

Fingallian, s. (-jen) Fingalian, mieszkaniec pld. części powiatu Dublin w Irlandii, pochodzenia nordyckiego.

figment, adj. (fyn'dzent) kształtujący, formujący.

finger, adj. (fin'ger) dotyczący palców, palczasty, palcowaty, palcowy, ob. dactylology.

finger, s. 1) palec u ręki; thumb kciuk, palec wielki; foref., index f. palec drugi, wtóry, rozeń, p. wskazujący; middle f. trzeci palec, średni lub długi; ring f. czwarty palec, pierścieniczny, serdeczny; small f. piąty p., mały p. mizywny p. uszny; czasem w ang. f. oznacza jeden z czterech palców nie licząc kciuka, a w takim razie first f., second f., third f., i fourth f. oznaczają w pol. palec drugi, trzeci, czwarty i piąty; ang ring f. oznacza palec czwarty; w pol. żart. przysłowie: „kucpy, głupcy, narzeczeni, dzieci” od noszenia pierścienka na palcu drugim, trzecim, czwartym lub piątym; 2) coś podobnego do palca albo kształtem albo użytecznością, np. wskazówka zegara pointer zwie się także f.; 3) dawna miara dług. a) szerokość palca 3-1", b) długość palca około 4-4½" czyli jedna ósma jarda; 4) przest. ręka np. do gry na fortepianie, he has a good finger ma wprawna rękę; 5) palec u rękawiczki; 6) banan, ob. hand, s. 21); 7) mech. paluch, wystający kawałek żelaza, drutu itp. dla wstrzymania lub poparcia ruchu; f. disk tarcza numeryczna; f. exercise, muz. palcówka; f. mark, odcisk palca, ślad palca; to have a f. in the pie mieć udział, uczestniczyć w zamierzonej czynności albo w zyskach; to have at one's fingers ends mieć na pogotowiu, mieć z łatwością do dyspozycji.

finger, vi. mieć w rękach; vt. 1) dotknąć, dotykać (gen.), ruszać; 2) skrać zgrabnym ruchem palców; 3) wykonać palcami ręczną robotę w zręczny sposób; 4) szerm. zmienić kierunek floretu samym ruchem palców.

f. alphabet, abecadło głuchoniemych, abecadło do rozmowy na migi.

f. bowl, miseczka do wymycia palców podawana po wystawnym obiedzie na oficjalnych przyjęciach.

f. cutting, antropol. odciecie palca praktykowane dawniej u Indian amer. w czas żałoby albo w myśl złożonego wotum.

f. cymbals, (f. sim'bois) muz. kastaniety, grzechotki.

fingered, adj. (-d) 1) mający palec; 2) bot. = digitate, ob.

f. kelp, bot. blaszaniec palczasty dead man's hand LAMINARIA DIGITATA . . . glon z gromady brunatnic, PHAEOPHYCEAE, rzędu LAMINARIALES.

fingerer, s. (fin'gerer) 1) osoba robiąca palce u rękawiczek; 2) złodziej kieszonkowy.

finger fern, (f. fern) 1) każda paproć z rodzaju zanogici ASPLENIUM, Linn.; 2) jęczmnik zwyczajny hart's tongue SCOLOPENDRIUM VULGARE, Sm.

fingerfish, s. (-fisz), pl. -fish i -fishes, ob. Asteroidea, starfish.

fingerflower, s. (-flau'er) = fox-glove.

finger gauge, (f. gejdź) mech. przyr.

prasie do obróbki blachy przyrząd trzymający blachę i wskazujący którą ręką robota ma być wykonana.

f. grass, (f. gres) 1) rozmaite trawy rodzaju *Digitalis* w szcz. napastrnica purpurowa *foxglove* D. *PURPUREA*, Linn.; 2) ob. *Chloris*, s. 2); 3) korakan yard *grass* *ELEUSINE INDICA*, Gaertn.

f. grip, (f. gryp) mech. przyrząd do wyciągania narzędzia lub tp. przedmiotu który wpadł do wierconego otworu.

f. guard, (f. gard') ochrona palców, w szcz. przy broni szermierskiej.

finger hole, (f. ho'ł) 1) muz. otwory niektórych instrumentów dętych, np. fletu, klarnetu, oboi itp. zamknięte według potrzeby palcem lub dźwignią zwaną *key*; 2) kreg. otwór na palec u wielkiej kuli amer. *bowling*; 3) telef. otwór na palec w aparacie do sygnalizowania żądane-go połączenia telefonicznego.

fingering, s. (-in~) 1) przebieganie palcami, przepuszczanie przez palce, dotykanie (gen.), stały kontakt z czymś (np. kasjer z banknotami); 2) ręczna robótka; 3) muz. palcowanie, znaczenie który palec ma uderzyć pewien ton, w Eur. 1, 2,3,4,5, w Amer. x,1,2,3,4, (ob. *finger*, s. 1); 4) szerm. ob. *finger*, vt., 4) szerm.

fingerman, s. (-men) w półświatku zbrodniarzy osoba wskazująca ofiarę korzystnego napadu i dająca dokładne informacje o rozkładzie mieszkania i wszelkich potrzebnych szczegółach.

finger nail, s. (-nejl) paznagć (m).

finger-parted, adj. palczasty,

finger plate, płytka szklana na drzwiach dookoła zamku i klamki ku ochronie drzwi od brukania rękami.

fingerprint, s. odcisk palców, znak pozostawiony na przedmiocie dotkniętym końcem palca; ob. odkrycia antropologa fr. Alfonsa Bertillona (bertija, 1853—1914) który stwierdził, że nie ma dwóch ludzi mających takie same odciski palców, system policyjny dochodzenia sprawców zbrodni itp. po odciskach ich palców zrobił olbrzymie postępy; policje świata posiadają kilkadziesiąt milionów autentycznych odcisków w archiwach; f. vt. robić odciski palców.

finger post, drogowskaz.

fingerspin, s. fałsz udzielony piłce palcami.

finger steel, stal do ostrzenia noża garbarza.

f. tip, 1) koniec palca; 2) osłona końca palca; **to one's f. tips** najzupełniej, całkowicie.

f. wave, kędzior skrecony na zimno palcami operatorki.

fingerly, adj. (fin'geri) palczasty, palcowaty.

Fingu, Fingo, s. fin'gu, fin'go) pl. **Amafingu** lub **Fingus**, Kafir skutkiem wojen domowych wygnany ze swej siedziby w Afr. Płd. do okolic na wschód *Great Fish River* w Afr. Płd.

finial, s. (fin'nejl, faj'ni-el) bud. szczyt kamiennej ozdoby gotyckiej w kształcie liścia lub tp.; -ed, adj. (-d) zakończony taką ozdobą.

finical, adj. (fin'iki) kapryśny, grymaśny, przesadnie wybredny, przedelikacony; -ly, adv. (-li) kapryśnie; -ness, s. (-nes) przesadna wybredność.

Finiglacial, adj. (finiglej'szł) geol. dotyczący czwartorzędowych lodowców kiedy lody wycofały się z Finlandii.

fining, s. (faj'nin~) końcowe czyśczenie metalu, szkła, wina. piwa, za pomocą specjalnych przepisów, np. dawniej przemiana surowego żelaza (surówki, *pig iron*) w żelazo kute (dziś zastąpiona pudłowaniem, *puddling*); przymieszka kleju rybiego do piwa itd.

finis, s. (faj'nis; ł. fi'nis) pl. **finises** (-is) 1) koniec, zakończenie; 2) meta, cel.

finish, s. (fy'nisz) 1) koniec, zakończenie; **fight to the f.** walka do upadłego; 2) to, co kończy, uzupełnia, udoskonala; 3) wykończenie zewnętrzne; 4) Ang. ostatnia stacja w nocnej wędrowce po lokalach zabawowych; 5) ogląda towarzyska, ob. **finishing school**; 6) ilość, jakość podziału tłuszczu ukazującego się na zewnętrznej powierzchni skóry, na wewnętrznych ścianach i pomiędzy większymi mięśniami trupa; 7) bud. wykończenie wnętrza nowej budowy, ob. *inside f.* i *outside f.*; 8) mal. materiał zużyty na wykończenie; 9) szt. p. wykończenie dzieła sztuki, ostatnich szczegółów itp.

finish, vi. 1) skończyć się, ustać; dojsć do końca zdania; 2) r. umrzeć; 3) stać się gładkim, jak np. drewno; 4) uczęszczać do **finishing school**, ob.; vt. 1) zakończyć; 2) dokończyć (gen.), dokonać (gen.), wykonać; 3) doprowadzić bydlę, drób itp. do najlepszego stanu wymaganego na targu, np. przez dodatkowe i końcowe podkarmienie; 4) doprowadzić oglądę towarzyską do końca, *Miss Smith was finished at Miss Rouleau's*; **to f. off**, skończyć z kimś lub

z czymś na zawsze; także zabić; **to f. with** zerwać z kimś stosunki.

finished, adj. (-d) 1) skończony, ukończony; 2) skończony, doskonały.

finishing school, Eur. pensjonat dla panien kształcący bardziej zalety życia towarzyskiego i doskonałe zachowanie salonowe aniżeli przygotowujący do życia azwadowego i zarobkowego; do tej pory takie pensjonaty w St.Zj. są rzadkie, a młode Amerykanki jadą po tę naukę do Europy.

finite, adj. (faj'najt) 1) przest. skończony, ostateczny; 2) mający określone granice, określony granicami; 3) dający się określić i opisać albo teoretycznie albo w rzeczy **finitive**, imiesłów (**participle**) ani nieskończenie mały.

finitesimal, adj. (finitesimeł) mat. dający się wyrazić całkowitą liczbą porządkową.

finite verb, gram. forma słowa (czasownika) używana jako orzeczenie, a zatem nie bezokolicznik (**infinitive**), imiesłów (**participle**) ani gerund (**gerundium**), ob. **infinitive**, **verbal**, s.

finitude, s. (fi'-, faj'-nitiud) skończoność, ograniczoność, określoność, także **finity**, s. (fy'niiti).

finkel, s. (fin'ki) = **fennel**, s.

finland, s. poet. kraina ryb.

Finlander, s. (fin'lender) Finlandczyk, Finn.

(I) **Finn**, s. (od irl. fionn biały) ob. **Fenian**.

(II) **Finn**, s. 1) Finlandczyk, Finn (m), Finlandka, Finnka (f), mieszkaniec Finlandii; 2) Finn, osoba pochodzenia mongolskiego zmieszane-go z Ugrami, Samojedami, Madziarami, Estami, Łotyszami, Lapończykami itp.; ob. **Finno-Ugric languages** poniżej.

finnac, **finnack**, s. (fi'nak) zool. 1) szkocki pstrąg, podobny od płu.-am. pstrąga źródłanego *brook trout* **SALMO** lub **SALVELINUS PONTINALIS**; 2) = **grisle**.

finnan haddie, ob. **haddock**.

finned, adj. (find) zool. mający płetwy, płetwiasty; -**finned** przyr.-płetwy, np. **soft-f.** miękkopłetwy, **spiny-f.** cierniopłetwy.

finner, s. (fin'er) 1) = **finback**; 2) Ang. = **finnac**; 3) Ang. raszpla do ścierania strzępek.

finnesko, s. pl. (fine'sko) w Laponii buty z garbowanej skóry renifera z futrem na zewnątrz.

Finnic, adj. (fi'nik) fiński, ob. **Finno-Ugric languages**.

Finnish, adj. finlandzki, dotyczący

Gałąż	Grupa	Języki	Kraj
Ludy ugryjskie	Ostiacy Wogułowie Madziarzy	Płn., Irtysz, Surgut ok. 20.000 Soswa W., Konda W. ok. 8.000 węgierski, ok. 10.000.000	Syberia zach. u podnóża Uralu Węgry
Ludy fińskie	Permska	wotiacki (500,000), żyrianski	rep. wotiacka, nad rz. Kamą.
	Nadwołżańska	czereński czyli maryjski około 400.000; mordwiński ok. 500.000	rep. maryjska nad Wołgą
	Bałtycka	estoński, fiński, liwoński, łotewski, wepski około 5.000.000	Łotwa, Finlandia, Estonia i płn.-zach. Z.S.R.R.

kraju, mieszkańców i języka Finlandii.

Finno-, przedr. fińsko-; **Finno-Hungarian** fińsko-węgierski; **Finno-Slav**, s. osoba wykazująca cechy fińskie i słowiańskie, **Finno-Slavonic**; **Finno-Turkish**, s. osoba w.c. fińskiej i tureckiej; **Finno-Ugrian**, s. o.w.c. fińskie i ugrojskie, z okolicy Uralu, później po wędrówce do Europy: nadbałtycy Finnowie, Łotysze, Estoowie i i.

Finno-Ugic languages, poddział rodziny językowej Uralско-Altajskiej ob. **Ural-Altai**, obejmuje następujące języki: ob. spód str. 802.

finny, adj. (fin'ni) bogaty w pletwy; obfity w ryby.

finocchio, s. (fina'cio) koper włoski **sweet fennel** **FENICULUM DULCE**

fin ray, (fin'rej) zool. rogowaty wyrostek skórny stanowiący szkielet płetwy rybiej.

Finsen lamp, **F. light**, (fin'sen lemp, f. lajt, od wynalazcy lekarza d. Nielsa R. Finsena, 1860-1904) światło Finsena, wysoce aktywnie (ob. **actinic**) promienie słoneczne lub elektryczne używane do leczenia wilka (tocznia, **LUPUS**) i innych skórnych chorób.

finta, s. (finta) hist. podatek płatny synagodze przez niektórych żydów hisz. i port., ściągany przez poborców zwanych **fintadores**.

fiord, **fjord**, s. (fiord') fiord, wąska zatoka między stromymi brzegami morskimi lub skałami wybrzeża, jak na wybrzeżach Norwegii i Alaski.

fiorded, **fjordest**, adj. (-yd) pocięty fiordami.

Fioretti, s. pl. (fioret'ti; wł. kwiatuszki) włoski tytuł słynnego zbioru legend o św. Franciszku z Asyżu (1181-1226); pierwszy rękopis pochodzi z r. 1300.

fiordin, s. (faj'orin) bot. (w Anglii) mietliczka biaława **white grass** **AGROSTIS ALBA**, Linn.

fiorte, s. (fio'rajt) min. opal **SiO₂**. **nH₂O**, skrzep perlisty z Santa Fiora w Toskanii, w rzedzie tlenków szklistych klasy tlenków, fioryt.

fippenny bit, hist. St.Zj. srebrna mon. hisz. ½ realu, wartości ok. 6 c. kursująca dawniej w Pensylwanii, w Wirginii, w Wirginii pod tą nazwą lub jako **fi**, w stanie N.Y. pod nazwą **sixpence**, w Nowej Anglii **fourpence** **ha'penny** albo **fourpence**, w Luizjanie **picayune**; w r. 1857 po wydaniu ustawy wzbraniającej obieguwej cyrkulacji obcych walut znikł z użycia.

fir, s. jodła, **ABIES**, Link, rodzaj drzew z rodziny sosnowatych **PINACEAE** (albo z rodziny jodłowatych **ABIETOIDEAE**); zwana także **balsam** i **balsam fir**; gatunki zwane **Douglas fir**, **Scotch fir**, itd.; 2) drewno jodły, jedlina; prawdziwa jodła odróżnia się od sosny, świerka i modrzewia brakiem przewodów żywicznych.

Firbolg, s. (fir'belyg; ludzie ze skórzanych łodzi) w dziejach przedhistorycznych Irlandii ludność krępa, ciemnoskóra, która pobudowała wielkie, kamienne fortece w Irlandii.

dii; pobici przez legendarnych Formorów w czasach przedceltyckich umknęli do Grecji gdzie popadli w niewolę.

firca, s. (firka, arab.) wsch.-ind. gromada; szczep, grupa.

fir club moss, (förklob mos') bot. widłak wroniec **LYCOPODIUM SELAGO**, Linn.; pln. Eur. i Amer.; wygląda jak miniatura jodły.

Fir Domnann (fir 'au'nen) ob. **Domnu**.

fire, s. (fajr) 1) ogień, dawniej jeden z czterech żywiołów na równi z wodą, ziemią i powietrzem; 2) paliwo w stadium spalania w piecu, w kominku; 3) pożar; 4) poet. „ogień z nieba”, błyskawica, piorun, grom; 5) przen. zapał, entuzjazm, fantazja; 6) gorączka; 7) jasność, blask, błysk; 8) ogień, wystrzał z broni palnej; 9) moc rozgrzania zawarta w substancji; 10) ciężkie przejście jakoby przez ogień pytań, tortur itp.; 11) choroba jagniąt ob. **black quarter** str. 258; **between two fires** wzięty we dwa ognie, narażony na ataki z obu stron; **on f.** dost. płonący, gorzejący, przen. pod ogniem, pod atakiem.

fire, vi. 1) płonąć, gorzeć, świecić, palić się; 2) być podnieconym, roznamietnionym; 3) dać ognia z broni palnej; 4) o zbożu na pniu palić się (od przeciągłej suszy), o konopiach pokrywających się czarnymi plamami: gorzeć; 5) oszklić się jak ceramika w ogniu; 6) w grze dzwonów: bić we wszystkie dzwony razem.

fire, vt. 1) zapalić, podpalić; 2) zapalić, podniecić, ożywić, obudzić ducha w (loc.); 3) oświetlić; 4) odprawić, zwolnić ze służby, oddalić; 5) wypalić (z broni palnej); 6) użyć ognia do spalania, wypalenia; zasiać ogień np. w piecu, suszyć ciepłem itd.

fire adjuster, agent asekuracji załatwiający sprawę odszkodowania za pożar; **f. alarm** alarm pożarny, sygnał pożarowy; **f. altar** ołtarz ofiarowy na całopalenie; **f. ant** zool. mrówka amer. **SOLENOPODIS GEMINATA**; **f. apparatus** aparat do gaszenia ognia, ręczny, maszynowy, na kołach itd.; ob. **f. engine**; **f. area** 1) przestrzeń objęta pożarem, 2) przestrzeń ostrzału objęta ogniem atakującej siły zbrojnej.

firearm, s. (fajr-arm) broń która ciska kulę pod wpływem eksplozji, prochu strzelniczego itd., broń palna.

fire arrow, strzała zaopatrzona w przedmiot płonący, który ma zapalić cel; **f. balloon**, balon wznoszący się skutkiem rozgrzania w nim powietrza za pomocą ognia umieszczonego w spodniej części balonu; **f. beetle** robaczek świętojański i każdy inny owad świecący w ciemności, ob. **fire fly**; **f. bell** dzwon pożarny; **f. bill**, mar lista posterunków jakie mają zająć oficerowie i marynarze okrętu na wypadek pożaru; **f. blast**, patol. rośl. zgorzel roślin, w szcz. chmielu, wskutek której wyglądają jakby spalone; **f. blight** patol. rośl. 1) bardzo zaraźliwa choroba jabłoni, grusz i pokrewnych rodzajów roślin spowodowana przez drobnoustroje **ERWINIA AMYLOVORA** czyli BA-

CILLUS AMYLOVORUS; stosownie do części zarażonych zwana **blossom b.**, **body b.**, **fruit b.**; 2) organizm powodujący tę chorobę.

fireboat, s. (fajr'bot') łódź pożarna.

firebolt, s. ('-bolt) piorun, grom.

fire boss, St. Zj. ob. **fireman**, 4); **f. box**, (f. baks) 1) palowisko w piecu, w kotle parowym itp.; 2) skrzynka sygnałowa umieszczona w publicznym miejscu, np. na rogu ulic, w celu sygnalizowania pożaru do stacji pożarnej.

fireboy, s. (f. boj) palacz, dawniej kalefaktór.

firebrand, s. (f. brend) 1) głownia, płonąca szczepa drewna; 2) podżegacz (m), podżegaczka (f).

firebrat, s. (-bret) zool. rybek cukrowy **THERMOBIA DOMESTICA** albo **LEPISMA SACCHARINA**, mały bezskrzydły owad rzędu prasiatnic **ARCHIPTERA**, żyje we wszystkich częściach świata w miejscach ciemnych i ciepłych, np. dookoła pieca piekarskiego, rodzina rybków **LEPISMATIDAE** żyjąca mąką i cukrem.

firebreak, s. ('-brejk) przekop albo polanka mająca służyć do przewrzenia przyszłego pożaru.

firebrick, s. ('-brik) cegła ogniotrwała.

fire bridge, s. ('-brydz) próg paleniska, przewał ogniowy; **f. brigade** oddział pożarny; straż ognio-wa, straż pożarna; **f. bucket** wiadro strażackie.

firebug, s. ('-bog) St.Zj. piromaniak, chorobliwy podpalacz.

fire by direct laying, woj. ogień na wprost; **f. cherry**, (f. czeri) czerwona pensylwańska, **bird ch.**, **pin ch.**, **wild red ch.**, **PRUNUS PENNSYLVANICA**, Linn.; **f. chief** naczelnik straży pożarnej; **f. churn**, ob. **f. drill** 1); **f. clay**, petr. glinka ogniotrwała zawierająca dużo krzemionki a mało wapnia, żelaza i alkaliów, wytrzymała na wysoką temperaturę nie topniejąc i stąd używana na cegłę ogniotrwałą.

firecoat, s. ('-ko't) powłoka tlenku na powierzchni rozgrzanego lub rozpalonego metalu.

fire command, woj. grupa dział lub baterij pod rozkazami jednego oficera kierującego ogniem skupionym; **f. commander**, woj. starszy oficer kierujący ogniem skupionym; **f. company** 1) oddział ludzi gaszących pożar; 2) Ang. towarzystwo ubezpieczenia od ognia; **f. control** a) woj. osobiste rozkazy komendanta dotyczące prowadzenia ognia (**conduct of f.**); b) mar. organizacja załogi i baterij taka, że każde działo i każda grupa dział da się regulować z centralnej stacji co do celu, odległości i pocisku.

firecracker, s. ('-kre'ker) żabka (ogień sztuczny).

firecrest, s. ('-krest) zool. zniczek **REGULUS IGNICAPILLUS**, ptaszek eur. z rodziny mysikrólików **kinglets** **REGULIDAE**.

fire cross, krzyż ognisty, ob. **fiery cross** 1).

fire-cure, vt. fermentowanie tytoniu na otwartym ogniu i w bezpośrednim zetknięciu z dymem paliwa nadającym specjalnego zapachu liściom; ob. **flue-cure**.

firedamp, s. ('-demp) gór. kopalniany gaz zapalny tworzący się w kopalniach z rozkładu węgla i substancji węglowych a zawierający przeważnie metan (gaz błotny) i jego wybuchowe związki z powietrzem.

fire department, wydział pożarowy.

fire-dog, s. ('-dog) wilk, ob. **andiron**.

fire door, (f. dor') 1) drzwiczki paleniska; 2) drzwi zamykające się automatycznie na wypadek podniesienia się temperatury wskutek zbliżającego się pożaru; 3) rozkop, czeluść, **fire dragon**, **firedrake**, s. (f. dregn, -drejk) ognisty smok.

fire drill, (f. dryl) 1) prymitywny sposób wywołania iskry za pomocą suchego pręta kręconego szybko między dłońmi oparisy ostrzy końców o blok miększego drewna; 2) ćwiczenie straży pożarnej.

fire-eater, s. (f. i'ter) 1) magik rzekomo polykający ogień; 2) hist. St.Zj. przed Wojną Domową ironiczna nazwa pld. zwolenników secesji nadana przez ptn. stany; 3) pot. odważny strażak pożarny.

fire effect, woj. skutek ognia skutkującego.

fire-endurance test, inż. próba wytrzymałości na ogień, standaryzowana próba wytrzymałości rozmaitych typów budowy na ogień oraz materiałów używanych do budowy.

fire engine, sikawka przeciwogniowa, pompa przeciwpożarnicza; f. **escape** 1) schody bezpieczeństwa, schody pożarowe; 2) wyjście ratunkowe; f. **extinguisher** gaśnica, ręczny aparat do gaszenia napełniony wodą z chemikaliami i wiszący na ścianie wewnątrz domu.

firefall, leśn. drzewo padłe skutkiem spalania korzeni w pożarze podziemnym.

fire fan, miech do ruchomej kuźni.

firefang, s. spalanie się wskutek powolnej oksydacji substancji organicznej, jak np. gnój, nawóz stajenny, butwienie.

firefang, vi. spalać się w ten sposób, macerować się, gnić, butwieć.

firefanged, adj. zniszczony jak gdyby od pożaru; przegniły skutkiem oksydacji materii organicznej, utleniony.

fire festival, (f. fes'tiweł) antropol. uroczystość odbywająca się dookoła ognia; taniec dookoła ognia; uroczystość nowego ognia, ob. **new fire**; f. **fighting**, zwalczanie pożaru, gaszenie ognia, np. pożaru lasu, pożaru prerii, gdzie często tysiąc ludzi (**fire fighters**) bierze udział; f. **finch**, zool. jaskrawo czerwony wikkacz **weaverbird** rodzaju **Pyromy-lana** z rodziny **PLOCEIDÆ** bardzo podobny do zięby, lecz mający 10 a nie jak zięba 9 lotek pierwszego rzędu; f. **flag** 1) meteor. meteorowy błysk podobny do błyskawicy; 2) mar. flaga jako sygnał pożarny.

fireflirt, s. ('-flört) zool. ob. **red-start**.

fire-float, ('-flo't) łódź pożarna do gaszenia pożaru okrętowego.

fireflower, s. ('-flau'er) bot. a-mer. ostromlecz różnolistny **heterophyllous poinsettia** **EUPHORBIA HETEROPHYLLA**, Linn.

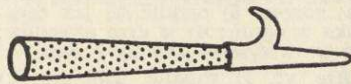
firefly, s. ludowa nazwa świetlika świętojańskiego **LAMPYRUS NOCTILUCA** itp. chrząszczyków świecących fosforycznie, jak np. podrzut szary **LACON MURANUS**.

fire fungus (f. fon'ges) pl. f. **fungi** (fon'dżaj) grzyb workowiec podgro-mady **EUASCI** rzędu jadrzaków **PARENOMYCETES**; f. **gilding** złocenie stopem złota i rtęci; f. **glass**, ob. **wire glass**.

fire-god, s. ('-god) antropol. każde zjawisko dające ogień, bóstwo ognia, np. bóg błyskawicy, bóg ogniska domowego, bóg wulkanu itp.

fireguard, s. (f. gard) 1) siatka ochronna otwartego ogniska; 2) strażnik pożarny, np. w lesie; 3) leśn. przekop lub przestrzeń gruntu oczyszczona z materiału palnego celem przerywania pożaru lasu lub prerii.

fire hat, hełm strażacki ze skórzanym fartuchem na kark; f. **hearth** kominek, palenisko; f. **hook**, moczny hak strażacki do zdzierania belek nadpalonych ip.

Hak strażacki

firehouse, stacja pożarna, dom na magazyn sikawek i na pogotowie strażaków.

fire hunt, nocne polowanie z pochodniami; f. **insurance** ubezpieczenie od pożaru; f. **iron** 1) hist. kawał żelaza do krzesania ognia; 2) pl. narzędzia do kominka, np. ruszt, szczy-pce, ożóg, pogrzbacz, wilk itp.; f. **lands**, hist. St.Zj. przestrzeń w zachodniej części **Western Reserve** obejmująca pół miliona akrów, przyznana jako odszkodowanie ludności **Long Island, N.Y.**, w r. 1792 za spalone domy i zrabowane mienie w ataku brytyjskiego wojska; f. **lane** = **fireguard**, 3).

fireless cooker, (fajr'les ku'ker) kuch. naczynie do gotowania o ścianach ze złego przewodnika ciepła, a zaopatrzone w grzejnik elektryczny albo inny sposób dopływu ciepła, które nie może ujść przez zły przewodnik.

fire lily, bot. lilia filadelfijska, **LILIUM PHILADELPHICUM**, Linn.; 2) **day lily** **HEMEROCALLIS FULVA**, Linn.; f. **limits**, St.Zj. granice osady lub miasta w obrębie których nie jest dozwolone budowanie domów drewnianych i krytych deskami lub gontem; f. **line** 1) kordon policyjny lub strażacki dookoła płonącego budynku; 2) leśn. a) = **fire-guard** 3), **fire lane**; b) szpaler twardego drzewa ku ochronie młodego drzewostanu iglastego; c) rów kopany lub skrobany jako leśna linia przeciwpożarna.

firelock, s. (fajr'lok) starodawna fuzja.

fire main, rura wodna do gaszenia pożaru.

fireman, s. ('-men) 1) palacz; 2) strażak ogniowy, dawniej pompier; 3) Ang. w kopalni węgla dozorca badający czy niema gazów niebezpiecznych; w St.Zj. **fire boss**.

Fire Nation, ob. **Mascoutin**; f. **net** siatka rozciągnięta przez straż pożarną dla osób skaczących z okien, gdy inne sposoby ocalenia się są wykluczone; f. **office**, Ang. biuro asekuracyjne; f. **on-the-mountain** = **fireflower**.

fire plant, bot. niecierpek **jewel-weed** lub **touch-me-not** **IMPA-TIENS**, Rivin.

fireplug, s., hydrant pożarny.

fire point lub **burning p.** 1) temperatura zapłnienia cieczy za dotknięciem ognia; 2) temperatura w której materiał niepalny będzie płonął w zetknięciu z powietrzem; f. **Prevention Day**, St.Zj. dzień w rocznicę wielkiego pożaru czikagowskiego w r. 1871 (8—11 października) obchodzony w kilku stanach wykładami, wystawami itp. dotyczącymi bezpieczeństwa ogniowego.

fireproof, adj. ('-pruf) ogniotrwały; pojęcie to podzielono w St.Zj. na trzy stopnie: **fire-resistive**, **fire-retarding** i **flameproof**, ob. **fire resistance**.

fire quarters, mar. miejsce jakie mają zając oficerowie i załoga okrętu w razie pożaru, ob. f. **bill**.

firer, s. 1) palacz; 2) broń palna; 3) Ang. strażak pożarny.

fire raft, tratwa obładowana palnym materiałem wysłana do podpalenia okrętu nieprzyjacielskiego albo frontu nadbrzeżnego, **brander**.

fire-raising, pr. szk. karygodne podpalanie, **arson**.

fire reel, motowidło (zwijadło) na wąż pożarny; f. **resistance** stopień oporu materiału przeciwko ogniowi mierzony upływem czasu skutecznego oporu.

fire-resistive, f. **resisting**, adj. ogniotrwały przez czas określony; **fire-retardant**, adj. wstrzymujący postęp pożaru przez jakiś czas określony próbami.

fireroom, s. ('-ru'm) mar. palarnia kotłowa, = **stokehold**.

fire sale, wyprzedaż towaru, który ucierpiał od dymu, pożaru, gaszenia itp.; f. **sand** a) ogniotrwały piasek krzemowy używany w hutach; b) ogniotrwały materiał o składzie mniej więcej Si_2C_2O otrzymywany jako produkt uboczny przy wyrobie węgliku krzemowego; f. **saw**, antropol. drewniany przyrząd do krzesania ognia; f. **scarlet** kolor szkarłatny kastylijski; f. **screen** 1) siatka ogniochronna chwytająca iskry i wstrzymująca pożar; 2) wełniana ścianka w korytarzu do magazynu prochu; 3) ob. **fire guard** s. 1); f. **ship**, ob. f. **raft**.

fireside, s. ('-sajd) 1) miejsce przy kominku, przen. ognisko domowe; -**ship** przyjacielskie koło, zasiadanie przy kominku w sąsiedzkiej komitywie.

fire station, stacja pożarna; **f. step**, woj. stopień wypadowy, stopień strzelecki; **f. stink**, min. przykry zapach rozkładających się pi-rytów (FeS₂).

firestone, s. ('-ston, Ang. 'steun) 1) piryt, służący do krzesania ognia; 2) krzemień; 3) kamień wytrzymały na wysokie temperatury.

fire temple, u starych Persów i u nowocześniejszych parsów świątynia z wiecznie płonącym zniczem; **f. test** próba ogniowa; **f. tower** 1) wieża służąca za latarnię morską; 2) wieża dla strażnika pożarnego; 3) wieża wewnątrz budynku z ogniotrwałą klatką schodową; **f. trap** budynek mieszkalny szczególnie niebezpieczny na wypadek pożaru; **f. trench**, woj. okop strzelecki; **f. walk**, antropol. chodzenie po rozpalonych węglach jako obrzęd religijny, sąd boży itp.

firewarden, s. marszałek pożarny.

firewater, s. wódka, tłumaczenie indiańskie wyrazu skautianabau.

firewood, s. ('-ui'd) drewno opałowe.

firework, s. ('-uörk') ogień sztuczny, zwyczajnie w pl. ognie sztuczne.

fire worship, ('-uör'szyp) antropol. czczenie ognia jako bóstwa, oddawanie czci boskiej ogniom lub bóstwu reprezentowanemu przez ogień; -er czciciel ognia.

firing, s. ('-in~) 1) strzelanie; 2) palenie w piecu; 3) med. wypalanie, żeganie; 4) wypalanie ceramiki; 5) paliwo, materiał do opalania, opał; 6) pól. rośl. gorzenie roślin, np. kukurydzy, tytoniu itp. wskutek niesprzyjających warunków gruntu.

f. data, (dej'ta) woj. dane (pl.) strzału, dane (pl.) strzeleckie, materiał informacyjny w celu skutecznego strzału; **f. iron**, wet. żelazo do żegania; **f. line**, woj. linia frontowa, linia ogniowa; przen. front w każdej akcji sportowej, naukowej, politycznej; **f. party**, woj. oddział wyznaczony do dania salwy, np. nad grobem towarzysza chowanego z honorami wojskowymi; **f. squad**, woj. oddział wyznaczony do wykonania kary śmierci przez rozstrzelanie.

firkin, s. (fyr'kin) hist. stara miara pojemności i wagi, ćwierć, ćwiartka, o rozmaitej wartości, np. 8 galonów eju, ale, albo 9 galonów piwa, albo 56 funtów masła.

firm, adj. (fyrm) 1) silny, zwiezły, skupiony; 2) stały, nieugięty, wytrwały w swym zamiarze, wierny; 3) stały (nie płynny); 4) silny, zdecydowany, np. głos, postanowienie, zachowanie się; 5) kup. silny, np. u-sposobienie rynku, nie rokujący rychłej zmiany (cen, popytu i podaży itp.).

firm, adv. stale, solidnie, silnie.

firm, s. 1) podpis urzędowy, w szcz. na dokumencie publicznym; 2) firma, nazwa przedsiębiorstwa handlowego.

firm, vi. ustalić się; vt. wzmocnić, ustalić; hist. podpisać.

firmament, s. (förmament) nieboskłon, firmament, sklepienie niebieskie, niebo; **f. blue** kolor błękitny, błękit.

firman, s. (förmän) hist. na Bli-skim Wschodzie żelazny list wydany przez naczelnika kraju ku bezpieczeństwu obcego podróżnika lub tp.

firmness, s. ('-nes) stałość, moc, niewzruszoność.

firm rate, stały kurs po jakim na oznaczony okres czasu mają się odbywać transakcje walutowe między dwiema stronami bez względu na zmiany kursu giełdowego.

fir rape, (f. rej) nazwa pot. rozmaitych pasorzytów lub saprofitytów jodły, np. korzeniówka naigłasta **pinasap** czyli false beech drops **MONOTROPA HYPOPITIS**, Linn., korzeniówka pospolita **Indian pipe MONOTROPA UNIFLORA**, Linn., zaraza beechdrops **EPHEDRUS VIRGINIANA**, Bart., ob. beech drops, cancer root i i.

firry, adj. (fy'ri) jodłowy, jedlinowy, z jodły; pełen jodeł.

first, adj. (först) pierwszy, przedni, przodujący, najpierwszy; **f. vice-president**, **f. quality**, **f. in the race**, **f. in the field** najpierwszy myśliwy w powiecie; najwcześniejszy; gram. **f. declension** pierwsza odmiana; muz. prowadzący melodię, **f. violin** pierwsze skrzypce; adv. po pierwsze; po raz pierwszy; najwcześniej, najprędzej, nasamprzód, naprzód; **f. begot**, **f. begotten** pierworodny; **f. s. początek**; pierwsza klasa (szkolna); w szkole ludowej **f. grade**, w wyższych **freshman year**; pierwszy dzień miesiąca; pierwsze wydanie (gazety, książki itp.); auto. pierwsza chyżość; kup. najlepszy gatunek; muz. najwyższy głos w zespole; piłka met. pierwsza meta = **f. base**; sport. i wyśc. pierwsze miejsce w wyniku, zwycięzca.

f. aid, pierwsza pomoc, nagła pomoc; **f. border** kinkiet, rząd świateł na podłodze proscenium, = **concert border**; **f. born** pierworodny; **f. cause**, metafiz. przyczyna; **F.C. Bóg**; **F. Chamber** niższa Izba parlamentu, Izba Posłów; **St.Zj. House of Representatives**, ob. **parliament**; **f. class** pierwsza klasa (na kolejach, okrętach itd.), **f. class**, adj. najlepszego rodzaju, pierwszorządny, wyborowy; **f.-c.mail**, ob. **mail**; **f. come** **f. served**, kto pierwszy do młyn, pierwszy zmiele; **F. Consul**, hist. fr. Napoleon Bonaparte (1799—1804), **f. cost** własny koszt nabycia lub produkcji; **F. Covenant**, hist. kośc. układ z r. 1557 zawarty między grupą możnych baronów szkockich i gronem pomniejszej szlachty w celu poparcia Reformacji; **F. day** u kwadrów i niektórych innych protestantów niedziela; **f. edition** a) pierwszy nakład książki; b) egzemplarz z pierwszego nakładu, cenny dla specjalnych zbieraczy; **F. Empire**, hist. fr. cesarstwo fr. 1804—1815; **f. floor**, **St.Zj.** parter; w Europie pierwsze piętro, kondygnacja nad parterem, zwana w **St.Zj.** **second floor**; **f.-foot**, folklor ang. i szk. a) pierwsza osoba spotkana w podróży; b) pierwsza osoba przybywająca do domu w dzień Bożego Narodzenia lub Nowego Roku.

F. Gentleman in Europe, książę-regent późniejszy król Jerzy IV ang. 1820—1830; **F. Grenadier of France**, La Tour d'Auvergne (latu'r dower'n',

1743—1800) tak zwany przez Napoleona; **f. growth** dziewiczy las; **f. lady of the land** żona prezydenta **St.Zj.**; **f. lieutenant**, woj. porucznik, ranga wojskowa między kapitanem **captain**, a podporucznikiem **second lieutenant**; mar. naczelny oficer do prac budowlanych na okręcie; **f. mortgage** pierwsza hipoteka; **f. name** imię, także **Christian n.** lub **given n.**; odr. **family n.** nazwisko; **f. fruits** 1) nowalce; 2) hist. dochody pierwszego roku z beneficjum płatne na-przód Papieżowi, następnie w Anglii Królowi; we Francji zniesiono ten obowiązek w r. 1515; **f. nerve** anat. nerw z pierwszej pary nerwów czaszkowych; **f. night** premiera teatralna, **f. -er habitué** stały bywalec na premierach; **f. offender** osoba oskarżona do tej pory niekarana; **f. officer**, mar. handl. pierwszy oficer po kapitanie; **f. or last** kiedyś; **f. page** tytułowa strona dziennika, miejsce najpilniejszych wiadomości; **f. papers**, pot. **St.Zj.** akt urzędowy stwierdzający zamiar imigranta zerzeczenia się swego dotychczasowego obywatelstwa; pierwszy krok do podania o obywatelstwo **St.Zj.**; **f. point** astron. zachodni punkt znaku zwierzyńca; **F. Presidency** u mormonów Prezydent i jego dwaj doradcy; **f.-rate** najlepszego gatunku; **f. reading**, parl. ob. **reading**, parl.; **f. sergeant** starszy sierżant, najstarszy ranga podoficer; w jeździe wachmistrz; **f. speed**, auto. pierwsza chyżość; **f. story**, **St.Zj.** pierwsze piętro, w Eur. parter; ob. **f. floor**; **f. watch**, mar. straż okrętowa od 8 wiecz. do północy; **f. water** o klejnotach: pierwszej wody, bez zarzutu.

firth, s. (fyr') ujście rzeki do morza, odnoga morska w koryto rzeki.

fisc, s. (fisk) 1) hist. kl. rzymski skarb państwa, fiskus; 2) skarb państwa; **fiscal**, adj. ('-el) fiskalny, dotyczący skarbu państwa; **fiscal**, s. 1) fiskus; 2) hist. wysoki urzędnik skarbowy, szcz. w pokazowych koloniach; 3) filatel. stempel skarbowy; 4) zool. **fiscal shrike** sroko-sz af. **LANIUS COLLARIS**; **f. year** rok rachunkowy, w handlowym ksią-żkowaniu przeważnie do 31-go gru-dnia, w książkowaniu państwowym w **St.Zj.** do 30-go czerwca, w Ang. do 31-go marca, w Pol. do 31-go marca.

fischerite, s. (fi'szerajt) min. fi-szeryt, saletrowiec rzędu fosforanów, fosforan uwodniony glinowy **Al PO₄**. **Al (OH)**₂ plus 2½ H₂O.

fish, adj. (fysz) rybi.

(I) **fish**, s. (fisz, z fr. fiche) po-dłużny żeton (szton).

(II) **fish**, s. ryba, kręgowiec wodny gromady PISCES zaopatrzony w pletwy i skrzel; w szerszym zna-czeniu zwierzę żyjące w wodzie, np. skarłupień **starfish**, mlecza **cuttle-fish** itp.; 2) ryba, potrawa odr. mię-sa, drobiu, dziczyzny 3) nakładka (drewniana, żelazna itd.) dla wzmo-cnienia; 4) gw. i pot. **poor** f. niebo-rak, **queer** f. ciekawy pasażer, dzi-wak; 5) astron. **Fishes**, pl. Ryby, gwiazdozbiór zodiaku PISCES; ob. str. 490 mapa, 0° do 20°; 6) mar. przyrząd do podchwycenia kotwicy; 7) symbolika relig. ob. **ichthus**, **ich-**

thys; neither fish, flesh nor fowl, gw. ni pies, ni wydra; to have other f. to fry mieć pilniejszą sprawę do załatwienia; a fine kettle of f., gw. i pot. kłopot nielada.

fish, vi. 1) łowić ryby; 2) poszukiwać czegoś pod wodą, np. muszli, pereł, ostryg; 3) zapuszczać sieci, starać się wyłowić np. tajemnicę przez wypytywanie i podstęp; 4) być ustawionym na łowienie np. jak sieć rybacka, więcierz, sidła, 5) być rybnym, obfitować w ryby, np. jak strumień, staw itp.; 6) mech. łubkować, łączyć nakładkami, ob. **fish joint**.

fish, vt. 1) złowić, wyciągnąć z wody; 2) mar. podnieść łapy kotwicy, ob. **anchor** (fluke); 3) roln. St. Zj. nawozić pole rybami; to f. in troubled water łowić w mętnej wodzie; to f. for compliments zabiegać o pochwałę.

fish blanket, (f. blen'ket) bot. rogatek sztywny **hornwort** CERATOPHYLLUM DEMERSUM z rodziny rogatekowatych CERATOPHYLLACEAE.

fish-blooded, adj. (f. blo'dyd) zool. zimnokrwisty.

fishbolt, s. nakładka łącząca, ob. **fish joint**, f. plate.

fishbone thistle, bot. ostrożeń CIRSIMUM, Adams.

fish cake, kotlecik rybi; f. carrier a) łoż do przewozu ryb na targ; b) skrzynia z wodą do przewozu żywych ryb; f. coop pusta skrzynia nad przerebłą do łowienia ryb na oszczep; f. crow, zool. kruk rybożerny, CORVUS OSSIFRAGUS na atlant. wybrzeży St. Zj.; f. culture hodowla ryb, pisciculture (pi'sikoł'czór); f. davit, mar. żórawik podchwyty, żórawik, jakim dawniej podchwytywano łapy kotwicy, ob. ryciny str. 91-92 i 275; f. day postny dzień.

fished, adj. (fysz'd) 1) wzmocniony lub naprawiony nakładkami; 2) zaopatrzony w ryby.

fish eggs, ob. roe, ikra.

fisher, s. (fy'szer) 1) rybak (m), rybaczka (f), łowca (m), rybołowca (m), rybołowczyni (f); 2) pl. fisher i fishers, zool. rodzaj nadrzewnej kuny MARTES PENNANTI, ob. **marten**.

fishigig, s. ob. fizgig, s. 3).

fishet, s. (fi'szyt) rybka.

fish eye, s. (fysz'aj) 1) rybnie oko lub klej z rybiego oka; 2) opiłki diamentowe zbyt drobne na blask.

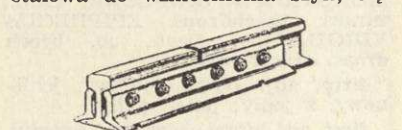
fish factory, zakład w którym przerabiają rybę na olej i nawóz; f. fly, zool. sieciarka (NEUROPTERON) z rodziny STALIDAE; f. fork 1) widelec do ryby; 2) widły do ładowania ryb; f. fry smażona ryba w szcz. St. Zj. na miejscu łowienia; f. fungus, bot. 1) pleśń wodna SAPROLEGNIA PERAX opadająca młode łosose w wylęgarniach itp.; 2) czerwony grzybek CLATHROCYSTIS ROSEOPERSICINA, ukazujący się czasami na solonym wątaszu; f. globe szklana waza na złote rybki; f. glue rybi klej; f. guano nawóz z ryb; f. hawk, zool. ob. osprey.

fishhook, s. 1) haczek do wędk;

2) mar. hak do podchwywania łap kotwicy; f. money, ob. lari.

fishing, s. (fysz'in) 1) łowienie ryb; 2) rybołówstwo (zawód lub rozrywka); 3) prawo łowienia, łowiectwo; f. banks ławica łowiecka, płytka płaszczyzna podwodna gdzie gromadzą się ryby; f. cat dziki kot, łasza, FELIS VIVERRINA, pld.-wsch. A. zja, żywi się rybami i małżami; f. eagle, zool. a) ob. osprey; b) rybożerny orzeł POLIOAETUS ICHTHYAETUS, w Ind. Wsch. i na Celebesie; c) wielki orzeł perski HALIAETUS LEUCORYPHUS; f. rod wędka; f. worm robak na przynętę.

fish joint, nakładka drewniana lub stalowa do wzmocnienia szyn, ciężkich rusztowań itp., ob. **fishbolt**, f. plate; f. killer, zool. rybożerne owady rzędu pluskwiaków czyli półpokrywowych HEMIPTERA, w stanie larwalnym i w stanie dojrzałym wodne, w szcz. z rodziny BELOSTOMATIDAE; f. louse, zool. wesz rybna, nazwa rozmaitych drobnych skorupiaków w szcz. rzędu widłonogich COPEPODS COPEPODA, wiele z nich pasorzytne, tu należą m. i. oczlik CYCLOPS, splewka ARGULUS FO-LIACEUS; f. manure, roln. nawóz z ryb; f. maw, zool. pęcherz pławny ryby; f. meal ryba suszona i mielona użyta na nawóz lub na karmę; f. mint, bot. a) mięta długolistna MENTHA LONGIFOLIA (Linn) Huds.; b) m. nadwodna M. AQUATICA, Linn.; f. mold, ob. Saprolegniales; f. moth, zool. rybek cukrowy, owad bezskrzydły, silverfish LEPISMA SACCHARINA czyli rzędu skoczogonków THYSANURA.

Nakładka

fishmouth, s. bot. turtlehead, ob. Chelone.

fish out of water ktokolwiek lub cokolwiek poza swoim żywiołem, poza swoim środowiskiem; f. pearl sztuczna perła.

fishplate, s. ob. fish joint.

fish pomace odpadki po wyciśnięciu oleju rybiego używane jako nawóz; fish scale a) rybia łuska; b) coś podobnego do łuski rybiej, w szcz. skaza w polewie ceramiki; także f. scrap; f. skin, med. rybia łuska, rybioluska, ICHTHYOSIS; f. story, pot. bajki, przesadne opowiadania rybołowców; f. tackle linewka u wędk.

fish tail, adj. (fysz'tejl) działający jak ogon ryby, podobny do rybiego ogona.

fish tail, s. 1) ogon rybi; coś podobnego do ogona rybiego, np. a) kol. ramię semaforu w kształcie ogona rybiego; b) łucz. wicherowa strzała; c) zool. ob. f. moth.

fish tapeworm, s. zool. bruzdogłowiec, ob. Diphyllbothrium; f. warden urzędowy kontroler rybołówstwa.

fishway, s. (fysz'uej) ryboł. okop, grobla lub jakiejkolwiek urządzenie ułatwiające rybnemu ominięciu wodospadu; także fish ladder.

fishwife, s. (-'uajf) 1) kobieta sprzedająca ryby; 2) kłótliva straganiarka obficie szafująca wyzwiskami.

fishy, adj. (fy'szi) 1) rybny, zarybiony, z ryby, z ryb; 2) pot. niejasny, niespolegliwy, zagmatwany, podejrzany, przesadny, pokrecony; 3) o oku lub o klejnotach: bez ognia, martwy.

fissate, adj. (fi'sejt) dzielony, rozszczepiony.

fissi-, przedr. (fi'si) dzielono-, rozszczepiono-, np. fissidactyl rozszczepiono-palczasty.

Fissidens, s. (fi'sidens) bot. rodzaj mchów typowy dla rodziny FISSIDENTACEAE rzędu BRYALES.

fissile, adj. (fi'syl) łupliwy, dający się rozdzielić, rozszczepić po linii słoju, jak np. drewno, warstwy, kryształ.

Fissilingua, s. pl. (-lin'gua) zool. jaszczurki o rozszczepionym języku.

fissility, s. (fisy'liiti) łupliwość.

fission, s. (fysz'n) 1) rozszczepienie; 2) biol. podział ciała na części z których każda rozwija się w całkowity ustrój, np. u bakterij, niektórych glonów i u pierwotniaków, ob. f. alga, protozoans, multiple f.

fission, vi. rozszczepiać się; vt. rozszczepiać, łupać.

f. alga, bot. rozprątek, ob. Cyanophyceae.

fissiparation, -parism, -parity, s. (-parej'szn, -pa'rizm, -par'i'ti) biol. rozmnażanie się przez rozszczepienie.

fissiparous, adj. (-'paröz) biol. rozmnażający się przez rozszczepienie.

fissiped, adj. (fi'siped) 1) mający palce rozdzielone aż do stopy; 2) należący do FISSIPEDIA.

Fissipedia, s. pl. (fisipi'dia) zool. podział mięsożernych obejmujący na lądzie psy, koty i niedźwiedzie.

Fissipes, s. (fi'sipes) bot. = Cypripedium.

fissirostral, adj. (-ros'treł) o szerokim dziobie głęboko rozwartym.

fissure, s. (fi'ször) 1) szczelina, szparka; 2) rozszczepianie; 3) anat. szczelina (ostrogowa) czyli ostrogi ptasiej FISSURA CALCARINA, sromna RIMA VULVAE, stolcowa CRYATA, FISSURA ANI), wnęka wątroby = sz. poprzeczna traverse f.; f. of Rolando (L. Rolando, 1773-1831) bruzda główna mózgu central sulcus; f. of Sylvius (Jakub Dubois, dūboa', 1478-1555) sz. boczna mózgu, sz. Sylwiusza FOSSA SYLVII.

fissury, adv. (-i) szczelinowy, szczelinasty, pełen szczelin, popękany.

fist, s. (fyst) 1) pięść; 2) druk. ręka wskazująca, także notatka z taką wskazówką.

fist, vt. objąć pięścią, np. pałasz.

fistiana, s. pl. (-ja'na) ramoty zapaśnicze.

fisticuff, s. (fi'stikof') 1) cios zadany pięścią; zapaśnictwo; -ery, s. (-eri) zapaśnictwo.

fist low, prawo pięści, przekład rdzennie niemieckiego „Faustrecht” (siła ponad prawem).

f. mate, przeciwnik w zapasach.

fistmele, s. miara, odległość obejmująca szerokość dłoni i wystającego prosto kciuka, używana w łucznictwie (= 6—7 cali).

fistnote, s. ob. **fist**, s. 1).

fistula, s. (fis'tiula) 1) fujarka; 2) bot. cañafistula senna; 3) kość srebrna lub złota rurka używana dawniej do Komunii; dziś używana tylko przez Papieża; 4) med. i wet. a) fistuła, przetoka; b) przewód DUCTUS, CANALIS; c) natrętne zapalenie ropne kłębow konia; 5) muz. falset, głos falsetowy.

Fistulana, s. (fisciulej'na) zool. rodzaj dwuskorupowych małżów należących do rodziny GASTROCHÆTA.

Fistularia, s. (-ria) zool. rodzaj ryb kostnoszkieletowych w ciepłych wodach, dług. do 2 m., głowa wydłużona w rurę podobną do fletu skąd nazwa tego rodzaju flutemouths.

fistulatome, s. (-tom') chir. przyrząd do operowania wrzodu fistulowego.

Fistulina, s. (-laj'na) bot. rodzaj grzybów podobnych do grzyba prawdziwego BOLETUS, ob.

fit, adj. (fyt) 1) stosowny do pewnego celu, właściwy, odpowiedni; 2) przyprawiony, przygotowany, dostosowany; 3) zdrowy, w dobrej kondycji; f. adv. odpowiednio, stosownie, ob. **fitly**.

(I) **fit**, s. odpowiedni sposób, krój, robota, konsystencja, moda, nastrój itd.; **this gown is a perfect f.** ta suknia doskonale pasuje, doskonale leży, leży jak ulana.

(II) **fit**, s. 1) atak, napad (śmiechu, płaczu, kaszlu, choroby, pilności, lenistwa itd.); 2) pl. med. drgawki, kurcze.

fit, vi. być stosownym, pasować, nadawać się do (gen.); vt. 1) pasować, odpowiadać wymogom; 2) uczynić stosownym, dopasować, przygotować do danego celu, do danej służby; 3) doprowadzić myślenie do wymaganej konsystencji, zwanej **the fit**; **to f. in** dopasować się, być dopasowanym, przynależeć do środowiska; **to f. out** wyposażać, dostarczyć czego potrzeba; **to f. up** dostosować np. pokój dla gościa w sposób odpowiedni dla indywidualności danej osoby; dopasować.

fitch, s. 1) bot. gw. = **vetch**; 2) pl. bot. w bib. a) czarnuszka; b) orkisz; 3) zool. a) = **fitchew**, tchórz, PUTORIUS FÆTIDUS, zwierzę i jego futro; b) pędzel z włosów łasicy, tchórzka lub sierści świni.

fitcher, vi. (-er) tkwić twardo i nieruchomo.

fitchet, **fitchew**, s. (-'et, -'u) zool. łasica eur. i jej futro.

fitful, adj. (fyt'fl) spazmatyczny, nieregularny, gwałtowny.

fitly, adv. odpowiednio, właściwie.

fitment, s. = **fittings**.

fitness, s. (-nes) 1) odpowiedniość, stosowność, wzajemne dopasowanie; 2) wydolność, przydatność.

fitted, adj. (-tyd) 1) wyposażony; 2) mogący spowodować następstwa pomyślne lub niepomyślne.

fitter, s. (-ter) 1) monter, instalator, ślusarz; kto dopasowuje w szcz. części mechanizmu; f.'s shop, Ang. warsztat ślusarski; 2) leśn. kto znaczy drzewa jakie należy ścinać, po ścieciu oczyszcza je z gałęzi i nadcina korę do okorowania; 3) Ang. agent sprzedający węgiel i mieniem kopalni.

fitting, adj. (-in~) odpowiedni, właściwy, stosowny.

fitting, s. 1) dopasowanie; 2) -s, pl. mech. armatura, uzbrojenie, wszelkie drobniaki potrzebne do ekwipunku; 3) **curve f.**, ob. **curve**, mat.

Fitz-, **Fitz**, s. (fic) przedr. nazwiska oznaczający pochodzenie z nieprawego łoża (= fils (fi's) fr. syn) np. **Fitzroy** syn króla, **Fitzclarence** syn udzielnego księcia Clarence; (**Fitzgerald** = Gierałtowicz).

Fiuman, adj. (fiu'myn) dotyczący miasta i portu Fiume; s. mieszkaniec miasta Fiume.

five, adj. (fajw) liczebnik: pięć; **quarter to five** trzy kwadransy na pięta, f. o'clock pięta, godzina pięta; f. o'clock tea Ang. podwieczorek; **quarter past f.** kwadrans na szóstą, **half past f.** wpół do szóstej.

five, s. 1) liczba pięć, 5, V, v; 2) grupa składająca się z pięciu, np. gry. piętką w kartach, dominie; mon. a f. banknot pięciodolarowy; muz. kwintet; sport. piętką piłki koszykowej; 3) określenie czasu na kolei itp. **five-ten** w 10 minut po piętej, pięta dziesięć, **five-ten-train** pociąg odchodzący o 5:10; **five-and-ten** w St.Zj. bazyry Woolwortha i na nim wzorowane, niegdyś sprzedające tylko towary po 5 i 10 c.

fivebar, s. (-bar') myśl. Ang. przeszkoda mająca pięć poprzecznic jaką myśliwy musiał wziąć; przen. trudna przeszkoda.

Five Blessings, Chiny: pięć błogosławieństw (wu fu): a) długie życie, b) zasobność, c) spokój czyli zdrowie, d) miłość cnoty i e) lekka śmierć; **F. Books of Moses**, ob. **Pentateuch**; **F. Civilized Nations** pięć szczepów indiańskich które zachowały najdłuższą autonomię w Oklahomie: **Cherokee**, **Chickasaw**, **Choctaw**, **Creek** i **Seminole**, ob. **F. Nations**; **F. Classics**, święte księgi chińskie (**I Ching**, **Shu Ch.**, **Shih Ch.**, **Li Chi**, **Ch'un Ch'iu**, zawierające rozpatrywanie Wen Wanga z w. XII przed Chr. historię, poezję, ceremoniał i myśli Konfucego); ob. **Four Books**; **F. Codes**, hist. fr. pięć zbiorów ustaw wydanych za Napoleona między 1804 a 1810 obejmujących Code Civil des Français (ko'd siwi'l de' fran~se) ogłoszony 21 marca 1804 i Code Napoléon (ko'd napolea~) 3 września 1807.

five-figure, adj. (fajw'figör) pięciocyfrowy, od 10,000 wzwyż.

fivefold, adj. (-fold) pięciokrotny, pięciokraki, popiętny.

five-five-three, ob. **Five Power Treaty**.

Five-Mile Act, hist. ang. ustawa

zabraniająca nauczycielom, którzy nie złożyli przysięgi na religię państwową, przebywania w odległości pięciu mil od granic miasta; ustawa wydana przez Karola II w 1665 była w mocy aż do 1689 (**Toleration Act**).

Five Nations, ob. **Iroquois**; **F. Points** 1) w Nowym Jorku dzielnica znana dawniej jako ośrodek nędzy i zbrodni; 2) hist. kość. ob. **Arminianism**; **f. sacred wounds**, hist. kość. rany zadane Chrystusowi gwoździakami i dzidami żołnierzy, KRK. dewocja połączona z medytacją i święto w czwarty piątek Wielkiego Postu.

Five-Power Treaty hist. układ Anglii, Francji, Japonii, Włoch i St.Zj. podpisany w Waszyngtonie 6 lutego 1922 ograniczający siły morskie Anglii, St.Zj. i Japonii w stosunku 5:5:3; unieważniony przez atak Japonii na Pearl Harbor 7 grudnia 1941 roku.

fivescore, s. (-skor) sto.

five senses, (fajw' sen'sys) w starzej filozofii Arystotelesa pięć zmysłów: wzrok, słuch, powonienie, smak, dotyk; obecnie ob. **sense**, s.

fivesome, s. (-sem) piętką, grupa z pięciu osób lub rzeczy.

five-spot, s. (-spat) w domino lub karty piętką; 2) bot. różnielica (porcelanka) NEMOPHYLLA MACULATA, Benth., z rodziny waterleaf family HYDROPHYLLACEAE; Kalifornia.

Five-Year Plan (ros. piatiletka) plan socjalistycznego rządu Z.S.R.R. na roboty publiczne zaproponowane na przeciąg lat pięciu po raz pierwszy od 1-go października 1928 i od tej pory naśladowany w kilku krajach socjalistycznych i kapitalistycznych.

fix, s. (fiks) 1) pot. kłopot, in a f. między młotem a kowadłem; 2) mar. pozycja (okrętu) uzyskana z notowań stałych punktów na wybrzeżu lub z obserwacji ciał niebieskich; także jej wyznaczenie.

fix, vi. 1) ustalić się, być ustalonym na jednym miejscu; stać się stałym, nie płynnym i nie lotnym; 2) powziąć stałe postanowienie; 3) pld. St.Zj. przygotować się, zrobić przygotowania.

fix, vt. 1) ustalić, przytwierdzić, uzmocnić, przymocować, utkwic (śrup, dzide, wzrok); 2) oznaczyć co do czasu, miejsca, trwania, celu itp., postanowić; 3) umiejscowić, przypisać autorstwo, czyn, zasługę, winę, odpowiedzialność itp.; 4) wprowadzić w stan pogotowia, nastawić itp.; 5) nadać (czemuś) charakter stałości, tradycji, np. wyrażeniu prawo obywatelstwa; ustalić używanie lub stosowanie; 6) biol. ustalić pewne przymioty za pomocą doboru; 7) chem. ustalić, nadać lotnej substancji stałą konsystencję; 8) fot. ustalić przez usunięcie materiału światłoczułego; 9) kup. nając okręt lub zapewnić go ładunkiem; 10) met. posypać palowisko piaskiem, żwirem kruszcowym itp.; 11) mikr. preserwować biony organicznych przedmiotów do badania za pomocą alkoholu, itp.; 12) pot. ułożyć (włosy, fałdy itd.), na-

prawić (np. przerwany łańcuszek), ugodzić wynik zawodów, wyścigu itp. oszukającą umową; zgodzić należną grzywnę przez wpływy lub przekupstwo; 13) przest. a) przybić; b) przebić.

fixation, s. (-ej'szn) 1) umiejscowienie, ustalenie, utkwienie; 2) alch. skrzepienie, zgęszczenie, scalenie; 3) chem. zgęszczenie; 4) psych. a) utkwienie wzroku, f. *pause* chwila przez jaką wzrok był utkwiony na pewnym przedmiocie; b) utworzenie przyzwyczajenia lub skojarzenia; c) utrwalenie pożądanego, w szcz. picowego w niedojrzałym okresie jego rozwoju w kierunku osoby lub przedmiotu z następną niemożliwością zwrotu go we właściwym kierunku, np. kompleks Edypowy.

f. abscess, med. ropień rozmyślnie zebrany w celu skupienia i zatrzymania bakterij zakażenia.

f. point, a) opt. punkt w zasięgu widzenia, w który utkwione jest spojrzenie obojga oczu w normalnym widzeniu; jest nim punkt bezpośredniego pobudzenia dołka środkowego każdego oka, *FOVEA CENTRALIS*; b) psych. punkt w którym utkwione jest spojrzenie w pewnej chwili.

fixative, adj. (fik'satyw) utrwalający.

fixative, s. coś co utrwała, ustala, np. w farbiarstwie wytrawa (dawniej z niem. bejca, bajca), w szcz. a) w perfumerii substancja wstrzymująca zbyt szybkie ulatnianie się woni; b) werniks, najczęściej rozpylany do utrwalenia rysunków kredkowych.

fixator, s. (fiksej'tör) przyrząd do umocowania lub do trzymania przedmiotu w danym miejscu i w danej pozycji.

fixature, s. (fik'seczör) fiksatur, pomada dawniej używana do usztywnienia włosów.

fixed, adj. (fikst) umieszczony, ustawiony, przymocowany; stąd: nie ruchomy, załatwiony; chem. ustalony, związany, ob. **nitrogen fixation** (wiążanie azotu); -ly, adv. (-li) na stałe, stale; **looking f.** wlepiwszy wzrok w (acc.); -ness (-nes) stałość.

f. oil, zool. i bot. olejek nietlotny. odr. olejków lotnych, **volatile o.** lub **essential o.**

f. signs, astrol. stałe znaki zodiaku: Byk, Lew, Niedźwiadek i Wodnik, tak zwane ze względu na swą sezonową stałość.

f. star, gwiazda niezmienna przez długi okres czasu, ob. **variable star**.

f. weight, lot. waga samolotu z urządzeniem maszynowym i wszelkimi przyborami i częściami nieużywającymi się w drodze tak jak np. zapas paliwa i jada.

fixer, s. (fik'ser) 1) fotogr. ustalacz, substancja chemiczna ustalająca zdjęcie lub odbitek; 2) monter, naprawiacz, np. **roof f.**; 3) St.Zj. a) aseks. agent asekuracyjny pośredniczący w sprawie ugody o sumę odszkodowania po wypadku; b) adwokat lub agent godzący się z magistratem o zapłatę przejeźdnego cyrku itp. za prawa publicznych wy-

stępów; c) pośrednik starający się o zagodzenie grzywny itp. z policją lub inną władzą.

fixture, s. (fiks'czör) 1) umocowanie; 2) rzecz umieszczona na stałe stanowisko w pewnym zespole lub miejscu; 3) części na stałe przytwierdzone do głównego przedmiotu, w szcz. urządzenie świetlne, jak żyrandole, świeczniki, kandelabry itd. do światła elektrycznego, dawniej gazowego; 4) kup. pożyczka pieniężna z oznaczonym terminem zwrotu; 5) mech. podpórka do utrzymania części w miejscu podczas demontowania lub naprawy; 6) pr. urządzenie przybite, przysrubowane, na stałe przymocowane do domu lub do ziemi należy z reguły do nieruchomości, **immovable f.**, lecz w rozmaitych wypadkach uważane jest jako ruchome, **movable f.**, stosownie do zwyczajów miejscowych, ustaw krajowych itp.; 7) sport. data, pora i program sportowego przedsięwzięcia.

fizig, s. (fiz'gig) 1) natrętna i gadatliwa trzpiotka; 2) ogień sztuczny z wilgotnym prochem, gasnący z sykiem; 3) dawniejsza nazwa harpuna z zagiętymi kolcami, dziś częściej: **fishgig**.

fizz, **fiz**, s. (fiz') syczący ogłos podobny do syku fermentującego napoju wydobywającego się z butelki ledwo nadpoczętej; 2) ożywienie, ruch, zabawa; 3) musujący napój.

fizzle, s. 1) syk, ożywienie; 2) zawód po dobrym początku, flasko.

fizzle, vi. 1) zasyczyć; 2) **f. out**, pot. zapłonąć z sykiem i zgasnąć jak np. wilgotny proch strzelniczy; stąd zawiesić po dobrym zaczęciu.

fizzy, adj. (fy'zi) musujący.

fjeld, s. (fji'ld, norw.) geog. pustynna wyżyna skandynawska.

flabbergast, vt. (fla'bergest) gw. zadziwić; -ed (-yd) gw. zdumiony.

flabby, adj. (fle'bi) miękki, zwiotczały, ustępujący za dotykiem, łatwo dający się usunąć lub wstrząsnąć, jak np. wiotka skóra, obwisłe ciało; przen. słaby; -ly, adv. (-li) obwisłe; -ness, s. (-nes) zwiotczałość, obwisłość.

flabellate, adj. (fla'belejt) wachlarzowy.

flabellation, s. ('-szn) wachlowanie.

flabellum, s. (flabe'lom) pl. -lla (-a) 1) kość wachlarz a) noszony przed Papieżem; b) przeznaczony do odpędzania much z nad naczyń na eucharystię; także **rhypodion**; 2) zool. a) wachlarzowaty narząd u nóg pewnych skorupiaków służący do czyszczenia skrzel; b) przedni płatek listkowatej nogi liścionoga; c) F. rodzaj prostych madreporowych koralów.

flabrum, s. (flej'brom) pl. -a ('-bra) wachlarz.

flaccid, adj. (flek'syd) obwisły, miękki w dotyku, ustępujący łatwo pod najlżejszym naporem, wiotki, np. **f. muscle** zwiotczały mięsień.

flacherie, s. (flaszri'; fr.) wet. pomór gąsienic, ob. **wilt disease**.

Flacian, adj. (flej'szn) hist. kość. związany z naukami jakie głosił

Mateusz Flacjusz (Wlacz, Vlasich) Illyricus (1520—1575), zwolennik Marcina Lutra a zagorzały wróg Melanchtona, którego oskarżał o fałszowanie zapatrywań Lutra; **Flacianism**, s. (-yzm) jego nauki; -ist, s. zwolennik flacjanizmu.

flacon, s. (flaką') flakon, flaszcza.

flag, adj. (fleg) przest. obwisły, zwisający.

flag, s. 1) flaga, chorągiew, sztandar, godło państwowej przynależności pułku, stowarzyszenia itp.; 2) bot. a) kosaciec żółty **common yellow flowered Iris** *IRIS PSEUDO-ACORUS*, Linn.; b) dwa kosaciec niebieskie **larger blue f.** *IRIS VERSICOLOR*, Linn. i **slender blue f.** *I. PROSMATICA*, Pursh.; c) tatarak **sweet f.** *ACORUS CALAMUS*, Linn.; d) mieczyk **corn f.** *GLADIOLUS*, Linn.; e) palka szerokolistna **cattail f.** *TYPHA LATIFOLIA*, Linn.; f) trawa, blaszka; 3) mar. a) flaga komendanta grupy okrętów umieszczona na okręcie flagowym mieszczącym komendanta; b) okręt flagowy; c) czasem sam komendant; 4) min. a) łupliwy kamień na bruki; b) płaski kamień tego rodzaju, także **flagstone**; c) powierzchnia takiego bruku; 5) muz. chorągiewka na znaku nuty: jedna na nucie ćwiartkowej oznacza ósemkę, dwie — szesnastkę; 6) sport. w golfie kawałek płótna na kijku wskazuje dołek.

flag, vi. 1) zwisać jak np. wędnąca roślina; 2) słabnąć jak duch obrony w upadającej twierdzy; 3) powiewać jak chorągiew w wietrze.

flag, vt. 1) ubrać chorągiewami; 2) sygnalizować, dawać znak, np. **to f. a train** zatrzymać pociąg kolejowy za pomocą powiewiania chorągiewką; podawać rozkazy itp. sygnałami za pomocą chorągiewek; 3) myśl. ważyć zwierza białymi i kolorowymi chorągiewkami; 4) wyczerpać siły, zainteresowanie itp.

Flag Day, 1) w St.Zj. rocznica przyjęcia flagi państwowej przez Kongres dnia 14 czerwca 1777, święto doroczne; 2) w Ang. f.d. dzień składek na cel dobroczynny (w St. Zj. ob. **tag day**); tak zwany w Ang. od małej flagi jaką otrzymuje każdy dawca.

flagellant, s. (fle'dżelent) biczownik, członek bractwa pokutników, którzy w zapale religijnym katowali się; po raz pierwszy wystąpili publicznie we Włoszech w 1260, a już następnego roku znaleźli współwyznawców w Polsce; mimo surowych zakazów kościelnych przetrwali do połowy w. XV; jeszcze obecnie istnieją w St.Zj. w Kolorado i w Nowym Meksyku, ob. **Penitentes**.

Flagellaria, s. pl. (fledżelej'ria) bot. rodzaj zwrotnikowych i podzwrotnikowych roślin w rodzinie **PONTEDERIACEAE**.

Flagellata, s. pl. (-lej'te) 1) bot. ob. **Flagellatae**; 2) zool. a) = **MAS-TIGOPHORA**; b) w niektórych klasyfikacjach rząd w **Mastigophora** mający jedną do czterech wici na tylnym końcu.

Flagellatae, s. pl. bot. w niektórych klasyfikacjach plechorośli **THALLO-**

PHYTA, grupa obejmująca **CHRY-SOMONADALES**, **CRYPTOMONADALES**, **EUGLENALES** i blisko pokrewne wiciowce i glony; prawie identyczna z **PHYTOMASTIGINA**.

flagellate, adj. (fle'dżelej't) a) mający wici; b) przynależny od **Flagellata** albo do **Flagellatae**.

flagellate, s. wiciowy glon lub pierwotniak.

flagellate, vi. tworzyć wic lub wici (rzęsy-biczki); vt. biczować.

flagellation, s. (-ej'szn) biol. tworzenie wic (rzęsy-biczek); hist. kośc. biczowanie, dyscypliny (pl.); med. pobijanie (poklepywanie) w masażu.

flagellator, s. (-ej'tör) biczownik.

flagellist, s. ob. **flagellant**.

flagellosis, s. (-o'zys) med. wet. patol. rośl. zakażenie wiciowate.

flagellula, s. (fladżeliu'la) biol. wiciowa spora, zoospora.

flagellum, s. (-om) pl. -llum i -lla, 1) biol. rzęsa-biczek, długa rzęsa komórki, służy jako narząd pływania wielu pierwotniakom, zoosporom, bakteriom itp.; także u innych zwierząt cieniutkie i odległe części macie; 2) hist. kl. bicz.

flageolet, s. (fle'zolet) 1) hist. muz. flegik do nauczania zwierząt melodyj; 2) flażolet, instrument dęty dziś przestarzały; 3) org. dwustopowy rejestr.

flageolet, s. bot. zielona fasola tyckowa, fasola zwykła **kidney bean** **PHASEOLUS VULGARIS**, Linn.

flagfall, s. (fleg'foł) wyśc. kon. spuszczenie chorągiewki jako sygnał rozpoczęcia wyścigu.

flag flower, bot. kosaciec.

flagger, s. (fla'gier) brukarz.

flagging, s. chodnik z gładkich kamieni; łupkowe kamienie zbiorowo.

flaggy, adj. (fle'gi) 1) sflaczały; 2) łupkowaty, łupkowy np. bruk; 3) zarosły kosaćcami np. łąka.

flagitious, adj. (fledži'szös) 1) zbrodniczy; 2) skandaliczny, znamieny przerażającą zbrodniczością.

flag lieutenant, mar. zastępca komendanta flagowego; f. officer, komendant flagowy; w St.Zj. od r. 1857—1862 oficer rangą starszy od kapitana komenderujący szwadronem.

flag of truce, biała chorągiew, oznaczająca propozycję zawieszenia nieprzyjacielskich kroków na czas konferencji lub na czas doręczenia pewnych nie wrogich oświadczeń; także wysłanie taką chorągiew okazujący i tym samym nienaruszalny.

flagon, s. (fleg'n) dzban zazwyczaj z uchem i z dziobem lub (rzadziej) z szyjką, często z przykrywą; jako miara: dwie kwarty; 2) bot. eur. kosaciec żółty, **yellow iris** **IRIS PSEUDACORUS**, Linn., ob. **flag 2 a**).

flag pole (f. 'pol') 1) szup na chorągiew; 2) inż. ob. **range p**.

flagrance, **flagrancy**, s. (fleg'rens, -i) 1) przest. rozpalenie; 2) jaskrawość.

flag rank, ranga oficera flagowego. **flagrant**, adj. (-rent) jaskrawy,

uderzający, skandaliczny, ogromny, ohydny; IN **FLAGRANTI**, pr. na gorącym uczynku.

flagship, s. ('-szyp) mar. okręt flagowy wiozący komendanta floty lub szwadronu i oznaczony jego flagą.

flag-signal, vt. sygnalizować za pomocą chorągiewek.

flag smut (fleg'smot) cuchnąca śnieć pszena **TILLETIA TRITICI** (tri'tisi, w Eur. -ci, we Wł. -czy) choroba pszenicy spowodowana przez grzyby główniowe **UREOCYSTIS** rzędu **UREDINALES**; i pokrewne inne choroby zbóż wywołane przez podobne grzyby główniowe.

flagstaff, s. szup flagowy.

flag station, kol. stacja kolejowa na której pociąg zatrzymuje się tylko wskutek sygnału.

flail, s. (flejl') 1) cep, cepy (pl.), drażek z przywiązany luźno białkiem zwanym **swingle** lub **swiple**; vt. bić cepem, młócić cepami.

f. joint, med. staw cepowaty, s. cepowy, wykazujący stan luźny i przesadną ruchomość.

flair, s. (fle'r) 1) przest. zapach, woń; 2) zapaszek, skłonność, instynktowne upodobanie np. do pewnego rodzaju kultury, literatury, budownictwa, sportu itp.

flair, vt. rozróżniać instynktownie jak gdyby węchem.

flaith, s. (fla') hist. irl. szlachcic mający grunt wolny od podatków; **flaithship**, s. (fla'sbip) hist. irl. posiadanie gruntu nieopłacającego dzierżawy, rodzaj stanu szlacheckiego.

flakage, s. (fle'kedż) żwir z odpadków kamyków odrabianych przy wyrobie narzędzi kamiennych.

flake, s. 1) rusztowanie na zapasy żywności, platforma do suszenia ryb itp.; 2) gór. szopa; 3) mar. wisząca na okęcie podłoga dla robotników malujących lub uszczelniających boki okrętu; 4) płytka, płatek; 5) iskra; 6) pęknięcie w diamencie; f. vi 1) zwiśać; 2) łuszczyć się, opadać płatkami lub jakoby płatkami; f. vt. 1) łuszczyć w płatki; pokrywać płatkami, np. śnieg ziemię; znaczyć płatkami.

flaker, s. ('-er) 1) archeol. kościanny przyrząd do ścinania płatków z kamienia w wyrobie narzędzi kamiennych; 2) maszyna nowoczesna do szarpania ryby, sody itd. w płatki; 3) kto lub co robi płatki.

flam, adj. (flem) nieprawdziwy, oszukańczy.

flam, s. 1) przest. kaprys; 2) kłamstwo, oszustwo; 3) nonsens, głupstwo; 4) powiew wiatru; 5) Ang. trzęsawisko.

flam, vt. ocyganić, oszukać.

Flamand, adj. (-mand', Ang. -ma~d) flamandzki, dotyczący mieszkańców Flandrii fr. i Belgii pln.; kuch. z warzywami, w szcz. brukselką i kapustą.

flambase, s. (fla~baż') med. użycie żegadła przez króciutką chwilę.

flambé, adj. (fla~bej') o chińskiej porcelanie, posypyany nieregularnie szklivem.

flambeau, s. (fla~bo') 1) pochodnia; 2) ozdobny świecznik; 3) pld. St.Zj. kocioł do gotowania cukru.

flamboyant, adj. (fla~boaja~) 1) ognisty, płomienny, w szcz. bud. w stylu fr. gotyku (1450—1550) naśladujący płomienie (krętymi łukami kamiennymi sięgającymi wzwyż); 2) wspaniały.

flame, adj. (flejm) płomienny.

flame, s. 1) płomień, **thin f. p.** języczkowy; f. **arc lamp** łukówka płomienna; f. **of blow lamp** płomień lampy do lutowania; 2) przen. ogień, zapal; 3) osoba ukochana, pan-na o której rękę młodzieniec stara się; 4) kolor płomienia.

flame, vi. 1) płonąć, palić się; 2) wybuchać, wybuchać np. gniewem; 3) świecić się, gorzeć czerwonym blaskiem; vt. 1) sygnalizować ogniem; 2) zapalać, pobudzać; 3) poddać pod wpływ ognia, żegać; 4) oświetlać, ożywiać płomieniem lub jakgdyby płomieniem.

f. cell, duża komórka kończąca przewody naczyń odcytów niektórych wrotków i płazińcowatych (**ROTATORIA** i **PLATHELMINTES**).

f.-cut, vt. (f.'ket) ciąć (metal) płomieniem języczkowym.

flamen, s. (flej'mn, na kont. eur. fla'men) 1) hist. kl. w starożytnym Rzymie kapłan służący szczególnie bogowi; w najwyższej czci byli kapłani Jowisza, **FLAMINES DIALLIS**, kapłani Marsa, **F. MARTIALIS**, i k. Kwirynusa, **F. QUIRINALIS**, ob. **Quirinus**, bóg pierwotnej trójcy; dalej szli mniej poczesni kapłani Cerery, **FLAMINES ARVALIUM**, ob. **Arval**, k. kurii rzym. **F. CURIAE**, i k. ubóstwionych cesarzów **F. DIVORUM**; 2) kapłan pogański wyższej kategorii w Brytanii.

flame nettle, ob. **Coleus**.

f. projector, (f. prodżek'tör) woj. miotacz płomieni.

flameproof, adj. (flejm'pru'f) 1) płomieniotrwały, niezapalny choć wystawiony na płomień; 2) tak zbudowany, że otaczające ściany wytrzymują bez uszczerbku od wybuchu gazu wewnątrz i że gazy otaczające ściany zewnątrz nie zapalają się od iskier, płomieni i wybuchów wydarzających się wewnątrz.

flame reaction, (f. ri~ek'szn) chem. znamienne zabarwienie jakiego niektóre pierwiastki lub ich związki udzielają płomieniowi dając tym samym swą próbę płomienną, **flame test**.

f. thrower, (f. żro'er) woj. miotacz ognia.

flamfew, s. (flem'fiu) świecidełko, **gawgaw**.

f. tube, rura płomienna.

flamineous, adj. (flami'ni-ös) dotyczący pogańskiego kapłana, ob. **flamen**.

flaming, adj. (flej'min~) 1) płomienny, płomienisty, gorejący, płonący, pożerający, trawiący, oświetlający; 2) jaskrawy, bijący barwami, świetlnie kolorowy, barwny; 3) wspaniały; 4) zapalony, namiętny, gorejący zapaląłem, porywający.

Flamingant, s. (flamega~) członek stronnictwa wśród Flamandczyków dążącego do wykluczenia języka francuskiego z urzędowania w Belgii (dziś dwujęzyczny).

flamingo, s. (flamin'go) pl. -gos i -goes) zool. czerwonek, ptak wodny o bardzo długich nogach i szty, błoniastych stopach i kaczym dziobie nagle zgietym w dół; w pld. Eur. PHENICOPTERUS ROSEUS o upierzeniu różowym, w Amer. od pld. do pin. St.Zj. czerwonym; wys. do 120 cm., rodzina PHENICOPTERIDAE, podrząd PHENICOPTERI (= ODONTOGLOSSAE); 2) syty kolor żółtawo-ciemno-czerwony.

Flaminian, adj. ('-jen) hist. kl. flaminiuszowy, dotyczący a) rzym. konsula Gajusa Flaminiusza (zm. 216 przed Chr.); b) budowli publicznych przezeń dokonanych; **F. Way** gościniec prowadzący z Rzymu na północ.

flaminica, s. (-mi'nika) żona kapłana, ob. **flamen**.

flammable, adj. zapalny, palny; ob. **inflammable**.

flammeous, adj. ('-mi-öz) koloru płomienia.

flamulation, s. zabarwienie jakby od nadpalenia.

flan, s. (fla~) pieczywko (pierog) nadziewane serem ze słodkiej podpuszczki cielecej, owocami, kremem lub (najczęściej) kremikiem ze ściętego słodkiego mleka.

flanconade, -nnade, s. (flanko-nad') szer. skrzyżowanie pałaszów zakończone cięciem pod pachę jednego z przeciwników.

Flanders poppy, bot. kłkol.

flange, s. (flendź) 1) część rozprężająca się jak kryza, np. żyła kruszcu; 2) mech. kołnierz, kryza, kłamra; **blank f.** przykrywa kołnierza (u rury), kołnierz ślepy, k. głuch, k. martwy; **f. coupling** sprzęgło kołnierzowe, s. obrzeżne; **exhaust f.** kołnierz przewodu wydechowego; **flueweed f.** tarcza koła rozpedowego; **inlet f.**, auto. kołnierz przewodu ssawnego; **f. of a wheel** obrzeże obręczy koła; szeroka część u dołu szyny, u dołu i u góry słupa żelaznego itd. ob. **girder**, **H beam**, **I beam**, **rail**; 2) narzędzie do formowania kołnierza w hucie.

flange, vt. formować żelazny kołnierz; wytłaczać, krępować.

flanged, adj. (flandźd) wygięty, krępowany; **f. coupling plate** sprzęgło krążkowe, połączenie kołnierzowe; **f. piece** nasadka rury.

flank, s. (flenk) 1) zool. bok zwierzęcia między żebrami a biodrem; u człowieka powierzchnia lędźwi, biodra i tył; pot. lędźwie; 2) pot. bok czegokolwiek, np. skłon góry, bok budynku; 3) mięso i skóra z tej części zwierzęcia; 4) fort. flank, bocznicza, skrzydło, ramię narożnika, część wału przytykająca jednym końcem do zasłony a drugim do czoła narożniczego (na rysunku, str. 211, linie BC i ED); 5) woj. bok, flank, **f. attack** atak flankowy, atak boczny, atak na flank; **f. fire** ogień flankowy.

flank, vi. woj. sąsiadować, opierać się o (acc.); vt. atakować z boku, zmusić przeciwnika do zmienienia flanku na front boczny.

flannel, s. (flen') flanela, 1) a) miękka wełniana tkanina używana na ciepłą bieliznę spodnią; b) bawełniana tkanina podobna z wyglądu do flaneli, zwana także **flannelette**, **Canton flannel**, **outing f.**; 2) pl. a) flanelowa bielizna spodnia; b) sportowy strój wierzchni; c) taki strój jako odznaka członka załogi, klubu lub szkoły, np. **he won his f. dopiast** stopnia członka załogi.

flap, s. (flep) 1) przest. uderzenie, w szcz. otwartą dłoń; 2) coś szerokiego i wiotkiego co zwisa i obija się, np. żagiel, packa, brzeg (kapelusza), poła (surduta); 3) coś płaskiego, np. kromka chleba, warstwa łupku; 4) naleśnik; 5) anat. przest. nagłośnia EPIGLOTTIS; 6) chir. płatek mięsa odcięty częściowo od sąsiadujących tkanek; 7) pl. wet. choroba wargi u konia.

flap, vi. 1) uderzyć, klasnąć; 2) powiewać; 3) zwisać; 4) bić skrzydłami lub jakgdyby skrzydłami; 5) trzepotać bezskutecznie, przen. działać bez wyniku w gorączkowy sposób; **f. about**, gw. paplać bez sensu i celu; **f. vt.** 1) przest. uderzyć; 2) uderzyć powierzchnią, np. skrzydłem; 3) podrzucić na drugi bok, np. naleśnik; 4) trzepotać (skrzydłami) (dawniej: trzepotać), w szcz. powodować taki szelest; 5) trącić zlekka nieuwważną osobę.

flapcake, s. naleśnik.

flapper, s. w trzecim dziesięcioleciu w. XX w gwarze towarzyskiej: młoda panna akcentująca swobodę zachowania się ku żywej konsternacji poprzedniego pokolenia; ob. **flirt**, s. 5).

flare, s. (fle'r) 1) migotliwe a jaskrawe światło, w szcz. używane do sygnalizowania z okrętu, z lotniska itp.; 2) nagły wybuch fanfar, gniewu, oburzenia itp.; 3) zasięg (oświetlenia i ogrzania od kominika, kadenia z kazałnicy lub urny); 4) pokaz; 5) = **flair**, s. 2); 6) opt. światło pochodzące ze wzajemnego odbijania się między powierzchniami soczewek; **hand-f.** ręczny sygnał świetlny; **signal f.** bomba sygnałowa.

flare, vi. (fle'r) 1) przest. a) powiewać jak np. włosy, wstążki itp.; b) zwracać na siebie zbytnią uwagę innych; 2) płonać nierównym migotliwym płomieniem; 3) zajaśnieć od czasu do czasu jaskrawo; przen. dać się unieść od czasu do czasu żywшему uczuciu np. gniewu; 4) wystawać poza linię prostopadłą.

flare, vt. 1) poddać pod wpływ światła lub płomienia; 2) sygnalizować ogniem i płomieniem.

flash, adj. (fłasz) błyskotliwy, obliczony na pokaz, podrobiony.

flash, s. 1) błysk, blask, nagłe oświetlenie; 2) nagły objaw dowcipu i umysłu; 3) krótki przeciąg czasu, chwilka; 4) pokaz, w szcz. w złym smaku; 5) peruka; 6) preparat do farbowania napojów; 7) krótka telefoniczna wiadomość; 8) krótki świetlny sygnał dany za pomocą pochodni; stąd także sygnał dany za

pomocą ruchu chorągiewki; 9) pot. sportowiec który dokazał przed chwilą niezwykłego wyczynu; 10) kinemat. krótki błysk na ekranie mający przypomnieć scenę wyjaśniającą główną akcję, toczącą się na scenie.

flash, vi. 1) zabłysnąć, zajaśnieć, wybuchnąć; 2) oprzytomnieć, przemówić nagle z siłą; 3) szkl. (o dętej bani szkła taflowego) rozwinąć się w płytę szklaną; 4) (o wodzie) wylać (jak rzeka na wiosnę), ponieść (jak przedmiot uniesiony prądem wody); **f. vt.** 1) zapalić do wybuchu; 2) odbić światło za pomocą zwierciadła; 3) sygnalizować światłem, to **f. a news**; 4) spalić drobną ilość materiału wybuchowego aby zbadać procent osadu; 5) bud. chronić dach od deszczu, ob. **flashing**, s. 3); 6) elek. zaprawiać węgiel do lampy elektrycznej za pomocą prądu elektrycznego; 7) szkl. aplikować kolory do szkła, często z **on**; **f. in the pan** spalić na panewce, przen. usiłować daremnie.

flashily, adv. 1) przest. efektownie, elegancko; 2) jaskrawo, w złym guście, krzycząco.

flashing, s. 1) spuszczenie wody; 2) pokrycie szkła warstwą kolorową; 3) bud. paski metalu np. miedzi lub galwanizowanego żelaza zgiete by pokrywały kąt między ścianą a powierzchnią dachu albo miejsce styku dwóch części dachu; **f. relay** przekładnik migowy.

flashlight, s. ('-lajt) 1) migotliwe światło używane czasem przez latarnie morskie; 2) światło latarni morskiej zjawiające się i znikające z obrotom dookoła osi; 3) ręczna latarka elektryczna; 4) fot. magnesja.

flashlight, vt. fotografować z pomocą oświetlenia magnetycznego.

flash point, temperatura wybuchu oleju.

flashy, adj. 1) przest. efektowny, elegancki; 2) jaskrawy, ordynarny, prostacki; 3) błyskotliwy.

flask, s. (flask) 1) faszka płaska o wąskiej szyjce, manierka na napoje itd., prochnownica na proch, szklana, metalowa, skórzana, czasem w plecionce z trawy, słomy itp.; z żelaza na rtęć (zwykle o zawartości 34½ kg. lub 75 do 76 funtów amer.); 2) druk. rama do pokrycia składki przy stereotypowaniu; 3) hutni. rama drewniana lub żelazna zawierająca piasek i tworząca formę odlewu; składa się z dwóch, trzech lub czterech części: wierzchu, **top** lub **cope**, dwóch lub trzech boków, **cheeks**, i spodu, **dray**; stąd **three-part f.**, **four-part f.**

flat, adj. (flet) 1) poziomy, płaski, gładki, bez wzniesień; 2) leżący na ziemi, rozciągnięty gładko, upadły, zniszczony, zrujnowany; 3) oparty całą długością o podporę prostopadłą, np. ścianę; leżący gładko, np. mapa na stole; 4) płaski w stosunku do innych wymiarów, np. do szerokości, długości np. linijka jest płaska i długa, moneta jest płaska i okrągła; 5) przen. a) niezmienny, nie wahający się, np. **a f. price**; **a f. refusal**; b) nudny;

bez smaku, niezajmujący; bez życia, np. a f. market; 6) meteor. nie wykazujący ani wzniesień ani obniżen, o mapie meteorologicznej bez zmian w ciśnieniu; 7) muz. moll; 8) szt. p. a) monotonne w barwie albo w światłach i cieniach; b) bez połysku.

flat, adv. 1) wprost, bez ogródek; 2) dokładnie, ani więcej ani mniej; 3) giel. bez procentu; 4) muz. poniżej tonu.

flat, s. 1) mieszkanie, kondygaacja; 2) część piętra z budynku stanowiąca kompletne mieszkanie; często zwana w bogatszych budynkach **apartment**; 3) budynek podzielony na takie mieszkania; 4) płaska przestrzeń, płaszczyzna; 5) mielizna, wybrzeże, położone nieco poniżej poziomu wody, naprzemian pokryte wodą lub suche; 6) płaska powierzchnia czegokolwiek, np. płaz broni odr. ostrza; dłoń; cokolwiek płaskiego, w szcz. w St.Zj. kapelusze o szerokiej kresie; podstawa alegorycznego pojazdu w publicznym pokazie; 7) coś bezwartościowego co miało wartość, np. pęknięta dętka, także gw. nudziarz, głupiec, półgłówki; 8) bud. płaska część budynku, odr. od stromych; 9) elek. płaskie miejsce na komutatorze wytarte przez używanie; 10) geom. przestrzeń Euklidowska, ob. **flat space**; 11) gór. płaska odnoga żyły kruszcowej; 12) kol. skrót zamiast **flat car**; 13) mar. a) łódź o płaskim dnie bez stępki; b) poziomy pokład; 14) mech. zębatka poprzeczka w maszynie do gremplowania nad cylindrem; 15) met. walcowana sztaba metalowa o jednolitym przekroju równokątnym; 16) muz. a) moll, dźwięk o pół tonu niższy, niż wymieniony, np. A **flat**, a-moll, o pół tonu niższy a (na klawiszach sąsiadujący od lewej strony); b) bemoł znak na linii papieru nutowego; c) 17) pap. rozarty arkusz; 18) szt. p. przestrzeń malowidła bez połysku; 19) wyśc. kon. tor wyścigowy bez przeszkód.

flat, vi. 1) opaść, spłaszczyć się; 2) stać się nudnym, stracić polot; 3) muz. spaść z tonu.

flat, vt. 1) przest. zrównać z ziemią, zniszczyć doszczętnie; 2) spłaszczyć; 3) pozbawić (acc.) ducha, smaku, polotu; 4) obniżyć dźwięk o pół tonu; **to f. out**, pot. nie sprostać oczekiwaniom, zawieść nadzieje.

f. back, intr. a) oprawa bez zaokrąglenia grzbietu; b) książka tak oprawiona.

flatboat, s. ('-bot') płytka łódź o płaskim dnie używana na płytkich wodach do przewożenia dużych ładunków.

flatcap, s. ('-kep) płaska czapka noszona dawniej powszechnie w Anglii, najdłużej w Londynie, stąd z czasem pot. mieszkaniowiec Londynu.

flatcar, s. ('-kar) wagon kolejowy mający tylko płaską platformę.

flat chisel, dluto płaskie.

f. coil, cewka płaska.

f. cost, kup. koszt własny obejmujący tylko wydatek na materiał i robociznę.

flatdom, s. ('-dym) płaskość.

flated, adj. (flej'tyd) fon. wymawiany tylko wdechem lub wydechem.

flatfish, s. ('-fysz) pl. -fish lub **fishes** (fy'szis) 1) ryba kostnoszkieletowa w młodości pływająca jak każda inna, lecz w dojrzałym wieku spłaszczona i leżąca na szerokiej stronie, przy czym spód przyjmuje barwę białą, a mózg przesuwają się o tyle, że oczy, które za młodu były po prawej i po lewej, skierowane są z wierzchniej połowy w górę; w najnowszej klasyfikacji te ryby zwane są **HETEROSOMATA** i stanowią osobny rząd, obejmujący fladry, ob. **flounder**, s.; 2) rozmaite inne ryby mające okragły i sprasowany kształt, np. a) leszcz, **bream**; b) ryba okoniowata **sunfish** **EUPOMOTIS GIBBOSUS**; c) anioł morski, ob. **angel-fish** **SQUATINA**, ob. **Indian fish**.

flat foolscap, rozmiar papieru St. Zj. 13×16", Ang. 13½×17".

flat foot, med. płaska stopa, stopa w której sklepienie jest płaskie tak jak cała stopa.

flatfoot, s. ('-fut') med. płaskostóp, płaskonóżstwo, anormalność polegająca na tym, że sklepienie stopy jest poziome, ob. **splayfoot**.

flatfootedness, s, med. płaskonóżstwo.

flat grain, ('-grejn) słój równoległy lub prawie równoległy z powierzchni deski.

flathead, adj. ('-hed) 1) płaskogłowy; 2) znamieny płaskością głowy, w szcz. spowodowaną sztucznie, ob. **head-flattening**.

Flathead, s. 1) Indianin szczepów pin-amer. które utrzymywały obyczaj spłaszczenia głowy niemowlęcia, ob. **head-flattening**, jak szczep Czinnuków; 2) Indianin np. szczepu Saliszanów nie praktykujący spłaszczenia głowy, lecz zwany F. przez owe szczepy, ponieważ one uważały jego naturalny kształt głowy za „płaski” w porównaniu z wydłużonym kształtem ich własnej (sztucznie spłaszczonej) głowy; 3) gw. głupiec.

flathead cat, zool. ryba sum błotny **mud cat** **OPLADELUS OLIVARIS**.

flathead, adj. (-yd) płaskogłowy; **f. adder** a) pin-amer. ibility hog-nose snake; **f. borer**, zool. larwa śmierzdźla **BUPRESTIS**, ob. **Buprestidæ**; toczący jabłonie **f.-h. apple tree borer** **CHRYSOBOTHRIUS FEMORATA**; **f. nail** gwóźdź z płaską główką.

flat hoop, obręcz (pod suknie damskie w wieku XVIII) spłaszczona z obu boków.

f. iron, mech. płaskownik, żelazo płaskie.

flatiron, s. (fletaj'rn) żelazko do prasowania; vt. prasować, ob. **iron**, vt.

flat keel, mar. stępka płaska pozioma, w Ang. **flate-plate k**.

flatland, s. 1) płaszczyzna, płaska przestrzeń; 2) przestrzeń dwurozmiarowa.

flat letter, amer. rozmiar papieru 10"×16".

flatling, adj. (flet'lin~) 1) szerm. zadany płazem; 2) ciężący, przynę-

biający.

flatly, adv. (fla'tli) 1) wprost, bez ogródek; 2) bez ducha, bez życia; 3) stanowczo, jasno, w sposób nie pozostawiający wątpliwości.

flatness, s. (flet'nes) 1) płaskość, poziomość; 2) med. stłumienie przy opukiwaniu.

flat packet, amer. rozmiar papieru 12"×19".

f. palm, bot. wsch.-ind. palma **HO-WEA BELMOREANA**, Becc.

f. pea, (f'pi') bot. lędźwian leśny **LATHYRUS SYLVESTER**, Linn., pożyteczny jako groszek pastewny i na zielony nawóz.

f. peach, chińska brzoskwinia uprawiana w pld. St.Zj., ob. **peen-to**.

f.-plate keel, Ang. mar., ob. **flat keel**.

flat-plate printing, filatel. arkusz znaczków pocztowych drukowany na płaskiej prasie.

flat race, wyścig na płaskiej przestrzeni bez przeszkód.

flat-ring arj. tarczowy, = **dis-coidal**.

flat-ring armature, ob. **Gramme ring**.

flat rope, 1) powrót pleciony nie kręcony, ob. **sennit**; 2) ob. **wire rope**.

flat-slab construction, bud. budowa podłóg wzmocnionych nie wymagających belek lub trawersów do przeniesienia ciężaru na kolumny.

flat space, przestrzeń Riemanna (prof. Bernard Riemann (ri'man) 1826—1886) w której każdy tensor krzywizny równa się zeru; = **Eucledian space**, **homaloidal space**, ob. **flat**, s. 10).

flatten, vi. 1) spłaszczyć, spłaszczyć się; 2) opaść na duchu; vt. 1) spłaszczyć, wyprostować poziomo; 2) obniżyć, przynębić; 3) pozbawić zainteresowania, żywiołności, blasku, połysku; 4) = **skive**; 5) muz. obniżyć o pół tonu; **f.-in** mar. naprężyć (ciągi, szkoty); **f. out** 1) rozprzeździć w pozycji poziomej; 2) chem. gotować (ziarniste mydło) w wodzie aż do gładkiej i przejrzystej konsystencji; 3) lot. doprowadzić samolot do pozycji równoległej z poziomem ziemi (po wzniesieniu się lub opadnięciu).

flattener, s. (flet'nör) kto lub co spłaszcza (metal, skórę, papier) i układa poziomo arkusze, płyty itp.

flattening oven, szkl. piec w którym przekrojone cylindry szklane chłodzą się i rozwierają się w płyty; **f. stone**, szkl. kamień używany w spłaszczającym piecu.

flatter, s. (fle'ter) kto lub co spłaszcza.

flatter, vt. 1) pochlebiać (dat.), schlebiać (dat.); 2) budzić w kim nadmierne nadzieje; 3) portretować (acc.) zbyt pochlebnie; **to f. oneself** that pochlebiać sobie, że.

flatterer, s. (fle'terer) pochlebca (m).

flatteress, s.f. (-res) pochlebczyni (f).

flattering, adj. (-in~) 1) schlebający (dat.); 2) pochlebny dla (gen.).

flattery, s. ('-teri) a) pochlebstwo,

przychylna ocena; b) schlebienie często nieszczerze.

flatting, s. 1) spłaszczenie, w szcz. rozwijanie cylindra szkła w płaską szybę; 2) metoda malowania bez połysku; 3) metoda pozbawiania obrazu połysku za pomocą dotykania właściwym pędzlem w odpowiedni sposób; 4) metoda zachowania złożonych ram itp. bez połysku.

flat tire = **flat**, s. 7, pęknięta dętka.

flattish, adj. (fle'tysz) płaskawy, nieco płaski.

flatulence, s. ('-tiulens) med. wzdęcie, odma, bębnica, wiatry (pl.).

flatulent, adj. (-ent) 1) med. wzdęty, wzdymający, tworzący gazy w kiszka (o jadłe); 2) nadęty, bombastyczny, napuszony.

flatus, s. (flej'tez) pl. -us i -uses ('-ez, '-ezis) 1) dech, wietrzyk; 2) przest. uchodzące powietrze; 3) gaz wytworzony w kiszka; 4) wzdęcie powietrzne; 5) wydech.

flatware, s. ('uer) płaska zastawa stołowa (noże, widelce, łyżki).

flatway, -ways, adv. ('-uej, '-uejs) płasko.

flatwork, w praniu bielizna dająca się maglować, np. obrusy, prześcieradła, ręczniki, a nie wymagająca ręcznego prasowania, jak np. koszule męskie, kołnierze.

flatworm, s. ('-uorm) zool. robak płazińcowaty z gromady PLATHELMINTES; w szcz. wypłaski PLANARIÆ należące do wirków, TURBELARIA.

flat wrack ('-(u)rek') bot. brunatnica pokrewna z morskoczym rockweed FUCUS PLATYCARPUS.

Flaubertian, adj. (flobert'jen) flobertowski, w stylu Gustawa Flauberta (flobert', 1821—1880), jednego z pierwszych pionierów realizmu w powieściopisarstwie fr. („Madame Bovary” madam' bowari').

flaunt, vi. trzepotać, dawniej trzepotać, jak chorągiew na wietrze; 2) zachowywać się ostentacyjnie lub głośno; vt. popisywać się swymi wadami.

flautist, s. (flo'tist) muz. flecista.

Flauto Magico, II, (il flau'to ma'dziko) włoski tytuł opery Mozarta (1756—1791) „Flet Zaczarowany” (1791).

flavalinine, s. (flewa'linin) 1) chem. flawalina, zasada C₁₆H₁₄N₂ wywiedziona z aniliny i chinoliny; 2) farb, jej chlorowodór, dawniej w użyciu jako żółty barwnik.

flavanthrone, s. (flejwan'żron) farb. brunatno-żółty keton krystaliczny C₂₈H₁₂N₂O₂ w użyciu jako barwnik pod nazwą indanthrene yellow G (inden'grin, indigo i anthracene.).

flavedo, s. (flawi'do) żółtość, w szcz. bot. normalna żółtość roślin; zool. flawizm, żółtość zwierząt trzymanych w klatkach, np. kanarka domowego.

Flaveria, s. (flawi'ria) farb. rodzaj pld.-amer. roślin podzw. z rodziny (w Amer.) ostowatych CARDUA-

CEA dostarczających żółtego barwnika.

flavescence, s. (-we'sens) patol. rośl. żółknienie roślin spowodowane przez szkodniki, ob. chlorosis.

flavescent, adj. ('-sent) 1) żółkniejący; 2) żółtawy, wpadający w kolor żółty.

Flavia, s. (fla'wia) Flawia, żeńskie imię własne, dzień patronki 5 października.

Flavian, adj. Flawiuszowski, dotyczący rodu Flawiuszów (pochodzenia plebejskiego), który wydał Rzymowi trzech cesarzy (Wespejana, Tytusa i Domicjana); F. Amphitheater Koloseum w Rzymie.

flavic, adj. (flej'-, fla'wik) 1) żółty; 2) dotyczący flawiny, ob. flavin(e).

flavid, adj. ('-wid) złoto-żółty.

flavin(e), s. (flej'wyn) chem. flawina, sztuczny żółty barwnik C₁₃H₁₂N₂O.

Flavius, s. (flej'wies, blondyn) Flawiusz, męskie imię Flawian, dzień patrona z Antiochii 21 lutego, z Konstantynopola 18 lutego.

flavo-, przedr. (flej'wo) 1) bot. żółto-; 2) chem. dotyczący serii związków żółtych związków soli kobaltowych.

Flavobacterium, s. (-bakti'riom) bakt. rodzaj bakterij z rodziny BACTERIACEAE, wydzielający barwnik od żółtego do pomarańczowego, znajdujący się w wodzie i w ziemi; niektóre rodzaje redukują azotan (nitrate), na azotyn (nitrite) w szcz. F. (czyli BACILLUS) DENITRIFICANS.

flavone, s. (flej'won) chem. bezbarwny krystaliczny związek C₁₅H₁₀O₂ znajdujący się jako pyłek na liściach itp. pierwiosnka; także jego pochodne.

flavopurpurin, s. (-pör'piurin) chem. złoto-żółty krystaliczny związek C₁₄H₈O₆ znajdujący się w handlowej alizarynie.

flavor, w Ang. flavour, s. (flej'wör) 1) zapach, aromat, woń; 2) smak; 3) (o winie) bukiet; 4) zaleta literacka lub artystyczna, charakter dzieła sztuki działający na sąd i krytykę podobnie jak zapach działa na zmysł powonienia lub smak na podniebienie w sposób nie dający się dokładnie określić słowami choć wyraźnie odczuwany w wewnętrznym zadowoleniu lub niezadowolaniu; 5) psychol. zespół smaku i zapachu jaki odczuwa się względem substancji działającej w ustach.

flavor, vi. mieć smak i zapach, of; smakować; vt. dodać smaku i zapachu, np. soli, korzeni itp. zapraw, zaprawiać.

flavoring, -our-, s. (-in~) 1) zaprawianie, przyprawianie; 2) zaprawa, przyprawa, esencja, korzenie.

flavorous, flavorsome, flavory, -our-, adj. smaczny, apetytny, apetyczny.

flaw, 1) przest. (Szekspir) kawałek, czerep; 2) błąd, skaza, wada, brak; 3) geol. fałda prawie prostopadła; 4) meteor. nagły a krótkotrwały wichur, czasem z deszczem

lub śniegiem; 5) przest. wybuch uczuć.

flaw, vi. (flo) uszkodzić się, pęknać, złamać się; vt. 1) rozbić, uszkodzić; 2) zniweczyć przez ustąpienie i porzucenie.

flawed, adj. (flo'd) błędny, wadliwy.

flawflower, s. (-flau'er) bot. zawilec paschalny, pasque flower of Europe ANEMONE PULSATILLA, Linn.

flawy, adj. (flo'i) 1) szczerbaty, nadszczerbiony, pełen wad, wadliwy, pęknięty, uszkodzony, wystawiony na nagłe wichry.

flax, adj. (fleks) lniany, ze lnu.

flax, s. 1) bot. len, LINUM, roślina z rodziny lninowatych. LINACEAE; len zwyczajny common flax LINUM USITATISSIMUM, Linn., w Polsce siewany od czasów Władysława Łokietka (1320—1333) pokrywa około 6% ornej ziemi; na kuli ziemskiej uprawiany od czasów niepamiętnych (egipskie mumie owijane w lniane pasy); dziś około miliona ton rocznie, z czego połowa w Z.S.R.R.; po bawelnie drugie miejsce wśród włókien; prócz włókna daje siemię lniane, ob. flaxseed, pożyteczne w wyrobie olejów i w lecznictwie oraz makuchy lniane dla bydła; 2) oczyszczone z paździerzy włókno lniane przygotowane do tkania; 3) rośliny podobne do lnu, np. lnica toadflax LINARIA VULGARIS (L.) Mill., z rodziny trędownikowatych; lnicznik false czyli white flax CAMELINA SATIVA, Crantz., z rodziny krzyżowych mustard family CRUCIFERAE.

f. blue, adj. koloru niebieskiego, barwy kwiatu lnu; także flax-flowed blue.

f. brake, przyrząd do łamania i usuwania paździerzy z włókna lnu.

f. buncher, przyrząd dodatkowy do żniwiarki do cięcia i składania lnu w niezwiązane naręcza.

f. canker, patol. rośl. 1) choroba lnu spowodowana przez pasorzyta COLLECTOTRICHUM LINI.

f. comb, szczotka do czesania lnu, ob. hatchel, hackle.

f. dodder, kanianka, CUSCUTA EPILINUM napadająca specjalnie len uprawny; także f. drop.

flaxen, adj. (fle'ksn) 1) lniany, ze lnu; 2) lniany, dotyczący lnu, np. rynek lniany; 3) piowy.

flax family, bot. rodzina lninowatych LINACEAE.

flax-flower blue, ob. flax blue.

flax lily (f. li'li) bot. 1) len nowozelandzki New Zealand flax PHORMIUM TENAX, Linn.; 2) len australijski DIANELLA LAEVIS . . . z rodziny liliowatych LILIACEAE.

f. olive, bot. wawrzynek wilczeliko mezereum DAPHNE MEZEREUM z rodziny wawrzynkowatych THYMELAEACEAE.

f. plant, f. tree, len nowozelandzki, N.Z.

flaxpolled, adj. (fleks'poid) piowowłosy.

flax rust, patol. rośl. rdza lnu METAMPSORA LINI a) choroba lnu;

b) jej grzybek, szkodnik jednopiennej.

flaxseed, s. (fleks'si'd) 1) siemie lniane, nasienie lnu, len; 2) zool. larwa muchy hesskiej.

flaxseed cake, roln. makuch lniany, ob. **linseed cake**.

flax-sick, adj. (fleks'sik) o gruncie: niezdatny do uprawy lnu z powodu nagromadzenia zgorzeli naczyniowej lnu, grzybka **FUSARIUM LINI** i podobnych.

flax straw, mierzwa lniana.

flax wilt, patol. rośl. zgorzel naczyniowa lnu, choroba lnu wywołana przez grzybek **FUSARIUM LINI**, ob. **flax-sick**.

flaxy, adj. (flek'si) 1) lniany; 2) płowy.

flay, vt. 1) ściąć skórę, zdejmować powierzchnię z ziemi; 2) zabierać mienie; 3) surowo ganić.

flayflint, s. (flej'flynt) skapiec, kuta (człowiek, któryby jeszcze próbował z krzemienia zdjąć skórę).

flea, s. (fli') zool. pchła, bezskrzydły owad ssący krew, dawniej zaliczany do dwuskrzydłych, **DIPTERA**, obecnie do rzędu **SIPHOMAPTERA** (= **APHANIPTERA**); skacze na odległość 600 razy dłuższą niż jej własne ciało; w Amer. liczna jest pchła psia, **CTENOCEPHALUS CANIS** i p. kocia, **C. FELIS**; w Eur. liczna jest pchła ludzka, **PULEX IRITANS**, rzadka w Amer.; 2) skrót zamiast **f. beetle**; 3) kolor czerwono-brązowy, ob. **puce**; a **f. in the ear** przykre słowo lub wspomnienie co „koło ucha brzęczy ciągle jako naprzykrzona mucha”.

feabane, s. (-bejn) zool. plesznik **PULICARIA DYSENTERICA**, Gaertn. z rodziny złożonych **COMPOSITAE** (w Amer. „ostowatych” **CARDUACEAE**); także **f. mullet**.

flea beetle, s. (f. bi'tl) zool. owad stonkowaty o zgrubiałych nóżkach, umiejący w potrzebie skakać jak pchła; stonka puchowca **CHRYSOMELA FASTUOSA** (wielkości dużej zazuli), s. kwiatowa **CH. MENTRASTRI** (dwa razy większa); oz. **Chrysomelidae**, złotki, dzielące się na trzy rodzaje **ALTICA** czyli **HALTICA**, **PHYLLOTRETTA** i **SYSTEMA**; z **PHYLLOTRETTA** (pchełki) wymienić należy: pchełkę smukłą **PH. NEMORUM**, p. falistosmugą **PH. ONDULATA**; p. czarną **PH. ATRA** i p. czarnonogą **PH. NIGRIPES**, z innych także pchełkę tytoniową **tobacco f.b. EPITRIX PARVULA** i pchełkę winogrodową **grapevine f.b. ALTICA CHALYBEA**.

f. bite (f. bajt) 1) ukaszenie pchłą lub czerwony znak wywołany jej ukłuciem; 2) drobny ból, małe podrażnienie; 3) drobna ilość, drobnostka.

f.-bitten, adj. (f.'bytn) 1) pokąsany przez pchły; 2) (o koniu) znaczonej licznymi małymi plamami bułanymi i gnidami, nakrapiany.

f. bug, 1) = **flea hooper**; 2) = **tobacco f. beetle**, ob. **flea beetle**.

f. hopper, s. (f. ha'per) zool. skoczek sześciorek **CICADULA SEXNOTATA** z rodziny skoczkwatych **leaf hoppers CICADELLIDAE**.

f. louse, s. (f. lauz) zool. miodówka jabłoniowa, m. gruszoza, **PSYLLA MALI** i **P. PYRI** z rodziny koliszkwatych **PSYLLIDAE**.

fleam, s. (flim') 1) chir. rodzaj bardzo ostrego lancetu do nacinania żył, nakłuwania dziąseł itp.; 2) mech. kął pochyłości krawędzi zęba piłki w stosunku do płaszczyzny płazu.

flea mint, ob. **penny royal**, s.

fleay, adj. (fli'i) napchlony, pełen pcheł, pchlisty.

flèche, s. (flesz; fr.) 1) fort. część basztu między gardłem (*gorge*) a oboma frontami (*faces*), ob. *rycinę bastion*; 2) kość. smukła wieża nad przecięciem nawy i transeptu kościoła lub katedry, zazwyczaj zawierająca sygnaturkę do **TERSANCTUS**, ob. **Sanctus bell**; 3) w **backgamon** punkt.

fleck, s. (flek) 1) plamka; 2) piega; 3) gw. szk. pchła.

fleck, vt. plamić, pstrzyć, cętkować, nakrapiać.

flexion, **flexion**, s. ('szn) 1) zgięcie; 2) zgięcie; 3) gram. **inflexion**; 4) psych., ob. **flexion**.

fled, adj. (fled) ceram. pęknięty wskutek nagłego ogrzania.

fled, cz. przeszły od **flee**.

flee, vi. (fli') uciec, uciekać, umykać, gw. zmykać, ratować się ucieczką, uchodzić śpiesznie; vt. omijać, unikać (gen.).

fleece, s. (fli's) 1) runo, skóra z wełną, okrycie wełniane zwierzęcia; **f. wool** wełna strzyżona z żywego zwierzęcia, **dead w.** z nieżywego; 2) coś miękkiego podobnego do wełny, np. włosy, śnieg; 3) jedwabista powłoka, np. kosmata podszywka rękawicy; ob. **Golden Fleece**.

fleece, vt. 1) strzyć wełnę; 2) okradać z mienia, przen. ścigać skórę, rabować do czysta; 3) okryć wełną lub jakby wełną.

fleece, adj. (-d) wełnisty, pokryty runem.

fleer, s. (fli'r) drwiąca mina; pl. -s, drwiny, kpiny.

fleer, vi. drwić, szydzić, kpić; vt. często kpić sobie (z kogo, z czego).

fleer, (fli'er) zbieg.

fleerer, s. ('-rer) kpiarz.

fleet, adj. (fli't) 1) szybki, chyży, rączy, chybki, śpieszny, bystry; 2) umykający, nietrwały, przejściowy. np. w jednym porcie; 3) grupa okrętów pod spólną komendą; 2) grupa okrętów zgromadzonych razem, np. w jednym porcie; 3) grupa okrętów zajętych tą samą robotą, np. połowem wielorybów; 4) Ang. grupa sieci rybackich połączonych razem; 5) St.Zj. wódka ze setką haczyków; 6) grupa samolotów, autobusów itp. służących do jednego celu lub pod jednym zarządem.

(II) **fleet**, s. rzeczka, strumyk, dziś gw. z wyjątkiem hist. np. **Fleet Street** w Londynie lub **F.** dawne więzienie dla dłużników w Londynie; dawniej nad rzeczką, dziś zakryta.

fleet, vi. 1) przest. płynąć; 2) lecieć śpiesznie, mijać szybko, unosić się nad (abl.); 3) mar. zmieniać

pozycję; vt. 1) zabijać czas; 2) przelatywać śpiesznie; 3) zmieniać pozycję (okrętu).

Fleet-Book evidence, hist. ang. akta niedopuszczalne jako dowód sądowy (tajne akta **Fleet Prison**, które do roku 1754 zawierały spis tajnych małżeństw ob. **Fleet parson**.

fleet - food, -ed (fli't fu'd, '-yd) szybkonogi.

fleetful, adj. ('fuł) **fleeting**, adj. ('in~) = **fleet**, adj.

fleetingly, adv. szybko, szparko, chyżo, rączo, śpiesznie, bystro; 2) nietrwale, przemijająco, przelotnie.

fleetingness, s. (-nes) 1) chyżość, rączość, szybkość; 2) nietrwałość, przelatność.

fleet insurance, (f. inszu'rens) ubezpieczenie pokrywające grupę okrętów, samochodów lub samolotów jedną wspólną polisą.

Fleet parson, hist. ang. pastor z **Fleet Prison** lub w sąsiedztwie tego więzienia udzielający ślubu (zwanego **Fleet marriage**) bez zapowiedzi, bez świadków i bez zezwolenia rodziców.

Fleet Street, znana ulica w Londynie między **Ludgate Circus** a **Strand'em** centrum gazeciarskie i drukarskie Londynu, stąd **Fleet Street** = prasa londyńska.

fleetwing, adj. ('-in~) szybko- i szybko- i szybko- i szybko-

Flem, **Fleming**, s. (flem, in~) **Flamand** (m), **Flamandka** (f), mieszkaniec Flandrii; **Flamandowie** mówią językiem flamandzkim wprowadzonym do literatury przez Henryka **Conscience'a** (kasja's, 1812-1883), i są przeważnie rzymskokatolikami odr. pokrewnych Holendrów, protestantów.

Flemish, adj. (fle'misz) 1) flamandzki, germański język póln. Belgii; 2) dotyczący stylu mebli XVII w. podobnych do ang. stylu Jakuba; s. 1) język flamandzki, ob. **Flem**; 2) rasa dużych jasnobrunatnych królików zwanych także belgijskimi; 3) rasa ciężkich koni belgijskich: **F. eye**, mar. oko flamandzkie; **F. horse**, mar. chodnica pikowa, gw. nokperta; **F. school** hist. szt. p. szkoła malarstwa obejmująca liczne grono malarzy flamandzkich i belgijskich od w. XV do XVII od Jana van Eyka (zm. 1440) do Rubensa (zm. 1640), van Dycka (zm. 1641) i Teniersa młodszego (zm. 1690).

flesh, s. (flesz) 1) mięso, w szcz. kręgowców bez skóry; co do budowy składające się z tkanek mięsniowych wraz z częścią tłuszczu i niektórych tkanek łącznych, chemicznie zaś głównie z białek i tłuszczów z udziałem substancji krystalicznych (kreatyny, ksantyny, hipoksantyny itd.) i fosforanów potasowych; 2) mięso, **meat**, mięso zwierząt i ptaków przeznaczone na spożycie ludzkie, poza drobiem i rybą; 3) ciało ludzkie odr. duszy; 4) ludzkość, ród ludzki, królestwo zwierzęce; 5) natura ludzka a) w pojęciu dobrym: uczucia litości i miłosierdzia; b) w pojęciu krytycznym: pożądania cielesne; 6) **flesh and blood**, krew z krwi, kość z kości, ściśle pokre-

wieństwo, braterstwo ludzkie, **he is our brother and our flesh**, I Mojż. 7:27; 7) jadalna część owocu, orzecha, itp., miąższ; 8) skóra, cera; 9) kolor cielisty przeciętnej osoby rasy zwanej białą z wyjątkiem dłoni, końców palców i policzków, kolor rumiany, żółto-czerwony, zwany także **moonlight**, ob. **flesh pink**; 10) garb. wewnętrzna strona skóry; 11) teol. charakter pod wpływem zwierzęcych upodobań i namiętności; dusza nie poruszona przez wpływy duchowe; **after the f.** na sposób ludzki, światowy, Ew. św. Jana 8:15; **in the f.** a) za życia; b) cielesnie; c) zool. zabity ale nie odarty ze skóry i nie wypchany; **to be one f.** być ściśle połączonym w małżeństwie; stać się jednym ciałem z dwojga I Mojż. 2:24; **to gain f.** przytyć, **to loose f.** chudnąć, tracić ciała.

flesh, vi. przytyć, nabrać ciała; vt. 1) karmić mięsem dla zachęcenia na przyszłość, np. dać na pożarcie psu gończemu lub sokołowi pierwszej upolowanej zwierzyny; 2) podsycać krwiożerczość w psie lub sokole (zapachem, smakiem, widokiem krwi itp.); 3) użyć po raz pierwszy narzędzia wymagającego wprawy w krwawej praktyce; 4) nasycić się do przesady, spoczywać w przesycie; także nawykłszy do niego; 5) dokarmiać, karmić; 6) przybrać myśl w odpowiednie kształty; 7) oczyścić skórę z mięsa, błon, płupek itp., vt. karmić (zdobyczą), **to f. the dogs was the closing act of the hunt**.

flesh-colored, adj. cielisty, koloru cielistego (osoby białej rasy).

flesh-devouring, **flesh eating**, ludożerczy.

flesher, s. (fle'szer) arch. i antrop. pierwotne narzędzie kościane lub kamienne do oskrobywania mięsa ze skóry, ob. **fleshing knife**.

flesh flea, ob. **chigoe**.

f. fly, (f. flaj) zool. mucha, mięsniczek **MUSCA CARNARIA**, siercownica **SARCOPHAGA CARNARIA** z nadrodziny **MUSCOIDEA**, składająca żyworoćne larwy na świeżym mięsie, zwane także **meat fly**.

f. fork, pld. St.Zj. = **fleshhook**.

fleshful, adj. (f. fuł) tłusty, otłoty.

flesh glove, rękawica do nacierania mięsa.

fleshhook, s. (flesz'huk) 1) hak do podnoszenia mięsa z kotła; ob. **flesh fork**; 2) hak do wieszania polci mięsa w jatkach.

flesh hoop, obręcz bębna na którą zakłada się wierzch bębna.

fleshiness, s. (fle'szines) mięsistość, otłotyłość, zażywność, med. cielistość.

fleshing, s. ('szĩ) rozprzestrzenienie części chudych i tłustych w ustroju zwierzęcia.

f. knife (f. najf) nóż do oskrobywania mięsa ze skóry zwierzęcia.

Oskrobywacz

fleshings, s. pl. (fle'szin's) 1) trykoty cieliste; 2) garb. odpadki zeskrobane z wewnętrznej skóry zwierzęcej używane do robienia kleju.

fleshly, adj. (-li) 1) cielesny, cielisty, zmysłowy, skierowany ku przyjemnościom zmysłowym, nie uduchowiony; rozpustny, lubieżny; 2) złożony z ciała, przest. otłoty; 3) łagodny, miękkiego usposobienia, łatwo ulegający wzruszeniu; 4) zmienny zmysłowością, ob. **fleshly school**.

fleshly school, nazwa jaką nadał R. W. Buchanan (1841—1901) swoim kolegom, współczesnym poetom angielskim (Rossetti, Swinburne, Morris itd.) w artykule ogłoszonym w „Contemporary Review” za październik 1871 zarzucając im nadmiar zmysłowości w ich poezjach.

flesh pink, normalny kolor dłoni, końców palców i policzków osoby rasy kaukaskiej, ob. **flesh**, s. 9).

f. pot, kocioł do gotowania mięsa, przen. zasobność.

f. side, (f. saj) wewnętrzna strona skóry bliższa ciała; przec. **grain side**; (o pasie napędowym) strona robocza.

f. worm, (f. uorm) zool. 1) każda gaśienica żywiąca się mięsem (świeżym lub gnijącym), w szcz. mięsni-czek, siercownica, ob. **f. fly**; 2) trychyna, ob. **trichine**.

fleshy, adj. (fle'szi) 1) mięsisty, otłoty; 2) przyziemny, cielesny; 3) bot. soczysty, jak śliwka, pomidor, figa, kaktus.

fletch, vt. przybrać piórami, zapomiatrzć w pióra; **fletcher**, s. wytwórca strzał pierzastych.

Fletcherism, s. (fle'czeryzm; od amer. dra Horacego Fletchera, 1848—1919) zwyczaj jadań tylko wtedy, gdy się odczuwa głód; **Fletcherite**, s. (-ajt) zwolennik tego zwyczaju; **Fletcherize**, vi. (-ajz) trzymać się tego zwyczaju.

fleur-de-lis, (flörd'li) kwiat kosaćca w rysunku obranym przez Karola Pięknego (1322—1328) jako herb Francji; kwiat ten obrała jeszcze cesarzowa Teodora (527) jako ozdobę swej korony; stary herb Francji (1179) posiadał błękitną tarczę obypianą kwiatem kosaćca; liczbę ich ograniczono w r. 1364 do trzech („lilie Burbońskie”) Anglia miała je w herbie od 1340—1801.

Lilia Burbońska

fleuret, s. (flö'ret) kwiatek, kwiatuś.

fleuret, s. (flore't) floret, lekka szabelka szermierska.

flews, s. pl. (flu's) zool. fafle u tylnej części górnej wargi psa, obwisła część mordy ogara.

flex, s. (fleks) 1) zgięcie, zginięcie; 2) mat. punkt zagięcia.

flexed burial, (fleksd bõ'rieł) arch. pochowanie zwłok w pozycji siedzącej z kolanami sięgającymi pod brodę.

flexibilitas cerea, (fleksibylites si'ri-a, na kont. eur. fleksibylitas cerea, we Wł. cze'reja) med. giętkość ciała woskowa (w katalepsji).

flexibility, s. ('-liti) giętkość, zdolność dostosowywania się, np. giętkość płytki wielorybiej, promienia świetlnego, postanowienia, kursu

studjów itp.

flexible, adj. (flek'sybl) 1) giętki, dający się zginać i skrecać bez zalamania, gibki; 2) poddający się, układny, dający się dostosować; 3) gram. dający się odmieniać, podlegający odmianom, jak np. język polski; 4) zmienny, dający się dostosować do przewidywanej zmiany stosunków, np. budżet państwowy; 5) lot. (o sterowcu) miękki, ob. **airship**, s. 3).

f. cord, elek. sznur, plecionka, sznur warsztatowy.

f. currency, mon. zmienna waluta.

f. tariff, (f. taryf) St.Zj. taryfa celna dopuszczająca zmiany (do 50%) zarządzane przez Prezydenta, np. taryfa Fordney'a-McCumbera z 1922.

flexile, adj. (flek'sajl) giętki, gibki, posłuszny, zmienny, dający się formować; **flexility**, s. giętkość, układność, zdolność przyjmowania rozmaitych kształtów.

flexion, s. ('szn) 1) ob. **flection**; 2) fizjol. zgięcie kończyny w stawie przez jakie kąt między częściami kończyny zmniejsza się; także wysunięcie kończyny od biodra lub barki wprzód, przec. **extension**.

flexor, s. (flek'sor) anat. zginaacz, mięsień zginający; przec. **extensor**; **f. carpi radialis** (f. kar'pi rediej'lis, na kont. eur. radia'lis) z. nadgarstka promieniowy czyli sprychowy; **f. carpi ulnaris** (olnej'ris, na kont. eur. ulna'ris) z. n. łokciowy; **f. digitorum brevis** (didżito'rom bri'wis, na k. eur. digito'rum bre'wis) z. czterech mniejszych palców u nogi; **f. digitorum perforans**, z. palców głęboki; **f. digitorum perforatus**, z. palców powierzchniowy.

flexose, adj. = **flexuosus**.

flexuosity, s. (-o'sytl) krętość.

flexuous, adj. (flek'szuöz) 1) kręty, wyginany, zakręcony; 2) wyginający się, poddający się; 3) bot. zygzakowaty; 4) nieślad, wahający się, falujący, migotliwy.

flexura, s. (flekszu'ra) zool. staw przedniej nogi konia zwany zazwyczaj kolanem, **knee**.

flexure, s. (flek'ször) 1) zgięcie, ugięcie, odmianna; 2) astron. drobne zgięcie przyrzędu spowodowane jego własnym ciężarem; także poprawka otrzymanych wyników obserwacji, potrzebna z winy tego zgięcia; 3) geol. fałda, zwrot; 4) zoot. ostatni staw skrzydła ptasiego.

Flibbertigibbet, s. (flibertidży'bet) diabełek w „Królu Lirze”.

flicflac, s. (flik'flak') tup-tup, odgłos tańca.

flick, s. (flik) 1) lekkie uderzenie np. wierzchowca szpicrutą; także odgłos takiego uderzenia; 2) gw. ang. króliki i zające i ich futerko; 3) gw. austral. kinematograf.

flick, vi. wałęsać się; vt. uderzyć lekko np. wierzchowca szpicrutą; strzepnąć uderzeniem palca, np. poiół z cygara.

(I) **flicker**, s. (fli'ker) 1) migotanie gasnącego płomienia; 2) migotliwe światło; 3) przen. płomycek, np. uczucia gniewu, radości, pogardy; 4)

psychol. tak szybki napływ sprzecznych uczuć, że trudno je ustalić.

(II) flicker, s. zool. rodzaj amer. dzięcioła COLAPTES AURATUS z czarnym półksiężcem na piersi i czerwonym karkiem.

flicker, vi. 1) trzepotać (dawniej trzepotać) skrzydłami; 2) migotać jak gasnący płomień; vt. powodować migotanie, wahanie, niepewność.

flickertail, s. (-tejl) zool. suseł pin.-amer. CITELLUS RICHARDSONI.

Flickertail State, stan susłów, od licznych susłów pustynnych żartobliwy przydomek stanu North Dakota, ob. Sioux State.

flier, flyer, s. (flaj'er) 1) kto lub co lata jak ptak lub motyl itp., w szcz. a) lotnik, b) samolot; 2) kto lub co porusza się z ogromną chyżością; 3) zbieg; 4) brow. spławki (pl.), cząstki chmielu pływające w piwie; 5) druk. przyrząd do zabierania wydrukowanego egzemplarza, kartki; 6) zool. Austral. dorosły kanguru.

(I) flight, s. (flajt) 1) lot, latanie, szybkie przebycie przestrzeni przez powietrze jak np. skrzydłatego stworzenia, samolotu, sterowca itp.; 2) podobne do lotu przebycie przestrzeni, np. przez strzałę, kulę; wpływ np. czasu; 3) pl. lotki (ptaka); 4) ciąg, odlot, wylot, w szcz. ptaków wędrownic; gęsty lot kul; 5) stado, ptactwo narodzone jednego sezonu; rój owadów skrzydlatych; 6) sport. grupa współzawodników zebrana w celu eliminacji przed zawodami; 7) wzlot np. królowej pszczoł; wznieśnienie się ponad powszednie poziomy; także przen. wyskok; 8) schody, kondygnacja schodów, szereg stopni, piętro; kaskada teras, seria upustów kanałowych; 9) lot. St.Zj. wojskowa grupa samolotów w trójkę lub w szóstkę; 10) łączn. a) oskrzydłona strzała; b) zasięg strzały; c) salwa strzały; 11) mar. a) = flyboat; b) nagłe wznieśnienie się linii łodzi lub jej części; 12) met. substancja odparowana w topieniu obłoku; 13) ryboł. przyrząd do uruchomienia przynęty.

(II) flight, s. ucieczka.

flight, vi. uciekać, umykać, wędrować; vt. zaopatrywać strzały w pióra.

flighter, s. (-er) brow. poziomy wachlarz obracający się nad powierzchnią brzości w kadzi w celu przyspieszenia ochłodzenia.

flightily, adv. (-i) w pośpiechu, w roztrzępaniu, w roztargnieniu.

flightiness, s. (-nes) roztargnienie.

flight song, zool. zew ptaka w locie, często inny niż gdy spoczywa na miejscu.

flightly, adj. (-i) 1) roztargniony, roztrzępany; 2) niezrównoważony, płochy, powierzchowny.

flimflam, 1) oszustwo przy wymianie pieniędzy; 2) głupstwo, drobiazg, kręactwo.

flimmer, vi. (fli'mer) migać, migotać.

flimsy, adj. (flim'zi) wąty, słaby, tani, niewytrzymały, cienki, eteryczny; s. przedmiot z cienkiego ma-

teriału, w szcz. pl. (pot.) bielizna kobieca.

flinch, s. (flincz) 1) wycofanie się, zaprzestanie; 2) rodzaj gry w karty.

flinch, vi. wycofać się, umykać od niebezpieczeństwa, bólu; wystrzegać się, np. spotkania z nieprzyjacielem, to f. from a combat; to endure pain without flinching cierpieć bez wzdrygnięcia, bez syknięcia, bez mrugnienia okiem; vt. porzucić, zaprzestać, np. to f. the bottle przestać pić.

flinder, s. (flin'der) drzazga, trzaska, trzaseczka, ob. splinter.

Flinders' bar, (od Mateusza Flindersa 1774—1814) mar. blok żelazny lub wiązka sztab żelaznych umieszczonych obok kompasu okrętowego w celu przeciwdziałania wpływowi magnetyzmu ziemi na otaczające prostopadłe części żelazne; f. grass, bot. znakomita trawa pastewna australijska ANTHISTRIA MEMBRANACEA, Flindersia, s. (flindörzia), bot. rodzaj pierzastolistnych drzew australijskich z rodziny MELIACEAE; flindosa, bot. buk australijski FLINDERSIA AUSTRALIS, także flindosy, flindosy beech.

fling, s. (fling) uderzenie, kopnięcie.

fling, vi. 1) rzucić się gwałtownym ruchem; skoczyć ku (dat.); 2) rzucać wyzwiskami, przezywać; vt. 1) rzucić, cisnąć, wierząć, miotać; 2) wrzucić nagle, np. do więzienia; 3) odrzucić (acc.), pozbyć się (gen.) np. to f. prejudices to the wind nagle pozbyć się przesądów; 4) wykonać impetem nagle poruszenie, np. to f. back the head rzucić wstecz głowę; to f. forth his right fist pchnąć prawą pięścią przed siebie; 5) rozrzucić, rozsypać, np. thousands of stars after flinging their soft rays over the globe, tysiąc gwiazd rozsypuje łagodne światło na ziemię; 6) pobić przeciwnika, położyć na obie łopatki, także przen. np. w procesie.

flingdust, s. (-dest) przest. dziewczaka uliczna.

flinging-tree, s. (-in'tri) bijak u cepa.

flingy, adj. (-i) impetyczny, nagły i ostry, np. f. movements.

flinkite, s. (flin'kajt) min. flinkit (=synadelfit) arsenian wodny manganu w klasie saletrowców Mn As O₄. 2Mn (OH)₂ lub 2 Mn As O₄. 5 Mn O₂H₂, c.wł. 3.87.

flint, adj. (flint) krzemienisty, krzemieniowy, krzemienisty, twardy jak krzemień.

flint, s. 1) min. krzemień, rodzaj kwarcu w rzedzie tlenków szklistych, w klasie tlenków, bardzo twardy i syjący iskrami za uderzeniem krzesiwa; 2) narzędzie pierwotnego człowieka; 3) przest. kawałek krzemienia do krzesania ognia, w szcz. w dawnej broni palnej; 4) rzecz niezwykle twarda, np. heart of f. kamienne serce; 5) przest. i gw. skąpiec, skinflint.

flint, vt. dostarczać krzemienia.

flint age, antropol. okres kamienisty; f. clay petrog. opoka kamienna, twarda opoka ogniotrwała; f. corn,

bot. kukurydza ZEA MAYS INDURATA o ziarnie okrytym bardzo twardą powłoką dookoła miękkiej i skrobiowej endospermy.

flint-dried, adj. ('-drajd) garb. (o skórach) suszony do stanu twardego jak krzemień.

flint glass, szkl. flintglas, szkło ciężkie i jasnoblyszczące zawierające ołów i o zdolności mocnego załamania promieni świetlnych, zwane także szkłem kryształowym, crystal glass.

flinthearted, adj. o kamiennym sercu.

flintiness, s. ('nes) kamienistość,

flintlock, s. woj. zamek u staroświeckiego pistoletu lub strzelby zawierający kawałek krzemienia, skałkę do zapalania naboju, w użyciu w początku w. XIX, gdy zastąpiła ją spłonka zapalająca percussion cap.

flintwood, s. ('-uud) bardzo twarde australijskie drewno, rozdrębu EUCALYPTUS PILULARIS

flinty, adj. 1) ob. flint, adj. 2) muszlowaty.

flip, s. (flip) 1) koziołek; 2) napój słodzony np. jabłecznik z bitym jajkiem.

flip, vt. podrzucić monetę, naleśnik itp. tak by rzucony przedmiot w powietrzu obrócił się.

flip-flap, flip-flop, s. (flip'flap) 1) klap-klap, ciap-ciap, powtarzające się uderzenie czegoś długiego i wiszącego; odgłos takiego uderzenia; 2) przyrząd w parku zabawowym składający się z obracającego się w koło poziomego ramienia z dwoma wagonikami pasażerskimi na obu końcach.

flip glass, duży ozdobny puhar szklany ceniony w w. XVIII.

flippancy, s. (fli'pansi) płochość, lekkomyślność; zuchwalstwo.

flippant, adj. lekceważący sprawę poważną; odnoszący się bez szacunku do rzeczy powszechnie szanowanych; -ly, adv. (-li) lekkomyślnie; -ness (-s) przekora, krnąbrność.

flipper, s. (fli'per) 1) łapa szeroka, płaska kończyna przednia służąca do wiosłowania u fok, waleni, syren itp.; 2) żart. i gw. ramię; 3) naleśnik; 4) tartak. dźwignia pędzona małym motorkiem służąca do posuwania kłód.

flipperling, s. młodziutka foka.

flipperty-flopperty, adj. (fli'perti-fla'perti) szastający się, wywijający się tam i sam.

flippery, s. (fli'pöri) skład używanej odzieży.

flippity-flop, adv. (fli'piti flap') pot. z pieca na łeb.

flirt, s. (flört) 1) przest. nagle uderzenie; 2) nagle poruszenie; 3) żarcik; 4) przest. osoba płocha i figlarna; 5) osoba uprawiająca flirt, flirciarz (m), flirciarka (f); Chodźko w 1847 podaje tłumaczenie tylko w rodzaju żeń.: zalotnica, umizgalska, kokietka; „Monitor Warszawski” (1770) pisze za „Zabawami przyjemnymi i pożytecznymi” (1770): „Nasze prababki były umizgalskie, a ich prawnuczki są kokietkami”; por.

amer. **flapper**, ob.; dziś wyraz f. używany jest tak jako m. jak jako f.

flirt, vi. 1) przest. zadrzeć nosa na znak pogardy; 2) pochylać się ku jednej stronie, zwracać się to w jedną to w drugą stronę; 3) umizgać się, flirtować, igrać miłością; 4) stać: igrać pomysłem, ideą; 5) łuczn., ob. **start**, łuczn.; vt. 1) cisnąć nagłym ruchem, rzucić, wylać; 2) otwierać i zamykać szybko, np. **the lady flirts her fan, the peacock flirts his tail**.

flirtation, s. (flörtet'szn) 1) flirt, kokietowanie, igraszka miłosna, zalęcanki („Halka”); 2) pięta figura kadryla; ob. **quadrille**.

flirtational, adj. (-et) flirtujący, **flirtatious**, adj. (flörtet'szós) skłonny do flirtu; -ly, adv. (-li) zalotnie; -ness, s. (-nes) umizgalstwo.

flit, vi. (flyt) 1) przelecieć szybko z miejsca na miejsce; 2) poruszać się śpiesznie, lecieć; 3) trzepotać skrzydłami (dawniej trzepotać); 4) gasnąć wśród świeżych wybuchów światła jak płomień; o czasie: przelecieć, uchodzić; 5) przest. zwolna na odwykać od dawnego obyczaju; wahać się, zmieniać postanowienie.

flitch, s. (flicz) a) połec słoniny, dawniej także wołowy solony i peklowany; b) połec zwierzyny; 2) Ang. blok drewna z korą po jednej stronie lub po obu stronach; 3) część sztucznie złożonej belki lub trawersu składająca się z mniejszych bloków drewna, płyt metalu itp. silnie zespolonych; 5) zraz ryby płastugi, **halibut**, wędzony albo przydatny do uwdnienia.

flitch, vt. ciąć w kawałki lub w płatki.

flitch beam, **flitched b.**, składany trawers, ob. **flitch**, s. 3).

Flite, Miss, postać z „Black House” (1853) Dickens (Karol Dickens „Boz” 1812–1870), ofiara powolnej służby sądów angielskich.

fliting, **flyting**, s. (flaj'tin~) miotanie wyzwisk, kłótnia, w szcz. w hist. literatury ang. wymiana obelżwych wierszy pomiędzy poetami zwłaszcza szkockimi w w. XVI; także wiersz tego rodzaju.

flitterbat, **flittermouse**, s. = bat, s. 1).

flitwite, s. (flit'ujt) hist. pr. ang. grzywna za bójkę.

flivver, s. (fly'wer) gw. 1) mały samochód; 2) rzecz drobna i niedroga; 3) niepowodzenie; vi. 1) kierować małym samochodem; 2) być ofiarą niepowodzenia.

flixweed, s. (flik'sui'd) bot. 1) stuliz właściwy **hedge mustard**, **SISYMBRIUM SOPHIA**, Linn.; 2) dwurząd murowy **sand rocket** **DIPLOTAXIS MURALIS**, D.C.

Flo, s. (flo) zdrobniałe imię żeńskie **Flora**, **Florence**.

float, s. (flo't) 1) przest. a) fala, zalew, powódź; płynięcie bez steru i żagla; 2) cokolwiek pływa na powierzchni wody lub innej cieczy bez motoru lub innej siły napędowej, np. a) tratwa, pławia (ob. **buoy**), łódź pławodenna, platforma na odszkodzenie, oparcie promu itp. na kotwicy lub

bez kotwicy; pływak, pusta metalowa kula na powierzchni cieczy w zbiorniku itp., kawałek kości słońowej na powierzchni rtęci w barometrze itd.; 2) St.Zj. a) zgłoszenie zamiaru zajęcia traktu ziemi wystawionego przez rząd na osiedlenie; b) wyborca nie głoszący zwyczajnie na tę samą partię; 4) bank. suma czeków znajdująca się w korespondencji między bankami w toku spieniężenia; 5) bot. pecherz niektórych glonów, np. rodzaj morskczyny **FUCUS**, zawierający gazy w szcz. dwutlenek węgla utrzymujący roślinę na powierzchni wody; 6) leśn. trawty związane razem; 7) lot. hermetycznie zamknięta komora dołączona do samolotu w celu utrzymania go na wodzie w razie wypadku; 8) mech. a) łopátka koła młyńskiego; b) pilnik; c) drobna niedokładność w poziomie osi albo wału maszyny wirującej; 9) mur. blok do polerowania marmuru; 10) ostróg. płytkie pływające naczynie na ostrzygi, by trzymać je na wodzie w celu przybrania ciała; 11) a) rów irygacyjny; b) bardzo cienka nawozowa maczka fosfatowa; c) broną czyli włókna z ciężkich dyl (obciążonych czasem kamieniami) do skrudlenia roli; 12) plastow. gładzik, zacierka, deszczulka z rączką; 13) ryboł. spław u niewodu, spławek u wędk; 14) stalenie. przyrząd do dostarczania obfitego strumienia wody do zalania rozpalonej powierzchni dużych przedmiotów rozżarzonych stali, np. kowadło lub odlew; 15) teatr. pl. kinkiety; 16) tk. przejście nitki wątki nad osnową lub nitki osnowy nad wątkiem bez przetkania; także nitka tak poprowadzona albo miejsce w tkaninie, gdzie watek i osnowa nie są należycie przetkane; 17) wystawa. w paradyzie publicznej wóz albo platforma pod figurą alegoryczną w łańcuchu współzawodniczących okazów; 18) zoot. u niektórych zwierząt morskich worek pławny lub podobnie lekki narząd zawierający powietrze albo inny gaz pozwalający wznieść się wzwyż; ob. **Janthina** i **pneumatocyst**.

float, vi. 1) płynąć, być na powierzchni wody lub innej substancji (na kotwicy lub bez kotwicy); 2) poruszać się po wodzie bez pomocy motoru, żagli itd., bujać w zawieszaniu w powietrzu; 3) zmieniać często np. pozycję, urządzenie domowe, zatrudnienie, zapatrywania polityczne; przen. wahać się lub robić wrażenie wahania się; 4) używać płaskiej łodzi do łowów; 5) kup. być emitowanym, być puszczone na rynek; 6) sport. biec zlekka z chyżością mierzą; 7) tk. przeprowadzić nitkę bez przetkania. ob. **float**, s. 16); vt. 1) zalać; 2) puścić na wodę; 3) kup. emitować, puścić emisję papieru wartościowego na targ; 4) mech. zalutować końce puszki cynowej, często z up; 5) ostróg. tuczyć ostrzygi przez podanie im wody świeższej, niż do jakiej były przywykłe, ob. **float**, s. 10); 6) plastow. wyrównywać gładzikiem czyli zacierką, ob. **float**, s. 12); to f. **cotton**, kup. wysłać ładunek bawełny do zakładu prasowania a stamtąd do miejsca przeznaczenia za łączną opłatą z góry ustaloną.

floatboard, s. (f.bord) łopátka koła młyńskiego.

float copper, miedź w kruszcu pozostająca w postaci drobniutkiego proszku jako zawiesina na wodzie.

float-cut file, grubo cięty pilnik pojedynczy do miękkich metalów i drewna.

float, s. (flo'ter) 1) a) kto lub co płynie w cieczy lub na cieczy; b) osoba pracująca na tratwie; c) osoba zajmująca się emisją papierów wartościowych; 2) ob. **drift bottle**; 3) osoba zmieniająca często zatrudnienie, miejsce zamieszkania; 4) osoba przyjmująca niestałą posadę; 5) błąd, pomyłka w zachowaniu się, faux pas (fopa'; fr.) 6) bot. = **float**, s. 5); 7) brow. pl. spławki, drobne cząsteczki pływające w piwie; 8) golf. piłka golfowa nie zanurzająca się w wodzie; 9) górn. kruszec pozostający czasowo w wodzie jako zawiesina; 10) kup. ang. papier wartościowy nie imienny, lecz wystawiony na okaziciela, nie kotowany ale dopuszczalny jako depozyt zastawny; 11) roln. ob. **irrigator**; 12) St. Zj. a) wyborca głoszący zmienne, nie trzymający się partii; b) wyborca sprzedający swój głos; c) osoba głosząca nieprawdę; 13) ubezp. ob. f. **policy**.

floating, adj. ('-in~) 1) pływający z wodą, pływający w cieczy, spławiony; 2) niestały, zmienny, np. f. **debt**, f. **population**; 3) przenoszący się, ruchomy, np. f. **capital**; 4) anat. nieprzytwierdzony (do mostka), o żebrach fałszywych **COSTÆ SPU-RIÆ**; 5) med. odbity, ruchomy, o nerce, wątrobie; nerka ruchoma **REN MOBILIS**; n. wędrująca **R. MIGRANT**; wątroba ruchoma **HE-PAR MOBILE**.

f. **anchor**, mar. kotwica pływająca, pot. dryfkotwa, ob. **sea a**.

f. **arum**, bot. obrazek **golden club** **ORONTIUM AQUATICUM**, Linn.

f. **bridge**, 1) most na pontonach lub na łodziach; 2) prom napędzany łańcuchami zakotwiczonymi na bokach rzeki i przechodzącymi po kołach; 3) platforma doku promowego; 4) woj. rodzaj podwójnego mostu; górny wystaje poza dolnym i może poruszać się za pomocą krążków; służy do przewożenia wojska przez wąskie fasy forteczne przy ataku na zewnętrzne budowle forteczne.

f. **cartilage**, med. chrząstka poruszająca się swobodnie w stawie kości, której często przeszkadza.

f. **collimator**, (f. kolimej'tör) astron. teleskop silnie przytwierdzony do tarczy pływającej we rtęci.

f. **dam**, 1) tama na kotwicy; 2) kieszon używany jako wrota suchego doku.

f. **debt**, dług państwowy ustawicznie się zmieniający, niezabezpieczony, np. pieniądze obiegowe, krótkotrwałe pożyczki.

f. **dock**, mar. ob. (II) **dock**, s. 4).

f. **grass**, bot. a) manna jadalna, **floating fescue** **GLYCERIA FLUITANS**, R. Br., b) wycyznicie kolanowaty, **floating foxtail** czyli **marsh foxtail** **ALOPECURUS GENICULATUS**, Linn.

W połowie stycznia b.r. zmarł w Chicago jeden z najwybitniejszych wychodźczej w Stanach Zjednoczonych, a wraz z całą Polską stracił swego zasłużonego Prezesa Komisji Prasowej

MIECZYŚLAWA HAIMAN

członka-korespondenta Polskiej Akademii Umiejętności w Instytucie Naukowym w Ameryce, kawalera orderu Polonia Restituta, pierwszego kustosa Muzeum Polskiego Zjednoczenia Rzymsko Katolickiego.

Zmarły był pierwszym i do tej pory jedynym członkiem honorowym Polskiego Syndykatu Dziennikarzy, odznaczony srebrnym wawrzynem literackim Polskiej Akademii Literatury, nagrodą literacką Związku Polaków Zagranicą, krzyżem zasługi Sokolstwa Polskiego w Stanach Zjednoczonych, krzyżem Legii Honorowej Związku Narodowego Polskiego, złotym krzyżem zasługi Zjednoczenia Polsko Rzymsko-Katolickiego, krzyżem zasługi Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce; i jak nie było przed nim żadnego Polaka na Wychodźstwie tak wszechstronnie uznanego z cziłą wyrażoną tymi odznaczeniami, tak i nie było w Polsce człowieka skromniejszego nadeń. O odznaczenia te nie starał się, a znośił je z cierpliwością, bez cienia chępliwości, bez śladu wyniosłości. Pracował bezustannie i stał się jednym z tych niewielu Polaków w Ameryce, co pozostawili po sobie ślady swej gorliwej pracy, jakie Go przeżyją na długie lata. Jemu zawdzięcza Wychodźstwo indygenat zdobyty ze źródeł historycznych i zebrany w takie skarby informacji jak jego „Polacy w Walce o Niepodległość Ameryki”, „Poland and the American Revolutionary War”, (1932), „Ślady Polskie w Ameryce”, (1938), „Polish Past in America”, „Historia Udziału Polaków w Amerykańskiej Wojnie Domowej”, (1928), „Kościuszko in the American Revolution”, (1943), szereg cennych prac o Pułaskim i wiele innych. Jemu zawdzięcza też Wychodźstwo założenie Polskiego Towarzystwa Historycznego w Ameryce i wychowanie licznych współpracowników, których prace ogłaszał w „Annals of the Polish Roman-Catholic Union Archives and Museum”. Szkołę, jaką przechodzili ci współpracownicy, charakteryzuje przykład, jaki dał im autor „Polish Pioneers of Virginia and Kentucky”, broszurki zawierającej 54 strony druku z powołaniem się na 86 źródeł.

Ostatnie kilka miesięcy życia poświęcił Zmarły studiom nad historią Zjednoczenia z okazji 75-ej rocznicy istnienia tego stowarzyszenia. Mimo niedomagań zdrowotnych oddał się tej pracy z żelaznym uporem i doprowadził ją z ostatkiem wysiłków do ukończenia 600 stron.

Jak wszystkie obowiązki, jakie przyjmował na siebie, z całą gotowością wykonywał swe funkcje Prezesa naszej Komisji Prasowej, nie tylko czynny w kierunku prasowych komunikatów, ale także chętnie gotów udzielać rad z bogatych swych doświadczeń jako bibliotekarz. Jemu zawdzięczać należy wybór doskonałego papieru na druk Słownika, mimo że warunki finansowe Wydawnictwa mogłyby kusić wydawców do wybrania tańszego papieru. Na tym punkcie był nieugięty, ponieważ wiedział z doświadczenia bibliotekarskiego jakie spustoszenia wynikają z wyboru papieru nie obliczonego na długie trwanie książki, przeznaczonych — jak słownik — na długie lata służby. Jemu także zawdzięczamy światłą inicjatywę w podwyższeniu ceny pierwszego tomu na \$20, koniecznego w celu częściowego pokrycia deficytu, a możliwego do wykonania wobec bardzo małej ilości pozostałych na sprzedaż egzemplarzy.

Za życia Mieczysław Haiman otoczony był powszechnym szacunkiem i u wszystkich, którzy mieli szczęście zetknąć się z tym wzorem pracowitości i skromności, pozostanie na wieki żywa CZEŚĆ JEGO PAMIĘCI.